ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการ
ศึกษากรณีข้าราชการพลเรือนสามัญ

จักรพงษ์ อยู่เย็น

DPU

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2556

Legal Problems Concerning the Restriction of the Bankrupt 's Rights to Engage in the Government Services: A Case Study of Civil Servants

Chakkraphong Youyen

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

DPU

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จมิได้ หากไม่ได้รับความเมตตาจากเหล่าบรรดาคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ ที่ได้กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับแนวความคิดว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ และรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวความคิดของกฎหมายล้มละลาย และยังได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน รวมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนคอยตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้โดยละเอียดตั้งแต่แรกเริ่มจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์เป็นรูปเล่มนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ที่ได้กรุณาสละเวลาจากราชการรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้ความรู้ในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ โดยคณาจารย์ทั้งสามท่านได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนมีความสำนึกในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์อดุล จันทรศักดิ์ ที่ได้กรุณาให้รายละเอียดเกี่ยวกับแนวความคิดของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน รวมทั้งขอขอบคุณ คุณกิตติพัฒน์ สุวรรณนัจศิริ คุณณิชาภา ภูมินายก คุณพสธร พันธุ์สุวรรณ คุณสุธี สุวรรณลพ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ตลอดจนเหล่าผู้มีอุปการะคุณหลายๆ ท่าน ที่ผู้เขียนมิอาจกล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ได้ครบถ้วน

หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่าและประโยชน์ประการใดแล้ว ผู้เขียนขอน้อมบูชาแด่บุพการี ครูบาอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประศาสน์วิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียน และเหล่าผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้ให้การสนับสนุนแก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา แต่ถ้าหากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ยังมีความบกพร่องหรือไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

จักรพงษ์ อยู่เย็น

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ฆ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
กิตติกรรมประกาศ ..... ช
บทที่
1. บทนำ 1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา 4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา 5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา 6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6
2. ข้อพิจารณาทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา 7
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ 8
2.1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ 9
2.1.2 ประเภทของสิทธิ 11
2.1.3 หลักความเสมอภาค 15
2.1.4 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ 21
2.1.5 ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ..... 41
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน 45
2.2.1 ระบบคุณธรรม 46
2.2.2 วิวัฒนาการและพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน . 48
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา 58
2.3.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย 60
2.3.2 พัฒนาการแนวความคิดของกฎหมายล้มละลาย 68
2.3.3 เหตุและสภาวะของการไม่สามารถชำระหนี้ 91
2.3.4 ผลของการล้มละลาย 94
2.3.5 การพิจารณาความสุจริตของลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย.. 95

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3. กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน
และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย
ในการรับราชการของต่างประเทศ 99
3.1 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน 100
3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 101
3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 101
3.1.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 102
3.1.4 ปฏิญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล 103
3.1.5 กฎบัตรว่าด้วยสังคมยุโรป 103
3.1.6 อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 103
3.1.7 กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง 105
3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย
ในการรับราชการของต่างประเทศ 105
3.2.1 ประเทศอังกฤษ 105
3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา 113
3.2.3 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส 120
4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย
ในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ
และแนวทางแก้ไขปัญหา 130
4.1 ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ 134
4.1.1 ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ 134
4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหา 150
4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรม
ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน 153
4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรม
ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน 153
4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหา 170

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย 174
4.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย 174
4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหา 183
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ 185
5.1 บทสรุป 185
5.2 ข้อเสนอแนะ 193
บรรณานุกรม 197
ภาคผนวก 213
ประวัติผู้เขียน 339

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการ: ศึกษากรณีข้าราชการพลเรือนสามัญ
ชื่อผู้เขียน	จักรพงษ์ อยู่เย็น
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ โลจายะ
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ได้กำหนดให้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้ทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นการทั่วไป โดยได้ทำการศึกษาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาพิจารณาประกอบ และศึกษาถึงหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ตลอดจนแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่

ผลการศึกษาพบว่า แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม จะกระทำมิได้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองให้บุคคลมีสิทธิในการประกอบอาชีพเป็นไปโดยเสมอภาคกัน ซึ่งหมายความรวมถึงบุคคลล้มละลายด้วยนั้น แต่ปรากฏว่ามีกฎหมายหลายฉบับได้นำเหตุแห่งการล้มละลายมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป ดังที่ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แม้ว่าในปัจจุบันนานาอารยะประเทศจะได้มีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลายจากแนวความคิดดังกล่าวมาสู่แนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่มุ่งหมายให้อภัยแก่ลูกหนี้ซึ่งได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดีให้สามารถมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็ว

ข้อเสนอแนะของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้นำเสนอแนวทางให้มีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลายให้เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสาม และให้มีการนำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ.... มาประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว รวมทั้งให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ข. (6) จากเดิมที่กำหนดให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามไว้ว่า“เป็นบุคคลล้มละลาย”เป็น “เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต” และในระหว่างที่ยังมิได้ดำเนินการแก้ไขความในมาตรา 36 ข. (6) ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นั้น ได้เสนอให้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายในการใช้สิทธิยื่นคำขอยกเว้นเข้ารับราชการต่อ ก.พ. โดยให้นำระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ตลอดจนกำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันจะช่วยให้มีผลผูกพันต่อทุกหน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่จะต้องถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อให้เป็นหลักประกันแก่บุคคลล้มละลายที่สุจริตว่า หากได้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วจะสามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคในโอกาสและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล รวมทั้งเป็นไปตามแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลายด้วยการให้อภัยแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วต่อไป

Thesis Title	Legal Problems concerning the Restrictions of the Bankrupt's Rights to Engage in the Government Services: A Case Study of Civil Servants
Author	Chakkraphong Youyen
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Poom Chokmoh
Co-Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Vira Lochaya
Department	Law
Academic Year	2012

ABSTRACT

This thesis aims to study legal problems concerning the restrictions of the bankrupt's right to engage in the government services according to the law relating to civil service which generally restricts the bankrupt's rights to engage in the government services in every position categories and position levels of civil servant. The study is conducted in comparative manner with the statutory provisions relating to restrictions of the bankrupt's rights to engage in the government services in other jurisdictions including the United Kingdom, United States of America and Republic of France. Furthermore, the study also examines basic principle of rights and liberty restrictions under the constitutional law and the concept of merit system under the law relating to civil service as well as the concept of discharge of bankrupt under the principles of modern bankruptcy law that aimed to extend forgiveness to the honest but unfortunate debtors to resume to their fresh start instantly.

The result of the study indicates that the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 guarantees that all persons are equal before the law and shall enjoy equal protection under the law while unjust discrimination against a person on the grounds of the difference in individual status or socio-economic status is not be permitted in order to ensure that an individual is equally protected to have right to career which include the bankrupt. However, it appears that several pieces of legislation have adopted bankruptcy as a ground for restricting an individual's right to engage in government service in general based on the concept from the law relating to civil service. Although at the present, almost all jurisdictions have changed their attitude to those bankrupts to the concept of discharge of bankrupt under the modern concept of bankruptcy law

which the honest but unfortunate debtors will be given forgiveness to have an opportunity to get fresh start again in the earliest time.

This thesis's recommendations offer the proposal for adaptation of attitude to the bankrupt in harmony with the principles of the modern bankruptcy law. In this regard, it may be required to amend the provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550 Article 30 paragraph three as well as to speed up the enactment on the Draft of Discrimination Against People Act, B.E.... In addition, it is also necessary to amend the Civil Service Act B.E. 2551 Section 36 B. (6) from the original text reads any person entering the civil service must not be under prohibition "being adjudged bankrupt" to be "being adjudged the dishonest bankrupt or was a dishonest bankrupt". During the time such Section 36 B. (6) of the Civil Service Act B.E. 2551 has not been amended, this thesis further offers the practical approach for such civil servant being judged bankrupt by exercising the right to submit for waiver to The Civil Service Commission, abbreviated as "CSC" and The CSC Regulations relating to granted a waiver the case of prohibition to engage in the government services B.E. 2552 shall apply mutatis mutandis. The proposal is also to include the principles of protect the bankrupt's rights to work in the Bankruptcy Act B.E. 2483. This will bind all government agencies and private entities to act in the same way and to provide guarantee for the honest bankrupt that if all legal requirements are met, he may continue to conduct his career which is also in line with the principles of the constitution law aiming to provide protection for people's rights and liberties, to ensure equality in opportunity and to abolish unjust discrimination as supported by the modern concepts of the law relating to civil service, the principles of modern bankruptcy law and so as to be appropriate to attending circumstances of the country as well as temporal changes.

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลทุกคนมีความเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้[1] เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองให้บุคคลมีสิทธิในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งการจำกัดสิทธิดังกล่าวไม่อาจกระทำได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย[2] แต่เมื่อได้พิจารณาจากกฎหมายหลายฉบับในปัจจุบันได้ปรากฏว่า มีปัญหาการจำกัดสิทธิของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกประกาศพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป ดังเช่นที่ได้ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งแม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีการนำหลักการพ้นจากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic discharge) มาเพิ่มเติมไว้ในกฎหมายล้มละลายแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีความขัดแย้งและไม่เป็นการสอดคล้องกับระบบล้มละลายตามแนวความคิดสากล

---

[1] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 30.

[2] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 43.

ที่ได้เปลี่ยนแปลงจากแนวความคิดที่มุ่งหมายลงโทษ (Punishment) ไปสู่แนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) โดยสิ้นเชิง[3]

กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนถือเป็นกฎหมายกลางในการบริหารงานบุคคลภาครัฐของประเทศไทยมานับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดให้การรับราชการนั้นเป็นอาชีพ (Career) รวมทั้งฐานะของข้าราชการพลเรือนที่ได้เปลี่ยนแปลงจากเมื่อครั้งก่อนจะได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ที่ถือว่าข้าราชการพลเรือน คือ "ข้าแผ่นดิน" มาเป็น "ลูกจ้าง" ของรัฐ[4] ซึ่งแต่เดิมได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญไว้ว่า ต้องไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว[5] และต่อมาหากปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลายแล้ว ย่อมถือว่าข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวกระทำความผิดทางวินัย และต้องถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ[6] จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการกำหนดคุณสมบัติทั่วไปของผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนจะต้องไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายแยกออกจากกัน[7] พอในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการตัดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับราชการในกรณีไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวออก และได้เปลี่ยนกรณีการล้มละลายจากฉบับก่อนที่ได้บัญญัติให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปไว้ว่า "ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย" เป็น "ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย"[8] และต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้[9] โดยคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) อาจพิจารณายกเว้นให้บุคคลดังกล่าวสามารถเข้ารับราชการเป็นการเฉพาะรายหรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้ และมติของ ก.พ. ในการพิจารณายกเว้นดังกล่าวจะต้องได้คะแนนเสียง

---

[3] วิชา มหาคุณ ก (2550). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย เรื่อง กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้*. หน้า 7.

[4] สำนักงาน ก.พ. ก (2536). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับระบบข้าราชการพลเรือน: บันทึกประวัติการร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471*. หน้า 221.

[5] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471, มาตรา 16.

[6] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471, มาตรา 38.

[7] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518, มาตรา 24.

[8] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535, มาตรา 30 (9).

[9] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 ข. (6).

ไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม และการลงมติให้กระทำโดยลับ[10] ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนดไว้[11]

อย่างไรก็ตาม ในแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการกลับไม่เคยปรากฏว่า ก.พ. ได้มีการยกเว้นหรือพิจารณาให้บุคคลล้มละลายสามารถเข้ารับราชการได้แต่อย่างใด อย่างเช่น กรณีการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการนั้น[12] หากปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวจนศาลได้พิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว[13] กรณีนี้ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้มีแนวทางการพิจารณาดำเนินการว่า โดยที่มาตรา 110 (3) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ หากผู้นั้นมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36 ข. (6) เป็นบุคคลล้มละลาย ตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. โดย ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้ส่วนราชการสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ในระหว่างที่ยังมิได้ออกกฎ ก.พ. ตามนัยบทบัญญัติดังกล่าว ก.พ. จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 132 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้การสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เพราะเหตุที่เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 110 (3) ประกอบกับระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2554 ข้อ 3 วรรคสอง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุเป็นผู้พิจารณาสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา โดยให้ใช้คำพิพากษาของศาลเป็นหลักฐาน[14] และในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุได้สั่งให้ข้าราชการผู้นั้นออกจากราชการไปแล้ว แม้ต่อมาจะปรากฏว่าศาลสูงได้มีคำพิพากษาถอนฟ้องหรือศาลได้ยกเลิกการล้มละลาย เนื่องจากลูกหนี้ได้ประนอมหนี้แล้วนั้น สำนักงาน ก.พ.ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/470 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2545[15] ไว้ ดังนี้

---

[10] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสอง.

[11] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสาม.

[12] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 (3).

[13] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 61.

[14] หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555.

[15] จรวยพร ธรณินทร์. *การสั่งให้ออกจากราชการเพราะล้มละลาย.* สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.charuaypontorranin.com/index.php?lay =show&ac=article&Id=538971282&Ntype=4*

1) การที่ศาลมีคำพิพากษาทำให้ผู้นั้นไม่ตกเป็นบุคคลล้มละลาย และไม่ขาดคุณสมบัติ แต่ก็ไม่ทำให้คำสั่งให้ออกจากราชการที่สั่งลงโทษโดยชอบด้วยกฎหมายเสียไปแต่ประการใด จึงไม่ต้องยกเลิกคำสั่งให้ออกจากราชการ

2) หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้าราชการ ก็ต้องยื่นคำขอบรรจุเหมือนกรณีทั่วๆ ไป

3) ทางราชการมีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาคำขอบรรจุกลับตามปกติและไม่อาจสั่งบรรจุบุคคลดังกล่าวย้อนหลังกลับไปจนถึงวันที่ผู้นั้นถูกสั่งให้ออกจากราชการแต่อย่างใด

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนซึ่งมีสภาพเป็นกฎหมายกลางในการบริหารงานบุคคลภาครัฐของประเทศไทย โดยถือว่าการรับราชการเป็นอาชีพ (Career) ที่ได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการนั้น จึงเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องด้วยแนวความคิดของการจำกัดสิทธิบุคคลในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งไม่เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แนวความคิดของการปลดจากล้มละลายด้วยการให้อภัยแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ และไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงข้อพิจารณาทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส

3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครเข้ารับราชการ และเป็นเหตุให้ผู้บังคับบัญชาที่มี

อำนาจสั่งบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการนั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ออกจากราชการและไม่ถือว่าเป็นการลงโทษทางวินัย ซึ่งมิได้คำนึงถึงหลักความเสมอภาคในโอกาสการรับราชการ (Equal of opportunity) หลักความสามารถ (Competence) หลักความมั่นคง (Security) และหลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political neutrality) อันเป็นหลักการสำคัญของระบบคุณธรรม (Merit system) ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาบุคคลเข้ารับราชการ แต่เป็นการนำเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้มาจำกัดสิทธิบุคคลดังกล่าวให้เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการ โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไป จึงจำเป็นต้องให้มีการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้โดยให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แนวความคิดของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และหลักการของกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) รวมทั้งบริบทของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาถึงสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยศึกษาและวิเคราะห์ในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งสาเหตุที่เน้นศึกษาเฉพาะการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญนั้น เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนถือเป็นกฎหมายกลางที่ได้วางหลักการบริหารทรัพยากรบุคคลอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรมที่มีผลให้หลายหน่วยงานของรัฐต่างได้นำหลักการดังกล่าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายและกำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการหรือการดำรงตำแหน่งต่างๆ ไว้ ทั้งนี้ หากผู้ที่จะสมัครเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญหรือข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการดังกล่าว ก็ย่อมสามารถนำผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ไปใช้เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพทางเอกสาร (Documentary Research) มุ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารเป็นหลัก โดยการสืบค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คำพิพากษาของศาล คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม (ก.พ.ค.) ความเห็นของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หนังสือตอบข้อหารือของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) และวิเคราะห์เอกสารจากตำรากฎหมาย เอกสารบทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการ เอกสารจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการ รวมทั้งจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

2. เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส

3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

4. เพื่อนำผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในทางวิชาการ พร้อมทั้งเสนอแนะต่อส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการให้เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดของรัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้เป็นไปด้วยความเสมอภาค แนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แนวความคิดของการปลดจากล้มละลายด้วยการให้อภัยแก่ลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ รวมทั้งบริบทของเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันต่อไป

บทที่ 2
ข้อพิจารณาทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

สิทธิในการประกอบอาชีพถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่งเพื่อให้การดำรงชีวิตนั้นอยู่รอดต่อไป อันเป็นสิทธิโดยธรรมชาติของมนุษย์ตั้งแต่กำเนิด เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่ต้องการอาหารเพื่อการอยู่รอด ต้องดื่มน้ำ ต้องหายใจ และต้องมีชีวิตอยู่เพื่อหลีกให้พ้นจากภัยที่เกิดจากมนุษย์ด้วยกัน หรือสัตว์ร้าย และจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่สิทธิธรรมชาติในเบื้องต้นก็คือสิทธิที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งชีวิตเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นทางชีวภาพดังกล่าวมาเบื้องต้น หากการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิตให้อยู่รอดโดยสุจริตไม่สามารถกระทำได้แล้ว ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิในการประกอบอาชีพอันถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติ และเป็นสิทธิขั้นมูลฐานที่สำคัญของมนุษย์[16] ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ[17] ทั้งนี้ องค์กรของรัฐดังกล่าวจะต้องปฏิบัติต่อมนุษย์คนหนึ่งบนพื้นฐานแห่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน[18] เนื่องจากมนุษย์ทุกชีวิตล้วนเกิดมาย่อมมีคุณค่างดงามดุจเดียวกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

---

[16] ลิขิต ธีรเวคิน. *สิทธิในการประกอบอาชีพ*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2554, จาก *http://www.dhiravegin.com/detail .php? item_id=000431*

[17] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 26.

[18] มานิตย์ จุมปา. (2543). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 32.

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลที่มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ กรณีศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งได้มุ่งทำการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ แนวความคิดของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา ว่ามีแนวความคิด ที่มา และวิวัฒนาการความเป็นมาอย่างไร โดยอาจจำแนกศึกษาได้ดังนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

สิทธิของมนุษย์ในการไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากอำนาจรัฐมีที่มาจากหลักของสิทธิตามธรรมชาติที่ถือว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีความเท่าเทียมกัน มนุษย์จึงมีสิทธิบางประการที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าว ได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และมิอาจมีผู้ใดเข้ามาล่วงละเมิดได้เช่นกัน หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนและเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ได้ และแนวความคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้มีที่มาจากแนวความคิดในกฎหมายธรรมชาติ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจำกัดอำนาจของ “รัฐ” หรือ “ผู้มีอำนาจปกครอง” จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดอำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และถือว่ากฎหมายที่รัฐได้บัญญัติขึ้นมาจะมีสภาพบังคับก็ต่อเมื่อสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติ และไร้สภาพบังคับหากขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาตินี้[19]

ต่อมาจึงได้พัฒนาการกลายมาเป็นบทบัญญัติที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรของสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองโดยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ ดังที่ปรากฏอยู่ในอารัมภบทหรือคำปรารภหรือมีการบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เป็นหมวดหมู่หนึ่งในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ[20] เพื่อรับรองว่าสิทธิและเสรีภาพของแต่ละบุคคลนั้นจะไม่สามารถถูกละเมิดได้ ไม่ว่าจากปัจเจกชนด้วยกันหรือแม้แต่จากองค์กรต่างๆ ของรัฐ[21] เนื่องจากการใช้เสรีภาพอย่างไร้ขอบเขตจำกัดย่อมก่อให้เกิดสภาวะอนาธิปไตยเกิดขึ้นมาในรัฐและนำไปสู่การที่ไม่มีเสรีภาพเหลืออยู่เลย[22]

---

[19] วีระ โลจายะ ก (2532). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). หน้า 1-16.

[20] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก (2544, เล่มที่ 9 ปีที่ 3). “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.” *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*. หน้า 27.

[21] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ข (2552). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 134.

[22] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ค (2547). *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ*. หน้า 31.

โดยการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพนั้น ได้ทำการศึกษาถึงความหมายของสิทธิและเสรีภาพ ประเภทของสิทธิ หลักความเสมอภาค หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ... ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"สิทธิ" หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองและป้องกันให้ [23]

"เสรีภาพ" หมายถึง ประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใดๆ ต่อตนเอง เป็นสิ่งที่บุคคลอาจทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย และเป็นประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำการใดๆ ได้ตามชอบใจโดยข่ายแห่งเสรีภาพตามกฎหมายที่ปล่อยให้บุคคลใดๆ กระทำการไปได้โดยลำพัง[24]

ศาสตราจารย์ ดร. วิษณุ เครืองาม ได้ให้ความหมายไว้ว่า[25]

"สิทธิ" หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

"เสรีภาพ" หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพาณิช ได้ให้ความหมายไว้ว่า[26]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจของบุคคลที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าจะกระทำการใดได้อย่างอิสระ รวมทั้งบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำสิ่งใดให้แก่ตน และตนก็ย่อมจะต้องมีหน้าที่กระทำต่อบุคคลอื่นภายใต้สิทธิของบุคคลอื่นนั้นด้วย ทั้งนี้ เพื่อมิให้การใช้สิทธิของบุคคลแต่ละคนล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น

"เสรีภาพ" หมายถึง ความสามารถของบุคคลในสถานการณ์นั้นๆ ที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทั้งนี้ การใช้เสรีภาพของบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย

---

[23] หยุด แสงอุทัย ก (2512). *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 พร้อมด้วยคำแปลมาตราเป็นภาษาอังกฤษของทางราชการ*. หน้า 41.

[24] หยุด แสงอุทัย ข (2533). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. หน้า 223.

[25] วิษณุ เครืองาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 640-641.

[26] ศรีราชา เจริญพาณิช. (2554, ฉบับที่ 1 ปีที่ 8). "หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ." *จุลนิติ*. หน้า 4.

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า[27]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจของบุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน

"เสรีภาพ" หมายถึง อำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำในสิ่งที่ตนประสงค์จะกระทำและที่จะไม่กระทำในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะกระทำ

รองศาสตราจารย์ ดร. โภคิน พลกุล ได้ให้ความหมายไว้ว่า[28]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

"เสรีภาพ" หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใครหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า[29]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนโดยกฎหมายที่รับรองสิทธิแก่บุคคลนั้นอาจเป็นกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชนก็ได้

"เสรีภาพ" หมายถึง สภาพการณ์หรือสภาวะของบุคคลที่มีอิสระในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยความประสงค์ของตนเองและไม่อยู่ภายใต้ความครอบงำหรือแทรกแซงของบุคคลอื่น กล่าวคือ เสรีภาพเป็นอิสระในการกำหนดตนเอง กฎหมายที่รับรองเสรีภาพอาจจะเป็นกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายมหาชนก็ได้เช่นเดียวกัน

ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความหมายไว้ว่า[30]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจที่บุคคลมีไว้เพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง

---

[27] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ก (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.* หน้า 23.

[28] โภคิน พลกุล. (2539). *หลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 138-139.

[29] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ง (2554, ฉบับที่ 1 ปีที่ 8). "หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ." *จุลนิติ.* หน้า 44.

[30] บรรเจิด สิงคะเนติ ก (2552). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 49-51.

"เสรีภาพ" หมายถึง อำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และปราศจากการแทรกแซง หรือครอบงำจากบุคคลหนึ่งบุคคลใด จึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชัย เลื่อนฉวี ได้ให้ความหมายไว้ว่า[31]

"สิทธิ" หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

"เสรีภาพ" หมายถึง สถานภาพของบุคคลที่ไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือหมายถึงอำนาจที่จะกระทำการโดยไม่อยู่ภายใต้การข่มขู่ของผู้ใด หรือหมายถึงอำนาจของบุคคลที่จะกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและให้ความคุ้มครองแก่ราษฎรนี้ จึงนิยมเรียกกันว่า "สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน" (Fundamental Rights and Liberties) หรือ "สิทธิขั้นพื้นฐาน" (Fundamental Rights)[32] หรือ "สิทธิขั้นมูลฐาน" (Fundamental Rights)[33] แล้วแต่กรณี ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองให้มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนโดยกำหนดให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลได้รับการคุ้มครอง และการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

2.1.2 ประเภทของสิทธิ

ในการพิจารณาถึงการแบ่งประเภทของสิทธินั้น อาจแบ่งแยกออกได้หลายลักษณะ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้จำแนกประเภทของสิทธิออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ สิทธิมหาชน และผู้ทรงสิทธิ สรุปได้ดังนี้

2.1.2.1 สิทธิมหาชน

สิทธิมหาชน เป็นสิทธิที่เกิดจากกฎหมายมหาชน รวมทั้งเป็นสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองของรัฐ โดยทั่วไปคือสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองที่มีต่อรัฐ ซึ่งการรับรองสิทธิที่เกิดจากกฎหมายมหาชนนั้นย่อมหมายความว่ารัฐโดยรัฐธรรมนูญก็ดี โดยกฎหมายก็ดี ย่อมผูกพันตนเอง เพื่อคุ้มครองสิทธิของเอกชน ดังนั้น สิทธิตามกฎหมายมหาชน จึงเป็นสิทธิเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานทางมหาชนจะต้องใช้อำนาจอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย สิทธิมหาชนจึงเป็นสิทธิของเอกชนที่มีต่อรัฐและหน่วยงานสาธารณะอื่นๆ เช่น องค์การปกครอง

---

[31] พรชัย เลื่อนฉวี. (2546). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). หน้า 121-122.

[32] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 14.

[33] ลิขิต ธีรเวคิน. หน้าเดิม.

ส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชนอื่นๆ สิทธิดังกล่าวนี้ผูกพันรัฐและองค์การที่มีอำนาจสาธารณะต่างๆ และหมายความถึงสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างองค์การทางมหาชน หรือหน่วยงานสาธารณะทั้งหลายด้วยกันเองด้วย ทั้งนี้ Goerg Jellinek เป็นผู้เสนอแนวความคิดของสิทธิมหาชน โดยได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท[34] ดังนี้

1) Status negativus หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญซึ่งพลเมืองมีสิทธิเรียกร้องให้รัฐและเจ้าพนักงานของรัฐละเว้นที่จะไม่ล่วงล้ำหรือกล้ำกรายแดนเสรีภาพส่วนบุคคล เช่น สิทธิในความเชื่อหรือในการนับถือศาสนา สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในเคหสถาน สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น

2) Status activus หมายถึง สิทธิที่ราษฎรมีต่อรัฐเพื่อดำเนินการบางอย่าง เช่น สิทธิสมัครเป็นผู้แทนราษฎร หรือเลือกตั้งผู้แทนราษฎร หรือสิทธิการเข้ารับราชการ ซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายให้ไว้แก่ราษฎรในอันที่จะก่อตั้งชีวิตในทางการเมืองของรัฐ เช่น สิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย สิทธิในการลงประชามติ เป็นต้น

3) Status positivus หมายถึง สิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐคุ้มครองสิทธิของบุคคล เช่น สิทธิที่จะเรียกร้องขอให้รัฐคุ้มครองตนจากการกระทำของรัฐต่างประเทศ สิทธิเรียกร้องให้รัฐจ่ายค่าดำรงชีพในช่วงเวลาว่างงาน สิทธิเรียกร้องให้จ่ายเงินเดือนหรือจ่ายบำเหน็จบำนาญ

2.1.2.2 ผู้ทรงสิทธิ

การแบ่งสิทธิและเสรีภาพโดยพิจารณาจากผู้ทรงสิทธิซึ่งได้รับสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือบุคคลที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความคุ้มครองนั้น ได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ หรือตามกฎหมาย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศมีพันธะกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม[35] ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงมีโดยความเสมอภาคกัน เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีโอกาสเท่าเทียมกันในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ซึ่งตามความหมายดั้งเดิมของสิทธิมนุษยชนในประการที่สำคัญนั้น คือ การจำกัดอำนาจของ “รัฐ” หรือ “ผู้มีอำนาจปกครอง” เพื่อเป็นหลักประกันมิให้ “รัฐ” หรือ “ผู้ปกครอง” ใช้อำนาจเกินขอบเขต โดย “รัฐ” หรือ “ผู้มีอำนาจปกครอง” มีพันธะในทางการงดเว้น (L’obligation négative) กล่าวคือ “รัฐ” หรือ “ผู้มีอำนาจปกครอง” มีหน้าที่งดเว้นไม่ใช้อำนาจเกินขอบเขตเพื่อให้ประชาชนได้ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างเต็มที่

---

[34] สมยศ เชื้อไทย ก (2555). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). หน้า 38-39.

[35] พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542, มาตรา 3.

โดยแนวความคิดดังกล่าวได้ถูกโต้แย้งจากนักวิชาการว่าไม่เป็นหลักประกันเพียงพอว่าประชาชนทุกคนจะมีโอกาสใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้อย่างทัดเทียมกัน เพราะในการใช้สิทธิและเสรีภาพบางประการนั้นประชาชนต้องมีความพร้อมในทางวัตถุที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเสียก่อน และหากประชาชนไม่มีความพร้อมดังกล่าว สิทธิและเสรีภาพที่มีการรับรองยืนยันว่าประชาชนมีอยู่ก็อาจเป็นเพียง “สิทธิในทางทฤษฎี” เท่านั้น[36]

หากพิจารณาจากเรื่องสิทธิมนุษยชนในแง่ของแนวความคิดแล้ว สิทธิมนุษยชนย่อมหมายถึงสิทธิที่มีอยู่ในทุกๆ คน อันเนื่องมาจากการที่เขาเป็นมนุษย์หรือบุคคล หรือหากจะกล่าวตามถ้อยคำในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ย่อมหมายถึงสิทธิอันได้มาจากความมีศักดิ์ศรีโดยกำเนิดของมนุษย์[37] หรืออาจกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนก็คือสิทธิของมนุษย์นั่นเอง[38] เนื่องจากเหตุผลของสิทธิมนุษยชนมีเพียงประการเดียวคือ การเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งสากล เสมอภาค และจะแยกออกจากบุคคลมิได้ สิทธินี้เป็นสากลคือ มนุษย์ทุกคนเป็นเจ้าของสิทธิมนุษยชนเหล่านี้ สิทธินี้ให้ความเสมอภาค คือ หากเป็นมนุษย์ ย่อมมีสิทธิมนุษยชนและหากไม่เป็นมนุษย์ย่อมไม่มีสิทธิมนุษยชน และมนุษย์ไม่สามารถสูญเสียสิทธิเหล่านี้ได้เช่นเดียวกับที่มนุษย์ไม่สามารถหยุดความเป็นมนุษย์ของตนได้ ไม่ว่ามนุษย์เราจะต้องทนทุกข์ทรมานจากการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมเพียงไรก็ตาม มนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิมนุษยชน และได้อำนาจจากสิทธิเหล่านี้ สิทธิมนุษยชนจึงเป็นของบุคคลทุกคนเพื่อคุ้มครองบุคคลจากรัฐและสังคม เป็นกรอบสำหรับองค์กรการเมืองและมาตรฐานของความชอบธรรมทางการเมือง[39]

โดยได้มีการยอมรับกันว่านอกจากประชาชนจะมี “สิทธิในการจำกัดอำนาจรัฐ” แล้ว ประชาชนยังมี “สิทธิเรียกร้องต่อรัฐ” ให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อยังให้ประชาชนมีหลักประกันขั้นต่ำสุดที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความผาสุก เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างทัดเทียมกัน จึงทำให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนครอบคลุมไปถึงสิทธิใหม่บางประการ เช่น สิทธิที่จะมีงานทำ สิทธิที่จะมีหลักประกันขั้นต่ำสุดที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินค่าทดแทนเมื่อว่างงาน เป็นต้น) สิทธิที่จะมีที่พัก

---

[36] วีระ โลจายะ ก เล่มเดิม. หน้า 51.

[37] จรัญ โฆษณานันท์ ก (2528,ฉบับที่ 2 ปีที่ 10). สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มิใช่ตะวันตก.” *วารสารกฎหมาย*. หน้า 73.

[38] สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2554). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 17). หน้า 5.

[39] แจ็ค ดอนเนลลี. *ปฐมบทสู่สิทธิมนุษยชน: สิทธิมนุษยชนคืออะไร*. หน้า 3. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2554, จาก *http://thai. bangkok.usembassy.gov/root/pdfs/hrintrothai.pdf*

อาศัยอันถูกสุขลักษณะ สิทธิที่จะมีการพักผ่อนหย่อนใจ สิทธิที่จะมีหลักประกันการเจ็บป่วย ชราภาพ ให้กำเนิดบุตร เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนพลเมืองทุกคนมีหลักประกันขั้นต่ำสุดในทางวัตถุอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้ประชาชนพลเมืองได้มีโอกาสใช้สิทธิและเสรีภาพประการอื่นได้เต็มที่ อันเป็นพันธกรณีของรัฐที่จะต้องเข้ารับภาระดำเนินการจัดการให้มีหลักประกันดังกล่าวแก่ประชาชนพลเมืองของรัฐ[40]

ในปัจจุบันสิทธิมนุษยชน จึงได้แก่ สิทธิทั้งหลายซึ่งได้รับการยอมรับในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็นสิทธิที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ และเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมายเป็นพิเศษ โดยมิได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด หรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในขอบเขตอำนาจรัฐที่ใช้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ ด้วย สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่า เพราะเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนที่จะมีสังคมการเมืองที่เรียกว่า “รัฐ” (State) เกิดขึ้น ไม่มีมนุษย์ผู้ใดสามารถสละสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้โดยชอบ และไม่มี “ผู้ปกครองว่าการแผ่นดิน” (Sovereignty) คนใดหรือคณะใดมีอำนาจทำลายสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ได้[41]

2) สิทธิพลเมือง

สิทธิพลเมือง หมายถึง สิทธิและเสรีภาพที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลที่มีสัญชาติของรัฐ กล่าวคือ เป็นพลเมืองของรัฐในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของรัฐหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรของรัฐ หรืออีกนัยหนึ่ง บรรดาสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองต่างๆ อันได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สิทธิเลือกตั้ง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการเป็นต้น[42] โดยเหตุผลของเรื่องแล้ว สิทธิพลเมืองจะมีได้เฉพาะภายหลังเวลาที่เกิดรัฐขึ้นแล้ว และถือกันว่าสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิและเสรีภาพ

---

[40] วีระ โลจายะ ก เล่มเดิม. หน้า 53.

[41] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข เล่มเดิม. หน้า 44.

[42] แหล่งเดิม.

ที่สืบเนื่องมาจากสิทธิมนุษยชน เนื่องจากว่าสิทธิพลเมืองเป็นวิธีการที่ราษฎรจะได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนได้[43]

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สิทธิมนุษยชนก็คือสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายที่ใช้กับมนุษย์ทุกคน ไม่จำกัดว่าจะเป็นบุคคลสัญชาติใด ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยใช้คำว่า “บุคคล”[44] จึงผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์และเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ โดยหลักทั่วไปแล้วสิทธิประเภทนี้จึงมิได้เป็นการที่รัฐบัญญัติกฎหมายให้สิทธิแก่บุคคล หากแต่เป็นการที่กฎหมายของรัฐได้รับรองสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐนั้นๆ เท่านั้น จึงจะเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว[45]

2.1.3 หลักความเสมอภาค

แนวความคิดทางกฎหมายของหลักความเสมอภาคได้รับการรับรองอย่างชัดแจ้ง โดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) ซึ่งหมายถึง “หลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย” (Equality before the law) ที่เป็นการยอมรับสิทธิและเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับหลักความเสมอภาคตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law)[46] ซึ่งเป็นรากฐานของปรัชญาว่าด้วยปัจเจกชนนิยม (Individualism) ในยุคสมัยนั้น จนนำมาสู่การออกคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ที่ได้วางหลักกฎหมายมหาชนที่ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้[47] รวมทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และหลักการพื้นฐานเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญของนานาอารยประเทศ ซึ่งล้วนแต่เป็นผลพวงมาจากอิทธิพลและแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติ อีกทั้งกรณีได้ปรากฏหลายต่อหลายครั้งว่า ผู้พิพากษาแห่งศาลสหรัฐอเมริกาได้อ้างอิงหลักกฎหมายธรรมชาติมาเป็นเหตุผลในการตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ

---

[43] อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ (2554). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.* หน้า 89.

[44] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ก (2551). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ.* หน้า 475.

[45] อุดม รัฐอมฤต และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 98.

[46] สมยศ เชื้อไทย ข (2535). *คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป.* หน้า 138

[47] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ก (2550). *กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). หน้า 70.

ปัจเจกชน[48] โดยถือว่าเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มนุษย์มิได้เป็นผู้สร้างขึ้นมา และเป็นบทกฎหมายที่ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดกาลเวลาและสถานที่[49]

Jean Jacques Israel ได้ให้คำนิยามของคำว่า "หลักความเสมอภาค" (Le principe d'égalité) คือ หลักการที่สัมพันธ์อย่างไม่อาจแยกได้จากหลักเสรีภาพ (Liberté) เพราะเป็นหนึ่งในสามของเสรีภาพพื้นฐานของประชนอันประกอบด้วย เสรีภาพ (La liberté) เสมอภาค (L'égalité) และภราดรภาพ (La fraternité) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย[50] โดยเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่มีความสำคัญและมีความเป็นสากล ซึ่งราษฎรจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยองค์กรผู้ใช้อำนาจของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี การปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค จึงเห็นได้ว่าหลักความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้องค์กรต่างๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกลับบังคับให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่องค์กรต่างๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทๆ แล้วปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกันออกไปที่เรียกว่า "การปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกัน" (Different treatment) นั้น ใช่ว่าจะกระทำได้เสมอไปในทุกกรณีก็หาไม่[51]

ในการพิจารณาหลักความเสมอภาคนี้ ผู้เขียนได้ทำการจำแนกศึกษาเกี่ยวกับประเภทของหลักความเสมอภาค ความผูกพันขององค์กรผู้ใช้อำนาจต่อหลักความเสมอภาค และความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งมีรายละเอียดที่จะต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ประเภทของหลักความเสมอภาค

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วสามารถจำแนกประเภทของหลักความเสมอภาค ได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้[52]

---

[48] จรัญ โฆษณานันท์ ข (2545). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 11). หน้า 156-157.

[49] วีระ โลจายะ ข (2547). *กฎหมายมหาชน: สิทธิเสรีภาพของประชาชน หน่วยที่ 8-15* (พิมพ์ครั้งที่ 33). หน้า 465.

[50] สมคิด เลิศไพฑูรย์. (มิถุนายน 2542, ฉบับที่ 2 ปีที่ 30). "หลักความเสมอภาค." *วารสารนิติศาสตร์*. หน้า 165.

[51] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข เล่มเดิม. หน้า 95-96.

[52] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 131-139.

1) หลักความเสมอภาคทั่วไป

หลักความเสมอภาคทั่วไปนั้นถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีลักษณะเป็นสิทธิเรียกร้องของปัจเจกบุคคล โดยถือว่าหลักความเสมอภาคนั้นเป็นพื้นฐานของหลักความยุติธรรม นอกจากนี้ยังถือเป็นหลักข้อห้ามเพื่อมิให้รัฐมีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ โดยสาระสำคัญของหลักความเสมอภาคนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อมิให้มีการปฏิบัติต่อสิ่งที่มีความเหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันตามอำเภอใจ

ซึ่งข้อพิจารณาในการปฏิบัติให้แตกต่างกันหรือปฏิบัติให้เท่าเทียมตามแนวปฏิบัติมีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

(1) การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกันจะต้องมีผลมาจากอำนาจในการบัญญัติกฎหมายองค์กรเดียวกัน

(2) การกำหนดกฎเกณฑ์ให้แตกต่างกันนั้นจะต้องพิจารณาจากกฎเกณฑ์โดยรวมในเรื่องนั้นๆ ด้วย

(3) การปฏิบัติให้แตกต่างอันเนื่องมาจากผลประโยชน์มหาชน

(4) การปฏิบัติให้แตกต่างกันเนื่องจากระบบกฎหมายแตกต่างกัน

(5) การปฏิบัติให้แตกต่างกันอันเนื่องมาจากประเพณี วัฒนธรรม

(6) ความสอดคล้องกันของระบบกฎหมาย

2) หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง

เนื่องจากกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องไว้ โดยมีเงื่อนไขและขอบเขตการใช้ที่แตกต่างไปจากหลักความเสมอภาคทั่วไป ซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้

(1) ความมีสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย (มาตรา 3 (2))

(2) ข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา เป็นต้น (มาตรา 3 (3))

(3) ความมีสถานะเท่าเทียมกันระหว่างเด็กที่เกิดนอกสมรสกับเด็กที่บิดามารดาได้สมรสกันตามกฎหมาย (มาตรา 6 (5))

(4) สิทธิอันเท่าเทียมกันต่อหน้าที่ในทางราชการ (มาตรา 12 (2))

(5) ข้อห้ามมิให้มีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อบังคับใช้กับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ (มาตรา 19 (1))

(6) การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันต่อพรรคการเมือง (มาตรา 21)

(7) ความเสมอภาคของชาวเยอรมันในการรับราชการ (มาตรา 33 (1) ถึง (3))[53]

(8) ความเสมอภาคในการเลือกตั้ง (มาตรา 38 (1) และมาตรา 28 (1))

(9) ข้อห้ามมิให้มีการจัดตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งเป็นการเฉพาะ (มาตรา 101 (1))

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องไว้ โดยมีเงื่อนไขและขอบเขตการใช้ที่แตกต่างไปจากหลักความเสมอภาคทั่วไป ซึ่งอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้[54]

(1) ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 39 และมาตรา 40)

(2) ความเสมอภาคในการเข้าทำงานในภาครัฐ

(3) ความเสมอภาคในการเลือกตั้ง (มาตรา 99 มาตรา 101 และมาตรา 115)

(4) ความเสมอภาคในการรับภาระของรัฐ (มาตรา 73)

(5) ความเสมอภาคในการรับบริการสาธารณะ (มาตรา 49 และมาตรา 51)

2.1.2.2 ความผูกพันขององค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐต่อหลักความเสมอภาค

การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องมีความผูกพันต่อหลักความเสมอภาค โดยอาจแบ่งความผูกพันขององค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐต่อหลักความเสมอภาคได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

1) ความผูกพันของฝ่ายนิติบัญญัติต่อหลักความเสมอภาค

หลักความผูกพันของฝ่ายนิติบัญญัติที่มีต่อหลักความเสมอภาคได้ปรากฏเป็นรูปธรรมครั้งแรกในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอเมริกันครั้งที่ 1 (Amendment I) ที่ได้กำหนดกรอบแห่งอำนาจของสภาคองเกรสมิให้ตรากฎหมายที่มีเนื้อหาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทางด้านการนับถือศาสนา เสรีภาพในการพูด และกิจการหนังสือพิมพ์ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ รวมทั้งสิทธิในการร้องทุกข์ โดยที่การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญดังกล่าวซึ่งเป็นผลโดยตรงมาจากการเรียกร้องของนายโทมัส เจฟเฟอร์สัน (Thomas Jefferson) โดยมีหลักฐานเป็น

---

[53] สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2551). *กฎหมายพื้นฐานแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี*. หน้า 24.
"มาตรา 33 ความเป็นพลเมืองที่เท่าเทียมกัน การประกอบอาชีพรับราชการ
(1) ชาวเยอรมันทุกคนในมลรัฐย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในทางการเมืองเหมือนกัน
(2) ชาวเยอรมันทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการตามความสามารถ คุณสมบัติ และเป้าหมายในทางอาชีพของตน
(3) การได้รับสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมือง การมีสิทธิในการดำรงตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือสิทธิที่ได้รับในการรับราชการไม่ขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องในศาสนา บุคคลย่อมไม่ถูกเอาเปรียบเพราะเหตุแห่งการนับถือหรือไม่นับถือนิกายของศาสนาใด หรือลัทธิทางปรัชญาใดเป็นการเฉพาะ...."

[54] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 160-161.

จดหมายของท่านที่มีไปถึงนายเจมส์ เมดิสัน (James Madison) เมื่อวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ. 1789 โดยในจดหมายดังกล่าว ท่านได้แสดงออกถึงความวิตกกังวลที่มีต่อการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ท่านจึงเรียกร้องให้มีการบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้ สำหรับระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา จึงเป็นที่เข้าใจตรงกันมาแต่ต้นว่า สิทธิในความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานคือกรอบสำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ และอยู่เหนืออำนาจในการก่อตั้งทั้งหลายของรัฐ (Constitutive powers)[55]

ส่วนกฎหมายพื้นฐาน (Basic Law) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการกำหนดกรอบให้ฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ 5 ประการด้วยกัน[56] ดังต่อไปนี้

(1) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานต้องมีความชัดเจน

(2) ห้ามวางกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะคดีที่เป็นการเจาะจง

(3) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานต้องมีการอ้างอิงเลขมาตราของบทบัญญัติของกฎหมายพื้นฐานที่ให้อำนาจ

(4) กฎเกณฑ์จะต้องไม่กระทบสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐาน

(5) หลักความพอสมควรแก่เหตุ

โดยสรุปก็คือ ในการบัญญัติกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัตินั้นจะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคของกฎหมายและหลักความสอดคล้องกันของกฎหมายโดยพิจารณาจากระบบและกฎเกณฑ์โดยรวมของเรื่องนั้น หากจะมีการบัญญัติกฎหมายให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันเนื่องมาจากหลักเกณฑ์ใดก็ตาม ฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องมีเหตุผลอันควรรับฟังได้ในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวด้วย[57]

2) ความผูกพันของฝ่ายบริหารต่อหลักความเสมอภาค

การผูกพันของฝ่ายบริหารต่อหลักความเสมอภาคโดยทั่วไปหมายถึงรัฐบาลและฝ่ายปกครอง รวมทั้งผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการแทนหน่วยราชการ แต่หากแยกแยะตามรัฐธรรมนูญ อาจแยกย่อยออกได้เป็นรัฐบาล โดยความหมายตามเนื้อหา อำนาจเกี่ยวกับการต่างประเทศ การวางแผน รวมทั้งการป้องกันตนเองทางทหาร ทั้งนี้ คำว่า “อำนาจบริหาร” เป็นศัพท์ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายราชการซึ่งเป็นฝ่ายอำนาจรัฐกับประชาชนที่มีมาช้านาน โดยที่ฝ่ายอำนาจรัฐเป็นฝ่ายเหนือกว่ามาโดยตลอด ในขณะที่ฝ่ายประชาชนเป็นฝ่ายที่รองรับอำนาจนั้นๆ

---

[55] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ข (2549). *หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. หน้า 142-143.

[56] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ข เล่มเดิม. หน้า 148.

[57] ภาคภูมิ โกกะอินทร์. (2549). *หลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทย*. หน้า 36.

ซึ่งในปัจจุบันในเยอรมันหันมาใช้คำว่า “Eingriffsverwaltung” นั่นคือ ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจแทรกแซงเข้าไปในส่วนของความเป็นอยู่ของประชาชน และฝ่ายปกครองที่มีอำนาจแทรกแซงความเป็นอยู่ของประชาชนได้เหล่านี้ ล้วนถูกผูกมัดโดยสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น[58]

3) ความผูกพันของฝ่ายตุลาการต่อหลักความเสมอภาค

เนื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานนั้น ฝ่ายตุลาการจะต้องให้ความเคารพและรู้จักที่จะนำเอาสิทธิขั้นพื้นฐานมาใช้ด้วยตนเอง หากฝ่ายตุลาการไม่กระตือรือร้นในส่วนนี้ก็คงจะหวังให้สิทธิขั้นพื้นฐานเข้าไปมีผลในระบบกฎหมายอย่างแท้จริงคงจะเป็นไปได้ยาก จึงกล่าวได้ว่าการคุ้มครองสิทธิในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาล ตามมาตรา 19 อนุมาตรา 4 แห่งกฎหมายพื้นฐานได้มีส่วนช่วยเป็นอย่างมากให้ศาลต้องตื่นตัวในเรื่องนี้โดยอาศัยมาตราดังกล่าว ซึ่งประชาชนสามารถฟ้องหน่วยราชการเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเป็นคดีต่อศาลได้ทุกเรื่อง ทั้งนี้ องค์กรตุลาการนั้นจะต้องมีความผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่ได้มีการบัญญัติรับรองตามรัฐธรรมนูญใน 2 ลักษณะ ดังนี้[59]

(1) องค์กรตุลาการไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่จะต้องทำหน้าที่ตรวจสอบความผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพขององค์กรนิติบัญญัติและองค์กรบริหารหรือองค์กรฝ่ายปกครองว่าได้ดำเนินการอันเป็นการขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ หรือไม่

(2) องค์กรตุลาการเองก็ต้องผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพด้วย นั่นคือ องค์กรตุลาการก็ต้องถูกผูกพันที่ไม่อาจจะดำเนินการอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพด้วย

ดังนั้น การละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของศาลหรือองค์กรตุลาการนั้น จึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในกรณีแรกและกรณีที่สอง โดยกรณีแรก ก็คือหากมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในคดีที่ศาลพิจารณา แต่ศาลกลับพิจารณาว่าไม่เป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ หรือกรณีที่สองซึ่งเป็นกรณีที่เป็นศาลเองที่ใช้หรือตีความกฎหมายขัดกับสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2.1.2.3 ความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ

ความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ หมายถึง การเสมอภาคในกฎหมายและเสมอภาคในการมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านเมือง แต่หาได้หมายความถึงเสมอภาคในฐานะความเป็นอยู่ของบุคคลไม่ ทั้งนี้ ความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญ อาจจำแนกได้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้[60]

---

[58] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ข เล่มเดิม. หน้า 151-152.

[59] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ข เล่มเดิม. หน้า 158-159.

[60] มานิตย์ จุมปา. เล่มเดิม. หน้า 32-33.

1) ความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลใดจะมีฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นก็ดี ไม่ทำให้บุคคลนั้นเกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

2) ความเสมอภาคในการยุติธรรม กล่าวคือ ศาลยุติธรรมมีอำนาจที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีของประชาชนได้ทั่วถึงกัน ผู้ใดจะร้องขอให้ตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาโดยเฉพาะแต่คดีของตนไม่ได้

3) ความเสมอภาคในการเข้ารับราชการ กล่าวคือ บุคคลทุกคนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกำหนดไว้ มีความเสมอภาคที่จะสมัครเข้ารับราชการได้ โดยปกติจะมีการจัดสอบแข่งขัน ผู้ใดสอบได้คะแนนสูงเป็นที่หนึ่ง ผู้นั้นก็มีสิทธิจะได้รับการบรรจุก่อน ถ้ามีตำแหน่งว่างจะบรรจุได้หลายคน ก็เอาผู้ที่ได้คะแนนรองลงมาเข้ารับราชการตามลำดับ

4) ความเสมอภาคในการรับแบ่งภาระของประเทศ

(1) ความเสมอภาคในการเสียภาษี พลเมืองทุกคนมีความเสมอภาคในการช่วยเหลือการใช้จ่ายของประเทศตามฐานะของบุคคลนั้นๆ ซึ่งอาจจะมากบ้าง น้อยบ้าง ตามจำนวนเงินรายได้เป็นรายบุคคลไป

(2) ความเสมอภาคในการรับราชการทหาร ชายฉกรรจ์ทุกคนอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไปจะต้องเข้ารับราชการทหารประจำการโดยทั่วหน้า มีหน้าที่กำหนดกี่ปี ก็แล้วแต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะได้กำหนดไว้เป็นครั้งคราว เว้นแต่บุคคลทุพพลภาพ พิการ หรือพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่มีสมณศักดิ์ เป็นต้น จึงไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร

2.1.4 หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

George Burdeau ได้กล่าวไว้ว่า เสรีภาพถ้าไม่มีขอบเขตจำกัด สภาวะอนาธิปไตย (Anarchie) ก็จะเกิดขึ้นดังเช่นเมื่อครั้งมนุษย์ยังอยู่ในสังคมป่าเถื่อน เพราะทุกคนจะใช้เสรีภาพอย่างเต็มที่และกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกายผู้อื่น จนทำให้ผู้แข็งแรงเท่านั้นที่อยู่ในสังคมได้ ผู้อ่อนแอต้องตกเป็นทาส และถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพจนหมด การมีเสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตจึงเป็นเหตุใหญ่ให้เกิดการไร้เสรีภาพ การเข้ามารวมกันเป็นสังคม ยอมรับอำนาจการเมืองเหนือตนเป็นรูปแบบการปกครองต่างๆ ก็เพื่อให้อำนาจสูงสุดนั้นสูงเหนือทุกคน เป็นกรรมการคอยรักษากติกาไม่ให้ผู้เข้มแข็งกว่าใช้เสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตรังแกผู้อ่อนแอกว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยรัฐจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะเป็นการปกป้องคุ้มครองไม่ให้รัฐและผู้อื่นมาล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของเรา[61]

---

[61] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 29.

Karl August Bettermann ได้อธิบายว่า การที่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพบางเรื่องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย หรือมิได้กำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างชัดเจนก็ดี กรณีย่อมมิได้หมายความว่า สิทธิและเสรีภาพนั้นไม่อาจจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ เพราะตามหลักนิติรัฐ (Rechtsstaatsprinzip) แล้ว ไม่มีเสรีภาพใดที่ได้รับการรับรองโดยปราศจากขอบเขต เพราะสาระแห่งเสรีภาพก็คือพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เนื่องจากขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพมีทั้งการจำกัดขอบเขตในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษรและในลักษณะที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างของขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพ เช่น สิทธิของบุคคลอื่น ศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อห้ามในการใช้สิทธิในทางไม่ชอบ ความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือประโยชน์สาธารณะ หลักพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และการดำรงอยู่ของรัฐ เป็นต้น[62]

โดยลักษณะของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่ปรากฏตามรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ในปัจจุบัน อาจอยู่ในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้[63]

ประเภทแรก สิทธิและเสรีภาพบางประเภทอาจเป็นสิทธิบริบูรณ์ (Absolute rights) ซึ่งหมายความว่า เป็นสิทธิเด็ดขาดไม่อาจถูกจำกัดได้

ประเภทที่สอง สิทธิและเสรีภาพบางประเภทอาจเป็นสิทธิสัมพัทธ์ (Relative rights) หรือสิทธิมีเงื่อนไข (Qualified rights) ซึ่งหมายความว่ามิใช่สิทธิเด็ดขาด แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดบางประการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเป็นกรอบไว้

ประเภทที่สาม สิทธิและเสรีภาพบางประเภทอาจเป็นสิทธิที่จำกัด (Restricted rights) ซึ่งหมายความว่า อาจถูกจำกัดได้เสมอและค่อนข้างง่ายมาก การจำกัดสิทธิและเสรีภาพประเภทนี้อาจทำโดยกฎหมาย และเป็นกฎหมายประเภทใดก็ได้

ในการศึกษาถึงหลักการพื้นฐานในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนี้ ได้ศึกษาถึงหลักในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่ปรากฏในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งหลักความพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งเป็นหลักกฎหมายมหาชนที่มีลำดับชั้นในระดับรัฐธรรมนูญ พอสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

2.1.4.1 บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาจากแนวความคิดในการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว จะพบว่าองค์กรนิติบัญญัติและองค์กรอื่นที่ได้รับมอบอำนาจจากองค์กรนิติบัญญัติจะต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

---

[62] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 216.

[63] วิษณุ เครืองาม. เล่มเดิม. หน้า 647-648.

เป็นการเฉพาะเจาะจง รวมทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้น และต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้[64] ซึ่งจำแนกอธิบายได้ดังนี้

1) ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดหลักประกันความมั่นคงแห่งสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้นั้น จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะให้มีการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลได้ภายใต้เงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนด กล่าวคือ จะต้องไม่ตราบทบัญญัติให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางด้านสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม นอกเหนือจากคุณวุฒิและความรู้ความสามารถ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการหรือการดำรงตำแหน่ง ซึ่งอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนในสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ โดยกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง รวมทั้งจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย และให้นำมาใช้บังคับกับกฎที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

โดยการใช้อำนาจนิติบัญญัติมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จะต้องมีการวางกฎเกณฑ์ที่มีผลเป็นการทั่วไปและต้องไม่ระบุตัวบุคคล เพราะถือว่ากฎหมายที่ตราออกมาจากตัวแทนของประชาชนนั้นต้องใช้บังคับกับประชาชนทุกๆ คน[65] โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป อันเนื่องมาจากไม่ต้องการให้องค์กรนิติบัญญัติออกคำสั่งทางปกครองเองในรูปของกฎหมาย[66] อันเป็นการล่วงล้ำเข้ามาในเขตแดนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร และยังเป็นการคุ้มครองประชาชนไม่ให้รัฐใช้อำนาจตรากฎหมายโดยเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเป็นการเฉพาะขึ้น ซึ่งหากพิจารณากฎหมายที่มีผลทั่วไปย่อมเป็นหลักประกันสิทธิในความเสมอภาคและความเท่าเทียม

---

[64] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ก เล่มเดิม. หน้า 506.

[65] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 34.

[66] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (มิถุนายน 2542, ฉบับที่ 2 ปีที่ 30). "เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน "มาตร" ในการควบคุมการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย." *วารสารนิติศาสตร์*. หน้า 191.

ในผลของกฎหมายสำหรับข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์ที่เหมือนกัน การปฏิบัติที่เทียมกันนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความยุติธรรม และเป็นการตอกย้ำความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเนื่องจากองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติย่อมมีความผูกพันต่อหลักความเสมอภาคในการตราบทบัญญัติขึ้นมาให้มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

2) ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้นั้น จะต้องผ่านการยินยอมหรือการบัญญัติออกมาจากประชาชนอันเป็นไปตามหลักสัญญาประชาคม (Social contract) ของฌอง ฌาคส์ รุสโซ (Jean Jacques Rousseau) ที่ตัวแทนของประชาชนในรัฐสภาตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้ยินยอมให้ตัวแทนของตนตรากฎหมายดังกล่าวมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยฝ่ายบริหารจะออกกฎข้อบังคับใดๆ มาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ เว้นแต่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราบทบัญญัติมอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหารตรากฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ด้วยเหตุดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะต้องผ่านการบัญญัติและรับรองโดยองค์กรที่เป็นตัวแทนของประชาชน[67] ที่มาจากเจตนารมณ์ร่วมกันของปวงชนเท่านั้น และเมื่อกฎหมายเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ร่วมกันของปวงชนแล้ว กฎหมายเท่านั้นจึงจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของแต่ละคนได้[68] ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้ก็แต่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หากพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแล้วจะพบว่าได้กำหนดให้กฎหมายที่จะมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด และกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ นอกจากนี้แล้วไม่ใช่บทบัญญัติกฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญ ส่วนพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง หรือระเบียบข้อบังคับทั้งหลายนั้น หากไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้อำนาจไว้ ย่อมไม่อาจที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคลได้[69]

การตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้องค์กรนิติบัญญัติจะต้องอ้างหรือระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ในกฎหมายฉบับนั้นด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่มีขึ้นเพื่อให้องค์กรนิติบัญญัติตระหนักเสมอว่ากำลังตรากฎหมายล่วงล้ำแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน เพื่อที่องค์กรนิติบัญญัติจะได้ตรากฎหมาย

---

[67] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 33.

[68] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ก เล่มเดิม. หน้า 54.

[69] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ข (2542). *รัฐธรรมนูญน่ารู้*. หน้า 236.

มาจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะที่ตนต้องการจริงๆ เท่านั้น และเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการใช้และการตีความกฎหมายด้วย ในการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนั้น องค์กรนิติบัญญัติจะต้องระบุเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องและให้อำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรานี้ไม่อาจใช้บังคับกับกฎหมายที่ล่วงล้ำแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งได้ตราขึ้นก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้แต่อย่างใด[70] ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นหลักประกันสิทธิของประชาชนในการตรวจสอบว่าองค์กรนิติบัญญัติได้ตรากฎหมายดังกล่าวหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งหากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์นี้แล้ว กฎหมายดังกล่าวย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ และใช้บังคับมิได้[71]

อนึ่ง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2542 เห็นชอบกับการกำหนดรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้[72] และรัฐสภาได้พัฒนารูปแบบการร่างพระราชบัญญัติที่มีเนื้อหาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยกำหนดให้มีการระบุมาตราของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ในคำปรารภของพระราชบัญญัติ แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดแนวทางการตรากฎหมายโดยการอ้างบทอาศัยอำนาจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ในกฎหมายได้ กระทำเฉพาะกฎหมายที่จะมีการแก้ไขหรือกฎหมายที่ตราขึ้นใหม่เท่านั้น[73]

3) ต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบ กระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นกรอบรับรองไว้นี้ มีหลักการสำคัญอยู่ว่าจะจำกัดสิทธิมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้ได้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ แต่ก็มิได้หมายความว่ารัฐธรรมนูญจะมุ่งให้ความคุ้มครองสารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมบูรณ์ (Absolute) แต่ได้มุ่งคุ้มครองอย่างสัมพัทธ์ (Relative) มากกว่า ซึ่งการพิจารณาว่ากฎหมายที่ตราขึ้นจะมีผลทำให้สารัตถะของสิทธิได้รับความกระทบกระเทือนหรือไม่

---

[70] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 193.

[71] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 35.

[72] หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0204/ว 25 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2542.

[73] มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ *"เรื่อง กฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ."* เสนอต่อคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 2.

จึงต้องพิจารณาเป็นเรื่องๆ ไป ซึ่งเมื่อได้ชั่งน้ำหนักของประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนแล้ว จึงจะตอบได้ว่ากฎหมายนั้นกระทบกระเทือนสารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งถึงแม้ว่าองค์กรของรัฐจะตรากฎหมายอันมีผลกระทบกระเทือนแก่นของสิทธิก็ตาม แต่ถ้าการกระทบกระเทือนแก่นของสิทธินั้นยังสอดคล้องกับหลักความพอสมควรเหตุอยู่ และกฎหมายนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อประโยชน์ของส่วนรวม ย่อมไม่อาจถือได้ว่ากฎหมายนั้นกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติดังกล่าว และการตรากฎหมายในลักษณะใด จะถึงขนาดที่เรียกได้ว่ากระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพจะต้องพิจารณาเป็นรายสิทธิและเสรีภาพไป ไม่อาจให้คำนิยามเพื่อใช้กับสิทธิและเสรีภาพทุกประเภทได้ [74] หากกฎหมายใด แม้ตามรูปแบบแล้วจะเป็นกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่หากในความเป็นจริง เนื้อหากฎหมายที่ตราขึ้นนั้น กฎหมายใดเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นการล่วงล้ำเข้าไปกระทบ “แก่น” (Core) หรือ “สารัตถะ” (Essence) ของสิทธิหรือเสรีภาพแล้ว กฎหมายนั้นย่อมมีผลเช่นเดียวกันกับกฎหมายที่ตัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนนั่นเอง[75] อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญอาจบัญญัติโดยชัดแจ้งยกเว้นมาตรการที่อาจถือได้ว่ากระทบกระเทือนสารัตถะแห่งสิทธิให้เป็นมาตรการที่ใช้บังคับได้เพื่อเป็นการตัดปัญหาการตีความ[76]

2.1.4.2 หลักความพอสมควรแก่เหตุ[77]

หลักความพอสมควรแก่เหตุ (Grundsatz der Verhältnismäßigkeit)[78] หรือหลักความสมควรแก่เหตุ (Grundsatz der Verhältnismäßigkeit)[79] หรือหลักความจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักสัดส่วนในการใช้อำนาจ (Verhaeltnismaesigkeit)[80] หรือหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่

---

[74] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 190.

[75] กฤษณ์ วสีนนท์ ก (2547, ฉบับที่ 1 ปีที่ 23). “เสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรมในระบบกฎหมายไทย: การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.” *วารสารกฎหมาย*. หน้า 72.

[76] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 191.

[77] ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ใช้คำว่า “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” ในการอธิบายตลอดทั้งเล่ม โดยให้หมายความรวมไปถึง “หลักความสมควรแก่เหตุ” และ/หรือ “หลักความจำเป็นพอสมควรแก่เหตุ” และ/หรือ “หลักสัดส่วนในการใช้อำนาจ” และ/หรือ “หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็น” และ/หรือ “หลักพอสมควรแก่เหตุ” และ/หรือ “หลักความได้สัดส่วน” และ/หรือ “หลักห้ามมิให้กระทำเกินกว่าเหตุ.”

[78] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 187.

[79] กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2544). *หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน*. หน้า 261

[80] สมยศ เชื้อไทย ก เล่มเดิม. หน้า 42.

จำเป็นหรือหลักพอสมควรแก่เหตุ (Uebermassverbot) หรือหลักความได้สัดส่วน (Der Grundsatz der Verhaeltnismaessigkeit) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าหลักห้ามมิให้กระทำเกินกว่าเหตุ (Uebermassverbot) ซึ่งเป็นหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำมาใช้ควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามหลักกฎหมายของเยอรมันนั้นถือว่าเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปที่มิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด แต่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปอย่างกว้างขวาง มิใช่เฉพาะแต่ในเยอรมัน แต่ยังรวมถึงออสเตรีย ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายในกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับจากประเทศในสหภาพยุโรปที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักในทางกฎหมายที่สำคัญซึ่งมีลำดับชั้นในระดับรัฐธรรมนูญที่มุ่งหมายประการสำคัญเพื่อจำกัดการใช้อำนาจของรัฐ และเป็นหลักที่ก่อให้ เกิดความมั่นคงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน[81]

Klaus Stern ได้อธิบายว่า ภาระหน้าที่หลักของหลักความพอสมควรแก่เหตุนั้นมิได้มีความมุ่งหมายเฉพาะการจำกัดการแทรกแซงของอำนาจเท่านั้น แต่หากตีความจากหลักความพอสมควรแก่เหตุอย่างถูกต้องแล้ว นอกจากจะเป็นหลักการในทางเนื้อหาที่ห้ามมิให้มีการใช้อำนาจอย่างอำเภอใจ ยังถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นสาระสำคัญในการควบคุมตรวจสอบรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ และมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำในการปกครองทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำในทางปกครองที่เป็นการแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพซึ่งศาลปกครองได้นำความพอสมควรแก่เหตุมาเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบความชอบของการกระทำในทางปกครองมาเป็นเวลายาวนานแล้ว[82] เนื่องจากหลักความชอบด้วยกฎหมายเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในกฎหมายมหาชน อันมีที่มาจากหลักนิติรัฐที่ได้กำหนดให้การกระทำทุกอย่างขององค์กรของรัฐต้องชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย[83]

หลักความพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อความยุติธรรมนั้น ได้มีการค้นพบว่ามีการบัญญัติเป็นกฎหมายมาตั้งแต่ในสมัยของกฎหมายโรมันแล้ว และต่อมาได้ค้นพบหลักดังกล่าวในกฎหมายอาญา แต่การยอมรับหลักความพอสมควรแก่เหตุที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเกิดขึ้นนับตั้งแต่ได้มีการนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของแผ่นดินแห่งรัฐปรัสเซีย (Allgemeines Landrecht Fuer die Priussischen Staaten) ตามมาตรา 10 วรรคสอง ของกฎหมายตำรวจ

---

[81] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 268-269.

[82] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 270.

[83] ดิเรก ควรสมาคม. (2553). *กฎหมายมหาชน: แนวประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 125.

โดย C.G. Svarez เห็นว่าหลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นรากฐานของกฎหมายมหาชน ซึ่งมีสาระสำคัญว่ารัฐนั้นมีสิทธิที่จะจำกัดเสรีภาพของปัจเจกบุคคลได้เท่าที่เป็นความจำเป็นเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เสรีภาพและความมั่นคงของทุกคนสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ โดย Svarez เห็นว่าหลักการดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงความมีเหตุผลและเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาในยุคแห่งความรุ่งโรจน์ทางปัญญา การที่หลักการดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายตำรวจของปรัสเซียนั้น ถือว่าเป็นเงื่อนไขทั่วไปของการจำกัดอำนาจในการแทรกแซงของตำรวจตามความเข้าใจในทางตำราและในคำพิพากษาของศาลในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งของศาลปกครองปรัสเซียและของซัคเซน (Sachsen) ถือกันว่าเป็นหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักห้ามกระทำเกินกว่าเหตุ ซึ่ง G.H. Von Berg เป็นบุคคลแรกที่ได้กล่าวอย่างชัดเจนถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุสำหรับการกระทำของตำรวจ ส่วน O. Mayer ซึ่งถือว่าเป็นบิดากฎหมายปกครองของเยอรมันได้เขียนถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุภายหลังจากที่ G.H. Von Berg ได้กล่าวไว้เกือบ 100 ปีต่อมา โดยได้กล่าวไว้ว่าการกระทำของตำรวจนั้นจะต้องมีพื้นฐานมาจากกฎหมาย โดยต้องกระทำตามความจำเป็นและจะต้องมีความพอสมควรแก่เหตุ แต่หากไม่คำนึงถึงการกำหนดไว้ในลักษณะของกฎหมายปกครองแล้ว ถือว่าความคิดในเรื่องหลักความพอสมควรแก่เหตุนี้เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานานแล้ว[84]

ในทางตำรานั้นต่างยอมรับคุณค่าของหลักความพอสมควรแก่เหตุว่าอยู่ในระดับรัฐธรรมนูญ แต่ก็มีบางความเห็นที่ปฏิเสธการยอมรับดังกล่าว การผลักดันที่สำคัญสำหรับการวางหลักดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเกิดจากคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญครั้งแรกของศาลรัฐธรรมนูญของมลรัฐบาวาเรีย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญของมลรัฐบาวาเรียได้เคยวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่าการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวจะต้องตรวจสอบกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ ในปี ค.ศ.1955 เป็นครั้งแรกที่มีความชัดเจนต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุ โดยมีหลักว่ากฎเกณฑ์ในทางกฎหมายที่ละเมิดต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุเท่ากับเป็นการละเมิดต่อหลักนิติรัฐ แม้ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญของมลรัฐบาวาเรียได้นำหลักนิติรัฐ (มาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญของบาวาเรีย) มาประกอบการพิจารณากับหลักประกันต่อสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแล้ว ได้สรุปว่า ฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจละเมิดหลักความพอสมควรแก่เหตุได้ และตั้งแต่นั้นมาการอ้างถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นหลักที่มีพื้นฐานมาจากหลักนิติรัฐก็ได้รับการยืนยันมาโดยตลอด[85]

---

[84] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 271-272.

[85] แหล่งเดิม.

นอกจากนี้ หลักความพอสมควรแก่เหตุยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบดุลพินิจของฝ่ายปกครอง สาระสำคัญประการหนึ่งของการตรวจสอบความชอบของการใช้ดุลพินิจคือตรวจสอบว่าการใช้ดุลพินิจนั้นขัดแย้งกับสิทธิขั้นพื้นฐาน และหลักทั่วไปของกฎหมายปกครองหรือไม่ ซึ่งหมายความรวมถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุด้วย ในกรณีนี้จะต้องพิจารณาถึงหลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นพิเศษ เช่น ในกรณีที่มีการออกคำสั่งทางปกครองใด โดยมีเงื่อนไขในการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นว่า หากผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ในกรณีนี้การจะเพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้นเจ้าหน้าที่ยังต้องพิจารณาข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ ด้วย เช่น การเพิกถอนใบอนุญาตในการสร้างโรงงานซึ่งมีการสร้างเสร็จแล้ว แต่เงื่อนไขบางประการยังมิได้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ในกรณีการจะเพิกถอนใบอนุญาตหรือไม่นั้น จะต้องนำหลักความพอสมควรแก่เหตุมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเพิกถอนว่า การเพิกถอนนั้นสอดคล้องกับความพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ โดยตามหลักกฎหมายปกครองเยอรมันถือได้ว่าหลักความพอสมควรแก่เหตุเป็นหลักกฎหมายที่มีความสำคัญแต่มิได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีสถานะเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปซึ่งมีลำดับชั้นในระดับของรัฐธรรมนูญ โดยมีที่มาจากหลักนิติรัฐ (Rechtstaatsprinzip) และมีผลใช้บังคับกับการกระทำของรัฐทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน นอกเหนือจากนี้แล้วหลักความพอสมควรแก่เหตุยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของฝ่ายปกครองว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่[86]

อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่มาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานนอกจากต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว จะต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความเหมาะสม การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความจำเป็น และการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบ[87] โดยสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1) หลักประโยชน์สาธารณะ

การพิจารณาจากเหตุผลในการจำกัดสิทธิเพื่อประโยชน์สาธารณะ อาจจำแนกอธิบายได้ 3 กรณี ได้แก่ ความหมายของหลักประโยชน์สาธารณะ ลักษณะของประโยชน์สาธารณะ และประเภทของประโยชน์สาธารณะ ดังนี้

---

[86] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 280-284.

[87] บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ก เล่มเดิม. หน้า 506.

(1) ความหมายของหลักประโยชน์สาธารณะ

ประโยชน์มหาชนหรือประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) เป็นนิติสมบัติ (Rechtsgut) หรือคุณธรรมทางกฎหมายของกฎหมายมหาชน คือ เป็นวัตถุหรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองป้องกัน เช่นเดียวกับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายอาญาต้องการคุ้มครอง โดยเป็นประโยชน์ส่วนรวมของทุกๆ คน ไม่ใช่ประโยชน์ของเอกชนคนใดคนหนึ่ง (Private Interest) โดยเฉพาะเจาะจง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความต้องการร่วมกันของคนในสังคมนั่นเอง[88] กล่าวคือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ความต้องการความกินดีอยู่ดีทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินก็ดี ความกินดีอยู่ดีทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจก็ดี ของราษฎรแต่ละคน จะมีได้ก็ต่อเมื่อประเทศมีความมั่นคงปลอดภัยจากการรุกรานของต่างชาติ มีความสงบเรียบร้อยภายใน มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปะวิทยาการด้านต่างๆ ดังนั้น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยภายใน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปะวิทยาการด้านต่างๆ จึงเป็นประโยชน์สาธารณะ อนึ่ง พึงระลึกไว้เสมอว่าประโยชน์สาธารณะมิใช่ผลรวมของความปรารถนาและความต้องการของราษฎรแต่ละคนเสมอไป ประสบการณ์แสดงให้เห็นอยู่เนืองๆ ว่าประโยชน์บางประการของราษฎรบางครั้งก็เป็นปฏิปักษ์กับประโยชน์สาธารณะ และราษฎรสามารถกระทำการที่กระทบกระเทือนต่อประโยชน์สาธารณะได้ ในทำนองเดียวกันเราจะต้องไม่เข้าใจว่าประโยชน์สาธารณะคือสิ่งเดียวกันกับนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลคณะใดคณะหนึ่ง เนื่องจากรัฐบาลอาจจะมีความคิดเรื่องประโยชน์สาธารณะผิดไป โดยอาจกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินผิดพลาด และอาจนำรัฐนาวาไปสู่ความวิบัติล่มจมก็ได้ ซึ่งการที่จะถือว่าความปรารถนาและการกระทำของรัฐบาลคือการแสดงซึ่งผลประโยชน์สาธารณะทุกกรณีไป โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดหรือเกิดขึ้นแก่สังคม นับว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง[89]

ส่วนในพจนานุกรมศัพท์กฎหมายมหาชน (ฝรั่งเศส-ฝรั่งเศส) ของ Philippe Foillard ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” (Intérêt général) ไว้ว่า ได้แก่ “ข้อพิสูจน์ข้อแรกของกิจกรรมของฝ่ายปกครอง” โดยได้อธิบายไว้ว่า หน้าที่หลักของฝ่ายปกครอง คือ การจัดทำกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ประโยชน์สาธารณะ” มิใช่เพื่อประโยชน์ของเอกชนรายหนึ่งรายใด กิจกรรมเหล่านี้เรียกว่า “บริการสาธารณะ” ประโยชน์สาธารณะจึงถือเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของกฎหมายปกครองและเป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการวางกรอบอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง กล่าวคือ

---

[88] สมยศ เชื้อไทย ก เล่มเดิม. หน้า 35.

[89] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข เล่มเดิม. หน้า 15.

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการโดยเอกชนไม่สามารถจัดได้ว่าเป็น “บริการสาธารณะ” (Service public) หากมิได้จัดทำขึ้นเพื่อสาธารณชนทั่วไป เช่น งานก่อสร้างต่างๆ ไม่จัดว่าเป็นงานโยธาสาธารณะ หากมิได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ เมื่อกิจกรรมใดเป็นเรื่องประโยชน์สาธารณะก็จะอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่เป็นสิ่งที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง นั่นคือ อำนาจฝ่ายเดียวของฝ่ายปกครองในการใช้นิติกรรมฝ่ายเดียวที่มีผลบังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือบุคคลทั่วไป รวมทั้งอำนาจในการแก้ไขสัญญาฝ่ายเดียว หรือการเวนคืน เป็นต้น[90]

(2) ลักษณะของประโยชน์สาธารณะ

ลักษณะของประโยชน์สาธารณะตามกฎหมายมหาชน มีลักษณะดังต่อไปนี้[91]

ก) ประโยชน์สาธารณะ คือ การตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่ผู้ดำเนินการนั้นๆ เอง

ข) ผู้ที่จะบอกว่าอะไรคือประโยชน์สาธารณะ โดยหลักก็คือรัฐสภาซึ่งเป็นผู้แทนปวงชน กับศาล

ค) เมื่อเป็นประโยชน์สาธารณะแล้วฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องตอบสนอง จะเลือกใช้ดุลพินิจว่าจะทำหรือไม่ทำก็ได้ ย่อมไม่ได้

ง) สำหรับขอบเขตของ “ประโยชน์สาธารณะ” นั้นกว้างมาก ซึ่งรัฐสภาจะกำหนดในกฎหมายต่างๆ

นอกจากนี้ ในการพิจารณาลักษณะของ “ประโยชน์สาธารณะ” อาจจำแนกพิจารณาได้ดังนี้[92]

ก) พิจารณาตามความหมายของ “ประโยชน์สาธารณะ” คือ การดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม มิใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ดำเนินการนั้นเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าประโยชน์สาธารณะเป็นความต้องการของบุคคลแต่ละคนที่ตรงกันและมีจำนวนมากจนเป็นคนหมู่มากหรือเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม จนความต้องการนั้นถูกยกระดับให้เป็นประโยชน์สาธารณะ

---

[90] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ก (2547). *ความหมายของประโยชน์สาธารณะ*. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.pub-law.net/Publaw/view.aspx?ID=461*

[91] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ค (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3 (ที่มาและนิติวิธี)*. หน้า 334.

[92] ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2551). *ลักษณะทางกฎหมายมหาชนของประโยชน์สาธารณะ*. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.archanpoo.net/index.php?option=com_content&view=article&catid=2%3Aanswer&id=26%3Aquestion-8&Itemid=4*

ข) การพิจารณาว่าเรื่องใดเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่หรือเป็นประโยชน์สาธารณะหรือไม่ จำเป็นจะต้องมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้กำหนดว่าเรื่องใดเป็นประโยชน์สาธารณะ โดยทั่วไปถือว่าได้แก่ รัฐสภา เนื่องมาจากเหตุผลว่ารัฐสภาเป็นศูนย์รวมของผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วประเทศ ด้วยเหตุนี้ จึงถือว่าเรื่องใดที่รัฐสภาพิจารณาแล้วย่อมถือเป็นความต้องการของประชาชนด้วย กล่าวคือ ผู้แทนของประชาชนได้แสดงเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชนในกรณีนั้นๆ แล้ว ดังนั้น หากรัฐสภาได้ตรากฎหมายให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐมีอำนาจดำเนินการในเรื่องใด เรื่องนั้นก็คือความต้องการของคนส่วนใหญ่หรือเป็นประโยชน์สาธารณะ

ค) เป็นเรื่องที่ฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม โดยไม่อาจจะเลือกใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการในเรื่องที่เป็นประโยชน์สาธารณะ และถ้าเป็นกฎหมายที่รัฐสภาได้ตราออกมาให้อำนาจเพื่อดำเนินการแล้ว หากฝ่ายปกครองไม่ดำเนินการย่อมเป็นการอันมิชอบ และอาจจะต้องรับผิดเรื่องค่าเสียหาย หากมีเอกชนได้รับความเสียหายจากการไม่ดำเนินการนั้น ลักษณะดังกล่าวเป็นความแตกต่างระหว่างอำนาจในกฎหมายมหาชนกับสิทธิในกฎหมายเอกชน กล่าวคือ สิทธิในกฎหมายเอกชนนั้น เจ้าของสิทธิอาจจะงดเว้นไม่ใช้สิทธิของตนก็ได้ แต่อำนาจในกฎหมายมหาชนไม่ใช่สิทธิ ด้วยเหตุนี้ ในเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดำเนินการ ฝ่ายปกครองจึงไม่อาจจะอ้างได้ว่าเป็นสิทธิของฝ่ายปกครองที่จะใช้หรือจะไม่ใช้อำนาจนั้น

(3) ประเภทของประโยชน์สาธารณะ

การแยกประเภทของประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์มหาชนนั้น จะแยกโดยไม่เพ่งเล็งถึงวัตถุประสงค์ว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่มหาชนหรือไม่ แต่จะพิจารณาในแง่ของผู้รับประโยชน์ กล่าวคือ เป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปหรือเป็นประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ถ้าเป็นประโยชน์เฉพาะบุคคลที่กฎหมายรับรองไว้ก็กลายเป็นสิทธิทางมหาชนเพราะสิทธิก็คือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้นั่นเอง กล่าวคือ[93]

ก) ประโยชน์มหาชนทั่วไป เป็นประโยชน์ทั่วไปแก่เอกชนทุกคน เช่น ประโยชน์จากการป้องกันประเทศโดยกำลังทหาร การรักษาความปลอดภัยภายในโดยตำรวจ หรือประโยชน์จากหลักการคุ้มครองโดยทางภาษี งานมหาชนหรือบริการสาธารณะที่เป็นประโยชน์ทั่วไปนี้อยู่ในลักษณะที่เป็นประโยชน์ทางอ้อม เช่น ประโยชน์จากการคุ้มครองโดยทางภาษี อาจเป็นผลดีแก่พ่อค้าหรือนักอุตสาหกรรมจำนวนมาก แต่ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดได้รับประโยชน์โดยเฉพาะเจาะจง

---

[93] สมยศ เชื้อไทย ก เล่มเดิม. หน้า 37.

หรือโดยตรงจากการคุ้มครองทางภาษี ประโยชน์ลักษณะทั่วไปนี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิโดยตรงแก่เอกชน

ข) ประโยชน์มหาชนเฉพาะ เป็นประโยชน์ที่ตกได้แก่บุคคลเฉพาะเจาะจง ประโยชน์ชนิดนี้ คือ สิทธิทางมหาชนซึ่งมีลักษณะเป็นประโยชน์โดยตรงเฉพาะรายตัวบุคคลเป็นคนๆ ไป เช่น ประโยชน์จากการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการย่อมตกอยู่แก่ผู้ศึกษาซึ่งศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐ การที่รัฐหรือฝ่ายปกครองก่อให้เกิดประโยชน์ตามความปรารถนาของบุคคลแต่ละคนเหล่านี้ คือ วิถีทางที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสะดวกสบาย และมีความเจริญก้าวหน้า จึงต้องนับว่าเป็นงานมหาชนที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยในขณะเดียวกัน

ดังนั้น "ประโยชน์สาธารณะ" หรือ "ความสงบเรียบร้อยของประชาชน" ล้วนเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่สมัยโรมันจนนำไปสู่การแบ่งแยกระหว่างกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชน ซึ่งกฎหมายเอกชนนั้นเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล แต่กฎหมายมหาชนนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของสังคมประเทศชาติโดยรวม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผลประโยชน์ของส่วนรวมย่อมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนบุคคลเสมอ และด้วยเหตุนี้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะก็ดี หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ดี จึงเป็นเรื่องที่มีความชอบธรรมอย่างยิ่งที่ฝ่ายปกครองจะมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยอาศัยเหตุผล "เพื่อผลประโยชน์สาธารณะ" หรือ "เพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน" แต่อย่างไรก็ตาม ก็มิได้หมายความว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะมีอำนาจอาศัยเหตุผลดังกล่าวจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้โดยปราศจากขอบเขต เพราะถึงแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะมีอำนาจในเรื่องดังกล่าว แต่การใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติก็ต้องอยู่ภายในขอบเขตของหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพมิได้[94] นอกจากนี้แล้ว การพิจารณาถึงเรื่องขอบเขตของประโยชน์สาธารณะยังจะต้องพิจารณาถึงยุคสมัยด้วย กล่าวคือ ในยุคหนึ่งกิจกรรมหนึ่งอาจไม่ถือว่าเป็นประโยชน์สาธารณะ แต่ในอีกยุคสมัยหนึ่งกิจกรรมเดียวกันนั้นก็อาจกลับเป็นประโยชน์สาธารณะขึ้นมาได้ เนื่องจากบริบทและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

2) หลักความเหมาะสม

Pieroth และ Schlink ได้อธิบายไว้ในตำราที่มีชื่อ "Grundrechte-Staatsrecht II" ว่าหลักความเหมาะสมของมาตรการหรือวิธีการอันใดอันหนึ่งนั้น ตามความหมายแต่เดิมที่ปรากฏในทางตำราและคำพิพากษานั้น ได้อธิบายไว้ว่ามาตรการที่เหมาะสม คือ มาตรการที่อาจทำให้บรรลุ

---

[94] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 214-215.

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ มาตรการอันใดอันหนึ่งจะเป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสม หากมาตรการนั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่วนการอธิบายตามแนวใหม่ซึ่งได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์-วิธีการ-ความสัมพันธ์ (Zweck-Mittel-Relation) นั้น Pieroth และ Schlink ได้อธิบายว่าความเหมาะสมหมายความถึงสภาพการณ์ซึ่งรัฐได้ทำการแทรกแซงและภายในสภาพการณ์นั้น รัฐจะต้องคำนึงถึงการทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยมาตรการนั้นวางอยู่บนสมมติฐานที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นมาตรการที่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่ามีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในกรณีนี้จึงถือได้ว่ามาตรการนั้นเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสม โดยศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยว่าความเหมาะสมแต่เพียงบางส่วนนั้นก็เป็นการเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องมีความเหมาะสมอย่างสมบูรณ์แต่ประการใด[95]

หลักความเหมาะสม เป็นมาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายจะต้อง “เหมาะสม” ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมาตรการที่รัฐใช้จำกัดสิทธิหรือลิดรอนสิทธิของประชาชนกับผลที่จะได้รับจากการใช้มาตรการนั้น เมื่อองค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งมีผลเป็นการล่วงละเมิดแดนแห่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน องค์กรนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาว่ามาตรการต่างๆ ที่ได้รับการกำหนดขึ้นและตราไว้ในกฎหมาย อยู่ในวิสัยที่จะทำให้ผลที่ตนต้องการบรรลุได้หรือไม่ กฎหมายใดก็ตามที่กำหนดมาตรการซึ่งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าไม่อาจบรรลุผลที่ต้องการได้อย่างแน่แท้ ย่อมถือว่ากฎหมายนั้นไม่เหมาะสม จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาว่ากฎหมายใดจะมีความเหมาะสมหรือไม่ จะต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่า องค์กรนิติบัญญัติมีดุลพินิจเฉพาะในการคำนวณหรือคาดคะเนพัฒนาการในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการกำกับดูแลหรือกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศ กฎหมายที่จะถือได้ว่าขัดต่อหลักความเหมาะสมนั้น จะต้องปรากฏว่าองค์กรนิติบัญญัติใช้ดุลพินิจตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคาดคะเนพัฒนาการในอนาคตและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎหมายนั้นผิดพลาดอย่างชัดแจ้ง หากปรากฏแต่เพียงว่ากฎหมายนั้นใช้ไปแล้วไม่เหมาะสมในอันที่จะบรรลุผลที่ต้องการ ย่อมไม่เป็นเหตุที่จะพอฟังได้ว่า กฎหมายฉบับนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ[96]

3) หลักความจำเป็น

หลักความจำเป็น หมายความว่า ในบรรดามาตรการหลายๆ มาตรการล้วนแต่ชอบด้วยความสัมฤทธิ์ผล กล่าวคือ สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับที่ให้อำนาจได้

---

[95] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 274.

[96] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 188.

แต่ทว่ามาตรการเหล่านี้มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพหรือประโยชน์อันชอบธรรมของราษฎรมากน้อยแตกต่างกัน ฝ่ายปกครองต้องตัดสินใจเลือกออกมาตรการที่มีความรุนแรงน้อยที่สุด ความคิดที่อยู่เบื้องหลังหลักการนี้มีอยู่ว่า “ในระหว่างสิ่งที่เลวร้ายตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไปที่จำต้องเลือก บุคคลควรเลือกสิ่งที่เลวร้ายน้อยที่สุด” โดยฝ่ายปกครองมีอำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรได้เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเท่านั้น การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของราษฎรเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นแก่การดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม[97]

มาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายนั้นจะต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์ที่ต้องการสำเร็จลงได้ โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องเปรียบเทียบมาตรการต่างๆ ที่จะบัญญัติลงไว้ในกฎหมายซึ่งเป็นมาตรการที่เหมาะสมในอันที่จะดำเนินการให้เกิดผลได้ตามที่องค์กรนิติบัญญัติต้องการ กล่าวคือ ในกรณีที่มีมาตรการที่เหมาะสมหลายมาตรการ องค์กรนิติบัญญัติจะต้องเลือกมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชนน้อยที่สุดมาบัญญัติเป็นกฎหมาย หากองค์กรนิติบัญญัติเลือกมาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอย่างรุนแรงมาบัญญัติเป็นกฎหมาย ทั้งๆ ที่อาจเลือกมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่าได้แล้ว ย่อมถือว่ากฎหมายดังกล่าวขัดต่อหลักความจำเป็น ซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ[98]

4) หลักความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบ

หลักความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบเป็นหลักการที่เรียกร้องให้เกิดดุลยภาพขึ้นระหว่างความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่เอกชนและ/หรือแก่สังคมโดยส่วนรวมกับประโยชน์อันมหาชนจะพึงได้รับจากมาตรการใดมาตรการหนึ่งที่ฝ่ายปกครองออกมาใช้บังคับ มาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับที่ให้อำนาจและกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพของราษฎรน้อยที่สุดนั้น เมื่อนำมาใช้บังคับแล้วย่อมก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และโทษในขณะเดียวกัน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้บังคับมาตรการนั้น ได้แก่ การรักษาหรือการก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจประสงค์จะให้ความคุ้มครองหรือจะให้เกิดขึ้น ส่วนโทษที่เกิดขึ้นจากการใช้บังคับมาตรการนั้น ได้แก่ ผลกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพด้านต่างๆ ของราษฎรและ/หรือประโยชน์สาธารณะด้านอื่นๆ หลักความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบนี้เรียกร้องว่า มาตรการที่ฝ่ายปกครองอาศัยอำนาจตามกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งออกมาใช้บังคับแก่ราษฎรต้องก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษ ถ้าก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์แล้ว มาตรการนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายใช้บังคับไม่ได้

---

[97] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข เล่มเดิม. หน้า 89.

[98] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 189.

ดังนั้น หลักความพอสมควรแก่เหตุนี้จึงบังคับให้ฝ่ายปกครองต้องทำการชั่งผลดีและผลเสียของมาตรการแต่ละมาตรการที่ตนตั้งใจจะออกมาใช้บังคับแก่ราษฎร มาตรการใดก็ตามที่เห็นได้ชัดว่าหากได้ลงมือบังคับการให้เป็นไปตามนั้นแล้ว จะยังให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนน้อยมากไม่คุ้มกับความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เอกชนและ/หรือแก่สังคมโดยส่วนรวม ฝ่ายปกครองต้องห้ามมิให้ออกมาใช้บังคับ ถึงแม้ว่ามาตรการนั้นจะเป็นมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้อำนาจได้ และจำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนั้น (ชอบด้วยหลักความจำเป็น) แล้วก็ตาม เมื่อบังคับตามหลักความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบอย่างเคร่งครัดแล้ว ในกรณีที่มาตรการต่างๆ ซึ่งกฎหมายฝ่ายปกครองออกมาใช้บังคับแก่ราษฎรได้ทุกมาตรการก่อความเสียหายแก่ราษฎรและ/หรือสังคมโดยส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ที่มหาชนพึงได้รับ ฝ่ายปกครองต้องละเว้นจากการกระทำการอย่างใดๆ เลยทีเดียว[99]

ในการพิจารณาว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะเป็นการขัดต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบหรือไม่นั้น อาจจำแนกพิจารณาได้ดังนี้

(1) เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น

Klaus Stern ได้อธิบายว่า การคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นถือว่าเป็นเหตุผลประการสำคัญในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยการพิจาณาถึง “สิทธิของบุคคลอื่น” จำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปพิจารณามนุษย์ในสภาวะธรรมชาติดั้งเดิม ตามทัศนะของจอห์น ล็อค (John Lock) เห็นว่ามนุษย์ตามสภาวะธรรมชาติดั้งเดิมนั้น เป็นสภาวะที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ มนุษย์สามารถที่จะกำหนดการกระทำของตนเองได้ภายในขอบเขตของกฎธรรมชาติ นอกจากนี้ในสภาวะธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามแนวความคิดของกฎหมายธรรมชาติ การที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันนั้นก่อให้เกิดผลว่า ไม่ว่าบุคคลใดไม่สามารถก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ เพราะทุกคนต่างเป็นอิสระและเท่าเทียมกัน การละเมิดผลประโยชน์ของบุคคลอื่นก็ดี การทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นก็ดี หรือการทำให้เกิดความเสียเปรียบแก่บุคคลที่สามก็ดี จึงเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น[100]

ต่อมาเมื่อมีรัฐเกิดขึ้น “สิทธิของบุคคลอื่น” จึงได้รับการรับรองโดยกฎเกณฑ์ของรัฐ “สิทธิของบุคคลอื่น” จึงมิได้อยู่ในสภาวะธรรมชาติอีกต่อไป หากแต่ได้ถูกกำหนดให้เป็นกฎหมายซึ่งออกโดยอำนาจรัฐ กล่าวคือ เป็นข้อจำกัดของเสรีภาพที่แฝงอยู่โดยตรรกะในทางกฎหมาย (Rechtslogisch) แต่ได้เปลี่ยนจากตรรกะในทางกฎหมายในสภาวะธรรมชาติดั้งเดิมมาเป็นตรรกะ

---

[99] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ข เล่มเดิม. หน้า 91-92.

[100] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 205.

ในทางกฎหมายของกฎหมายบัญญัติ (Rechtslogik des Gesetzes) ซึ่งการกำหนดให้สิทธิแก่บุคคลอื่นในขณะเดียวกันก็เป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลหนึ่ง[101]

เนื่องจากการใช้เสรีภาพของบุคคลหนึ่งอาจไปขัดกับการใช้เสรีภาพของอีกคนหนึ่ง รัฐจึงต้องเข้ามาจัดระเบียบโดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพด้วยวิธีการต่างๆ[102] ซึ่งการจำกัดสิทธิของบุคคลอาจเป็นความจำเป็นเพื่อความมุ่งหมายในการคุ้มครองผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล แต่เงื่อนไขดังกล่าวยังไม่ใช่เงื่อนไขที่เพียงพอในการทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติอาจบัญญัติกฎหมายเพื่อให้บุคคลเป็นผู้ได้รับประโยชน์ได้ ในกรณีนี้เป็นกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ให้อำนาจในทางกฎหมาย (Rechtsmacht) แก่บุคคล เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายในผลประโยชน์ที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองได้แต่เฉพาะกรณีที่ผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลที่สาม กรณีจึงกล่าวได้ว่าเป็น “สิทธิของบุคคลอื่น” ซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติย่อมมีความชอบธรรมในการจำกัดขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพ ถ้าหากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพมิได้มุ่งหมายเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของปัจเจกชนก็ดี หรือในกรณีที่ผลประโยชน์นั้นเป็นเพียงผลสะท้อนจากกฎเกณฑ์ของกฎหมาย (Rechtsreflex) ก็ดี กรณีนี้ย่อมไม่ก่อให้เกิดความชอบธรรมต่อฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ[103]

(2) เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคมตามแนวความคิดของประเทศฝรั่งเศสนั้น ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และการสาธารณสุขล้วนเป็นข้อจำกัดสิทธิและเสรีภาพอย่างเด็ดขาดที่รัฐสามารถใช้อ้างได้ว่า เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม หากพบว่าการใช้เสรีภาพของผู้หนึ่งผู้ใดไปกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม[104] โดยเหตุผลในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชนอาจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ก) ความหมายของความสงบเรียบร้อยของประชาชน

เนื่องจากความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public order) คือ ภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมโดยมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการ

---

[101] แหล่งเดิม.

[102] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 30.

[103] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 206.

[104] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 31.

ดำเนินชีวิตโดยปรกติสุข[105] โดยแนวความคิดเกี่ยวกับ “ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” มีที่มาจากกฎหมายโรมัน ต่อมาภายหลังกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส (มาตรา 1131 และมาตรา 1133) และกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น (มาตรา 90) ได้ถือตามแนวความคิดดังกล่าว แต่มีข้อน่าสังเกตว่าการยอมรับแนวความคิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นในชั้นแรกได้ยอมรับเฉพาะที่ใช้บังคับแก่หลักการเสรีภาพในการทำสัญญา โดยถือว่าเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ต่อมาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า แนวความคิดดังกล่าวได้กลายเป็นหลักสำคัญที่ใช้บังคับแก่กฎหมายเอกชนโดยทั่วไป เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้ยอมรับหลักการว่าด้วยความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งนอกจากจะใช้บังคับแก่นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอันมีผลทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา 113) แล้ว หลักดังกล่าวยังนำไปใช้บังคับกับเรื่องอื่นๆ อีกหลายเรื่อง สำหรับการให้คำจำกัดความของคำว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” นั้นจึงเป็นเรื่องที่ยากที่จะให้คำจำกัดความได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ แต่ถ้าจะกล่าววัตถุประสงค์ของถ้อยคำดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” มีความมุ่งหมายที่จะให้ยกขึ้นมาใช้ในกรณีที่มีผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคมขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมมีความสำคัญกว่า และเนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของสังคม กล่าวโดยสรุป “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” จึงหมายถึงประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติและสังคม[106]

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” เป็นเรื่องของความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรวมกันอยู่ในประเทศชาติเป็นส่วนรวม การใดอันมีลักษณะขัดต่อประโยชน์สุขของประชาชนหรือประเทศชาติเป็นส่วนรวมแล้ว การนั้นย่อมขัดต่อผลประโยชน์ของประชาชนและเมื่อยิ่งการขัดต่อผลประโยชน์นั้นเป็นเรื่องผลประโยชน์อันสำคัญของการดำรงอยู่เพื่อความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคมส่วนรวมแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าการนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน[107]

---

[105] ราชบัณฑิตยสถาน ก (2544). *พจนานุกรมกฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 114.

[106] อุกฤษ มงคลนาวิน. (2518, เล่มที่ 32 ตอนที่ 1). “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน.” *บทบัณฑิตย์*. หน้า 13-14.

[107] ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). *กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 144.

ข) เพื่อคุ้มครองความสงบเรียบร้อยของประชาชน

เนื่องจากมนุษย์มีอิสระที่จะกระทำการอันใดได้ตามความพอใจ แต่ถ้าหากปล่อยให้มนุษย์ใช้เสรีภาพนี้โดยไม่จำกัด ให้กระทำตามเสรีภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง อาจจะเป็นการรบกวนต่ออีกคนหนึ่งหรือต่อมหาชน ฉะนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการรักษาความสงบเรียบร้อยของสิทธิแห่งมนุษย์ชนแล้ว จึงจำต้องถูกจำกัดโดยการกระทำของฝ่ายปกครอง การจำกัดสิทธิแห่งมนุษย์ชนจึงเป็นข้อยกเว้นจากหลักการในเรื่องสิทธิแห่งมนุษย์ชน โดยการใช้อำนาจในเรื่องดังกล่าวจึงต้องอยู่ภายในขอบเขต ดังต่อไปนี้[108]

(ก) การจำกัดเสรีภาพจะต้องมีกฎหมายอนุญาตไว้

(ข) การจำกัดเสรีภาพต้องเป็นไปเพียงเท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความสงบเรียบร้อย กล่าวคือ การใช้อำนาจควรใช้ต่อภยันตรายอันเกิดขึ้นจริง และมีลักษณะที่จะก่อการไม่สงบเรียบร้อย แม้ว่าความไม่สงบเรียบร้อยจะเกิดขึ้นก็ดี แต่หมู่คณะจะทนการนี้ได้โดยไม่ต้องใช้อำนาจ หรือถ้าใช้อำนาจขึ้นแล้วจะเกิดผลร้ายยิ่งขึ้นกว่าการไม่ใช้อำนาจ ก็ควรงดเว้นการใช้อำนาจ ซึ่งต้องพิจารณาตามกรณีไป และการใช้อำนาจต้องพิจารณาให้พอดีกับภยันตรายที่จะเกิดขึ้น และไม่ควรรุนแรงเกินไป

(ค) การใช้อำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยต้องกระทำต่อผู้ที่กระทำผิดจริงเท่านั้น มิใช่กระทำในลักษณะวิธีที่เรียกว่า “เหวี่ยงแห” โดยจับราษฎรมารวมกันหลายๆ คน แล้วเลือกหาผู้กระทำผิดในภายหลัง

(ง) การรักษาความสงบเรียบร้อยต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์มหาชน ฝ่ายปกครองจะเข้าข้องเกี่ยวในกิจการของเอกชนไม่ได้ หรือในกิจการภายในบ้านเรือนของเอกชน ก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน นอกจากกฎหมายจะอนุญาตไว้เป็นพิเศษ หรือการกระทำภายในบ้านเรือนเป็นผิดต่อกฎหมายอาญา

(3) เพื่อคุ้มครองศีลธรรมอันดีของประชาชน

เนื่องจากศีลธรรม คือ ความประพฤติที่ดีงามทางกาย วาจา ความประพฤติที่ดีที่ชอบความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ[109] อันเป็นบรรทัดฐานหรือแนวทางความประพฤติที่สังคมให้ความสำคัญมาก โดยทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม และศีลธรรมมีความสัมพันธ์กับคำสอนของศาสนาและอุดมการณ์ที่ยึดถือกันในสังคม ซึ่งหลายกรณีการละเมิดศีลธรรมถือเป็นการประพฤติผิดทาง

---

[108] ประดิษฐ์มนูธรรม, หลวง (ปรีดี พนมยงค์). (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง*. หน้า 161-162.

[109] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 16). หน้า 392.

ศาสนา และอาจถูกลงโทษอย่างรุนแรง[110] นอกจากการดำรงอยู่ของสังคมจะต้องมีความสงบเรียบร้อยแล้ว สังคมยังต้องมีศีลธรรมอันดีในสังคมนั้นด้วย ซึ่งในที่นี้จะต้องเป็นศีลธรรมอันเกิดจากความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในสังคมนั้น โดยสังคมหนึ่งๆ จะต้องมีทั้งความดีและความเลวปนเปกันไป จริยธรรมและศีลธรรมจะเป็นเกณฑ์ที่ได้รับการเคารพและเป็นเกณฑ์ในการจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลร้ายแก่สังคมขึ้นได้ เช่น การที่กฎหมายฝ่ายบ้านเมืองมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมในการเคารพต่อชีวิต ศักดิ์ศรี ทรัพย์สินของบุคคลอื่น การปฏิเสธแบ่งแยกทางเพศ สีผิว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นเกณฑ์ทางจริยธรรมและศีลธรรมที่เป็นตัวจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคล[111]

Karl August Bettermann ได้อธิบายว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” เป็นขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพประการหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยแท้จริงแล้ว “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” ก็ถือว่าเป็นตัวกำหนดขอบเขตโดยรวมของกฎหมายภายในทั้งหลาย ตัวอย่างเช่น นิติกรรมที่ละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมตกเป็นโมฆะ และความเสียหายอันเกิดจากการกระทำโดยเจตนาที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ย่อมก่อให้เกิดภาระในการชำระค่าเสียหายเพื่อการดังกล่าว จึงไม่มีบุคคลใดที่จะอ้างสิทธิและเสรีภาพเพื่อกระทำการอันเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนได้[112]

โดยหลักทั่วไปแล้ว คำว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” มิได้ขึ้น อยู่กับความรู้สึกส่วนบุคคลของผู้พิพากษาหรือความรู้สึกของผู้ใช้กฎหมาย อีกทั้งมิได้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นเป็นพิเศษ ซึ่งตามทัศนะของ Duerig มีความเห็นว่า “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” มิได้ขึ้นอยู่กับทัศนะความเห็นสอดคล้องกันของชาวโลก หรือมิได้ขึ้นอยู่กับทัศนะภายในขอบเขตของวัฒนธรรมตะวันตก หากแต่ขึ้นอยู่กับความสำนึกในทางศีลธรรมของประชาคมนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ทัศนะในทางศีลธรรมโดยทั่วไปของประชาชนก็ยังมีความเห็นแตกต่างกันได้ ในกรณีนี้จึงอาจเป็นได้ที่จะใช้ทัศนะของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่เพื่อการพิจารณาในกรณีของการใช้สิทธิและเสรีภาพในกรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่[113]

---

[110] ราชบัณฑิตยสถาน ข (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. หน้า 234-235.

[111] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มเดิม. หน้า 31-32.

[112] บรรเจิด สิงคะเนติ ก เล่มเดิม. หน้า 217-218.

[113] แหล่งเดิม.

ดังนั้น “ศีลธรรมอันดีของประชาชน” จึงเป็นเรื่องของจริยธรรมตลอดจนธรรมเนียมประเพณี ความรู้สึกนึกคิดในแง่ทางด้านจิตใจของหมู่เหล่าประชาชนในสังคมเป็นส่วนรวม โดยการใดที่กระทำขึ้นเป็นการกระทำด้วยลักษณะที่จะทำให้ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในสังคมมีความรู้สึกไม่เห็นดีเห็นงามหรือไม่ยอมรับหรือเป็นที่น่าเกลียดในความรู้สึกทางจิตของประชาชนทั้งหลายเป็นส่วนรวมในสังคมนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นด้วยเหตุผลที่การนั้นขัดต่อจริยธรรม ศาสนา ธรรมเนียมประเพณีอันสำคัญเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม การนั้นย่อมถูกประชาชนในสังคมประณามว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน[114]

จึงอาจสรุปได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนมักจะแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย และแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ ยังอาจมีทั้งที่กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยตรงและที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งการที่จะจำแนกหรือกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวโดยทั่วไปว่าสิ่งใดขัดหรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมไม่อาจกระทำได้โดยถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ กฎหมายแพ่งของนานาประเทศจึงได้กำหนดหลักการว่าด้วยความความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในลักษณะที่ยืดหยุ่นและมอบให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะใช้ดุลพินิจว่าการใดขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ เป็นกรณีๆ ไป[115]

2.1.5 ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ....

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองให้การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ ทั้งนี้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นมาเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนั้น แต่ทว่าในความเป็นจริงของสังคมไทยยังได้มีการเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏพบเห็นอยู่เนืองๆ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ซึ่งแม้จะได้มีความพยายามเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ....ขึ้น เพื่อให้ความคุ้มครองความเสมอภาคของบุคคลมิให้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและให้เป็นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้วก็ตาม

---

[114] ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 145.

[115] อุกฤษ มงคลนาวิน. เล่มเดิม. หน้า 15.

ทั้งนี้ สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ.... เสนอโดย นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะ เป็นผู้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นั้น มีเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติดังต่อไปนี้[116]

2.1.5.1 บทนิยามศัพท์

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา 3)

"การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม" หมายความถึง การกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่แม้จะมิได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้ต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่นรวมถึงการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเลือกปฏิบัติให้หมายความรวมถึงการก่อกวน การคุกคาม หรือการชี้นำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

"หน่วยงานของรัฐ" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

"หน่วยงานเอกชน" หมายความว่า หน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ

"เจ้าหน้าที่" หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่นไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด

"ผู้เสียหาย" หมายความว่า ผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือจะได้รับผลจากการกระทำดังกล่าว และให้หมายความรวมถึง บิดา มารดา คู่สมรส ญาติพี่น้อง ผู้ปกครอง ผู้ดูแล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

---

[116] สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักกฎหมาย. *เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ...(โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ)*. บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 34/2550 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2550. หน้า 4-9.

2.1.5.2 ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล (ร่างมาตรา 4)

มาตรา 4 ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น

2.1.5.3 สิทธิของผู้เสียหายในการร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้นๆ เพื่อให้วินิจฉัยหรือกระทำการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล (ร่างมาตรา 5)

มาตรา 5 ให้ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้นๆ เพื่อให้วินิจฉัยหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(1) ไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี

(2) ชี้ขาดว่ามีการกระทำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(3) สั่งให้มีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(4) ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแทนผู้เสียหาย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการตามกฎหมายมีสิทธิดำเนินการตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ได้โดยที่ไม่ต้องมีผู้เสียหายร้องขอ

ผู้เสียหายจะเสนอคดีต่อศาล โดยไม่ต้องร้องขอต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายใดไม่พอใจคำชี้ขาดของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง อาจเสนอคดีต่อศาลก็ได้

2.1.5.4 การขอความคุ้มครองของผู้เสียหาย (ร่างมาตรา 6)

มาตรา 6 ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของหน่วยงานเอกชนหรือบุคคลใด มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอความคุ้มครองตามมาตรา 7 การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าวให้ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา

ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลปกครอง

2.1.5.5 สิทธิในการได้รับความคุ้มครองจากศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองของผู้เสียหาย (ร่างมาตรา 7)

มาตรา 7 ผู้เสียหายมีสิทธิรับความคุ้มครองจากศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองดังต่อไปนี้

(1) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งหรือยกเลิกแผนปฏิบัติการในส่วนที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(2) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งห้ามมิให้หน่วยงานหรือบุคคลใดกระทำการอันจะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(3) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งบังคับให้หน่วยงานหรือบุคคลอื่นใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่การงดเว้นกระทำการเช่นว่านั้นเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(4) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แสดงสิทธิของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมว่ามีอยู่อย่างไร

(5) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้หน่วยงานหรือบุคคลใด ซึ่งกระทำการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมชดใช้ค่าเสียหาย ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะเป็นการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับความคุ้มครองตามความในวรรคหนึ่ง (1) (2) หรือ (3) แต่ศาลเห็นว่าการให้ความคุ้มครองโดยวิธีดังกล่าวนั้นจะไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้แทนก็ได้

2.1.5.6 การใช้สิทธิทางศาลของผู้เสียหายเพื่อขอความคุ้มครอง (ร่างมาตรา 8)

มาตรา 8 การใช้สิทธิทางศาล เพื่อขอความคุ้มครองตามมาตรา 7 ต้องกระทำภายในกำหนดเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และรู้ถึงตัวผู้กระทำการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

2.1.5.7 การฟ้องคดีของคู่ความได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล (ร่างมาตรา 9)

มาตรา 9 การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัตินี้ คู่ความได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

2.1.5.8 กำหนดให้อำนาจในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานของประธานศาลฎีกาหรือประธานศาลปกครองสูงสุด (ร่างมาตรา 10)

มาตรา 10 เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาพิพากษาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปโดยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกาหรือประธานศาลปกครองสูงสุดแล้วแต่ละกรณี มีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานได้

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

2.1.5.9 การวินิจฉัยว่าการกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการใดเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (ร่างมาตรา 11)

มาตรา 11 ในการวินิจฉัยว่าการกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการใดเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ รวมทั้งการที่ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ความคุ้มครองตามมาตรา 7 ในลักษณะใด ให้พิเคราะห์ถึงความสุจริตของคู่กรณี ประเพณีปฏิบัติ และระเบียบแบบแผนของการดำเนินการเรื่องนั้น ความจำเป็นหรือข้อจำกัดของหน่วยงานหรือบุคคลผู้ทำการเลือกปฏิบัติ ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนที่ผู้ถูกเลือกปฏิบัติพึงได้รับความพอเหมาะพอควรและพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี

2.1.5.10 การกำหนดมาตรการส่งเสริมให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (ร่างมาตรา 12)

มาตรา 12 เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ให้รัฐมนตรีกำหนดมาตรการส่งเสริมให้บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

วิวัฒนาการบริหารงานบุคคลในภาครัฐย่อมมีมาคู่กับระบบราชการของประเทศนั้นๆ ในสมัยที่ภารกิจความรับผิดชอบของรัฐที่มีต่อประชาชนยังไม่มากมายสลับซับซ้อนการบริหารราชการแผ่นดินอาศัยคนจำนวนไม่มากขึ้นอยู่กับบุคคลในแวดวงเดียวกัน โดยผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งอำนาจสิทธิ์เด็ดขาด และอาศัยญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ช่วยเหลือดูแลการบริหารราชการ[117] ซึ่งระบบข้าราชการพลเรือนในสมัยโบราณก่อนหน้าที่จะดำเนินตามระบบคุณธรรม (Merit system) นี้ เป็นไปตามระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) หรือระบบเล่นพวก (Spoils system) กล่าวคือ การบรรจุแต่งตั้งบุคคลเข้าปฏิบัติหน้าที่ตำแหน่งต่างๆ ของรัฐนั้น ผู้มีอำนาจมักบรรจุจากลูกหลาน ญาติพี่น้องหรือพรรคพวกเพื่อนฝูงตามที่มีการฝากฝังหรือรู้จักชอบพอกันเป็นการส่วนตัวหรือเป็นพรรคพวกนักการเมือง โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสามารถ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือการเลื่อนเงินเดือน การให้พ้นจากตำแหน่งก็กระทำกันตามแต่ผู้มีอำนาจจะเห็นสมควรโดยไม่มีระเบียบแบบแผนอย่างใด ซึ่งฐานะของพนักงานของรัฐในสมัยนั้น สำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบราชาธิปไตย เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส รวมทั้งไทยนั้น ข้าราชการมีฐานะเป็นข้าราชบริพารเพื่อรับใช้พระเจ้าแผ่นดินมากกว่าที่จะเป็นพนักงานของรัฐรับใช้ประชาชน (Public) และสำหรับประเทศที่มีการปกครองระบอบ

---

[117] ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2553). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐ: แนวคิด โครงสร้าง และระบบการบริหารงานบุคคลภาครัฐ หน่วยที่ 1 - 7* (พิมพ์ครั้งที่ 26). หน้า 34.

ประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา ข้ารัฐการก็มีฐานะเป็นพรรคพวกของนักการเมืองบรรจุเข้าหรือออกได้ตามความพอใจของนักการเมืองผู้ครองอำนาจ ซึ่งระบบที่ให้บรรจุแต่งตั้งข้ารัฐการหรือให้ข้าราชการออกจากราชการได้ตามความพอใจของผู้มีอำนาจหรือนักการเมืองเช่นที่ว่านี้ เรียกกันว่า ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) หรือระบบเล่นพวก (Spoils system) ทำให้ราชการขาดประสิทธิภาพ และไม่เหมาะสมกับการปกครองที่ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานที่จะให้เสรีภาพและความเสมอภาคแก่บุคคล ระบบข้าราชการพลเรือนจึงได้มีวิวัฒนาการมาเป็นระบบคุณธรรม (Merit system) อันมีหลักการที่จะให้มีการเลือกสรรคนดีเข้ารับราชการโดยให้มีการสอบแข่งขัน และไม่ให้มีการบรรจุหรือให้ออกตามความพอใจส่วนตัวหรือด้วยเหตุผลทางการเมือง[118]

โดยที่ระบบอุปถัมภ์นั้นไม่ได้พิจารณาความรู้ความสามารถ ผลงาน และความอาวุโส จึงทำให้บุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และมัวแต่หาทางแบ่งพรรคแบ่งพวกเพื่อให้ผลประโยชน์แก่กัน อาศัยระบบพวกมากลากไปเพื่อให้ตนเองก้าวหน้าไปพร้อมกับการขัดขวางความชอบธรรมและกีดกันความเจริญของผู้อื่น[119] ในปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนของประเทศที่มีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงได้วางระเบียบข้าราชการพลเรือนเป็นไปโดยยึดถือแนวความคิดของระบบคุณธรรม (Merit system) เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองของระบอบประชาธิปไตย

ในการศึกษาแนวความเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนนี้ ได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับหลักการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรม รวมทั้งวิวัฒนาการและพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในประเทศไทย ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

2.2.1 ระบบคุณธรรม

การบริหารงานบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในปัจจุบันได้ยึดถือแนวความคิดของระบบคุณธรรม ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ หลักความเสมอภาค หลักความสามารถ หลักความมั่นคง และหลักความเป็นกลางทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดในการพิจารณาดังต่อไปนี้ [120]

---

[118] สุขุมนัยประดิษฐ, หลวง. (2501, กรกฎาคม, ฉบับที่ 7 ปีที่ 3). "สาระสำคัญของระบบ Merit System." *วารสารข้าราชการ*. หน้า 19-20.

[119] ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2551). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 24.

[120] เพ็ญศรี วายวานนท์. (2514). *การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย: ระบบคุณธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 101-104.

2.2.1.1 หลักความเสมอภาค (Equal) หมายถึง การให้โอกาสเท่าเทียมกันแก่บุคคลทั้งในขั้นเริ่มจะเข้ารับราชการและระหว่างอยู่ในราชการ อันเป็นแนวความคิดในการให้สิทธิเสมอภาคแก่บุคคลที่มาจากหลักประชาธิปไตยนั่นเอง ซึ่งหลักการสาระสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยถือว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน (All men are equal) โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ ตระกูล หรือผิวพรรณ ฉะนั้น ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมย่อมมีสิทธิมีเสียงในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมนั้นโดยเสมอกัน (Equal right)

การที่จะเข้ารับราชการก็เป็นการใช้สิทธิเสมอภาคอย่างหนึ่งภายในขอบเขตของกฎหมาย (All men are equal before the law) กล่าวคือ ถ้าหากบุคคลมีคุณสมบัติและความเหมาะสมที่จะปฏิบัติงานในตำแหน่งตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในกฎหมาย ก็ย่อมมีสิทธิสมัครเข้ารับการเลือกสรร ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตจำนงของหลักการดังกล่าวก็จำต้องดำเนินการเป็นขั้นๆ ตามลำดับให้สอดคล้องกับหลักการด้วย โดยเริ่มแต่การประกาศเรื่องตำแหน่งงานว่างให้เป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวางให้ประชาชนผู้ที่สนใจที่จะรับราชการและมีคุณสมบัติตามที่ตำแหน่งต้องการได้ทราบเรื่องโดยทั่วถึงจริงๆ และให้บุคคลเหล่านั้นได้มีโอกาสเพียงพอที่จะสมัครได้ นอกจากนั้นข้อกำหนดที่ถือเป็นเกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติและความเหมาะสมที่จะทำงานก็ต้องเป็นข้อกำหนดที่มุ่งพิจารณามาตรฐานของคุณสมบัติซึ่งเกี่ยวเนื่องกับงานที่จะทำมิใช่เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อกีดกันบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มออกไป ทั้งที่ควรได้รับโอกาสให้มาใช้สิทธิสมัครเพื่อรับการพิจารณาอย่างยุติธรรม เมื่อบุคคลเข้ามาอยู่ในวงราชการแล้ว หลักความเสมอภาคยังคงมีความสำคัญอยู่ กล่าวคือ ในเรื่องการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทนการทำงานของข้าราชการก็ได้มีหลักเกณฑ์เพื่อความเสมอภาค โดยพิจารณาว่างานซึ่งมีลักษณะหน้าที่และความรับผิดชอบเท่าเทียมกันหรือคล้ายคลึงกัน จะเป็นงานในแขนงอาชีพเดียวกันหรือต่างกันก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเท่าเทียมกัน (Equal pay for equal work) ซึ่งจะเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากรายได้สัมพันธ์กับปริมาณงานและคุณภาพของงานอย่างเป็นธรรม และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบงานนั้นกับงานอื่นที่มีลักษณะความยากง่ายและปริมาณงานใกล้เคียงกันแล้วก็ยุติธรรม

2.2.1.2 หลักความสามารถ (Competence) หมายถึงว่าในการเลือกสรรบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในราชการ ให้มุ่งพิจารณาถึงความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ทั้งนี้ หมายรวมถึงการเลือกสรรเพื่อบรรจุในตอนเริ่มแรกเข้ารับราชการ และการเลือกสรรเพื่อเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งด้วยโดยมุ่งหมายที่จะเลือกสรรให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่ดีที่สุดเท่าที่จะพึงหาได้มารับราชการ และเลือกสรรคนดีที่สุด เหมาะสมที่สุดเพื่อเลื่อนขึ้นไปให้ทำงานในระดับสูงขึ้น โดยหวังประโยชน์ที่จะได้จากการปฏิบัติงานให้มากที่สุด (Get

competence men for competence jobs) หลักการนี้ได้แสดงออกโดยปริยายในการลำดับที่ของผลการสอบแข่งขัน ผู้ที่สอบได้ดีกว่าย่อมได้รับการพิจารณาบรรจุแต่งตั้งก่อน

2.2.1.3 หลักความมั่นคง (Security) หมายถึง ความมั่นคงในการรับราชการโดยได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือ ตราบใดที่ข้าราชการยังมีความสามารถปฏิบัติงานเป็นคุณประโยชน์ต่อราชการก็ยังสามารถยึดถือราชการเป็นอาชีพต่อไปได้ ไม่ถูกลงโทษปลดหรือไล่ออกจากราชการโดยเหตุผลทางการเมืองหรือกลั่นแกล้งเป็นการส่วนตัว หลักความมั่นคงมีความมุ่งหมายให้การรับราชการเป็นการถาวร (Tenure) และให้ข้าราชการได้รับความคุ้มครองในระหว่างที่รับราชการอยู่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการที่ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองป้องกันสิทธิของตนตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึงความมั่นคงในการดำรงชีวิต (Security in life) ด้วย จึงมีระบบบำเหน็จบำนาญสำหรับข้าราชการโดยอาศัยเหตุผลที่ว่าข้าราชการได้ทำประโยชน์ให้แก่ราชการมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้วก็ควรจะได้รับบำเหน็จบำนาญเป็นสิ่งเกื้อกูลให้มีชีวิตในบั้นปลายอยู่ได้อย่างมั่นคงตามอัตภาพ นอกจากนั้นยังมีการจัดสวัสดิการ (Welfare) ให้เพื่อช่วยอุดหนุนข้าราชการ เนื่องจากข้าราชการต้องอุทิศเวลาและตนเองให้แก่ราชการ การปฏิบัติราชการจนได้รับภยันตรายก็ดี หรือเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยของข้าราชการ ทั้งทหารและพลเรือน จึงมีระเบียบวินัย วิธีให้ความดีความชอบ และให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษไว้ด้วย

2.2.1.4 หลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political neutrality) หมายถึง หลักการที่มุ่งจะทำให้ข้าราชการประจำมีหน้าที่ปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้โดยไม่คำนึงว่าจะมีความเชื่อส่วนตัวเกี่ยวกับการเมืองหรือการดำเนินนโยบายของรัฐประการใด ทั้งยังมุ่งป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่ราชการเพื่อประโยชน์ในทางการเมือง เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงและความสม่ำเสมอในการปฏิบัติราชการ

2.2.2 วิวัฒนาการและพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

2.2.2.1 วิวัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

จากอาณาจักรน่านฟ้า สู่สมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1762 – พ.ศ. 1893) สมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893- พ.ศ. 2310) เรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310 – พ.ศ. 2325) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประเทศไทยหรือสยามประเทศ หรือรัฐสยามได้มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นเป็นลำดับ ในสมัยกรุงสุโขทัยมีพลเมืองนับเป็นเรือนแสน เมื่อมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาจำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้นแต่ยังอยู่ในหลักแสน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น จำนวนพลเมืองของประเทศเพิ่มขึ้นเป็นหลักล้าน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถหาบันทึกที่เป็นทางการที่แสดงจำนวน “ข้าราชการ” ในแต่ละยุคสมัยได้ และในยุคสมัยดังกล่าว การเป็น “ข้าราชการ” ก็ยังไม่ถือเป็นอาชีพอย่างแท้จริง แม้กระทั่งมีการปฏิรูประบบราชการให้ทันสมัยครั้งใหญ่ในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 “ข้าราชการ” ก็ยังไม่เป็น “อาชีพ” ที่แท้จริง[121] โดยข้าราชการเริ่มเป็นอาชีพอย่างแท้จริงเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว[122]

ผลมาจากการวางรากฐานระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ขึ้นใช้บังคับกับข้าราชการพลเรือนเป็นฉบับแรก โดยพระองค์ทรงได้รับคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้องและจากคณะอภิรัฐมนตรี รวมถึงเหล่าบรรดาเสนาบดีกระทรวงต่างๆ ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นจากที่ปรึกษากระทรวงต่างๆ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส[123] ซึ่งในช่วงแรกของการพัฒนาการจัดการบริหารงานบุคคลภาครัฐของประเทศไทยนี้ได้ยึดรูปแบบการจัดการตามรูปแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ[124] ดังที่ได้ปรากฏในคำปรารภของพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้ว่า[125]

“โดยที่มีพระราชประสงค์จะทรงวางระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปในทางเลือกสรรผู้มีความรู้และความสามารถเข้ารับราชการเป็นอาชีพ ไม่มีกังวลด้วยการแสวงหาผลประโยชน์ในทางอื่น ส่วนฝ่ายข้าราชการก็ให้ได้รับประโยชน์ยิ่งขึ้น เนื่องจากความสะพรั่งพร้อมด้วยข้าราชการ ซึ่งมีความสามารถและรอบรู้ในวิถีและอุบายของราชการ กับทั้งหน้าที่และวินัยอันตนพึงรักษาเป็นนิตยกาล”

จากความในคำปรารภของพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้แสดงถึงหลักการในการวางระเบียบข้าราชการพลเรือนไว้ 4 ประการ คือ[126]

ประการแรก ให้เลือกสรรผู้มีความรู้ความสามารถ (Competence) เข้ารับราชการตามระบบคุณธรรม (Merit system)

---

[121] ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). *การบริหารบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย.* หน้า 3.

[122] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า (17).

[123] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า 6.

[124] ศุภชัย ยาวะประภาษ. เล่มเดิม. หน้า 10.

[125] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า 553.

[126] ประวีณ ณ นคร. (2551). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พร้อมด้วยสรุปสาระสำคัญ และคำอธิบายรายมาตรา.* หน้า 5.

ประการที่สอง ให้การรับราชการเป็นอาชีพ (Career service) ไม่กังวลด้วยการหาผลประโยชน์ในทางอื่น อันเป็นผลให้ข้าราชการได้รับค่าตอบแทนการทำงานเพียงพอแก่การครองชีพ ตั้งหน้าทำราชการโดยไม่ต้องประกอบอาชีพอื่น อีกทั้งไม่ให้หากินจากตำแหน่งหน้าที่ตามระบบ “กินตำแหน่ง” หรือ “กินเมือง” ตามที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

ประการที่สาม ให้ข้าราชการมีวินัย ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติราชการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ ให้ข้าราชการได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นจากการมีข้าราชการมีความรู้ความสามารถ และมีวินัย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ได้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2472 โดยกำหนดให้ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เข้ารับราชการในกระทรวงทบวงการแผ่นดินฝ่ายพลเรือนทั้งหมด รวมทั้งข้าราชการฝ่ายพลเรือนในกระทรวงการทหารจะต้องอยู่ภายใต้ระเบียบที่แน่นอนเหมือนกันทุกกระทรวงตามแนวพระราชดำริดังกล่าว แม้จะเป็นข้าราชการพลเรือนในกระทรวงการทหารก็ให้อยู่ภายใต้ระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย[127] แต่ก็หาได้หมายความรวมถึงข้าราชการฝ่ายตุลาการที่มีระเบียบแยกออกไปเป็นพิเศษอีกส่วนหนึ่งไม่[128] ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของพระองค์เจ้าพระยารพีพัฒนศักดิ์ผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้น ที่ได้เสนอความเห็นต่อมหาเสวกเอกเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ เมื่อครั้งที่ได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับแรกขึ้นนั้น โดยพระองค์ทรงเห็นว่าข้าราชการฝ่ายตุลาการไม่ควรจะรวมอยู่ในข้อบังคับอันเดียวกันกับข้าราชการฝ่ายธุระการ[129] เพื่อให้การใช้อำนาจตุลาการของผู้พิพากษามีหลักประกันว่าผู้พิพากษาจะต้องตัดสินชี้ขาดคดีให้เป็นไปตามตัวบทกฎหมายโดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลหรืออำนาจใดๆ[130]

ต่อมาเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในปี พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรได้กำหนดหลักสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองไว้ 6 ประการ อันมีหลักความเสมอภาคด้วยประการหนึ่งนั้น[131] ซึ่งได้มีการยกเลิกยศประจำตัวข้าราชการเพื่อมิให้ข้าราชการมีสถานภาพเหนือ

---

[127] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471, มาตรา 4 .

[128] พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายตุลาการ พุทธศักราช 2471.

[129] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า 95-98.

[130] อุทัย หิรัญโต. (2523). *หลักการบริหารงานบุคคล.* หน้า 55.

[131] นรนิติ เศรษฐบุตร. (2542). *เอกสารการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 (โดยสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก).* หน้า 202-203.

ประชาชน และกำหนดสถานภาพของข้าราชการให้เป็น “พนักงานรัฐบาล” ไม่ใช่ “ข้าราชการบริพาร” ดังแต่ก่อนนั้น[132] และในเวลาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2476 ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองของระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยได้มีการเปลี่ยนองค์ประกอบขององค์การบริหารงานบุคคล จากเดิมที่เรียกว่า “กรรมการรักษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน” ประกอบด้วย เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรงแต่งตั้งอีก 2 คน เปลี่ยนเป็น “คณะกรรมการข้าราราชการพลเรือน” (ก.พ.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งทรงแต่งตั้ง 5–7 คน และได้แยกข้าราชการฝ่ายพลเรือนในกระทรวงการทหารออกจากระบบข้าราชการพลเรือนไปเป็นข้าราชการทหาร[133] ในเวลาต่อมา แม้จะปรากฏว่าหน่วยงานของรัฐต่างๆ ได้มีการแยกการบริหารงานบุคคลออกต่างหากจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนอันเนื่องมาจากภารกิจหน้าที่ เนื่องจากมีความแตกต่างจากข้าราชการพลเรือน แต่คณะกรรมการที่ทำหน้าที่เป็นเสมือน “ต้นแบบ” ให้คณะกรรมการอื่นๆ ก็คือ “คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน”[134] ที่มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน

โดยกฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการข้าราราชการพลเรือน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้[135]

1) เสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐในด้านมาตรฐานค่าตอบแทน การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลรวมตลอดทั้งการวางแผนกำลังคนและด้านอื่นๆ เพื่อให้ส่วนราชการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ

2) รายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่มค่าครองชีพสวัสดิการ หรือประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการฝ่ายพลเรือนให้เหมาะสม

3) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรฐานการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของข้าราชการพลเรือน เพื่อส่วนราชการใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ

---

[132] สำนักงาน ก.พ. ข (2551). *ประมวลกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 – 2551.* หน้า 37.

[133] สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). *กฎหมายไทย เล่ม 9: บุคลากรภาครัฐ.* หน้า 3.

[134] ศุภชัย ยาวะประภาษ. เล่มเดิม. หน้า 22-23.

[135] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 8.

4) ให้ความเห็นชอบกรอบอัตรากำลังของส่วนราชการ

5) ออกกฎ ก.พ. และระเบียบเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ รวมตลอดทั้งการให้คำแนะนำหรือวางแนวทางในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎ ก.พ. เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

6) ตีความและวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ รวมตลอดทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติในกรณีที่เป็นปัญหา มติของ ก.พ. ตามข้อนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ให้ใช้บังคับได้ตามกฎหมาย

7) กำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการพลเรือนในกระทรวงและกรม เพื่อรักษาความเป็นธรรมและมาตรฐานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล รวมทั้งตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ ให้มีอำนาจเรียกเอกสารและหลักฐานจากส่วนราชการ หรือให้ผู้แทนส่วนราชการ ข้าราชการหรือบุคคลใดๆ มาชี้แจงข้อเท็จจริง และให้มีอำนาจออกระเบียบให้กระทรวงและกรม รายงานเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการพลเรือนที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ไปยัง ก.พ.

8) กำหนดนโยบายและออกระเบียบเกี่ยวกับทุนเล่าเรียนหลวงและทุนของรัฐบาลให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการฝ่ายพลเรือน ตลอดจนจัดสรรผู้รับทุนที่สำเร็จการศึกษาแล้วเข้ารับราชการในกระทรวงและกรมหรือหน่วยงานของรัฐ

9) ออกข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาและควบคุมดูแลและการให้ความช่วยเหลือบุคลากรภาครัฐ นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง นักเรียนทุนของรัฐบาล และนักเรียนทุนส่วนตัวที่อยู่ในความดูแลของ ก.พ. ตลอดจนการเก็บเงินชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลจัดการการศึกษา ทั้งนี้ ให้ถือว่าเงินชดเชยค่าใช้จ่ายในการดูแลจัดการการศึกษาเป็นเงินรายรับของส่วนราชการที่เป็นสถานอำนวยบริการอันเป็นสาธารณประโยชน์ ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

10) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อรับรองคุณวุฒิของผู้ได้รับปริญญาประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือคุณวุฒิอย่างอื่น เพื่อประโยชน์ในการบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการพลเรือน และการกำหนดอัตราเงินเดือนหรือค่าตอบแทน รวมทั้งระดับตำแหน่งและประเภทตำแหน่งสำหรับคุณวุฒิดังกล่าว

11) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้

12) พิจารณาจัดระบบทะเบียนประวัติและแก้ไขทะเบียนประวัติเกี่ยวกับวัน เดือน ปีเกิด และการควบคุมเกษียณอายุของข้าราชการพลเรือน

13) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

2.2.2.2 พัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการ

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนเป็นกฎหมายที่ส่วนราชการ[136] ใช้ในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยกำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้ทุกระดับตำแหน่งและประเภทตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นการทั่วไปนั้น ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนนับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471

ภาค 2 ประเภทข้าราชการพลเรือน

หมวด 1 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

มาตรา 16 ผู้สมัครเข้าเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสอบไล่วิชชาข้าราชการพลเรือนได้ และก่อนที่จะเข้าสอบไล่วิชชาข้าราชการพลเรือนนี้ ผู้สมัครต้องแสดงให้เป็นที่พอใจกรรมการว่า เป็นบุคคลดั่งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ..(3) ไม่เป็นผู้มีกายพิการทุพพลภาพ ไร้ความสามารถหรือจิตต์ฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว และเป็นผู้ที่เคยถูกไล่ออกมาแล้วจากทะบวงการใดๆ หรือเคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาให้จำคุก เว้นแต่ความผิดฐานลหุโทษและความผิดอันได้กระทำโดยฐานประมาท

ภาค 4 โทษวินัย

มาตรา 38 โทษสถานไล่ออกนั้น ท่านกำหนดไว้สำหรับพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งดั่งต่อไปนี้... (ค) มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย

2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2476

ลักษณะ 2 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การสอบแข่งขัน

---

[136] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า “ส่วนราชการ” หมายความว่า ส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและมีฐานะไม่ต่ำกว่ากรม.

มาตรา 20 วรรคหนึ่ง ผู้สมัครสอบแข่งขันจะต้องมีคุณสมบัติดั่งนี้...(6) ไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา 20 วรรคสอง แต่ผู้สมัครสอบแข่งขันที่ขาดคุณสมบัติตามอนุมาตรา...(6)...ก.พ. อาจพิจารณาสอบสวนว่าผู้สมัครสอบแข่งขันนั้นได้กลับตนประพฤติเป็นคนดีแล้วหรือไม่ เพื่อที่จะยกเว้นให้เป็นรายบุคคลก็ได้ แต่มติของ ก.พ. ในกรณียกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์

ลักษณะ 6 วินัยข้าราชการพลเรือน

หมวด 1 ชนิดต่างๆ ของวินัย

มาตรา 44 วรรคหนึ่ง รักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

มาตรา 44 วรรคสอง ห้ามมิให้ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพเครื่องดองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้ มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำความผิดอาชญา หรือกระทำการใดๆ อันอาจเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

3) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2479

ลักษณะ 2 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การสอบแข่งขัน การสอบคัดเลือกและการคัดเลือก

มาตรา 32 วรรคหนึ่ง ผู้สมัครสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก หรือคัดเลือก จะต้องมีคุณสมบัติดั่งนี้ ...(7) ไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว...

มาตรา 32 วรรคสอง แต่ผู้สมัครสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก หรือคัดเลือก ที่ขาดคุณสมบัติตามอนุมาตรา (6) (7)... ก.พ. อาจพิจารณาสอบสวนว่า ผู้นั้นกลับตนประพฤติเป็นคนดีแล้ว จะยกเว้นให้เป็นรายบุคคลก็ได้ แต่มติของ ก.พ.ในกรณียกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์

ลักษณะ 7 วินัยข้าราชการพลเรือน

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

มาตรา 50 วรรคหนึ่ง ข้าราชการพลเรือนต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

มาตรา 50 วรรคสอง ห้ามมิให้ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพเครื่องดองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้ มีหนี้สินล้นพ้นตัว กระทำความผิดอาญาหรือการอื่นใดอันอาจเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ

4) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2482

ลักษณะ 2 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การสอบแข่งขัน การสอบคัดเลือก และการคัดเลือก

มาตรา 32 วรรคหนึ่ง ผู้สมัครสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก หรือคัดเลือก จะต้องมีคุณสมบัติดั่งนี้ ...(7) ไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว...

มาตรา 32 วรรคสอง แต่ผู้สมัครสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก หรือคัดเลือก ที่ขาดคุณสมบัติตามอนุมาตรา 6 ถึงอนุมาตรา 10 ก.พ. อาจพิจารณาสอบสวนว่าผู้นั้นได้กลับตนประพฤติตนเป็นคนดีแล้ว จะยกเว้นให้เป็นรายบุคคลก็ได้ แต่มติของ ก.พ.ในกรณียกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์

ลักษณะ 7 วินัยข้าราชการพลเรือน

หมวด 2 โทษผิดวินัย

มาตรา 58 การไล่ออกนั้น จะกระทำได้เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงดั่งระบุไว้ต่อไปนี้... (ค) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต

5) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธสักราช 2485

ลักสนะ 2 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การสอบแข่งขัน การสอบคัดเลือก และการคัดเลือก

มาตรา 32 ผู้สมัคสอบแข่งขัน สอบคัดเลือก หรือคัดเลือก จะต้องมี คุนสมบัติดังนี้...(7) ไม่เปนผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว...

มาตรา 33 ผู้ที่ขาดคุนสมบัติตามมาตรา 32 อนุมาตรา 6 ถึงอนุมาตรา 10 ก.พ. อาดพิจารนาสอบสวนว่าผู้นั้นได้กลับตนประพรึติเปนคนดีแล้ว จะยกเว้นให้เปนรายบุคคลก็ได้ แต่มติของก.พ. ในการประชุมปรึกสากรนียกเว้นเช่นนี้ต้องเปนเอกฉันท์

ลักษณะ 6 วินัยข้าราชการพลเรือน

หมวด 2 การลงโทส

มาตรา 61 การไล่ออกนั้น จะกะทำได้เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดกะทำผิดวินัยหย่างร้ายแรง ดังระบุไว้ดังต่อไปนี้...(ค) ต้องคำพิพากสาให้เปนคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต

6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2495

ลักษณะ 4 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

มาตรา 27 ผู้สมัครเข้าเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกและต้องมีคุณสมบัติดั่งนี้... (7) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา 34 ผู้สอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับบรรจุเข้ารับราชการถ้าปรากฏขึ้นว่าขาดคุณสมบัติตามมาตรา 27 เป็นอันหมดสิทธิที่จะได้รับการบรรจุ

มาตรา 35 ผู้สอบแข่งขันหรือสอบคัดเลือกผู้ใดได้รับการบรรจุเข้ารับราชการแล้ว หากปรากฏภายหลังว่าผู้นั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา 27 ตั้งแต่ก่อนได้รับบรรจุแล้ว ก็ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุสั่งถอนการบรรจุและแต่งตั้งนั้นโดยพลัน...

ลักษณะ 10 วินัยข้าราชการพลเรือน

หมวด 1 วินัย

มาตรา 74 วรรคหนึ่ง ข้าราชการพลเรือนต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

มาตรา 74 วรรคสอง ห้ามมิให้ประพฤติซึ่งอาจทำให้เสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล เสพเครื่องดองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้ มีหนี้สินรุงรัง หมกมุ่นในการพนันเป็นอาจิณ กระทำความผิดอาญา

มาตรา 82 วรรคหนึ่ง การลงโทษไล่ออกนั้น จะกระทำได้เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ดั่งระบุไว้ต่อไปนี้...(ข) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลาย เพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต...

7) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497

ลักษณะ 3 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

มาตรา 44 ผู้สมัครเข้าเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องสอบแข่งขัน สอบคัดเลือกหรือคัดเลือก และต้องมีคุณสมบัติดั่งนี้...(6) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว...

มาตรา 45 ผู้ที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 44 (6)... ก.พ. อาจพิจารณาสอบสวนว่าผู้นั้นได้กลับตนประพฤติเป็นคนดี... มติของ ก.พ. ในการประชุมปรึกษายกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์ การลงมติให้กระทำโดยลับ

ลักษณะ 4 วินัยข้าราชการพลเรือน

มาตรา 84 วรรคหนึ่ง การลงโทษไล่ออกนั้น จะกระทำได้เมื่อข้าราชการพลเรือนผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงดั่งระบุไว้ต่อไปนี้... (ข) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต หรือต้องคำพิพากษาในคดีแพ่งอันแสดงว่าเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่อย่างร้ายแรง

8) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518

ลักษณะ 2 บททั่วไป

มาตรา 24 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้... (8) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (9) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 24 วรรคสอง ผู้ที่ขาดคุณสมบัติตาม (7) (8) (9) (10) หรือ (14) ก.พ. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้... มติของ ก.พ. ในการประชุมปรึกษายกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์ การลงมติให้กระทำโดยลับ

ลักษณะ 3 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การบรรจุและการแต่งตั้ง

มาตรา 59 ผู้ได้รับบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด... หากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไปโดยไม่ได้รับการยกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 24...ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน...

9) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535

ลักษณะ 2 บททั่วไป

มาตรา 30 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้...(9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 30 วรรคสอง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งขาดคุณสมบัติตาม... (9)... ก.พ. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้... มติของ ก.พ.ในการประชุมปรึกษายกเว้นเช่นนี้ต้องได้คะแนนเสียงสี่ในห้าของจำนวนกรรมการในที่ประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับ

มาตรา 30 วรรคสาม การขอยกเว้นและการพิจารณายกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติทั่วไป ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนดไว้

มาตรา 30 วรรคสี่ ผู้ที่เป็นข้าราชการพลเรือนต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามวรรคหนึ่งตลอดเวลาที่รับราชการ...

ลักษณะ 3 ข้าราชการพลเรือนสามัญ

หมวด 2 การบรรจุและการแต่งตั้ง

มาตรา 67 ผู้ได้รับบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด...หากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไปโดยไม่ได้รับการยกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 30...ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 52 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน...

10) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

ลักษณะ 3 บททั่วไป

มาตรา 36 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือน ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...ข. ลักษณะต้องห้าม...6) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 36 วรรคสอง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตาม ข....(6)... ก.พ. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้... มติของ ก.พ.ในการยกเว้นดังกล่าวต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับ

มาตรา 36 วรรคสาม ในกรณีตามวรรคสอง ก.พ. จะยกเว้นให้เป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้

มาตรา 36 วรรคสี่ ในกรณีตามวรรคสอง ก.พ. จะยกเว้นให้เป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้

มาตรา 110 วรรคหนึ่ง ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีดังต่อไปนี้...(3) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใด...มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36 ข. (1) (3) (6) หรือ (7)...

มาตรา 110 วรรคสอง การสั่งให้ออกจากราชการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.พ. ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 97 วรรคสอง มาใช้บังคับกับการสั่งให้ออกจากราชการตามกรณี (3) เฉพาะมาตรา 36 ก. (3) กรณี (6) และกรณี (7) โดยอนุโลม

มาตรา 110 วรรคสาม เมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 สั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดออกจากราชการตามมาตรานี้แล้ว ให้รายงาน อ.ก.พ. กระทรวง หรือ ก.พ. แล้วแต่กรณี และให้นำมาตรา 103 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

โดยถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนแต่ต้องมีหนี้สินด้วยกันทั้งนั้น ไม่เป็นเจ้าหนี้ก็ต้องเป็นลูกหนี้ ไม่ว่าจะทำอะไร ก็ก่อหนี้สินกันขึ้นแทบทั้งนั้น เช่น การรับจ้างทำงานก็เป็นเจ้าหนี้ในเงินค่าจ้าง การเช่าบ้านเขาอยู่ การขึ้นรถโดยสาร การไปกินอาหารในร้าน ก็เป็นลูกหนี้ในเงินค่าเช่า ค่าโดยสาร และค่าอาหาร การดำรงชีวิตอยู่ทุกวันนี้ล้วนแต่ต้องกินต้องใช้ จึงมีหนี้สินด้วยกันทั้งนั้น หนี้สินจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับมนุษย์ และหนี้สินนั้นถ้าชำระหนี้กันแต่เสียโดยดีและโดยเรียบร้อยก็คงไม่มีเรื่องราว แต่ถ้าไม่ใช้หนี้กันเพราะไม่มีใช้หรือเพราะบิดพลิ้วหรือคดโกง

ต่อเจ้าหนี้ กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายเพื่อจัดการสะสางหนี้สินของลูกหนี้ได้ หากลูกหนี้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว[137] ซึ่งในสมัยโบราณกฎหมายของประเทศต่างๆ มักจะให้อำนาจแก่เจ้าหนี้มาก การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้นั้น ถือคล้ายกับว่าลูกหนี้ได้กระทำผิดอาญา โดยให้อำนาจแก่เจ้าหนี้ที่จะขอให้จองจำหรือทรมานลูกหนี้เพื่อเร่งรัดหนี้สินหรือขอให้เอาตัวลูกหนี้ขายเป็นทาสได้ ต่อมาเมื่อบ้านเมืองมีความเจริญขึ้น ก็เริ่มมีแนวความคิดว่าการให้อำนาจแก่เจ้าหนี้เช่นนั้นถือเป็นการทารุณแก่ลูกหนี้จนเกินไป เพราะการที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้อาจเป็นไปโดยไม่สามารถชำระหนี้ด้วยความสุจริตของลูกหนี้จริงๆ จึงได้มีการยกเลิกการเอาตัวลูกหนี้นั้นเป็นทาสเสีย และเรื่องหนี้สินก็ให้บังคับเอาได้แต่จากทรัพย์สินของลูกหนี้ เว้นแต่ลูกหนี้จะได้กระทำการซึ่งกฎหมายระบุไว้ว่ามีความผิดทางอาญา เช่น การทุจริต ยักย้าย ซ่อนเร้น หรือโอนทรัพย์สินเพื่อฉ้อโกงมิให้แบ่งปันแก่เจ้าหนี้ เป็นต้น[138] ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจและทางการค้า ด้วยคุณธรรมความเมตตาที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแนวความคิดการให้โอกาสลูกหนี้ได้แก้ไขสถานะทางการเงินด้วยกระบวนการอื่นใด เพื่อมิให้ลูกหนี้ต้องถูกกำจัดออกจากสังคมด้วยผลร้ายของการตกเป็นบุคคลล้มละลาย แนวความคิดในการเริ่มต้นใหม่ในทางการเงิน (Fresh start) จึงได้เป็นพื้นฐานของหลักการปลดภาระหนี้ให้กับลูกหนี้ (Debt discharge)[139] รวมทั้งการคุ้มครองเจ้าหนี้มิให้ได้รับความเสียหาย โดยให้เจ้าหนี้ได้รับส่วนแบ่งจากแบ่งเฉลี่ยกองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามสัดส่วนโดยเสมอภาคกัน เพื่อคุ้มครองประชาชนมิให้ได้รับความเสียหายจากการเข้าไปบริหารจัดการทรัพย์สินหรือทำธุรกรรมอื่นของลูกหนี้ และคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) และหลุดพ้นจากภาระหนี้สินเมื่อได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge of bankrupt) ต่อไป

ในการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดานี้ ได้มุ่งทำการศึกษาวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย พัฒนาการแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเหตุและสภาวะของการไม่สามารถชำระหนี้ ผลของการล้มละลาย และการพิจารณาความสุจริตของลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย โดยอาจสรุปได้ดังนี้

---

[137] สารกิจปรีชา, หลวง. (2513). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย* (พิมพ์ครั้ง 6). หน้า 1-2.

[138] สารนัยประสาสน์, หลวง. (2483). *กฎหมายลักษณะล้มละลาย.* หน้า 1-2.

[139] ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย. (2542). *มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย.* หน้า 8.

2.3.1 วัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายมีหลักการสำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ไม่อยู่ในสภาวะจะรับผิดชอบในหนี้ของตนได้ ซึ่งมีมาตรการเพื่อการชำระสะสางหนี้สินให้กับบรรดาเจ้าหนี้ของลูกหนี้เป็นสำคัญ และการป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ดังกล่าวก่อหนี้สินอีกต่อไป โดยจัดให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายอันทำให้สถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป และไม่อาจใช้สิทธิได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้[140] และหากบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัวโดยไม่มีกฎหมายเข้ามาควบคุม กำกับ ดูแลไว้โดยเฉพาะ ย่อมส่งผลกระทบต่อบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสาธารณชนและระบบเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากการล้มละลายของบุคคลย่อมรุกลามทำให้สถาบันทางการเงินล้มละลายได้โดยง่าย จนอาจก่อให้เกิดปฏิกิริยาลูกโซ่หรืออาจเกิดทฤษฎีโดมิโน (Dominoism) ต่อระบบเศรษฐกิจหรือสถาบันทางเศรษฐกิจได้โดยง่าย เช่น การล้มละลายของสถาบันการเงินบางแห่ง จนอาจเกิดกระแสรุกลามไปยังสถาบันการเงินอื่นๆ ที่แม้ว่าจะมีกองทุนมากมายเพียงใด หากสาธารณชนผู้ฝากเงินไม่ให้ความเชื่อถือสถาบันการเงินแล้ว แม้สถาบันการเงินจะมีขนาดใหญ่เพียงใด ก็ไม่สามารถตั้งอยู่ได้ เนื่องมาจากบรรดาสถาบันการเงินต่างๆ ล้วนดำเนินธุรกิจโดยใช้เงินส่วนใหญ่ของผู้ฝากเงิน[141]

โดยแนวความคิดพื้นฐานของกฎหมายล้มละลายนั้น ก็เพื่อต้องการสร้างกระบวนการในการเจรจาประนอมหนี้ให้กับลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ทุกคนมิให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบขึ้นในกรณีที่หนี้ของเจ้าหนี้แต่ละคนถึงกำหนดชำระหนี้ที่ต่างกัน เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ที่จะสามารถสะสางหนี้ที่มีอยู่ให้สำเร็จเพื่อกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ในทางแพ่งได้อีกครั้งโดยไม่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวน และเพื่อประโยชน์ของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมและป้องกันมิให้ลูกหนี้ไปก่อหนี้ขึ้นมาอีก[142] ทั้งนี้ ในส่วนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายล้มละลายที่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายไว้พอสรุปได้ดังนี้

---

[140] สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). *หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). หน้า 1.

[141] ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. (2548). *เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ*. หน้า 36.

[142] สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ. (2542). *กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจกับอนาคตของประเทศ*. หน้า 56.

J.H. Thomson[143] นักกฎหมายล้มละลายชาวอังกฤษ มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ประกอบด้วย

1) เพื่อป้องกันการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ในระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกันให้เป็นไปโดยเสมอภาค

2) เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากความรับผิดที่มีต่อบรรดาเจ้าหนี้ และให้โอกาสลูกหนี้ในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) โดยปราศจากภาวะการเป็นหนี้ และความรับผิดชอบอื่นๆ

3) เพื่อปกป้องประโยชน์ของเจ้าหนี้และสาธารณชน จากการกระทำบางอย่างของลูกหนี้ โดยมอบอำนาจในการดูแลจัดการกิจการของลูกหนี้ และมีบทลงโทษหากลูกหนี้ได้กระทำการคดโกงต่อเจ้าหนี้หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

P.W.D. Redmond[144] นักกฎหมายล้มละลายชาวอังกฤษ มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ประกอบด้วย

1) เพื่อป้องกันการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม

2) เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงจากเจ้าหนี้ และสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) ด้วยการปลดจากล้มละลาย (Discharged) ได้โดยเร็ว

3) เพื่อให้เป็นเหตุผลในการคุ้มครองประชาชนจากการดำเนินการของบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้

Richard A.Mann[145] นักกฎหมายล้มละลายชาวสหรัฐอเมริกา มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ประกอบด้วย

1) เพื่อการจัดการแบ่งทรัพย์สินทั้งหลายของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว (A quick) และเท่าเทียมกัน (Equitable)

2) เพื่อให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากภาระหนี้สินทั้งปวง รวมทั้งให้ลูกหนี้มีโอกาสได้รับการฟื้นฟู (Rehabilitate) และการเริ่มต้นใหม่ (Start a fresh) ในสถานะทางการเงิน

3) เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้เจ้าหนี้ได้กลับมาสู่สภาวะปกติ รวมทั้งเป็นการรักษาเสถียรภาพของระบบธุรกิจ และความสัมพันธ์ที่ดีในทางการค้า

---

[143] J.H. Thomson. (1979). *The Principles of Bankruptcy Law* (2nd ed). p. 1.

[144] P.W.D. Redmond revise by I.M. McCallum. (1981). *Bankruptcy law* (8th ed.). p. 1.

[145] Richard A. Mann and Barry S. Roberts. (2005). *Business Law and the Regulation of Business* (8th ed). p. 806.

Goh Tian wah[146] นักกฎหมายล้มละลายชาวสิงคโปร์ มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลาย ประกอบด้วย

1) เมื่อบุคคลไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น เมื่อหนี้พ้นกำหนดชำระแล้วบุคคลนั้นอาจร้องขอให้ตนล้มละลาย เพื่อให้ศาลเข้ามาดำเนินการจัดการทรัพย์สินแทน อันมีผลทำให้บุคคลนั้นเป็นอิสระจากหนี้สิน และเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายด้วยคำสั่งศาล

2) ยับยั้งบุคคลจากการก่อหนี้โดยไม่รอบคอบอันทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีล้มละลายต่อลูกหนี้ เพื่อให้ศาลเข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้

3) กระบวนการล้มละลายกำหนดให้มีการรวบรวมทรัพย์สิน และจัดแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเสมอภาคทั่วหน้ากัน (Pari passu)

คณะกรรมาธิการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (United Nations Commission on International Trade Law: UNCITRAL) ในการประชุมสมัยที่ 37 ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอมริกา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่ดีไว้ 9 ประการ[147] ดังต่อไปนี้

1) สร้างความแน่นอนให้แก่ระบบตลาดในการพัฒนาความมั่นคงและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Provide certainty in the market to promote economic stability and growth)

2) มีมาตรการในการเพิ่มพูนมูลค่าของกองสินทรัพย์ (Maximize value of assets)

3) กำหนดดุลยภาพระหว่างกระบวนการล้มละลายและกระบวนการฟื้นฟูกิจการ (Strike a balance between liquidation and reorganization)

4) มีการจัดการบางอย่างเป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ที่อยู่ฐานะเดียวกัน (Ensure equitable treatment of similarly situated creditors)

5) จัดการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการมีหนี้สินล้นพ้นตัวอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ชักช้า (Provide for timely, efficient and impartial resolution of insolvency)

6) มีมาตรการรักษามูลค่าของกองทรัพย์สินเพื่อนำไปแบ่งชำระแก่เจ้าหนี้ได้โดยเป็นธรรม (Preserve the insolvency estate to allow equitable distribution to creditor)

7) มีมาตรการที่โปร่งใสและคาดหมายได้ที่จะทำให้เกิดการรวบรวมและการกระจายข้อมูล (Ensure a transparent and predictable insolvency law that contains incentive for gathering and dispensing information)

---

[146] วิชา มหาคุณ ข (2549). *กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้ง 11). หน้า 5-6.

[147] วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ก (2547). *กฎหมายฟื้นฟูกิจการ*. หน้า 8-9.

8) ยอมรับในสิทธิของเจ้าหนี้ที่มีอยู่ก่อนการเข้าสู่กระบวนการและมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในเรื่องหนี้บุริมสิทธิ (Recognizing existing creditor rights and establish clear rules for ranking of priority claims)

9) มีกระบวนการในด้านการล้มละลายข้ามชาติ (Establish a framework for cross-border insolvency)

เจ้าพระยาธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคาร[148] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย

1) ช่วยมิให้เจ้าหนี้เร่งรัดลูกหนี้เพื่อประโยชน์เฉพาะตนและเอาเปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น และโดยนัยนี้ให้เจ้าหนี้ได้รับส่วนเฉลี่ยใช้หนี้เท่าๆ กัน

2) ช่วยแบ่งคดีจากศาลมิต้องให้เจ้าหนี้ไปฟ้องร้องทุกๆ ราย และโดยนัยช่วยเจ้าหนี้ไม่ต้องให้เสียค่าธรรมเนียมมากมาย

3) ช่วยผู้ล้มละลายที่สุจริตให้กลับตั้งตัวใหม่ได้โดยปลดจากหนี้สินเดิม และในทางตรงกันข้ามถ้าลูกหนี้ไม่สุจริตก็มีบทลงโทษ

หลวงจักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์[149] มีความเห็นว่ากฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์อยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ไม่ให้เจ้าหนี้เร่งรัดหนี้เพื่อประโยชน์ตนแต่ผู้เดียว เหมือนในคดีแพ่ง เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายต้องทำการเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้อื่นๆ โดยทั่วไปด้วย และเจ้าหนี้ต่างมีโอกาสจะได้ชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนมากและน้อยโดยยุตติธรรม

2) ไม่ให้เจ้าหนี้ทำความตกลงกับลูกหนี้โดยทางลับหรือใช้อุบายเอาเปรียบแก่เจ้าหนี้อื่น

3) ให้เจ้าหนี้ได้รับความสะดวกในการรับชำระหนี้กว่าในคดีแพ่งสามัญ โดยวิธีให้มายื่นใบพิสูจน์หนี้ต่อเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ ซึ่งเป็นการทุ่นค่าธรรมเนียม และแบ่งเบาภาระของศาลยุติธรรมด้วย

4) ป้องกันสาธารณชนไม่ให้ถูกผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหลอกลวงเอาทรัพย์หรือทำหนี้สินที่ตนไม่มีทางชำระได้

5) ช่วยลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากหนี้สินเร็วกว่าลูกหนี้ในคดีแพ่งสามัญเพื่อได้มีโอกาสตั้งตัวใหม่ แต่ถ้าลูกหนี้ทุจริตก็อาจถูกลงโทษ

---

[148] ธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคาร, เจ้าพระยา. (2476). *คำสอนลักษณะล้มละลาย.* หน้า 1.

[149] จักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์, หลวง. (2478). *กฎหมายลักษณะล้มละลาย.* หน้า 7-9.

หลวงสารนัยประสาสน์[150] มีความเห็นว่า กฎหมายลักษณะล้มละลายมีวัตถุประสงค์อยู่ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1) เพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายให้ได้มากที่สุดที่อาจทำได้

2) เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้รวดเร็วขึ้นและเสียค่าธรรมเนียมน้อยกว่าคดีธรรมดา

3) เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบแก่กันอันไม่สมควร และเพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคตามส่วน

4) เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้ถูกบีบคั้น เร่งรัดด้วยความไม่เป็นธรรม และเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ที่สุจริต

5) เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้มีโอกาสหลอกลวงฉ้อโกงต่อไปได้โดยง่าย และเพื่อลงโทษลูกหนี้ผู้ทุจริต

ศาสตราจารย์ หลวงสารกิจปรีชา[151] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย

1) ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ด้วยความเสมอภาคทั่วกัน

2) ให้เจ้าหนี้ได้รับความสะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

3) ให้มีทางติดตามทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ได้ดีกว่าทางแพ่งสามัญ

4) ช่วยลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากการล้มละลาย และมีโอกาสตั้งเนื้อตั้งตัวใหม่ได้โดยเร็ว

5) มีบทลงโทษลูกหนี้หลายประการในทางอาญา เป็นการปราบปรามมิให้ทำการทุจริตหรือบิดพลิ้วคดโกงเจ้าหนี้

6) จำกัดสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้หลายประการ ลูกหนี้จะประกอบกิจการทรัพย์สินไม่ได้โดยลำพัง ต้องอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

7) ให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน กล่าวคือ ป้องกันบุคคลทั่วไปมิให้ต้องเสียหายจากการที่อาจถูกลูกหนี้หลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก โดยให้มีการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์และราชกิจจานุเบกษาว่าลูกหนี้ผู้นั้นถูกพิทักษ์ทรัพย์เพื่อประชาชนจะได้ทราบ และจะไม่ได้ให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ไปโดยง่าย

---

[150] สารนัยประสาสน์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 6.

[151] สารกิจปรีชา, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 3-5.

ศาสตราจารย์ขจร หะวานนท์[152] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญแยกออกได้เป็น 3 กรณีด้วยกัน ดังนี้

1) เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยเสมอภาค ให้มีการแบ่งทรัพย์สินอย่างเป็นธรรม ห้ามเจ้าหนี้แอบไปตกลงกับลูกหนี้ทำให้เจ้าหนี้อื่นเสียเปรียบ

2) เพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ถูกเจ้าหนี้บีบคั้นเร่งรัดให้ชำระหนี้ด้วยความไม่เป็นธรรม หากปล่อยให้มีการคดโกงกันเรื่องหนี้สินย่อมเป็นการบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าในทางการค้าและการประกอบธุรกิจของเอกชน

3) เพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้ต้องเสียหายจากการที่อาจจะถูกลูกหนี้มาหลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก โดยให้มีการประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ และในราชกิจจานุเบกษา เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ จำกัดสิทธิและหน้าที่ของลูกหนี้หลายประการ ลูกหนี้ประกอบกิจการทรัพย์สินโดยลำพังไม่ได้ ต้องตกอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การครอบครองทรัพย์สินตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

รองศาสตราจารย์สุธีร์ ศุภนิตย์[153] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ที่แยกออกได้เป็น 3 กรณีด้วยกัน ดังนี้

1) เป็นไปเพื่อต้องการให้เกิดความเป็นธรรมในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย

2) ต้องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินโดยเร็ว และสามารถตั้งตัวใหม่ได้

3) เป็นไปเพื่อการคุ้มครองสังคมไม่ให้บุคคลล้มละลายก่อให้เกิดความเสียหายโดยการก่อหนี้ไม่เป็นที่สุด

อาจารย์พิชัย นิลทองคำ[154] ได้สรุปภาพรวมวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายไว้ 6 กรณีดังต่อไปนี้

1) เป็นเครื่องมือป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กันอันไม่สมควร โดยการกำหนดให้เจ้าหนี้ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้ธรรมดาได้รับส่วนแบ่งเฉลี่ยจากทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาคตามสัดส่วนแห่งจำนวนหนี้

---

[152] ขจร หะวานนท์. (2546). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 2.

[153] สุธีร์ ศุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 18.

[154] พิชัย นิลทองคำ ก (2542). *หลักคิด เจตนารมณ์ สาระลักษณะสำคัญเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542*. หน้า 14.

2) กำหนดวิธีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยการใช้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการจัดสรรหนี้ที่มีประสิทธิภาพด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม

3) กำหนดวิธีการพิจารณาคดีที่สะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย เพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นเจ้าพนักงานของศาลผู้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเจ้าหนี้และลูกหนี้ในการร้องขอใดๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต่อศาล และกระทำการเป็นตัวแทนบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลาย

4) เป็นเครื่องมือป้องกัน คุ้มครองลูกหนี้ผู้สุจริตมิให้ถูกเร่งรัดบีบบังคับชำระหนี้ และเร่งรัดหนี้สินด้วยความไม่เป็นธรรม โดยกำหนดกระบวนการและเกณฑ์การฟ้องคดีล้มละลายไว้ว่าหากในการพิจารณาคดีของศาล ถ้ามีเหตุอันสมควรและเล็งเห็นว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีโดยอาศัยการล้มละลายเป็นวิธีการบีบรัดบังคับลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ให้ศาลพิพากษายกฟ้องคดีดังกล่าวได้ แม้ว่าเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์นั้นจะเป็นเจ้าหนี้อยู่จริง และหนี้นั้นถึงกำหนดชำระหนี้กับทั้งมีจำนวนหนี้ที่แน่นอนก็ตาม

5) ป้องกันลูกหนี้ที่ไม่สุจริต ยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินหลบหนีหนี้ โดยมีบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ไว้ว่าหากการกระทำของลูกหนี้ซึ่งจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไปก่อนมีการขอให้ล้มละลายเป็นไปโดยไม่สุจริต ศาลมีอำนาจเพิกถอนการโอนนั้นให้ทรัพย์สินกลับมาเป็นของลูกหนี้และนำออกขายทอดตลาดแล้วแบ่งปันแก่เจ้าหนี้ทุกรายที่ขอรับชำระหนี้ต่อไปได้

6) ป้องกันลูกหนี้มิให้ไปหลอกลวงบุคคลอื่นต่อไป รวมทั้งการป้องกันการร่วมมือระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ที่ไม่สุจริต โดยการกำหนดวิธีการประกาศโฆษณาแจ้งคำสั่งศาลที่ให้บุคคลใดถูกพิทักษ์ทรัพย์ไว้ในประกาศราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์ รวมทั้งมีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เหมาะสมไว้ลงโทษผู้ฝ่าฝืนอีกด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ[155] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญแยกออกได้เป็น 6 กรณีด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาให้แก่เจ้าหนี้ในการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

2) เพื่อให้มีการดำเนินการเพื่อการชำระสะสางหนี้สินให้แก่บรรดาเจ้าหนี้

3) เพื่อป้องกันมิให้ลูกหนี้ก่อหนี้สินอีกต่อไปโดยจัดให้ลูกหนี้นั้นเป็นบุคคลล้มละลายไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น

---

[155] ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 35.

4) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้ให้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้

5) เพื่อให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินโดยเร็ว และสามารถกลับมาตั้งตัวใหม่ได้

6) เพื่อให้การคุ้มครองสังคมมิให้เกิดความเสียหายจากการที่บุคคลล้มละลายอาจก่อหนี้สินต่อไปอีก

ศาสตราจารย์ ดร.สุนทร มณีสวัสดิ์[156] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญแยกออกได้เป็น 6 กรณีด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่สุจริตได้มีการล้างหนี้สินที่มีอยู่เดิม เพื่อการเริ่มต้นใหม่

2) ต้องการให้มีการจัดสรรชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทุกๆ คน อย่างเป็นธรรม

3) ต้องการกำจัดลูกหนี้ที่ทุจริตหรือฉ้อฉล โดยกฎหมายล้มละลายนี้ต้องการคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริต ขณะเดียวกันก็คุ้มครองเจ้าหนี้ที่สุจริตด้วย ไม่ต้องการให้มีการสมคบกันยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินเพื่อหลบหนีการชำระหนี้

ศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ[157] ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายออกได้เป็น 4 กรณีด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1) กฎหมายล้มละลายจะต้องเป็นกระบวนการจัดการที่ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเป็นธรรมและคาดหมายได้

2) กฎหมายล้มละลายจะต้องมีกลไกในการทำให้เกิดมูลค่าสูงสุดในกองทรัพย์สิน

3) กฎหมายล้มละลายจะต้องเปิดโอกาสให้มีการปรับโครงสร้างกิจการหรือฟื้นฟูกิจการในกรณีที่เหมาะสม

4) ต้องการให้กระบวนการล้มละลายดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว

อาจารย์อนุรักษ์ นิยมเวช[158] มีความเห็นว่า กฎหมายล้มละลายนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญแยกออกได้เป็น 2 กรณีด้วยกัน ดังนี้

1) การให้เจ้าหนี้แต่ละรายได้รับชำระหนี้เท่าเทียมกัน ได้รับชำระหนี้ให้ได้มากที่สุดรวดเร็วเท่าที่จะทำได้ มิฉะนั้น เจ้าหนี้อาจจะล้มละลายตามได้

2) เพื่อให้ลูกหนี้ที่สุจริตมีโอกาสได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ และได้รับการปลดหนี้

---

[156] สุนทร มณีสวสดิ์. (2541). *คำอธิบายกฎหมายฟื้นฟูกิจการ*. หน้า 21.

[157] วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ก เล่มเดิม. หน้า 5.

[158] อนุรักษ์ นิยมเวช. (2554, ฉบับที่ 1 ปีที่ 8). "การประนอมหนี้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลาย." *จุลนิติ*. หน้า 69.

2.3.2 พัฒนาการแนวความคิดของกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายถือเป็นกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ (Public Economic Law) ที่ให้อำนาจรัฐผ่านกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญาในการจัดการกับลูกหนี้ที่อยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) เพราะมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินหรือจัดการกับลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt)[159] โดยมีกระบวนวิธีพิจารณาเป็นพิเศษและมีบทกำหนดความผิดอันมีโทษทางอาญาด้วย แต่เนื่องจากการล้มละลายของลูกหนี้อาจเกิดจากการประสบโชคร้ายอันเกิดจากเหตุการณ์ที่ลูกหนี้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ จึงได้มีวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ และวิธีการช่วยเหลือลูกหนี้ผู้สุจริตให้หลุดพ้นจากหนี้สินให้มีโอกาสตั้งต้นดำเนินชีวิตใหม่อีกครั้ง[160] ซึ่งในการศึกษาพัฒนาการแนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายล้มละลายในครั้งนี้ได้มุ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดและพัฒนาการของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีนิติสัมพันธ์กันนับตั้งแต่สมัยอาณาจักรโรมัน และแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดาของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมทั้งของไทย โดยสรุปได้ดังนี้

2.3.2.1 แนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในสมัยอาณาจักรโรมัน

กฎหมายล้มละลายเริ่มมีขึ้นในสมัยของมหาจักรพรรดิจูเลียส ซีซาร์ แห่งอาณาจักรโรมัน ที่ได้นำเอารูปแบบของการล้มละลายของชนชาติยิวที่ได้มีการปลดปล่อยลูกหนี้ให้หลุดพ้นจากหนี้สินในปีที่มีความสำคัญทางศาสนามาบัญญัติไว้เป็นประมวลกฎหมายล้มละลายที่เรียกว่า “The Cassio Bonarum” โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะเน้นให้อำนาจเจ้าหนี้ในการเรียกร้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ซึ่งเป็นพ่อค้าที่มีพฤติกรรมคดโกงเจ้าหนี้เท่านั้น[161] เนื่องมาจากในสมัยนั้นการค้าขายระหว่างรัฐต่างๆ ในยุโรป ได้เริ่มมีการติดต่อทางด้านการค้า โดยเกิดระบบการรับฝากเงินซึ่งมีการตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อรับฝากเงินและเป็นการรับฝากเงินด้วยวิธีการลงบัญชีโดยไม่ต้องใช้เงินสดในการค้าขาย ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่บรรดาพ่อค้าที่รับฝากเงินได้นำเงินที่มีอยู่เป็นจำนวนมากหลบหนีไป ทำให้ผู้ฝากเงินที่มีอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก[162] จึงได้มุ่งไปสู่การลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ทั้งตัวลูกหนี้เอง รวมถึงผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดที่อยู่ในประเทศด้วย เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้ร่วมมือกระทำผิดอีกทางหนึ่ง[163]

---

[159] ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 36.

[160] สารนัยประสาสน์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 4.

[161] วิชา มหาคุณ ข เล่มเดิม. หน้า 15.

[162] อัจฉรา ประจันนวล. (2540). *ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย*. หน้า 12.

[163] สรินยา ลิ่มวณิชสินธุ์. (2546). *การปลดจากล้มละลายของบุคคลธรรมดา*. หน้า 6.

โดยแนวความคิดกฎหมายล้มละลายในยุคนี้มุ่งให้มีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดและนำมาชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ทั้งหมด และหากลูกหนี้คนใดถูกบังคับยึดทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อชำระหนี้ ลูกหนี้ก็จะไม่มีทรัพย์สินใดเหลืออยู่เลย แม้แต่ทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพจนกว่าจะชำระหนี้หมดสิ้น ลูกหนี้จึงกลายเป็นผู้ที่สิ้นสภาพบุคคลไปจากระบบเศรษฐกิจการค้า โดยไม่อาจประกอบอาชีพหรือทำการงานใดๆ ได้เลย จึงถือเสมือนว่าเป็นผู้ที่ "ตายในทางแพ่ง" แล้ว และลูกหนี้จะต้องผูกพันสัญญาด้วยชีวิตและร่างกายต่อเจ้าหนี้ หากไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือหากลูกหนี้ไม่สามารถรักษาสัญญาที่ได้ให้ไว้กับเจ้าหนี้ ลูกหนี้อาจจะต้องถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต หรือถูกจำคุก หรือถูกนำมาเป็นทาส หรือถูกขับไล่ออกจากสังคมนั้นไป[164]

2.3.2.2 แนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศอังกฤษ

ในปีคริสต์ศักราช 1542 ตรงกับรัชสมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 (The reign of Henry VIII) กฎหมายล้มละลายได้เข้าสู่ประเทศอังกฤษโดยมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นการล้มละลาย (Act Against Such Persons As Do Make Bankruptcy)[165] ขึ้น เพื่อใช้บังคับเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้า (Merchants) และเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สมัครใจของเจ้าหนี้ฝ่ายเดียว หากลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้ารายใดมีพฤติกรรมตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหนี้ก็จะมีสิทธิฟ้องคดีต่อ Lord Chancellor เพื่อตั้งคณะกรรมการให้มีอำนาจรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้และขายเพื่อนำเงินมาชำระคืนแก่เจ้าหนี้ตามจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้แต่ละราย ซึ่งแนวความคิดกฎหมายล้มละลายในสมัยนี้มีลักษณะที่ต้องการจะรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อให้มาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ให้ได้มากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพหรือไม่ ลูกหนี้เหล่านั้นจึงไม่สามารถประกอบอาชีพใดๆ ได้เลย ถือเสมือนว่า "ตายในทางแพ่ง"[166] และต่อมาจึงได้มีการตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1570 ในรัชสมัยของพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 (Queen Elizabethb I) เพื่อแก้ไขกฎหมายฉบับเดิมให้มีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ในปีคริสต์ศักราช 1705 ตรงกับรัชสมัยของพระราชินีนาถแอนน์ (The Statute of Anne) ได้เริ่มมีแนวความคิดในการให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายขึ้นเป็นครั้งแรก

---

[164] J.H. Dalhuisen. (1968). *Compositions in Bankruptcy.* p. 6.

[165] Tabb, C.J. a (1995,Volumn 3:5). "The history of the Bankruptcy Laws in the United States," *American Bankruptcy Institute Law Review.* p. 7.

[166] คณะผู้วิจัยฝ่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: คณะผู้วิจัยฝ่ายศาลล้มละลายกลาง (2545). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "เรื่อง บทบาทของกฎหมายล้มละลายและศาลล้มละลายต่อระบบเศรษฐกิจไทย."* เสนอต่อศาลล้มละลายกลาง ธันวาคม 2545. หน้า 25.

รวมทั้งมีการอนุญาตให้ลูกหนี้สามารถถือครองสินทรัพย์ (Assets) เท่าที่จำเป็นบางประการเพื่อการดำรงชีพ[167] และเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของอังกฤษซึ่งมีลักษณะเป็นเกาะ โดยบรรดาพ่อค้า (Merchants) และนักการธนาคารต่างๆ (Bankers) ที่ทำการติดต่อค้าขายส่วนใหญ่ล้วนเป็นชาวอังกฤษด้วยกัน จึงทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการยักย้ายถ่ายเทภาระหนี้สินมีจำนวนน้อย ประกอบกับแนวความคิดที่ให้มีบทลงโทษบุคคลต่างๆ ด้วยการประหารชีวิตได้เปลี่ยนไป เนื่องจากเห็นว่าทำให้เกิดการสูญเสียบุคลากรทางด้านการค้าโดยไม่จำเป็น อีกทั้งได้มีการออกมาตรการสำหรับให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจการค้า ด้วยการกำหนดให้มีการปลดหนี้ล้มละลาย (Discharge) ขึ้น ด้วยการจูงใจให้ลูกหนี้ที่ยอมเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด รวมทั้งการยอมสละทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อการชำระหนี้ และปฏิบัติตามที่กฎหมายล้มละลายได้กำหนด ลูกหนี้จะได้รับการตอบแทนเงินคืนในอัตราร้อยละ 5 ของมูลค่าทรัพย์สิน[168] แต่ในทางตรงกันข้ามหากลูกหนี้รายใดไม่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมทรัพย์สิน เพื่อชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ก็อาจจะได้รับบทลงโทษอย่างรุนแรงจนถึงขั้นประหารชีวิต[169]

ในปีคริสต์ศักราช 1861 กฎหมายล้มละลายได้เริ่มมีผลใช้บังคับกับลูกหนี้ทั่วไป ซึ่งแต่เดิมก่อนปีคริสต์ศักราช 1883 กฎหมายล้มละลายมุ่งเน้นที่การลงโทษทางอาญาและการชดเชยเจ้าหนี้ด้วยการยึดอายัดทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ รวมทั้งการจับกุมและการจำคุกลูกหนี้ และหากบุคคลล้มละลายเป็นพ่อค้าที่ฉ้อโกงด้วยแล้ว ก็มีโทษถึงขั้นประหารชีวิต จนกระทั่งในปีคริสต์ศักราช 1914 ได้เริ่มมีแนวความคิดว่าการล้มละลายไม่ใช่การก่ออาชญากรรมอีกต่อไป โดยมีประเด็นการมีส่วนร่วมของสาธารณชนเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ภายใต้กฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 1883 และฉบับปีคริสต์ศักราช 1914 ได้มุ่งเน้นที่มาตรการให้ความร่วมมือของลูกหนี้ในกระบวนการเข้าบริหารจัดการกองทรัพย์สินของลูกหนี้เอง (Administration) และการป้องกันไม่ให้ลูกหนี้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับสาธารณะและกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องอาศัยความไว้วางใจ จึงทำให้ลูกหนี้เป็นบุคคลที่หมดความเชื่อถือต่อทางสังคมโดยทั่วไปโดยปริยาย [170]

---

[167] Fiona Tolmie. (1998). *Introduction to Corporate and Personal Insolvency Law.* p. 36.

[168] Tabb, C.J. b (November, 1990). "The Scope of the Fresh Statrt in Bankruptcy: Collateral Conversation and the Dischargeability Debate," *The George Washington Law Review 59.* p. 62.

[169] ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย. เล่มเดิม. หน้า 13.

[170] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "เรื่อง ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย."* เสนอต่อสถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สิงหาคม 2547. หน้า 94-95.

นอกจากนั้น กฎหมายล้มละลายทั้งสองฉบับดังกล่าวได้ริเริ่มแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างลูกหนี้ที่ล้มละลายที่สุจริตและลูกหนี้ที่ล้มละลายที่ทุจริตออกจากกัน ซึ่งให้อำนาจแก่ศาลในการปลดลูกหนี้ที่ล้มละลายโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี (Misfortunate) จากการล้มละลายได้ และการมอบอำนาจให้ศาลในการจำคุก กักขังลูกหนี้ที่ล้มละลายดังกล่าวได้ลดลงในปีคริสต์ศักราช 1869 ทั้งนี้ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอย่างจริงจังครั้งแรกเมื่อปีคริสต์ศักราช 1883 เรียกว่า "Bankruptcy Act of 1883" แต่เนื่องจากผลจากการล้มละลายในแต่ละคดีนั้นไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับอำนาจในการพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดีนั้น "Bankruptcy Act 1883" จึงเป็นรากฐานของกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ และในเวลาต่อมาจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็น "Insolvency Act 1986" เพื่อให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอน และสามารถอำนวยความยุติธรรมในกระบวนการล้มละลายของลูกหนี้แต่ละรายได้[171]

กฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 1986 (Insolvency Act 1986) ได้มีการแยกบทบัญญัติในส่วนของการล้มละลายของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาและลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลออกจากกันอย่างชัดเจน แต่การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมิได้มีความแตกต่างกันระหว่างลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาและลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลแต่อย่างใด โดยกฎหมายกำหนดให้สิทธิลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ให้สามารถยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้เมื่อเข้าองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนด และเมื่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว อาจมีการจำกัดสิทธิบางประการของลูกหนี้ในการดำรงตำแหน่งหรือการดำเนินกิจการบางอย่าง เมื่อเสร็จสิ้นจากกระบวนการล้มละลายแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปลดให้ลูกหนี้พ้นจากหนี้ที่ตนไม่มีโอกาสชำระได้ ให้โอกาสลูกหนี้เริ่มต้นดำเนินชีวิตใหม่หลังการจัดสรรทรัพย์สินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ให้ความคุ้มครองลูกหนี้ที่สุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี และลงโทษลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้เพราะการทุจริตของตน โดยมิได้มีการแบ่งแยกประเภทของลูกหนี้ตามสถานภาพการประกอบอาชีพ หรือฐานะทางเศรษฐกิจแต่อย่างใดในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย[172]

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายครั้งสำคัญ ได้แก่ กฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 1994 (Insolvency Act 1994) กฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 2000 (Insolvency Act 2000) และกฎหมายฉบับปีคริสต์ศักราช 2002 (Enterprise Act 2002) โดยกฎหมายฉบับปีคริสต์ศักราช 2002 ได้มีการจำแนกระหว่างลูกหนี้ที่ล้มละลายโดยสุจริตและลูกหนี้ที่ล้มละลายทุจริตแยกจากกันอย่างชัดแจ้ง รวมทั้งการกำหนดให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตนั้น

---

[171] แหล่งเดิม.

[172] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 100.

สามารถได้รับการปลดจากล้มละลายได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปี[173] เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับลูกหนี้ที่สุจริตที่ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการล้มละลายมาก่อน และเป็นลูกหนี้ที่ได้กระทำตามหน้าที่ของตนภายในระยะเวลาของการล้มละลาย ซึ่งเป็นไปตามกระแสสังคมที่มีต่อบุคคลล้มละลายในการแก้ไขเหตุการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นกับตนด้วยค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างต่ำและภายในระยะเวลาที่จำกัด และเป็นการให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตสามารถกลับเข้าสู่วงจรเศรษฐกิจและสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากแนวความคิดกฎหมายล้มละลายมองว่าลูกหนี้ส่วนใหญ่ไม่ใช่ลูกหนี้ที่ทุจริต จึงไม่ควรเป็นมาตรการลงโทษลูกหนี้เหล่านี้ แต่ควรให้โอกาสแก่ลูกหนี้มากกว่า[174]

2.3.2.3 แนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากระบบกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ถูกบัญญัติ (Designed) ขึ้นมาเพื่ออำนวยความช่วยเหลือให้แก่ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ประสบโชคไม่ดี (Individuals unfortunate) และป้องกันมิให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย รวมทั้งให้โอกาสแก่ลูกหนี้ที่จะสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้อีกครั้ง (Start over again) เพื่อเป็นการส่งเสริมการฟื้นฟูสภาวะทางเศรษฐกิจของกลุ่มบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (To encourage the economic rehabilitation of the insolvent party)[175] โดยนับแต่ได้มีการประกาศใช้กฎหมายล้มละลายฉบับแรก ซึ่งเป็นกฎหมายในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1800 ที่เรียกว่า “The Bankruptcy Act of 1800” ภายหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 11 ปี นั้น แม้กฎหมายฉบับดังกล่าวจะได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษในตอนเริ่มแรก ซึ่งได้มีผลบังคับใช้เฉพาะลูกหนี้ที่เป็นกลุ่มพ่อค้า (Merchants debtor) ในเวลาต่อมาด้วยแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาในอดีตที่มุ่งประสงค์ให้มีการลงโทษต่อลูกหนี้ด้วยวิธีการทารุณอย่างรุนแรงตามแนวความคิดกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้มีการปรับบทลงโทษลงจากที่เคยมีบทลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตเหลือเพียงการลงโทษจำคุก และในระหว่างที่ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายนี้จะไม่สามารถจะประกอบกิจการอย่างอื่นได้ รวมทั้งอาจต้องขายตัวเองไปเป็นทาสเพื่อนำเงินมาชดใช้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

ต่อมาได้มีการตรากฎหมายล้มละลายฉบับที่สองขึ้นที่เรียกว่า “The Bankruptcy Act of 1841” ซึ่งเป็นกฎหมายในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของกฎหมายล้มละลายสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากได้เริ่มให้มีกระบวนการล้มละลายที่มีผลบังคับใช้กับลูกหนี้อื่นซึ่งไม่ได้เป็นพ่อค้า (Nonmerchant debtor) รวมทั้งได้กำหนดให้ลูกหนี้

---

[173] Andrew R. Keay and Peter Walton. (2003). *Insolvency Law: corporate and personal.* p. 11.

[174] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 124.

[175] Daneil Scott Zevits. (2006). *American Legal Institutions* (4th ed.). p. 66.

ในการมีเสื้อผ้า สิ่งของ รวมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีพได้ และภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 (The Civil War I) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเทศได้ประสบภาวะทางเศรษฐกิจ (Economic crisis) ขึ้น จึงได้มีการตรากฎหมายล้มละลายฉบับที่สามขึ้นที่เรียกว่า "The Bankruptcy Act of 1867" โดยกฎหมายดังกล่าวได้มีการอนุญาตให้ลูกหนี้ที่เป็นกลุ่มพ่อค้า (Merchants) และมิใช่กลุ่มพ่อค้า (Nonmerchants) รวมทั้งลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล (Corporate debtors) สามารถเข้าสู่กระบวนการล้มละลายได้โดยการเริ่มต้นคดี (Voluntary) และฝ่ายเจ้าหนี้ในการเริ่มต้นคดี (Involuntary)[176]

จนกระทั่งปีคริสต์ศักราช 1898 ระบบการค้าขายมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น การประกอบกิจการของบรรดาพ่อค้าทั้งหลายนั้นเดิมเป็นการประกอบกิจการเฉพาะส่วนบุคคล (Individual) ได้เปลี่ยนไปสู่การรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรทางการค้า เป็นนิติบุคคลเพื่อจำกัดความรับผิดภายใต้กฎหมายของหุ้นส่วนบริษัทของรัฐนั้นๆ เพราะเมื่อลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการและประสบปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ทั้งทรัพย์สินทั้งหลายของกิจการ และทรัพย์สินส่วนบุคคลของลูกหนี้อีกด้วยจนกว่าจะชำระหนี้ครบถ้วน แต่ถ้ากิจการใดที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีสถานะบุคคลแยกต่างหากจากบรรดาผู้ถือหุ้นหรือผู้ร่วมลงทุนในกิจการนั้นจะรับผิดเพียงเท่าที่ลงทุนไป เจ้าหนี้จะไม่อาจเรียกบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ถือหุ้นได้ มีผลให้หน่วยธุรกิจเปลี่ยนจากบุคคลธรรมดาไปเป็นนิติบุคคลเพิ่มมากขึ้น[177]

ในเวลาต่อมาด้วยการปฏิรูประบบกฎหมายล้มละลายครั้งสำคัญตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1978 (The Bankruptcy Reform Act of 1978) ก่อนที่จะได้มีการรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายล้มละลาย (Bankruptcy Code) ที่ได้เริ่มมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1979 อันเป็นผลให้มีการแทนที่ (Replaced the former) รัฐบัญญัติว่าด้วยการล้มละลาย ค.ศ. 1898 ซึ่งผลจากการให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1978 นี้ ได้ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายจำนวนหลายฉบับในเวลาต่อมา[178] ดังเช่น

---

[176] Martin A. Frey , Phyllis H. Frey and Sydney K. Swimson. (2005). *An Introduction to Bankruptcy Law* (4th ed.). p. 3.

[177] ถนอมนวล เชื้อบุญชัย. (2532). *การฟื้นฟูองค์กรธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงิน*. หน้า 11.

[178] Martin A. Frey, Phyllis H. Frey and Sydney K. Swimson. Op.cit. p. 5-7.

1) รัฐบัญญัติว่าด้วยผู้พิพากษาแห่งสหพันธรัฐและกฎหมายล้มละลาย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1984 (The Bankruptcy Amendments and Federal Judgeship Act of 1984)

2) รัฐบัญญัติว่าด้วยการล้มละลายของกลุ่มอาชีพเกษตรกร ผู้จัดการทรัสต์ของรัฐบาลกลาง และผู้พิพากษาในคดีล้มละลาย ค.ศ. 1986 (The Bankruptcy Judge, United States Trustees, and Family Farmer Bankruptcy Act of 1986)

3) ระเบียบว่าด้วยการดำเนินการและหลักการดำเนินคดีล้มละลาย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1991 (The 1991 Revision of the Bankruptcy Rules and Official Forms)

4) รัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1994 (The Bankruptcy Reform Act of 1994)

รัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1978 จึงนับว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับลูกหนี้อย่างมาก โดยเริ่มปรากฏชัดเจนในระหว่างปี ค.ศ. 1978 จนถึงปี ค.ศ. 1984 ที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาของกฎหมายล้มละลาย (The Philosophy of Bankruptcy) โดยไม่ปรากฏว่าในช่วงเวลาดังกล่าวมีบทบัญญัติใดที่ได้กำหนดให้มีผลเป็นการขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายแต่อย่างใด เนื่องจากไม่ประสงค์ให้ลูกหนี้กลายเป็นคนที่ไม่สามารถชำระหนี้ (Insolvent)

แม้ในช่วงของการตรากฎหมายล้มละลายฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้รับอิทธิพลจากกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษก็ตาม แต่ภายหลังจากที่ได้มีการพัฒนาแก้ไขกฎหมายล้มละลายมาแล้วจำนวนหลายครั้ง (ปีคริสต์ศักราช 1800, ปีคริสต์ศักราช 1841, ปีคริสต์ศักราช 1867, ปีคริสต์ศักราช 1898, ปีคริสต์ศักราช 1978, ปีคริสต์ศักราช 1984, ปีคริสต์ศักราช 1986 และปีคริสต์ศักราช 1994) ซึ่งในปีคริสต์ศักราช 1986 ได้มีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายขึ้นมาใหม่ โดยการแบ่งช่องทางในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายไว้หลายแนวทางตามลักษณะของลูกหนี้ ได้แก่ Chapter 5 ว่าด้วยเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และทรัพย์สินของลูกหนี้ Chapter 7 ว่าด้วยการชำระบัญชี Chapter 11 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการ Chapter 9 ใช้กับลูกหนี้ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ (Municipalities) Chapter 12 ใช้กับลูกหนี้ประเภทกลุ่มอาชีพเกษตรกรที่มีรายได้ต่อปีอย่างสม่ำเสมอ และ Chapter 13 ใช้กับลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ และมีมูลหนี้ไม่เกินเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ในปีคริสต์ศักราช 1994 ได้มีการตรารัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1994 (The Bankruptcy Reform Act of 1994) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดา (Individual debtors) แต่ละรายที่เลือกใช้กระบวนการล้มละลายตามลักษณะของลูกหนี้ โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายในส่วนของ Chapter 7 ว่าด้วยการชำระบัญชีที่ใช้ในการป้องกัน

การเป็นบุคคลล้มละลาย และ Chapter 13 ที่ใช้กับลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำและมีมูลหนี้ไม่เกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนด[179]

ในปีคริสต์ศักราช 2005 ได้มีการตรารัฐบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและป้องกันการล้มละลาย ค.ศ. 2005 (Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005) ขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์กฎหมายล้มละลายครั้งสำคัญที่ได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ยังคงมีความสามารถในการชำระเงินแก่เจ้าหนี้บางส่วนให้สามารถได้รับการปลดจากล้มละลายและสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ต่อไป โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขให้ลูกหนี้ที่จะยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นไปได้ยากมากกว่าในอดีต กล่าวคือ หากปรากฏว่าลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำสูง (Higher incomes) ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้จะไม่สามารถยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามความในหมวดที่ 7 (Chapter 7) ได้ แต่จะต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายซึ่งออกตามความในหมวดที่ 13 (Chapter 13) ที่มีใช้กับลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำโดยทั่วไป ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดให้ทรัสตี (Trustee) ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เป็นผู้มีหน้าที่ตรวจสอบการยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้เพื่อให้การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้ อีกทั้งมุ่งประสงค์ให้การเลือกใช้กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้ให้เป็นไปโดยสุจริตและไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบแก่เจ้าหนี้ หากปรากฏว่าลูกหนี้รายใดไม่ได้เป็นผู้มีรายได้ประจำสูงดังกล่าว ลูกหนี้ย่อมสามารถยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายตามความในหมวดที่ 7 (Chapter 7) ได้ โดยเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้บางส่วนแก่เจ้าหนี้ตามความในหมวดที่ 7 (Chapter 7) แล้ว จะได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharged) และสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามหากปรากฏว่าลูกหนี้ที่ยื่นคำขอเข้าสู่กระบวนการล้มละลายรายใดได้นำเงินไปใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยหรือมีเจตนาคดโกงต่อเจ้าหนี้ เจ้าหนี้หรือทรัสตี (Trustee) ก็อาจยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อคัดค้านการปลดจากล้มละลายของลูกหนี้ดังกล่าวได้

2.3.2.4 แนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในการตรากฎหมายเกี่ยวกับกิจการที่ประสบปัญหาการเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็มีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ กล่าวคือ มาตรการในการฟื้องให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้นเป็นมาตรการแก้ไขปัญหากรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ (La défaillance หรือ Défault) โดยที่ระบบกฎหมายโรมันแต่เดิมนั้นถือว่าความเป็นลูกหนี้มีฐานะไม่ต่างจากฆาตกร (Un Criminal) ซึ่งเจ้าหนี้จะทำการจับกุม คุมขัง ฆ่า หรือขายแรงงานก็ได้ การมีฐานะเป็นลูกหนี้ซึ่งไม่

---

[179] A Division of New Genration Research. *A Brief History of Bankruptcy*. สืบค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2555, จาก *http://www.bankruptcydata.com/Ch11History.htm*

สามารถชำระหนี้ได้นั้น ถือว่าเป็นการกระทำความผิด (La faute commise) ซึ่งในระบบกฎหมายดั้งเดิมนั้นเจ้าหนี้สามารถลงโทษแก่ลูกหนี้ได้โดยตรง ในเวลาต่อมาเมื่อได้มีการพัฒนาระบบกฎหมายมากขึ้น แนวความคิดดั้งเดิมที่ถือว่าการมีฐานะเป็นลูกหนี้เป็นความผิด ได้เริ่มลดความเข้มงวดของกฎหมายลงมาด้วยการบัญญัติหลักเกณฑ์ว่าด้วยกระบวนการฟ้องคดีร่วมกัน (Les règles d' une procédure collective) ขึ้นมาโดยเริ่มจากการหารือถึงปัญหาการที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (La défaillance) ของลูกหนี้ซึ่งประกอบอาชีพพ่อค้าในยุคกลาง (Moyen Âge) บริเวณทางตอนเหนือของประเทศอิตาลีในปัจจุบัน[180] ได้แก่บริเวณเมือง Florence, Pisa, Genoa, Venice ทั้งนี้ ได้มีการขุดค้นพบจารึกข้อความว่า "Totz les pretz, per rons dels deutes, vengutz em paga als crezedors" ซึ่งหมายความว่า "เจ้าหนี้ย่อมมีอำนาจเหนือลูกหนี้ในการบังคับให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามสัญญาได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด" และในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 ในบริเวณเมืองคอทูมส์ (Coutumes) และลียง (Lyon) ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางทางด้านการค้าที่สำคัญ อันเนื่องมาจากการเดินทางเข้ามาค้าขายของพ่อค้าชาวอิตาเลียนในขณะนั้น[181] จนกระทั่งเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการกำหนดให้ลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายไม่อาจได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ (To hold public office) ในตำแหน่งคณะลูกขุน (Sit on juries) หรือทำงานเกี่ยวกับการเป็นนายหน้า (Practice as stockbrokers) จนกว่าจะได้มีการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้จนครบถ้วน[182]

ต่อมาในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการปรับปรุงประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Partie législative: extraits) ครั้งใหญ่ โดยได้รวบรวมกฎหมายว่าด้วยกิจการที่ประสบปัญหาการเงิน (Droit des entreprises en difficulté) ซึ่งเป็นกฎหมายในลำดับรัฐบัญญัติ (Loi) จำนวน 3 ฉบับ มาบรรจุรวบรวมไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับปรับปรุงใหม่นี้ โดยกำหนดไว้ในบรรพ 6 อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยปัญหาการเงินของกิจการ (Code de commerce: Livre sixieme des difficultés des entreprises) และจัดหมวดหมู่ ตลอดจนแก้ไขเลขมาตราใหม่ทั้งหมด ได้แก่ [183]

(1) รัฐบัญญัติที่ 84-148 ลงวันที่ 1 มีนาคม 1984 ว่าด้วยการป้องกันปัญหาการเงินของกิจการ และการประนอมหนี้ (La prévention et le règlement amiable des difficultés des entreprises)

---

[180] ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 38-39.

[181] Louis Edward Levinthal. (April.,1918). "The early history of bankruptcy law." *University of Pennsylvania Law Review and American Law Register*. pp. 244-245.

[182] Rafael Efrat. (April.,1918). "The Evolution of Bankruptcy Stigma." *Theoretical Inquiries in Law*. p. 373.

[183] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 164-165.

(2) รัฐบัญญัติที่ 85-98 ลงวันที่ 25 มกราคม 1985 ว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการและการบังคับชำระหนี้ (Le redressement et la liquidation judiciaire des entreprises)

(3) รัฐบัญญัติที่ 85-99 ลงวันที่ 25 มกราคม 1985 ว่าด้วยเจ้าพนักงานศาล ผู้รับมอบอำนาจศาลเพื่อดำเนินการบังคับชำระหนี้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการดำเนินกิจการ (Les administrateurs judiciaires, mandataires judiciaries à la liquidation des enterprises et experts en diagnostic d'entreprise)

ในปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับกิจการที่ประสบปัญหาการเงินนี้ได้ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยปัญหาการเงินของกิจการ โดยกำหนดเกณฑ์ของกิจการที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายหรือกระบวนการฟื้นฟูกิจการไว้เป็นเกณฑ์เดียวกัน คือ กิจการของลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ กล่าวคือ กิจการลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ (Passif exigible) ด้วยสินทรัพย์ที่ตนสามารถนำมาชำระหนี้ได้โดยทันที (Actif disponible) อย่างไรก็ตาม แม้เกณฑ์เบื้องต้นของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้จะเป็นเกณฑ์เดียวกัน แต่ผู้มีสิทธิเริ่มคดีจะต้องร้องขอต่อศาลพาณิชย์ให้เริ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ (Le redressement judiciaire) เสียก่อน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ เพื่อรักษากิจการลูกหนี้ให้อยู่รอดคงไว้ซึ่งการประกอบกิจการและการจ้างงาน และชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เว้นแต่จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้หยุดประกอบกิจการโดยสิ้นเชิง หรือเมื่อเป็นที่ชัดเจนว่าไม่มีความเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้เริ่มกระบวนการล้มละลายหรือกระบวนการบังคับชำระหนี้ (La liquidation judiciaire) โดยทันทีก็ได้ ทั้งนี้ กฎหมายเกี่ยวกับกิจการที่ประสบปัญหาการเงินได้จำแนกประเภทการล้มละลายออกเป็นการล้มละลายของบุคคลธรรมดา (La faillite personnelle) ได้แก่ กรณีบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการทางการค้า เกษตรกรรม หรือบุคคลธรรมดาที่ขึ้นทะเบียนการประกอบอาชีพ (Le répertoire des métiers) และกรณีบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้บริหารกิจการลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจหากลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการทางการค้า เกษตรกรรม หรือบุคคลธรรมดาที่ขึ้นทะเบียนการประกอบอาชีพ (Les entrepreneurs personnes physiques) ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา L. 625-3 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งศาลจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลล้มละลายก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้กระทำการดังต่อไปนี้[184]

(1) ดำเนินกิจการที่ขาดทุนต่อไปโดยไม่ชอบ ซึ่งมีแต่จะทำให้กิจการตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้

---

[184] แหล่งเดิม.

(2) ไม่จัดทำบัญชีให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย หรือทำให้เอกสารทางบัญชีสูญหายทั้งหมดหรือบางส่วน

(3) จำหน่าย จ่าย แจก ปิดบัง ซ่อนเร้น สินทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นโดยการฉ้อฉล

นอกจากนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการทางการค้า เกษตรกรรม หรือที่ขึ้นทะเบียนการประกอบอาชีพ ตลอดจนผู้บริหารกิจการลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นบุคคลล้มละลายได้ เมื่อปรากฏเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา L. 625-5 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ ดังต่อไปนี้[185]

(1) ประกอบกิจการทางการค้า การช่างฝีมือ หรือทางการเกษตร หรือปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการนิติบุคคล โดยฝ่าฝืนข้อห้ามต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

(2) ทำการซื้อขายเพื่อขายต่อในราคาต่ำกว่าราคาท้องตลาดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการเริ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการหรือกระบวนการบังคับชำระหนี้ (หรือกระบวนการล้มละลาย) หรือเพื่อทำให้การเริ่มกระบวนการดังกล่าวต้องล่าช้าออกไป

(3) ก่อให้เกิดภาระผูกพันที่สำคัญเกินสมควรเมื่อพิจารณาถึงสถานะของกิจการหรือของนิติบุคคล ทั้งนี้ โดยไม่มีค่าตอบแทนและเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

(4) ทำการชำระหนี้หรือจัดให้มีการชำระหนี้เจ้าหนี้คนหนึ่งซึ่งทำให้เจ้าหนี้อื่นได้รับความเสียหาย ภายหลังที่กิจการตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้และได้รู้ถึงสาเหตุดังกล่าว

(5) ละเว้นไม่ดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาสิบห้าวันเมื่อกิจการตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้

โดยคำสั่งศาลดังกล่าวมีผลเป็นการจำกัดห้ามมิให้บุคคลนั้นเข้าบริหาร จัดการ หรือควบคุมดูแลกิจการทางการค้าหรือการช่างฝีมือ กิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลทั้งหลายที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งคำสั่งศาลที่ให้บุคคลธรรมดาเป็นบุคคลล้มละลาย หรือที่ห้ามมิให้เข้าบริหารจัดการกิจการทางการค้า ทางช่างฝีมือ หรือทางการเกษตร และนิติบุคคลทั้งหลาย จะมีกำหนดระยะเวลาไว้ด้วยแต่จะต้องไม่ต่ำกว่า 5 ปี และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว บุคคลนั้นย่อมหลุดพ้นจากสถานะของการเป็นบุคคลล้มละลายหรือคำสั่งศาลที่ห้ามบริหารจัดการกิจการนั้นโดยทันที [186]

---

[185] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 167.

[186] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 175.

แต่อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลล้มละลายนั้นอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายหรือปลดจากคำสั่งห้ามมิให้บริหารจัดการกิจการของลูกหนี้ได้ เมื่อปรากฏว่าได้มีส่วนร่วมในการชำระหนี้ของกิจการของตนพอสมควรแล้ว[187] โดยมีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือกิจการของลูกหนี้ให้สามารถดำเนินได้ต่อไป เพื่อให้เกิดการจ้างงานได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อให้ลูกหนี้สามารถชำระหนี้ได้แก่บรรดาเจ้าหนี้ซึ่งอาจจะมีรายเดียวหรือหลายรายได้ในอนาคต และขณะเดียวกันเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม[188] จึงกล่าวได้ว่าระบบดั้งเดิมในสังคมตะวันตกลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายจะมีได้เฉพาะพ่อค้าเท่านั้น ภายหลังสังคมวิวัฒนาการไปโดยลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวจะตกเป็นบุคคลล้มละลายไม่ว่าลูกหนี้เหล่านั้นจะเป็นพ่อค้าหรือไม่ แต่ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ยังคงรักษาแนวความคิดดั้งเดิมไว้จนถึงในปัจจุบันที่กำหนดให้ลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายจะมีได้เฉพาะพ่อค้าเท่านั้น [189]

2.3.2.5 แนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย

ตามแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในสมัยโบราณ หากปรากฏว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ไม่ว่ากรณีใด ลูกหนี้จะต้องผูกพันสัญญาต่อเจ้าหนี้ด้วยชีวิตและร่างกาย หากไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือไม่สามารถรักษาสัญญาที่ได้ให้ไว้กับเจ้าหนี้นั้น ลูกหนี้อาจจะต้องถูกลงโทษจนถึงขั้นประหารชีวิต ถูกสั่งจำคุก ถูกนำมาเป็นทาส หรือถูกขับไล่ออกจากสังคมนั้นไป เสมือนหนึ่งว่าลูกหนี้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดอาญา และต่อมาในสมัยที่มีการค้าขายของไทยในอดีต หากลูกหนี้รายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวแล้วไม่สามารถนำเงินมาชดใช้แก่นายเงินได้ ลูกหนี้รายนั้นอาจต้องตกเป็นทาส (ทาสสินไถ่) จากการมีหนี้สินนั้น จนกว่าจะได้ส่งต้นเงินให้แก่นายเงินจนครบถ้วน แต่บุตรที่เกิดขึ้นมาในระหว่างที่ลูกหนี้ต้องตกเป็นทาส (ทาสในเรือนเบี้ย) แม้ว่าการตกเป็นทาสนั้นจะเป็นการชั่วครั้งชั่วคราวก็ตาม ก็ต้องตกเป็นทาสต่อไป (ทาสในลูกครอก)[190]

กฎหมายล้มละลายของไทยได้เริ่มมีขึ้นมาตั้งแต่เมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ตรงกับรัชสมัยแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าประสาททอง เรียกกฎหมายดังกล่าวว่า“พระอัยยการ

---

[187] Code de Commerce, Article L625-10.

[188] ภูมิ โชคเหมาะ. เล่มเดิม. หน้า 204.

[189] สมบูรณ์ รู้กิจการพานิช. (2543, มิถุนายน). “ความไม่สามารถในการชำระหนี้.” *จุลสารครบรอบ 1 ปี ศาลล้มละลายกลาง*. หน้า 1.

[190] ลาลูแบร์ ซิมอน เดอ. (2548). *จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. หน้า 237.

ลักษณะกู้หนี้" โดยได้ตราขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2188 (จุลศักราช 1010)[191] และได้ใช้บังคับกับไพร่ฟ้าตลอดจนข้าทาสบริวารในสมัยนั้น ซึ่งพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ บทที่ 50 ได้บัญญัติไว้ว่า "ลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ต้องถูกขายลงเป็นทาส" เนื่องจากสมัยนั้นทุกคนล้วนมีราคาค่าตัวด้วยกันทั้งสิ้น จึงได้ปรากฏบทลงโทษว่าหากลูกหนี้รายใดไม่สามารถนำเงินมาชำระแก่นายเงินได้ จะต้องถูกลงโทษ ดังที่ได้ปรากฏอยู่ในพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ บทที่ 50 กล่าวคือ ได้มีการผ่อนระยะเวลาให้แก่ลูกหนี้ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาต่อเนื่องกัน คือ 3 วัน 5 วัน และ 7 วัน รวมเป็นเวลา 15 วัน เพื่อให้โอกาสแก่ลูกหนี้ในการรวบรวมทรัพย์สินที่จะนำมาใช้ชำระหนี้ เมื่อระยะเวลาดังกล่าวได้ผ่านพ้นไปแล้ว หากเจ้าหนี้ยังไม่ได้รับชำระหนี้ ลูกหนี้จะต้องถูกจองจำ และนำมาตากแดดเป็นเวลา 3 วัน ในที่เปิดเผยต่อประชาชน หากลูกหนี้ยังคงมิได้ชำระหนี้อีก ลูกหนี้จะถูกใส่ขื่อคาไว้[192] และ

---

[191] เดือน บุนนาค. (2489). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.* หน้า 37.

[192] กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. *เครื่องมือในการลงโทษ.* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2555, จาก *http://www.correct.go.th/mu/index2.html* ได้อธิบายว่า ขื่อคา เป็นชื่อเรียกรวมเครื่องจองจำ 2 อย่าง คือ ขื่อและคา ใช้เป็นเครื่องพันธนาการป้องกันหลบหนีของนักโทษ เครื่องลงโทษและเครื่องทรมาน เริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยาแผ่นดินของพระเจ้าอู่ทอง (พระรามาธิบดีที่ 1) โดยกฎหมายพระอัยการอาญาหลวง พุทธศักราช 1895 และกฎหมายลักษณะโจร พุทธศักราช 1903 เลิกใช้สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล รัตนโกสินทร์ ศก 115 แต่ได้นำกลับมาใช้ในเรือนจำ เพื่อลงโทษทางวินัยแก่นักโทษ ตามพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ รัตนโกสินทร์ ศก 120 และเลิกใช้เด็ดขาดเมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

ขื่อ เป็นเครื่องพันธนาการใช้จองจำนักโทษ ซึ่งเป็นโทษทางอาญาควบคู่กับการจำคุก ใช้ใส่มือและเท้าทั้งสองข้าง มี 2 ชนิดคือ ขื่อมือและขื่อเท้า ขื่อเท้าทำด้วยไม้เนื้อแข็ง รูปร่างคล้ายเสาสี่เหลี่ยมมีความยาวพอสมควรที่ตัวไม้นี้เจาะเป็นช่องทะลุตลอดขนาดพอให้เท้าไปโผล่ อีกข้างหนึ่งด้านบนของช่องที่สอดเท้า มีลิ่มตอกบังคับไม่ให้ดึงเท้ากลับออกมาได้ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเริ่มใช้ สมัยกรุงศรีอยุธยาแผ่นดินพระเจ้าอู่ทอง (พระรามาธิบดีที่ 1) โดยกฎหมายพระอัยการอาญาหลวง พุทธศักราช 1895 และกฎหมายลักษณะโจร พุทธศักราช 1903 เลิกใช้เด็ดขาดสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

คา ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง หรือไม้ไผ่ ใช้ใส่คอผู้ถูกลงโทษ ประกอบด้วยไม้ 2 ชิ้น มีลิ่มตอกบังคับหัวท้าย เวลาใส่แยกไม้ทั้งสองออกจากกัน แล้วเอาส่วนที่ทำเป็นช่องประกบกับคอตอกสลักหรือลิ่มหัวท้าย เพื่อบังคับไม่ให้หลุดจากคอได้ ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มใช้สมัยกรุงศรีอยุธยา แผ่นดินพระเจ้าอู่ทอง (พระรามาธิบดีที่ 1) โดยกฎหมายพระอัยการอาญาหลวง พุทธศักราช 1895 และกฎหมายลักษณะโจร พุทธศักราช 1903 เลิกใช้เด็ดขาดสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 คามี 2 ชนิด คือ

นำไปแช่น้ำสูงเพียงอกเป็นเวลา 3 วัน ตลอดเวลาตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์ตก ในสถานที่เปิดเผยเช่นเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะขืนใจลูกหนี้ให้บอกทรัพย์สินของตนทั้งหมด หรือให้หาบุคคลหนึ่งบุคคลใดมาชำระหนี้สินแทน หรือมายอมรับประกันต่อเจ้าหนี้ แต่ถ้าหากลูกหนี้ได้ใช้อุบายหลีกเลี่ยงการชำระหนี้ ก็จะถูกจองจำและนำไปประจานไว้[193] ณ ทางสาธารณะต่อไป[194] โดยสมมติฐานของการล้มละลายในสมัยนี้คือการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ที่มาแห่งหนี้สินล้นพ้นตัวก็เนื่องมาจากระบบปกครองดั้งเดิมที่มีทาส และไพร่ เนื่องจากทาสแต่ละคนจะมีราคาค่าตัวเป็นการเฉพาะบุคคล ผู้ใดมีหนี้สินมากกว่าค่าตัวของตนย่อมได้ชื่อว่า ผู้นั้นเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวถือว่าเป็นผู้ที่หมดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน และจะต้องจัดการสะสางชำระบัญชีสินทรัพย์หนี้สินเพื่อแบ่งเฉลี่ยชำระแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย[195] จึงกล่าวได้ว่าในยุคสมัยนี้หากลูกหนี้รายใดตกเป็นผู้มีหนี้ล้นพ้นตัวและไม่สามารถนำเงินมาชำระจนเป็นที่พอใจแก่เจ้าหนี้ได้ จะต้องถูกลงโทษด้วยวิธีการทารุณอย่างรุนแรง และถูกนำมาประจานไว้ในที่เปิดเผยต่อประชาชน รวมทั้งจะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาสเพื่อนำมาชดใช้ทดแทนหนี้ของนายเงินต่อไป

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2434 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการยกเลิกพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ดังกล่าว และประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110 ซึ่งมีสาระสำคัญในการกำหนดขอบเขตการบังคับจากทรัพย์ของลูกหนี้โดยเฉพาะ และยกเลิกวิธีบังคับจากเนื้อตัวลูกหนี้ รวมทั้งวิธีทรมานลูกหนี้ด้วย ซึ่งตามมาตรา 4 ได้บัญญัติห้ามมิให้จำขังลูกหนี้ในขณะที่ดำเนินการพิจารณาการล้มละลาย นอกจากจะมีเหตุทำให้ศาลมีความสงสัยว่า ลูกหนี้พยายามหลบหนีหรือยักย้าย ถ่ายเททรัพย์นั้น โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้เองที่ได้นำมาสู่การยกเลิกการเอาตัวลูกหนี้ลงเป็นทาส และการ

คาไม้แก่น ใช้เป็นเครื่องพันธนาการคอผู้ต้องโทษ ทำด้วยไม้แก่น 2 ท่อน ประกบกันมีความยาว 125 เซนติเมตร น้ำหนักและความแข็งแรงของไม้ทำให้เอียงคอไม่ได้ ถอดยาก และนอนลำบาก คาไม้แก่นที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ ตามหลักฐานทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2390

คาไม้ไผ่ ทำด้วยไม้ไผ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว มี 2 ท่อน ยาวประมาณท่อนละ 3 เมตร ตรงกลางลำไม้ไผ่ 2 ท่อน มีไม้เนื้อแข็งยึดเป็นสลัก 2 อัน ใส่ค้ำคอคนร้ายได้พอดี ส่วนปลายไม้ไผ่หัวท้ายยึดด้วยไม้สลักติดกันใช้สำหรับนักโทษคดีเล็กน้อย และนำเดินทางด้วยเท้ามาพิจารณาคดีจากเมืองหนึ่งมาอีกเมืองหนึ่ง หรือจากที่เกิดเหตุมาพิจารณาคดีในเมือง

[193] กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. *ประวัติการลงโทษของไทย.* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2555, จาก *http://www.correct.go.th/mu/index1.html* ได้อธิบายคำว่า “การประจาน” ได้แก่ สักหน้าหรือตัว แหวะหน้าผากหรือแก้ม พร้อมทั้งจำเครื่องพันธนาการ มีคนตีฆ้องร้องประกาศความชั่วตระเวนไปรอบเมือง

[194] ร. แลงกาต์. เล่มเดิม. หน้า 263-267.

[195] พิชัย นิลทองคำ ข (2548). *พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.* หน้า 8.

บังคับเอาจากเนื้อตัวผู้แพ้ในคดีแพ่งในเวลาต่อมา[196] และในปี พ.ศ. 2448 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทาส รัตนโกสินทร์ ศก 124 อันมีผลให้มีการเลิกทาสนับแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ด้วยวิธีการนำลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้จนเป็นที่พอใจแก่เจ้าหนี้มาลงโทษประจานในที่สาธารณะ รวมทั้งการเอาตัวลูกหนี้มาขายลงเป็นทาสเพื่อนำเงินมาชำระแก่เจ้าหนี้จนกว่าจะเพียงพอแก่จำนวนหนี้นั้น จะต้องมีการทำรอยสักไว้เป็นสัญลักษณ์ที่บริเวณเนื้อตัวร่างกายของลูกหนี้ให้สังเกตได้เด่นชัดว่าลูกหนี้เป็นทาสของนายเงินผู้ใดหรือมาจากถิ่นฐานแห่งหนใด เพื่อป้องกันการหลบหนีของทาสจากผู้เป็นนายเงิน และหากทาสดังกล่าวมีลูกหลานอันเกิดขึ้นมาในระหว่างการเป็นทาสนั้น ลูกหลานของทาสก็จะเกิดมาเป็นทาส (ทาสในเรือนเบี้ย) เช่นเดียวกับทาสจากหนี้เงิน (ทาสสินไถ่) ซึ่งล้วนได้สร้างตราบาปและความเสื่อมเสียให้แก่ลูกหนี้เป็นอย่างยิ่ง

ต่อมาจึงได้มีพัฒนาการด้านแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายเรื่อยมา โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายจำนวนหลายฉบับในเวลาต่อมา ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 127 พระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130 และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) พระอัยยการลักษณะกู้หนี้

พระอัยยการลักษณะกู้หนี้ได้กำหนดวิธีปฏิบัติแก่ลูกหนี้ที่มีสินล้นพ้นตัวไว้ในบทที่ 50 บทที่ 51 และบทที่ 52 คือ วิธีเร่งรัดหนี้สินแก่ลูกหนี้ และวิธีเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเสมอภาค ไม่ให้เจ้าหนี้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเรื่องล้มละลายซึ่งปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรกในกฎหมายไทย แต่วิธีการเร่งรัดหนี้ตามกฎหมายนี้ยังมีลักษณะรุนแรงเป็นป่าเถื่อนอยู่มาก กล่าวคือ[197]

(1) เมื่อผู้ใดถูกฟ้อง และในการพิจารณาปรากฏว่าผู้นั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัว ให้ลูกหนี้นั้นผัดใช้เงินได้ไม่เกิน 3 ครั้งๆ แรก 3 วัน ครั้งที่สอง 5 วัน ครั้งที่สาม 7 วัน รวมทั้งสิ้นเป็น 15 วัน ถ้าหากหาเงินมาชำระภายในกำหนดนี้ไม่ได้ ลูกหนี้จะต้องถูกจับใส่ขื่อแช่น้ำ 3 วัน ตากแดด 3 วัน เร่งเอาเงิน

(2) เมื่อเร่งเอาเงินตามวิธีที่กล่าวไม่สำเร็จ ให้ยึดลูกเต้า ข้าคน และทรัพย์สินอื่นๆ ของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดเอาเงินใช้หนี้จนครบ

(3) ถ้าเร่งจากทรัพย์ดั่งกล่าวในข้อ (2) ยังไม่ได้ผลเต็มที่ให้เอาตัวลูกหนี้นั้นเองออกขายทอดตลาดจนขาดค่า ได้เงินเท่าใดให้เอาแบ่งเฉลี่ยใช้แก่เจ้าหนี้ทั้งปวงตามส่วนมากและน้อย

---

[196] ร. แลงกาต์. เล่มเดิม. หน้า 267.

[197] จักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 12-13.

โดยให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้ 2 ส่วน (อัตราทวีคูณ) เจ้าหนี้อื่นๆ ได้คนละส่วนเดียว เงินขาดอีกเท่าใดให้เป็นพับแก่เจ้าหนี้ คือ เรียกร้องจากลูกหนี้อีกไม่ได้ แม้เขาจะมีทรัพย์ขึ้นอีกในภายหลัง

วิธีการเร่งรัดหนี้ดั่งกล่าวมาแล้วใช้สำหรับลูกหนี้ธรรมดาที่เป็นไทแก่ตัวเท่านั้น ถ้าลูกหนี้เป็นทาสกฎหมายไม่ให้โอกาสผัดผ่อนเลยให้เอาตัวออกขายจนขาดค่าทีเดียว แต่ถ้าลูกหนี้นั้นเป็นไพร่หลวงขายตัวได้เท่าใดให้กันเป็นภาคหลวงเสียกึ่งหนึ่งก่อน เหลือเท่าใด จึงให้แบ่งแก่เจ้าหนี้อื่นๆ ดั่งกล่าวไว้ในข้อ (3) นั้น

2) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110

เนื่องด้วยวิธีการบังคับด้วยวิธีการทารุณต่อลูกหนี้ผู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ลูกหนี้ถูกลงโทษเหมือนโจรผู้ร้าย ต้องรับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ในที่สุดต้องตกเป็นทาสตลอดชีวิต ความทารุณซึ่งกฎหมายเก่าของไทยแสดงต่อลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้เช่นนี้มีปรากฏในกฎหมายโบราณของนานาประเทศด้วย เพราะในสมัยโบราณถือกันว่าลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในการที่กองทรัพย์สินของตนสูญสิ้นไป และในการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสัญญาได้ แต่ในเวลาต่อมาด้วยแนวความคิดตามหลักมนุษยธรรมได้ค่อยๆ แพร่หลายมีอิทธิพลมากขึ้น จึงเริ่มมีความคิดว่าบรรดาลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ใช่จะมีเจตนาทุจริตทุกคนก็หาไม่ หลายคนมีแต่โชคร้ายหรือถูกผู้ทุจริตเอาไป จึงควรได้รับความกรุณา เมื่อการค้าขายเจริญยิ่งขึ้น พวกพ่อค้าย่อมต้องผจญภัยต่างๆ ลูกหนี้ซึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยมิได้เป็นความผิดของตน จึงมีปรากฏมากขึ้นอีก หากแสดงความเข้มงวดต่อผู้ได้รับเคราะห์ ซึ่งโชคมิได้อำนวยเหล่านี้ น่ากลัวว่าจะเป็นการเข้าขัดขวางความเจริญของการค้า ซึ่งเป็นบ่อเกิดสำคัญแห่งความมั่นคั่งของประเทศ เพราะการค้าจะเจริญขึ้นได้ก็อาศัยชีวิตจิตใจของผู้ดำเนินการประกอบการเป็นสำคัญในทุกประเทศ จึงได้หาทางที่จะผ่อนบรรเทาวิธีการบังคับต่อลูกหนี้ดังกล่าวลง ประกอบกับประเทศสยามในเวลานั้นความเจริญทางด้านการค้าในประเทศขยายออกไปเกี่ยวข้องกับนานาประเทศมากขึ้น จึงทำให้มีจำนวนพ่อค้าต่างชาติได้เข้ามาตั้งภูมิลำเนาในประเทศสยามเพื่อดำเนินการค้าเพิ่มมากขึ้น แต่พ่อค้าเหล่านั้นล้วนอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายสัญชาติตนที่ได้มีการยกเลิกการเป็นทาสโดยหนี้สินหรือวิธีบังคับทางร่างกายมาแล้ว หากคนต่างชาติเหล่านั้นไม่สามารถชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ก็ได้แต่บังคับเอาจากทรัพย์สินได้เท่านั้น ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการถูกบังคับระหว่างชาวต่างชาติกับชาวสยามในเวลานั้น จึงจำต้องจัดให้มีวิธีบังคับซึ่งสวมรอยกับความก้าวหน้าของประเพณีและสภาวะทางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ[198]

---

[198] ร. แลงกาต์. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2.* หน้า 266-267.

โดยที่กฎหมายเก่าปล่อยให้เจ้าหนี้มีอำนาจเหลือเกินเช่นนั้น อาจเกิดผลร้ายได้ทำให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ลูกหนี้ที่มีความยากไร้ยิ่งนักอย่างหนึ่ง และเป็นการชักนำให้ลูกหนี้ทำการฉ้อโกงเพื่อพยายามหลบหลีกให้พ้นจากเหตุผลร้ายแรงแห่งกฎหมายอย่างหนึ่ง[199] ครั้นต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ บทที่ 50 บทที่ 51 และบทที่ 52 ดังกล่าวเสียสิ้นแล้วบัญญัติวิธีการล้มละลายขึ้นใหม่แทน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเจริญทางการค้า ดังที่ได้ปรากฏในพระราชปรารภที่ให้ยกเลิกกฎหมายเดิมมีข้อความตอนหนึ่งว่า[200] "...ธรรมดาการค้าขายก็ย่อมมีวัฒนะและหายนะตามกาลสมัยเหมือนการอื่นๆ บางคนบางพวกที่เคราะห์ร้ายทำการค้าขายไปก็ขาดทุน โดยไม่คิดฉ้อฉลผู้ใด เจ้าหนี้ผู้ที่ให้กู้ยืมทรัพย์ไป เห็นใจจริงของลูกหนี้ว่าเคราะห์ร้าย แล้วก็กรุณาลดหย่อนผ่อนเอาส่วนทรัพย์คืนแต่น้อยพอควรแก่กฎหมาย และธรรมเนียม ยุติธรรม ที่เป็นอยู่ทั่วไปในประเทศอื่นๆ เป็นอันมากแล้วก็ดี แต่เจ้าหนี้บางคนมีใจโลภเหลือเกิน เห็นช่องที่กฎหมายเก่ามีอยู่ตามธรรมเนียมในโบราณกาล ก็คิดขัดขวางไม่ยอมลดหย่อนผ่อนผันแก่ลูกหนี้ จะขืนเอาตามความในกฎหมายเก่านั้น ทำให้เกิดคดีมีถ้อยความค้างโรงศาลอยู่เป็นอันมาก ทั้งเป็นที่เดือดร้อนแก่ลูกหนี้ผู้มีความยากไร้ยิ่งนัก..."

ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110 มีดังต่อไปนี้[201]

(1) บุคคลธรรมดาหรือบริษัทที่เป็นที่เป็นนิติบุคคลซึ่งรู้สึกตัวว่า มีหนี้สินล้นพ้นตัว มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งให้ตนเป็นบุคคลล้มละลายเพื่อตั้งเจ้าพนักงานรวบรวมทรัพย์สิน และทำบัญชีกำไรขาดทุนให้ปรากฏได้

(2) เจ้าพนักงานรวบรวมทรัพย์สินของผู้ร้องขอล้มละลายได้เท่าใด ให้เฉลี่ยใช้หนี้เจ้าหนี้ทั้งปวงตามส่วนมากและน้อย

(3) เมื่อได้เอาทรัพย์สินของผู้ร้องแบ่งใช้เจ้าหนี้ไปจนสิ้นเชิงแล้ว ให้ศาลพิพากษาว่าผู้นั้นได้ล้มละลายใช้หนี้สินเสร็จไปแล้ว นัยหนึ่งภาวะแห่งการล้มละลายตามกฎหมายนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อลูกหนี้ได้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นการตรงกันข้ามกับความหมายในกฎหมายปัจจุบัน

---

[199] มองซิเออร์ เอ. ซี. เลเดเกอร์. (2459). *คำอธิบายพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย.* หน้า 16.

[200] สารนัยประสาสน์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 8.

[201] จักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 13-15.

(4) คำพิพากษาให้ล้มละลายมีผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวง แต่ในกรณีเหล่านี้ผู้ล้มละลายอาจมีความรับผิดชอบต่อไปอีก คือ

(ก) ถ้าปรากฏในภายหลังว่าผู้ล้มละลายทำการทุจริตปิดบังทรัพย์สินไว้

(ข) ถ้าผู้ล้มละลายทำการฉ้อโกงอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเจ้าหนี้ไม่ทราบในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดีล้มละลาย

(ค) ถ้าผู้ล้มละลายกลับมีทรัพย์สินขึ้นอีก ภายหลังที่ศาลสั่งให้ตนล้มละลายหายหนี้สินแล้ว

ทั้งนี้ ข้อบกพร่องอันสำคัญของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110 ถือว่าลูกหนี้ฝ่ายเดียวมีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลสั่งให้ตนเป็นคนล้มละลายได้ ส่วนเจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายไม่ได้ เลยเป็นโอกาสให้ลูกหนี้บิดพลิ้วแกล้งเจ้าหนี้ได้ทั้งขึ้นทั้งล่อง กล่าวคือ

(1) ลูกหนี้อาจโอนทรัพย์สินของตนให้ผู้อื่นไปเสียให้หมดก่อนแล้วขอล้มละลาย พวกเจ้าหนี้ก็เลยไม่ได้อะไรใช้หนี้ หรือในทางตรงข้าม

(2) ลูกหนี้อาจไม่ยอมล้มละลาย แล้วเลือกใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้เพียงบางคนโดยวิธีงุบงิบทำให้เจ้าหนี้อื่นๆ ที่ไม่ทราบเรื่องเสียเปรียบก็ได้

3) พระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 127

กฎหมายลักษณะนี้มีบทบัญญัติอยู่ 10 มาตรา และเป็นเพียงแก้ไขเพิ่มเติม ไม่ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110 ดังมีความสำคัญ ต่อไปนี้[202]

(1) ผู้ใดมีหนี้สินแน่นอนเป็นจำนวนตั้งแต่หนึ่งพันบาทขึ้นไป ผู้นั้นอาจถูกฟ้องล้มละลายได้

(2) ถ้าลูกหนี้ที่ถูกฟ้องรับว่าไม่สามารถจะใช้หนี้ทั้งหลายได้เต็มจำนวน ให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้นั้นเป็นคนล้มละลาย

(3) ถ้าลูกหนี้ชี้แจงว่าตนสามารถจะชำระหนี้ทั้งหลายได้เต็มจำนวน ให้ศาลยอมให้ลูกหนี้แสดงหลักฐานประกอบคำต่อสู้ของตนภายในเวลา 30 วัน ในระหว่างเวลานั้นศาลจะเรียกประกันไว้ก็ได้

(4) ถ้าปรากฏจากหลักฐานที่ลูกหนี้นำมาแสดงเป็นที่พอใจว่าลูกหนี้ยังมีทรัพย์สินพอชำระหนี้ทั้งสิ้นได้เต็มจำนวน ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ แต่ถ้าลูกหนี้แสดงหลักฐานดั่งว่านี้ไม่ได้ ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้นั้นเป็นคนล้มละลาย

---

[202] จักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 15-17.

(5) เมื่อลูกหนี้ถูกพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้นั้นส่งบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินกับหนังสือสำคัญทั้งหลายแก่เจ้าพนักงาน อีกทั้งคำชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวแก่ทรัพย์สมบัติของตนด้วย ศาลมีอำนาจไต่สวนเรื่องทรัพย์สมบัติและการค้าขายของลูกหนี้ตามแต่จะเห็นสมควร

(6) ศาลมีอำนาจสั่งว่าการที่ลูกหนี้ได้โอนทรัพย์สินเพื่อฉ้อโกงเจ้าหนี้หรือกระทำการใดๆ ให้เจ้าหนี้เสียเปรียบแก่กันนั้น เป็นอันใช้ไม่ได้

(7) ศาลต้องบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งให้ล้มละลายนั้นทันที แม้จะมีอุทธรณ์อยู่ เว้นแต่ห้ามไม่ให้เฉลี่ยทรัพย์ของผู้ล้มละลายจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 127 นับได้ว่าเป็นกฎหมายล้มละลายซึ่งมีหลักการที่ทันสมัยเป็นอย่างมาก แต่เนื่องด้วยเป็นของใหม่และเป็นการรีบด่วนในการร่างมีเพียง 8 มาตรา จึงมีข้อบกพร่องที่สำคัญๆ อยู่ ดังต่อไปนี้[203]

(1) ไม่ให้โอกาสลูกหนี้ที่สุจริตหลุดพ้นจากหนี้สินก่อนครบกำหนดอายุความของคดีแพ่งทั่วไป

(2) ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการประนอมหนี้

(3) ตัวบทไม่รัดกุม จึงเปิดช่องให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ทำการทุจริต แทนการฟ้องศาลให้แสดงหนี้สินเป็นรายๆ ไป

(4) ไม่มีบทบัญญัติลงโทษลูกหนี้และเจ้าหนี้ที่ทุจริต

4) พระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130

เนื่องจากข้อบกพร่องดังกล่าวมาแล้ว และการค้าขายมีความเจริญขึ้นโดยลำดับด้วยเหตุนี้ในปีรัตนโกสินทร์ ศก 130 จึงได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร์ ศก 110 กับพระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 127 เสียทั้งสองฉบับ และให้ใช้พระราชบัญญัติ ลักษณะล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130 แทนตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก 130 เป็นต้นไป โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้[204]

(1) ให้โอกาสแก่ลูกหนี้ที่สุจริตขอปลดจากการล้มละลายได้ ทั้งนี้ เพื่อให้โอกาสแก่ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินและพ้นจากการล้มละลาย สามารถตั้งตัวใหม่ได้โดยเร็ว

(2) มีบทบัญญัติเรื่องการประนอมหนี้เพื่อเลิกคดีล้มละลาย

---

[203] ทวี กสิยพงศ์. (2536). *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). หน้า 10.

[204] สุธีร์ ศุภนิตย์. เล่มเดิม. หน้า 31.

(3) การกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ให้กระจ่างชัด

(4) วางระบบการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการวางระบบการขอพิสูจน์ของเจ้าหนี้ เพื่อให้สามารถบ่งชี้ได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิในหนี้ที่มีต่อลูกหนี้

(5) มีบทลงโทษลูกหนี้ที่ทุจริต

5) พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483

โดยที่พระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130 ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2470 เพื่อให้ข้อความกะทัดรัดเข้า และในปี พ.ศ. 2474 ได้มีการเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมในคดีล้มละลายให้สูงขึ้น[205] แต่เนื่องจากยังคงมีข้อความที่บกพร่องอยู่บางประการ ดังต่อไปนี้[206]

(1) ตัวบทอ่านเข้าใจยาก เพราะได้แปลจากต้นร่างซึ่งยกขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ มีการแปลผิดพลาดจากภาษาอังกฤษหลายแห่ง บางทีอ่านเกือบไม่ได้ความ

(2) การยกร่างตัวบทนั้นได้คัดลอกพระราชบัญญัติล้มละลายของอังกฤษและของประเทศอาณานิคมเอามาปะติดปะต่อกันเป็นตอนๆ ซึ่งบางตอนต่อกันไม่สนิท

(3) ตัวบทไม่รัดกุม จึงเปิดช่องให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ทำการทุจริตสมยอมกันได้มาก

(4) การประสานงานระหว่างศาล เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์ และพนักงานอัยการยังไม่รัดกุม

(5) ได้มีการตรากฎหมายออกใหม่หลายฉบับ ซึ่งมีความขัดแย้งกับกฎหมายล้มละลาย ทำให้หลายมาตราในพระราชบัญญัติล้มละลายนี้ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เช่น ในเรื่องห้างหุ้นส่วนล้มละลาย เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2483 ได้มีการออกพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ขึ้น และได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งมีหลักการส่วนใหญ่คล้ายกับพระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130 แต่มีสาระสำคัญที่แก้ไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้[207]

(1) เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การฟ้องใหม่ คือ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย รัตนโกสินทร์ ศก 130 เดิมใช้คำว่า ลูกหนี้ต้องงดใช้เงิน แต่ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 นี้ บัญญัติวางหลักเพียงว่า ลูกหนี้ต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัว

---

[205] จักรปาณีศรีศิลวิสุทธิ์, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 17.

[206] ทวี กสิยพงศ์. เล่มเดิม. หน้า 10-11.

[207] ปรีชา พานิชวงศ์. (2540). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย*. หน้า 13.

(2) บัญญัติวิธีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดขึ้นชั้นหนึ่งก่อนที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้

(3) เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ขอยกเลิกการล้มละลายได้เมื่อครบ 10 ปี นับแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แบ่งเฉลี่ยครั้งสุดท้าย หรือนับแต่วันที่ไม่มีทรัพย์สินจะแบ่ง

(4) วางระเบียบวิธีการให้การดำเนินคดีล้มละลายเป็นไปโดยสะดวกเร็วขึ้น เช่น ในการประนอมหนี้ให้มีการประชุมลงมติเพียงครั้งเดียวหรือมีบทบัญญัติบังคับให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้โดยเร็ว

(5) เพิ่มบทกำหนดโทษทางอาญาให้มากขึ้น และบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้การปราบปรามการทุจริตในการล้มละลายได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จำนวนหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 และ พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511

กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บางมาตรา เพื่อความเหมาะสมแก่สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม หลักเกณฑ์ที่แก้ไข มีดังต่อไปนี้ [208]

ก. เพิ่มจำนวนหนี้ขั้นต่ำที่เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ล้มละลายได้จากหนึ่งพันบาทเป็นสามหมื่นบาท

ข. เพิ่มจำนวนเงินวางประกันค่าใช้จ่ายที่เจ้าหนี้ต้องนำมาวางศาล

ค. แก้ไขเรื่องข้อยกเว้นเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายอันจะนำมาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ได้ให้มีความหมายกว้างและมีวงเงินสูงขึ้น

ง. เพิ่มอำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการเพิกถอนการโอนทรัพย์สินหรือการกระทำใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้กระทำหรือยอมให้กระทำในระหว่างสามปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย

---

[208] วิชา มหาคุณ ข เล่มเดิม. หน้า 21.

(2) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526

เนื่องจากกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมได้กำหนดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่เจ้าหนี้มีสิทธิจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้จะต้องเป็นหนี้อยู่ไม่น้อยกว่าสามหมื่นบาท และในเวลานั้นค่าของเงินบาทตกต่ำลงมาก จึงได้กำหนดจำนวนเงินที่เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้เสียใหม่ โดยจะฟ้องได้ต่อเมื่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท

(3) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541

เนื่องจากบทบัญญัติบางมาตราของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 นั้นไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว อันควรได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากผู้ประสงค์จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้ เพื่อให้ลูกหนี้ มีโอกาสได้ฟื้นฟูกิจการ แต่เนื่องจากมาตรา 94 (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 บัญญัติให้เจ้าหนี้ที่ยอมให้ลูกหนี้ก่อหนี้ขึ้นโดยรู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย อันเป็นเหตุให้ไม่มีสถาบันทางการเงินหรือเอกชนรายใดยินยอมให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว ลูกหนี้จึงต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายทั้งๆ ที่กิจการของลูกหนี้อยู่ในสภาพที่จะฟื้นฟูได้ หากได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน สมควรที่จะมีบทบัญญัติคุ้มครองการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว เพื่อให้ลูกหนี้มีโอกาสได้ฟื้นฟูกิจการได้ซึ่งจะช่วยเจ้าหนี้ให้มีโอกาสรับชำระหนี้อย่างเป็นธรรมด้วย อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและการค้าของประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

(4) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542

เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยล้มละลายที่ใช้บังคับอยู่เดิมซึ่งกำหนดจำนวนเงินที่เจ้าหนี้มีสิทธิจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ รวมทั้งจำนวนเงินที่ต้องวางประกันค่าใช้จ่ายและค่าธรรมเนียมในขั้นตอนต่างๆ และราคาของทรัพย์สินที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน สมควรแก้ไขให้เหมาะสม รวมทั้งบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมาแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ และมาตรการในการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินที่กำหนดไว้ยังไม่ครอบคลุมถึงสามีของลูกหนี้ นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยล้มละลายในส่วนที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้และกระบวนการล้มละลายบางประการยังไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหาการดำเนินธุรกิจ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการฟื้นฟูกิจการ

ของลูกหนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงมติยอมรับแผนฟื้นฟูกิจการ การใช้ดุลพินิจของศาลในการเห็นชอบด้วยแผน อำนาจของผู้บริหารแผนเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ การปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนนิติกรรมที่ได้กระทำไปแล้วในกระบวนการล้มละลายและกระบวนการฟื้นฟูกิจการ นอกจากนั้นได้แก้ไขในเรื่องลำดับบุริมสิทธิในคดีล้มละลาย โดยกำหนดให้เงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างมีลำดับบุริมสิทธิเดียวกันกับเงินค่าภาษีอากร และเนื่องจากมีการจัดตั้งศาลล้มละลายเพื่อพิจารณาคดีล้มละลายโดยเฉพาะ สมควรยกเลิกบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยล้มละลายให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย รวมทั้งเพิ่มบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ด้วย

(5) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543

โดยที่มาตรา 275 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรมกำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานธุรการอิสระของศาลยุติธรรม แต่มิได้กำหนดให้กรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรม กรมบังคับคดีจึงยังอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานะของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ดังกล่าว

(6) พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547

โดยที่บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยล้มละลายในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดให้ลูกหนี้พ้นจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่เดิมยังขาดความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับผลของการพ้นจากการล้มละลาย โดยเฉพาะการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ อย่างไรก็ตาม หลักการของบทบัญญัติในเรื่องนี้เป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตได้มีโอกาสพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย สมควรคงหลักการดังกล่าวไว้ โดยยกเลิกบทบัญญัติเดิมและนำมากำหนดเพิ่มเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลดจากล้มละลายโดยผลของกฎหมาย นอกจากนี้ บทบัญญัติที่กำหนดให้บุคคลล้มละลายอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย ซึ่งใช้บังคับในปัจจุบันนั้นยังขาดความชัดเจนแน่นอนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลแต่ละกรณี จึงสมควรแก้ไขหลักเกณฑ์ที่ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายให้ชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคลล้มละลายว่า หากดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดแล้วจะสามารถได้รับการปลดจากล้มละลาย และเพื่อให้บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับค่าธรรมเนียมในคดีล้มละลายที่ใช้บังคับอยู่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน สมควรปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3.3 เหตุและสภาวะของการไม่สามารถชำระหนี้

โดยคำว่า “ล้มละลาย”[209] นี้เพิ่งปรากฏเป็นถ้อยคำในกฎหมายเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน รัตนโกสินทร ศก 110 เดิมกฎหมายใช้คำว่า “สินล้นพ้นตัว” ตามพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “ล้มละลาย” ในปัจจุบัน ทั้งนี้ คำว่า “สินล้นพ้นตัว” อาจสืบเนื่องมาจากคนไทยสมัยนั้นมีราคาค่าตัวด้วยกันทุกคน แต่ถ้าผู้ใดมีหนี้สินหรือหนี้เงินมากเกินกว่าราคาค่าตัวของตน ก็เรียกผู้นั้นว่า “เป็นหนี้หลายต่อหลายแห่งสินล้นพ้นตัวอันจะใช้มิได้” ถ้าเจ้าหนี้เร่งรัดเอาหนี้สินไม่ได้ พระอัยยการลักษณะกู้หนี้ได้กำหนดให้เอาลูกหนี้นั้นออกขายได้ค่าตัวเท่าใด ก็เอามาแจกเจ้าหนี้ทั้งหลาย ในปัจจุบันถึงแม้ว่าคนไทยจะไม่มีค่าตัวและไม่มีค่าธรรมเนียมปฏิบัติให้เอาลูกหนี้ออกขายได้เหมือนสมัยกรุงศรีอยุธยาและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ก็ตาม แต่คำว่า “สินล้นพ้นตัว” ก็ยังติดอยู่ในกฎหมายล้มละลายจนถึงปัจจุบันนี้ แต่กฎหมายได้เขียนให้ชัดเจนว่า “หนี้สินล้นพ้นตัว” ถ้าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเมื่อใดก็อาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้[210]

สภาวะล้มละลายเป็นภาวะที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่เพียงพอที่จะสามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ หรือเป็นภาวะที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สิน ที่เรียกขานในทางกฎหมายล้มละลายว่า “ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว”[211] อันสืบเนื่องมาจากการดำเนินกิจการของลูกหนี้ที่ผิดพลาด หรือมาจากเหตุอื่น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ จึงได้ทำการศึกษาสภาวะของการไม่สามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยช่วงกลางปี พ.ศ. 2540 ที่ได้ประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจขั้นรุนแรงที่สุดครั้งหนึ่ง เรียกว่า “สภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก” หรือ “วิกฤตต้มยำกุ้ง” มาเป็นกรณีศึกษาในการพิจารณาจำแนกเหตุและสภาวะของการไม่สามารถชำระหนี้ของลูกหนี้ โดยอาจจำแนกพิจารณาได้ 3 กรณี ได้แก่ เหตุอันเกิดจากฝ่ายลูกหนี้ เหตุอันเกิดจากปัจจัยภายนอก และเหตุอันเกิดจากฝ่ายเจ้าหนี้ ดังนี้

---

[209] ราชบัณฑิตยสถาน ค (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. หน้า 990. (ราชบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดให้คำนิยามของคำว่า “ล้มละลาย” หมายความถึง ก. สิ้นเนื้อประดาตัว, หมดทรัพย์สมบัติของตัว; (กฎ) มีหนี้สินล้นพ้นตัว และศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย).

[210] วิชา มหาคุณ ข เล่มเดิม. หน้า 9.

[211] นฤมล สุขสวัสดิ์ และปรัชญา มหาวินิจฉัยมนตรี. (2550, เล่มที่ 1 ปีที่ 54). “สภาวะล้มละลายกับสถานภาพการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ.” *ดุลพาห*. หน้า 87.

2.3.3.1 เหตุอันเกิดจากฝ่ายลูกหนี้

การไม่สามารถชำระหนี้อันเนื่องมาจากการกระทำของฝ่ายลูกหนี้ อาจจำแนกออกได้ดังนี้[212]

1) การบริหารกิจการผิดพลาดของลูกหนี้โดยแท้ ที่ลูกหนี้มิได้จงใจหรือหรือประมาทเลินเล่อแต่อย่างใด การกระทำของลูกหนี้เช่นนี้มิได้เกิดจากปัจจัยภายนอกใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นความบกพร่องผิดพลาดที่ลูกหนี้มิอาจคาดคะเนได้ล่วงหน้า และลูกหนี้ก็มิได้ประสงค์จะให้เกิดผลเช่นนั้นด้วย

2) การบริหารงานกิจการด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นการกระทำที่ลูกหนี้มิได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเพียงพอเยี่ยงผู้ประกอบการในสถานะเช่นเดียวกันกับที่ลูกหนี้ควรจะได้ใช้

3) การที่ลูกหนี้มีเจตนาโดยจงใจที่จะไม่ชำระหนี้ แม้จะมีความสามารถที่จะชำระหนี้ได้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งเป็นกรณีที่มักจะเกิดขึ้นมากในช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

2.3.3.2 เหตุอันเกิดจากปัจจัยภายนอก

สภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการที่รัฐบาลได้ประกาศเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศเป็นระบบลอยตัวในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวม อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตกต่ำลงอย่างมหาศาลกว่าร้อยละ 50 มูลค่าตลาดหลักทรัพย์รวมหดหายไปกว่าร้อยละ 80 เมื่อเทียบกับมูลค่ารวมเมื่อปี 2539 สถาบันการเงินต่างๆ รวมทั้งธนาคารพาณิชย์ชั้นนำถูกปิดกิจการ บริษัท ห้างร้าน รวมถึงรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลประกาศหยุดพักการชำระหนี้ รัฐบาลต้องประกาศให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเข้าดูแลกระบวนการประนอมหนี้ให้เกิดผลอย่างจริงจัง สภาพธุรกิจต่างๆ อยู่ในสภาพทรงกับทรุด มีหนี้สินพอกพูนขึ้นกว่าเท่าตัวตามอัตราแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนไป เช่น บางธุรกิจเคยมีหนี้สินอยู่หนึ่งพันล้านบาท ก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสองพันล้านบาท (อัตราแลกเปลี่ยนจาก 1 เหรียญสหรัฐอเมริกาต่อ 25 บาท เป็น 50 บาท) จึงมีสภาพเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นตัวโดยพฤตินัย จากสภาพการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการประกอบธุรกิจทุจริตหรือไม่ตั้งใจประกอบการ หรือไม่ตั้งใจทำงาน หรือตั้งใจไม่ชำระหนี้ แต่เกิดจากการที่ระบบเศรษฐกิจมหภาคที่ส่งผลกระทบโดยภาพรวมของระบบธุรกิจ ทำให้ส่งผลกระทบถึงฐานะความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงต้องเข้าพึ่งขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) เพื่อพยุงฐานะทางเศรษฐกิจประเทศ

---

[212] สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 17.

ให้อยู่รอดต่อไปได้[213] ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดจากความผิดพลาดและบกพร่องของการดำเนินนโยบาย โดยส่วนหนึ่งของวิกฤติการณ์ระบบการเงินในครั้งนี้มาจากการดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังที่ไม่ประสานกัน และวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจผิดพลาดไม่ตรงตามความเป็นจริง จนถึงขั้นประชาชนผู้ฝากเงิน ทั้งนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินของประเทศไทย จนกลายมาเป็นชนวนฉุดภาวะเศรษฐกิจให้ทรุดหนักยิ่งขึ้น[214]

2.3.3.3 เหตุอันเกิดจากฝ่ายเจ้าหนี้

เนื่องมาจากระบบและประเพณีการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินไทย จะกำหนดให้มีบุคคลค้ำประกันส่วนตัวในสินเชื่อที่ก่อขึ้น เช่น การกำหนดให้ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น กรรมการบริษัท หรือบุคคลผู้น่าเชื่อถืออื่นๆ เช่น ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ เข้าร่วมเป็นผู้ค้ำประกันในลักษณะลูกหนี้ร่วมกับนิติบุคคลที่เป็นผู้กู้ โดยมีวัตถุประสงค์หลายประการดังต่อไปนี้[215]

1) ระบบบัญชีภาษีในอดีตที่ผ่านมาไม่เอื้ออำนวยให้สถาบันการเงินเชื่อถือข้อมูลเหล่านี้ได้

2) สถาบันการเงินขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของโครงการธุรกิจประเภทต่างๆ

3) ธุรกิจส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะบริหารแบบระบบเจ้าของครอบครัว

4) เสริมสร้างความมั่นใจในสถาบันการเงินโดยผู้กู้และผู้ค้ำประกันจะช่วยสอดส่องดูแลธุรกิจให้ดำเนินไปด้วยดี

จากผลของภาวะวิกฤติเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้คาดการณ์ว่ามีนักธุรกิจหลายคน เจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูงต่างๆ และข้าราชการผู้อยู่ในวัย 30-50 ปี ที่ได้เข้าร่วมเป็นผู้ค้ำประกันหนี้ที่ธุรกิจต่างๆ ติดค้างกับสถาบันการเงินสูงถึงร่วมร้อยละ 80 วิกฤติเศรษฐกิจระดับมหภาคครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทรัพยากรมนุษย์ของชาติอย่างมหาศาล และเมื่อรวมครอบครัวผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างรุนแรง มันสมองของบุคลากรที่รัฐบาลได้ใช้เวลานับสิบปีสร้างสมขึ้นมาจะถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง โดยผลของกฎหมายที่ล้าหลังและยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข[216]

---

[213] พิชัย นิลทองคำ ก เล่มเดิม. หน้า 60-61.

[214] สุวินัย ภรณวลัย. (2541). *เศรษฐกิจฟองสบู่: บทเรียนและทางรอด*. หน้า 78-80.

[215] พิชัย นิลทองคำ ก เล่มเดิม. หน้า 63.

[216] แหล่งเดิม.

2.3.4 ผลของการล้มละลาย

แม้ว่าโดยหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเป็นบุคคลล้มละลายล้วนแต่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ซึ่งในการพิจารณาเกี่ยวกับการเป็นบุคคลล้มละลายจึงต้องใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นหลักการในการพิจารณา แต่อย่างไรก็ตาม กรณีของผลภายหลังจากการตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เท่านั้น เนื่องจากในกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับได้กำหนดผลของการเป็นบุคคลล้มละลายไว้โดยการกำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง[217] โดยเมื่อลูกหนี้คนใดต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ลูกหนี้หาได้มีฐานะเหมือนแต่ก่อนไม่ ในทางสังคมถือว่าเป็นการเสียชื่อเสียงและขาดความเชื่อถือ ในทางกฎหมายต้องถูกจำกัดสิทธิหลายประการ[218] กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ชั่วคราว และคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด รวมทั้งการพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ย่อมทำให้ลูกหนี้ถูกจำกัดสิทธิในการควบคุมและจัดการทรัพย์สิน การดำเนินธุรกิจหรือจัดการกิจการหรือทรัพย์สินของตนได้อีกต่อไป รวมถึงเสรีภาพของลูกหนี้ในการใช้ชีวิต เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการเคลื่อนไหวของลูกหนี้จะถูกควบคุมโดยบุคคลหรือองค์กรที่กฎหมายให้อำนาจจนกว่าจะได้รับการปลดจากล้มละลาย โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.3.4.1 สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้สิ้นสุดลง โดยเมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น[219]

2.3.4.2 สิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้สิ้นสุดลง โดยเมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ[220]

2.3.4.3 สิทธิในการเข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้ดำเนินคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งค้าง

---

[217] ยงยุทธ ภู่ประดับกฤต. *บุคคลล้มละลาย: กรณีลักษณะต้องห้ามและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง*. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2554, จาก *http://web.krisdika.go.th/data/activity/act78.pdf*

[218] สารกิจปรีชา, หลวง. เล่มเดิม. หน้า 104.

[219] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 23.

[220] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 24.

พิจารณาอยู่ในศาลในขณะที่มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ศาลมีอำนาจงดการพิจารณาคดีแพ่งนั้นไว้ หรือจะสั่งประการใดตามที่เห็นสมควรก็ได้[221]

2.3.4.4 สิทธิในการกำหนดจำนวนเงินเพื่อการดำรงชีพ โดยลูกหนี้จะต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานานุรูป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้อนุญาตให้ลูกหนี้จ่ายจากเงินที่ลูกหนี้ได้มาในระหว่างล้มละลายและลูกหนี้จะต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือนั้นแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดพร้อมด้วยบัญชีรับจ่าย[222]

2.3.4.5 ทุกครั้งที่ลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับทรัพย์สินอย่างใดลูกหนี้จะต้องรายงานเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ โดยแสดงรายละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ภายในเวลาอันสมควร และไม่ว่าในกรณีใด ลูกหนี้จะต้องแสดงบัญชีรับจ่ายเสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกระยะหกเดือน[223]

2.3.4.6 ลูกหนี้ถูกจำกัดเสรีภาพในการเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอนุญาตเป็นหนังสือ และถ้าจะย้ายที่อยู่ ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร[224]

2.3.4.7 ถูกจำกัดสิทธิส่วนตัวในกรณีต่างๆ หลายอย่าง อาทิเช่น

1) สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

2) สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการ

3) สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ

4) สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2.3.5 การพิจารณาความสุจริตของลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย

เนื่องจากบุคคลล้มละลายเป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวและศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย[225] หากลูกหนี้ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายรายใดมิได้บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำ

---

[221] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 25.

[222] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (1).

[223] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (2).

[224] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (3).

[225] อำพล เจริญชีวินทร์. (2547). *คู่มือการจัดทำนิติกรรมสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 8.

ความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ย่อมมิอาจถือได้ว่าบุคคลล้มละลายดังกล่าวนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดคำนิยามของคำว่า “บุคคลล้มละลาย” ไว้ จึงอาจให้นิยามของคำว่า “บุคคลล้มละลาย” ไว้ว่า “เป็นบุคคลล้มละลายที่ไม่ใช่บุคคลล้มละลายทุจริต” และในการพิจารณาพฤติการณ์ของบุคคลล้มละลายทุจริตนั้น อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.3.5.1 ไม่ส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน และกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร (มาตรา 163 (1) และมาตรา 23)

2.3.5.2 ไม่ไปสาบานตัวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และยื่นคำชี้แจงตามแบบพิมพ์ว่าได้มีหุ้นส่วนกับผู้ใดหรือไม่ (มาตรา 163 (1) และมาตรา 30 (1))

2.3.5.3 ไม่ไปสาบานตัวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร (มาตรา 163 (1) และมาตรา 30 (2))

2.3.5.4 ไม่ส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือจากการเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร (มาตรา 163 (1) และมาตรา 67 (1))

2.3.5.5 ไม่รายงานเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบถึงกรณีที่ลูกหนี้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินภายในระยะเวลาอันสมควร รวมทั้งไม่แสดงบัญชีรับจ่ายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาหกเดือน โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควร (มาตรา 163 (1) และมาตรา 67 (2))

2.3.5.6 ละเว้นไม่แจ้งข้อความอันเป็นสาระสำคัญ หรือกล่าวเท็จเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตนต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีเจตนาฉ้อฉล (มาตรา 163 (2))

2.3.5.7 ไม่แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือน เมื่อได้ทราบหรือมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่ามีผู้นำหนี้สินอันเป็นเท็จมาขอรับชำระในคดีล้มละลาย (มาตรา 163 (3))

2.3.5.8 ยักย้าย ซุกซ่อน ทำลาย ก่อความชำรุดหรือเปลี่ยนแปลงดวงตรา สมุดบัญชี หรือเอกสารอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตน หรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการกระทำนั้นๆ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า มิได้มีเจตนาปกปิดสภาพแห่งกิจการของตน (มาตรา 164 (1))

2.3.5.9 ละเว้นจดข้อความอันเป็นสาระสำคัญ หรือจดข้อความเท็จลงในสมุดบัญชีหรือเอกสารอันเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตน หรือรู้เห็นเป็นใจในการนั้น (มาตรา 164 (2))

2.3.5.10 นำทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยเชื่อและยังมิได้ชำระราคาไปจำนำ จำนอง หรือจำหน่าย เว้นแต่การนั้นเป็นปกติธุระของลูกหนี้ และพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีเจตนาฉ้อฉล (มาตรา 164 (3))

2.3.5.11 รับสินเชื่อจากบุคคลอื่นโดยใช้อุบายหลอกลวงหรือซุกซ่อน โอน หรือส่งมอบทรัพย์สินของตนโดยทุจริตหรือกระทำหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำให้ทรัพย์สินของตนต้องมีภาระผูกพันขึ้นโดยทุจริต หรือยอมหรือสมยอมกับบุคคลอื่นให้ศาลพิพากษาให้ตนต้องชำระหนี้ซึ่งตนมิควรต้องชำระ (มาตรา 164 (4))

2.3.5.12 รับสินเชื่อจากผู้อื่นมีจำนวนตั้งแต่หนึ่งร้อยบาทขึ้นไปโดยมิได้แจ้งให้ผู้นั้นทราบว่าตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย (มาตรา 165 (1))

2.3.5.13 ประกอบการค้าหรือธุรกิจโดยใช้นามตัวหรือนามสมญาผิดจากที่ตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย และในการนั้นได้รับสินเชื่อจากบุคคลอื่นโดยมิได้แจ้งให้ผู้นั้นทราบว่าตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย (มาตรา 165 (2))

2.3.5.14 ประกอบการค้าหรือธุรกิจโดยใช้นามหรือนามสมญาของผู้อื่นบังหน้า (มาตรา 165 (3))

2.3.5.15 ประกอบการค้าหรือธุรกิจโดยใช้นามตัวหรือนามสมญาผิดไปจากที่ตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย โดยมิได้โฆษณารายการในหนังสือพิมพ์รายวันตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 165 (4))

2.3.5.16 เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบถามหรือศาลทำการไต่สวน ลูกหนี้ไม่สามารถให้เหตุผลอันสมควรถึงการที่ได้เสียทรัพย์สินไปเป็นจำนวนมากในระหว่างเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ล้มละลาย หรือภายหลังนั้นแต่ก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 166 (1))

2.3.5.17 กระทำหนี้สินอันพึงขอรับชำระได้ในคดีล้มละลายโดยไม่มีเหตุอันน่าเชื่อว่าจะสามารถชำระหนี้นั้นได้ (มาตรา 166 (2))

2.3.5.18 เป็นผู้ประกอบพาณิชยกิจตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนพาณิชย์โดยไม่มีบัญชีย้อนหลังขึ้นไปสามปีนับแต่วันที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งจะแสดงให้เห็นการประกอบพาณิชยกิจหรือฐานะการเงินของตนอย่างเพียงพอตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการบัญชีซึ่งใช้อยู่ในเวลานั้น (มาตรา 167)

2.3.5.19 ในระหว่างเวลาหกเดือนก่อนมีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือภายหลังนั้น แต่ก่อนเวลาที่พ้นจากล้มละลาย ลูกหนี้คนใดออกไปหรือพยายามจะออกไปนอกราชอาณาจักร โดยนำทรัพย์สินซึ่งตามกฎหมายต้องเอาไว้แบ่งใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ราคาเกินกว่าหนึ่งร้อยบาทออกไปด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ามิได้มีเจตนาฉ้อฉล (มาตรา 168)

2.3.5.20 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้คนใดซ่อนตัวหรือหลบไปเสียจากที่ๆ เคยอยู่ หรือที่ทำการค้า หรือประกอบธุรกิจแห่งสุดท้าย หรือออกไปนอกราชอาณาจักร โดยเจตนาหลีกเลี่ยงหมายเรียกหรือหมายนัดของศาลในคดีล้มละลาย หรือหลีกเลี่ยงการที่จะถูกสอบสวน หรือไต่สวนเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตน หรือทำให้เกิดความลำบากขัดข้องแก่กระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย (มาตรา 169)

2.3.5.21 เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้คนใดกระทำการฉ้อฉล หรือให้หรือเสนอให้ หรือตกลงว่าจะให้ประโยชน์ใดๆ แก่เจ้าหนี้ โดยมุ่งหมายที่จะได้รับความยินยอมของเจ้าหนี้นั้นในการขอประนอมหนี้ หรือข้อตกลงเกี่ยวกับกิจการ หรือการล้มละลายของตน หรือเพื่อมิให้มีการคัดค้านการขอปลดจากล้มละลาย (มาตรา 170)

2.3.5.22 เป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา

2.3.5.23 เป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา

2.3.5.24 เป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

บทที่ 3
กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย ในการรับราชการของต่างประเทศ

แม้ว่าระบบกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนของไทยในปัจจุบันได้วางหลักการบริหารทรัพยากรบุคคลอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรม (Merit system) โดยได้รับแนวความคิดดังกล่าวจากต่างประเทศที่ได้กำหนดให้การสรรหาเพื่อให้ได้บุคคลมาบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรม (Merit system) และคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าว ตลอดจนประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ[226] ส่วนข้าราชการพลเรือนในพระองค์ซึ่งรับราชการโดยได้รับบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในพระองค์พระมหากษัตริย์[227] โดยทั่วไปจะเป็นข้าราชการพลเรือนในสังกัดสำนักพระราชวัง และสำนักราชเลขาธิการ ในทางหลักการถือว่าการบริหารทรัพยากรบุคคลของข้าราชการพลเรือนในพระองค์อยู่บนหลักการของระบบอุปถัมภ์ (Patronage systems)[228] ซึ่งการแต่งตั้งและการให้ข้าราชการพลเรือนในพระองค์พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย[229] ดังนั้น การกำหนดคุณสมบัติทั่วไปหรือลักษณะต้องห้ามในการรับราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญตามระบบคุณธรรมให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ เว้นแต่เป็นมาตรการที่รัฐได้กำหนดขึ้นมาเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ตลอดจนประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ

---

[226] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 52.

[227] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 35.

[228] ประวีณ ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 168.

[229] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 17.

ในบทนี้ จึงได้มุ่งทำการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ซึ่งจะได้หยิบยกมาเป็นตัวอย่างในการพิจารณาจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส อันถือเป็นกลุ่มประเทศที่มีอิทธิพลต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายของไทย เนื่องจากประเทศดังกล่าวได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นระบบมาเป็นเวลาช้านาน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และหาแนวทางแก้ไข ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในบทต่อไป

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน

หลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องในการทำงาน (The rights relating to work) สามารถจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้[230] ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights:UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ปฏิญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล (The American Declaration of the Right and Duties of Man: ADRD) กฎบัตรว่าด้วยสังคมยุโรป (European Social Charter: ESC) อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (American Convention on Human Right Additional Protocol: ACHRAP) และกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง (African Charter on Human and People's Rights: AfCHPR) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

---

[230] Nihal Jayawickrama. (2002). *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence.* pp. 852-855. (ศาสตราจารย์ Nihal Jayawickrama ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนแห่งมหาวิทยาลัย Saskatchewan ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา ได้จำแนกหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องในการทำงานออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปฏิญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล กฎบัตรว่าด้วยสังคมยุโรป อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง)

3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)[231]

ข้อ 23

1) ทุกคนมีสิทธิในการงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขอันยุติธรรมและเป็นประโยชน์แห่งการงานและเป็นการคุ้มครองจากการว่างงาน

2) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ

3) ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวแห่งตนซึ่งความเป็นอยู่อันคู่ควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็จะต้องได้รับวิธีการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย

4) ทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้ง และที่จะเข้าร่วมสหพันธ์กรรมกรเพื่อความคุ้มครองแห่งผลประโยชน์ของตน

3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)

การเข้าทำงานในหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานของรัฐตามหลักการปกครองของระบอบประชาธิปไตย อันเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริการสาธารณะของรัฐนั้น จะต้องอนุวัติสอดคล้องตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) โดยได้กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิพลเมืองที่จะมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะ และรับรองความเสมอภาคของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไว้ในส่วนที่ 3 ข้อ 25 และข้อ 26 ดังนี้[232]

ข้อ 25 พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาสโดยปราศจากความแตกต่างไว้ในข้อที่ 2 และโดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร

(ก) ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรง หรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี

(ข) ในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระ ซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับ เพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก

---

[231] ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล. (2523, ฉบับที่ 3 ปีที่ 11). “การจำกัดสิทธิเสรีภาพทางด้านแรงงาน.” *วารสารนิติศาสตร์*. หน้า 503-504.

[232] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก (ม.ป.ป.). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. หน้า 56.

(ค) ในการที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตน ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งความเสมอภาค

ข้อ 26 บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมายโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้กฎหมายจะต้องห้ามเลือกปฏิบัติใดๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจังจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

3.1.3 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR)

โดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ได้กำหนดรับรองสิทธิในการทำงานไว้ในภาค 3 ข้อที่ 6 และข้อที่ 7 ดังนี้ [233]

ข้อ 6

1) รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิในการทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี และจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมในการปกป้องสิทธินี้

2) ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกานี้จะต้องดำเนินเพื่อให้บรรลุในการทำให้สิทธินี้เป็นจริงอย่างบริบูรณ์ จะต้องรวมถึงการให้คำแนะนำทางเทคนิคและวิชาชีพและโครงการฝึกอบรม นโยบายและเทคนิคที่จะทำให้บรรลุผลในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ และการจ้างงานอย่างบริบูรณ์และเป็นประโยชน์ภายใต้เงื่อนไขทั้งหลายที่เป็นการปกป้องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทางการเมืองและเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคล

ข้อ 7 รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสภาพการทำงานที่ยุติธรรมและน่าพึงพอใจ ซึ่งประกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง

ก) ค่าตอบแทนขั้นต่ำที่ให้แก่ผู้ทำงานทั้งปวง ประกอบด้วย

(1) ค่าจ้างที่เป็นธรรมและค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่มีคุณค่าเท่ากันโดยปราศจากความแตกต่างในเรื่องใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีจะได้รับการประกันสภาพการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าบุรุษ โดยได้รับค่าจ้างที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน

---

[233] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ข (ม.ป.ป.). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.* หน้า 28-30.

(2) ความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับตนเองและครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกานี้

ข) สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

ค) โอกาสเท่าเทียมกันสำหรับทุกคนที่จะได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงานในระดับที่สูงขึ้นตามที่เหมาะสม โดยไม่ขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาใด นอกจากอาวุโสและความสามารถ

ง) การพักผ่อน เวลาว่าง และข้อจำกัดที่สมเหตุสมผลในเรื่องเวลาทำงาน และวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าตอบแทน ตลอดจนค่าตอบแทนสำหรับวันหยุดทางการด้วย

3.1.4 ปฏิญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคล (The American Declaration of the Right and Duties of Man: ADRD)

ข้อ 14

1) บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการทำงานตามความถนัดของแต่ละบุคคลภายใต้เงื่อนไขของการจ้างงานที่เหมาะสม

2) บุคคลที่ทำงานย่อมมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมตามความสามารถและทักษะอาชีพของแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีพสำหรับตนเองและครอบครัว

ข้อ 15 บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อนและเพื่อประโยชน์ในทางร่างกาย จิตใจ และมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

3.1.5 กฎบัตรว่าด้วยสังคมยุโรป (European Social Charter: ESC)

ข้อ 1

1) ทุกคนที่ทำงานย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรายได้จากการทำงานเพื่อการดำรงชีพโดยปราศจากเงื่อนไข

2) ทุกคนที่ทำงานย่อมมีสิทธิในการทำงานตามเงื่อนไขของการจ้างงานที่เป็นธรรม

3) ทุกคนที่ทำงานย่อมมีสิทธิในการทำงานในสถานที่ซึ่งมีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ

4) ทุกคนที่ทำงานย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนการจ้างงานที่เป็นธรรม และเพียงพอสำหรับการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว

3.1.6 อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (American Convention on Human Right Additional Protocol: ACHRAP)

ข้อ 6 สิทธิในการทำงาน

1) บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการทำงาน ซึ่งหมายความรวมถึงโอกาสที่จะได้รับการทำงานที่มั่นคงในระหว่างการทำงาน รวมทั้งมีสิทธิในโอกาสที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพตามกฎหมายในงานซึ่งตนเลือกหรือรับรองอย่างเสรี

2) รัฐภาคีจะต้องดำเนินการกำหนดมาตรการที่จะทำให้สิทธิในการทำงานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพอย่างบริบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความความสำเร็จของการจ้างงาน รวมทั้งการให้คำแนะนำในทางเทคนิคและวิชาชีพ และโครงการฝึกอบรมโดยเฉพาะบุคคลผู้พิการ อีกทั้งรัฐภาคีจะต้องดำเนินการและกำหนดแผนงานที่เสริมสร้างโอกาสให้สตรีได้มีโอกาสและมีสิทธิในการทำงานเช่นเดียวกัน

ข้อ 7 หลักความยุติธรรม เท่าเทียมกัน และเงื่อนไขของการจ้างงานที่เหมาะสม

รัฐภาคีตามอนุสัญญานี้รับรองสิทธิในการทำงานดังกล่าวข้างต้นโดยถือเป็นสิทธิที่บุคคลทุกคนจะต้องได้รับด้วยความเท่าเทียมกัน เป็นธรรม และเป็นไปตามเงื่อนไขซึ่งรัฐภาคีได้มีการยอมรับและรับรองโดยการตราเป็นกฎหมายภายในของตน ในกรณีที่เกี่ยวกับ

ก. การรับประกันผลตอบแทนขั้นต่ำเพื่อคนงานทุกคนให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและรับรองสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมสำหรับตนและครอบครัว รวมทั้งให้ได้รับค่าจ้างและค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกันสำหรับงานที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากเงื่อนไขใด

ข. สิทธิของบุคคลที่จะต้องทำงานตามวิชาชีพ โดยอุทิศเวลาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงานตามเป้าหมายที่กำหนด และสามารถเปลี่ยนแปลงการจ้างงานได้ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ค. สิทธิของบุคคลที่จะได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการทำงานในระดับสูงขึ้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเหตุอื่นใด นอกจากเหตุผลในทางคุณวุฒิ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ และความอาวุโส

ง. ความมั่นคงในการจ้างงานขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละอุตสาหกรรม อาชีพ และเหตุผลในการแบ่งแยกลักษณะงานด้วยความเป็นธรรม ในกรณีที่มีการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม ผู้ทำงานย่อมมีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือเรียกร้องสิทธิในการจ้างงานเดิมคืนหรือประโยชน์อื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด

จ. สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงาน

ฉ. การกำหนดข้อห้ามการทำงานในสถานที่ไม่มีแสงสว่างหรือไม่เป็นไปตามหลักอาชีวอนามัย หรือสถานที่อันตรายในการทำงานในกรณีทั่วไป และรวมทั้งอาชีพที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย และศีลธรรม สำหรับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และกรณีเด็กที่อายุต่ำกว่า 16 ปี จะต้องมีการลดระยะเวลาในการทำงานลงโดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาภาคบังคับ

ช. กฎเกณฑ์ในการจำกัดระยะเวลาในการทำงานให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับในแต่ละวัน และแต่ละสัปดาห์ ในกรณีที่เป็นการทำงานที่เป็นอันตราย เสี่ยงภัย ไม่เป็นไปตามหลักอาชีวอนามัย หรือเป็นการทำงานในสถานที่ไม่มีแสงสว่าง จะต้องกำหนดระยะเวลาการทำงานให้สั้นลง

ซ. การพักผ่อน เวลาว่าง และวันหยุดโดยได้รับค่าตอบแทน ตลอดจนค่าตอบแทนในวันหยุดของทางการ

3.1.7 กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง (African Charter on Human and People's Rights: AfCHPR)

ข้อ 15 บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในการทำงานภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม และเป็นธรรม และจะต้องได้รับการจ่ายค่าจ้างที่เท่าเทียมกันภายใต้เงื่อนไขการจ้างงานที่เหมือนกัน

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ

3.2.1 ประเทศอังกฤษ

ด้วยประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) เป็นบทบัญญัติที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปรัฐธรรมนูญและการบริหารราชการแผ่นดิน ค.ศ. 2010 (The Constitutional Reform and Governance Act 2010) โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงข้าราชการพลเรือน (The Minister for the Civil Service) เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจในการบังคับบัญชาข้าราชการพลเรือน ตลอดจนมีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อใช้บังคับกับข้าราชการพลเรือน (To prescribe the conditions of service of civil servants) รวมถึงข้อบังคับของสหภาพแรงงานที่จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบ กฎหมาย คำสั่งของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ในการจัดตั้งข้อตกลงหรือสัญญาการจ้างบุคคลเข้ารับราชการพลเรือน และคณะบุคคลที่ถูกแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงข้าราชการพลเรือนตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้าราชการพลเรือน ค.ศ.1992 (The Civil Service (Management Functions) Act 1992) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการบริหารแห่งแคว้นสก๊อตแลนด์ (The First Minister in the Scottish Executive) และรัฐสภาแห่งแคว้นเวลส์ (The Welsh Assembly Government) รวมทั้งเงื่อนไขหรือข้อผูกพันในการแต่งตั้งคณะบุคคลที่ถูกแต่งตั้งขึ้นเป็นครั้งคราว"[234]

---

[234] Civil Service Management Code, Introduction.

โดยที่ประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน ได้บัญญัติหลักการว่าด้วยความเสมอภาคในโอกาสการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนไว้ในหมวด 2 มาตรา 2.1 ความเบื้องต้นว่า “ข้าราชการพลเรือนย่อมมีความเสมอภาคเกี่ยวกับโอกาส และความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน หากเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเข้ารับราชการ ซึ่งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องอายุ ความพิการ เพศ สถานภาพการสมรส ความแตกต่างทางเพศ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ สีผิว สัญชาติ ชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติดั้งเดิม ฐานะทางสังคม รูปร่างหน้าตา สถานภาพการจ้างงาน เพศ ลักษณะทางเพศ (การแปลงเพศ) ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ หรือการเป็นภาคีสมาชิกของสหภาพแห่งใดแห่งหนึ่ง จะกระทำมิได้[235] และในการสรรหาบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการหรือดำรงตำแหน่งได้กำหนดให้มีกระบวนการสอบแข่งขันและการเลื่อนตำแหน่งจะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม (Merit)[236] ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารงานบุคคลของระบบคุณธรรม (Merit system) ที่ได้นำมาใช้นับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1855 โดยมีจุดมุ่งหมายในการนำบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ารับราชการ เนื่องจากไม่ต้องการให้มีการนำการเมืองเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของข้าราชการประจำ[237] และได้วางหลักการให้ข้าราชการพลเรือนดำเนินการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และดำรงตนไว้ซึ่งความเป็นกลางในทางการเมือง การปฏิบัติราชการหรือการให้ความเห็นหรือการประนีประนอมที่ข้าราชการดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลาง หรือการใช้ตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน (Private interests) จะกระทำมิได้[238] ทั้งนี้ ในระบบกฎหมายของอังกฤษนั้น ข้าราชการพลเรือน (Civil service) มิได้หมายความรวมถึงข้าราชการการเมือง สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา

---

[235] Civil Service Management Code, Section 2.1. “Civil Service equal opportunities policy provides that all eligible people must have equality of opportunity for employment and advancement on the basis of their suitability for the work. There must be no unfair discrimination on the basis of age, disability, gender, marital status, sexual orientation, religion or belief, race, colour, nationality, ethnic or national origin, or (in Northern Ireland) community background, working pattern, employment status, gender identity (transgender), caring responsibility, trade union membership.”

[236] Central Office of Information. (1995). *The Civil Service*. p. 1.

[237] เกษม สุวรรณกุล. (2513, ฉบับที่ 3 ปีที่ 1). “การบริหารงานบุคคลตามระบบคุณวุฒิ”. *วารสารการบริหาร*. หน้า 44.

[238] Central Office of Information. Op.cit. p. 31.

ทหาร ลูกจ้างของรัฐบาลท้องถิ่น (Local government) หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ (Public corporations)[239] แต่อย่างใด

อนึ่ง ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือนดังกล่าวได้มีบทบัญญัติในการกำหนดแบบแผนการปฏิบัติราชการไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยการรักษาวินัยและระเบียบแบบแผนการปฏิบัติของข้าราชการพลเรือน (Chapter 4 Conduct and Disciplinex) มาตรา 4.3 การรักษาวินัยและมาตรฐานความเหมาะสมของข้าราชการ (Section 4.3 Conduct: Standards of Propriety) และมาตรา 4.5 หลักว่าด้วยความเสียหายต่อทางราชการ (Section 4.5 Rules on recovery of losses)[240] สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจะต้องมิให้ข้าราชการพลเรือนเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ในทางสัญญาและผลการอนุมัติสัญญาการดำเนินงานของผู้บริหารระดับสูงของทางราชการนั้น หากเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของบุคคลดังต่อไปนี้

ก. ข้าราชการพลเรือนในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐนั้น

ข. บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการพลเรือนในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐนั้น

ค. บริษัทที่ข้าราชการพลเรือนในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐเป็นผู้บริหาร เว้นแต่จะเป็นผู้กระทำการแทน (Nominee)

2) ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจะต้องมิให้ข้าราชการพลเรือนซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่อาจมีผลเป็นการยักยอกเงินรายได้ (Duties which might permit the misappropriation) ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public Fund) อันได้แก่ ตำแหน่งที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง (Wages) เงินเดือน (Salary) และภาษีเงินรายได้ (Income Tax) เป็นต้น

3) ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจะต้องห้ามมิให้มีการจำหน่ายทรัพย์สินของทางราชการให้แก่ข้าราชการพลเรือนที่ทราบรายละเอียดล่วงหน้าเกี่ยวกับเงื่อนไขของสินค้า เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจำหน่ายสินค้า หรือการลดราคาสินค้าที่อาจจะไม่เป็นการเพียงพอต่อประชาชนได้

---

[239] พฤทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว.. (2544). *ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ*. หน้า 116.

[240] The UK Civil Service. *Civil Service Management Code*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2555, จาก *http://resources.civilservice.gov.uk/wp-content /uploads /2011/09/CSMC-June-2011.doc*

4) ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจะต้องให้หัวหน้าส่วนราชการอนุมัติการดำเนินการก่อนที่จะมีการลงนามรับรองเกี่ยวกับการดำเนินการนอกเหนือจากการจ้างงานที่อาจส่งผลต่อการปฏิบัติราชการไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และจะต้องให้เกิดความเหมาะสมต่อการดำเนินการของทางราชการ ซึ่งส่งผลต่อตำแหน่งที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจตามภาคผนวก A (The Business Appointments Rules) และความต้องการของหน่วยงานท้องถิ่นในการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อเรียกร้องดังกล่าว

5) หัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องยื่นรายการบัญชีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของส่วนราชการและหน่วยงานที่ตนสังกัดตามมาตรา 4.1.3 (d) โดยแสดงรายละเอียดการรับมอบสิ่งของ การรับบริการด้านสุขภาพ รางวัลของขวัญ และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น รวมทั้งรายละเอียดที่จำเป็นในการดังกล่าว ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ค.ศ. 1906 (Prevention of Corruption Act of 1906) และพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ค.ศ. 1916 (Prevention of Corruption Act of 1916)

6) ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐจะต้องปรึกษาหารือต่อสำนักงานเครือจักรภพและกิจการในต่างประเทศก่อน ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้าราชการพลเรือนผู้ใดได้รับการเสนอให้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญเชิดชูเกียรติจากรัฐบาลต่างประเทศ

7) ข้าราชการพลเรือนอาจเข้าไปร่วมลงทุนโดยการเป็นหุ้นส่วนและการดำเนินกิจการอย่างอื่นได้ หากไม่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และจะต้องไม่เป็นการดำเนินกิจการที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจหรือการให้คำแนะนำ ซึ่งส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่อการลงทุน หรือนำข้อมูลจากการปฏิบัติราชการไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านการเงินแก่ตนเองหรือบุคคลอื่น

8) ข้าราชการพลเรือนจะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์จากการดำเนินการทางธุรกิจ (รวมทั้งเกี่ยวกับกิจการซึ่งตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ) หรือเป็นหุ้นส่วนหรือการดำเนินกิจการอย่างอื่น รวมทั้งการดำเนินการที่ตนเองหรือเหล่าบรรดาสมาชิกในครอบครัว (คู่สมรส รวมทั้งคู่ชีวิตที่ยังไม่ได้จดทะเบียน และบุตร) ที่เข้าเป็นหุ้นส่วนดังกล่าว โดยจะต้องพึงระมัดระวังมิให้เป็นการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่อส่วนราชการ หรือหน่วยงานที่ตนสังกัด รวมทั้งจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เพื่อสงวน ควบคุม และรักษาประโยชน์ในการบริหารจัดการของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ

9) ข้าราชการพลเรือนผู้ใดตกเป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) จะต้องรายงานข้อเท็จจริง (The fact) ให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดรับทราบ รวมทั้งกรณีที่ข้าราชการพลเรือนถูกจับกุม (Arrested)

และถูกปฏิเสธการประกันตัว (Refused bail) หรือถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญา (Convicted of any criminal offence) ไม่ว่าในฐานความผิดใด จะต้องแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดรับทราบเช่นกัน แต่ไม่รวมถึงความผิดทางจราจรโดยทั่วไป (A traffic offence) เว้นแต่ความผิดจราจรดังกล่าวนั้นเกี่ยวข้องกับรถยนต์ที่ใช้ในการปฏิบัติราชการ (An official car was involved) หรือถูกลงโทษจำคุกจากความผิดทางจราจร (The penalty included imprisonment) หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ (Disqualification from driving)

ส่วนในพระราชบัญญัติล้มละลาย ค.ศ. 1986 ได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้วนั้น ให้ถือว่าการล้มละลายดังกล่าวเริ่มมีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ล้มละลายต่อเนื่องไปจนกระทั่งวันที่ได้รับการปลดจากล้มละลาย[241] และโดยผลแห่งคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายและยังมิได้รับการปลดจากล้มละลายดังกล่าว ให้ถือว่าบุคคลล้มละลายดังกล่าวนั้นเป็นผู้ขาดคุณสมบัติจากการดำรงสมาชิกภาพแห่งรัฐสภา (Disqualifications from Parliamentary) ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Membership of the House of Commons)[242] สมาชิกสภาขุนนาง (Membership of the House of Lords)[243] และขาดคุณสมบัติในการเข้าร่วมประชุม (Sitting) หรือออกเสียงลงคะแนน (Voting) ในที่ประชุมของคณะกรรมาธิการสภาขุนนาง (A Committee of the House of Lords) หรือคณะกรรมาธิการร่วมของรัฐสภา (A joint committee of both Houses)[244] รวมทั้งขาดคุณสมบัติ (Disqualifications) ในกรณีดังต่อไปนี้[245] ได้แก่

1) การเข้าร่วมประชุม (Sitting) หรือออกเสียงลงคะแนน (Voting) ในสภาขุนนาง (The House of Lords)[246]

2) การสมัครรับเลือกตั้ง (Being Elected) หรือเข้าร่วมประชุม (Sitting) หรือออกเสียงลงคะแนน (Voting) ในสภาผู้แทนราษฎร (House of Common)[247]

3) การเข้าร่วมประชุม (Sitting) หรือออกเสียงลงคะแนน (Voting) ในที่ประชุมของคณะกรรมาธิการสภาแห่งใดแห่งหนึ่ง (In Committee of Either House)[248]

---

[241] Insolvency Act 1986, Section 278.

[242] Insolvency Act 1986, Section 426 A (1) (a) inserted by section 266 (1) of the Enterprise Act 2002.

[243] Insolvency Act 1986, Section 426 A (1) (b) inserted by section 266 (1) of the Enterprise Act 2002.

[244] Insolvency Act 1986, Section 426 A (1) (c) inserted by section 266 (1) of the Enterprise Act 2002.

[245] Berry, Christopher. (1987). *Bankruptcy: law and practice.* p. 252.

[246] Insolvency Act 1986, Section 427 (1) (a).

[247] Insolvency Act 1986, Section 427 (1) (b).

[248] Insolvency Act 1986, Section 427 (1) (c).

ทั้งนี้ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (House of Common) ซึ่งถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายมาแล้วหกเดือน หากยังมิได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge) ให้ถือว่าสมาชิกดังกล่าวเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่ง และจะต้องพ้นจากสมาชิกภาพโดยทันที[249]

นอกจากนี้ หากลูกหนี้รายใดถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ย่อมถูกจำกัดสิทธิตามคำสั่งของศาล (Bankruptcy Restrictions Order) ในการเข้าเป็นสมาชิกหรือการดำรงตำแหน่ง เนื่องจากเป็นผู้ขาดคุณสมบัติ (Disqualifications) กรณีดังต่อไปนี้[250] ได้แก่

1) การเป็นห้างหุ้นส่วนแบบจำกัดความรับผิด (Membership of Limited Liability Partnership)[251]

2) การเป็นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Insolvency practitioner)[252]

3) การเป็นผู้จัดการทรัสต์ที่มีลักษณะเป็นมูลนิธิเพื่อสาธารณประโยชน์ (Charity trustee)[253]

4) การเป็นผู้จัดการทรัสต์ลักษณะทั่วไป (A trustee of any trust scheme)[254]

5) การเป็นสมาชิกสภาคณะลูกขุนแห่งท้องถิ่น (Membership of local valuation panel)[255]

6) การเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (Membership of local authority)[256]

7) การเป็นผู้ถือใบอนุญาตนายหน้าค้าขายอสังหาริมทรัพย์ (Practicing on his own behalf as estate agent)[257]

---

[249] Insolvency Act 1986, Section 427 (4).

[250] Department for Business, Innovation & Skills (BIS). *Effects of a Bankruptcy Restrictions Order ("BRO")*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2555, จาก *http://www.bis.gov.uk/insolvency/personal-insolvency/bros-and-brus*

[251] Limited Liability Partnerships Regulations 2001, Reg 4(2).

[252] Insolvency Act 1986, Section 390(5).

[253] Substituted by the Charities Act 2006, s. 75(1), Sch 8, paras 96, 155.

[254] As amended by the Enterprise Act 2002 (Disqualification from Office: General) Order 2006 (SI 2006/1722), Sch 2,Part 1, para 5.

[255] General Rate Act 1967, Section 90(2).

[256] The Local Government Act 1972, Section 81(1).

[257] Estate Agents Act 1979, Section 23(2).

8) การสมัครรับเลือกตั้งหรือการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภากรุงลอนดอน (Disqualified from being elected or being the Mayor or an Assembly member)[258]

9) การเป็นคณะกรรมการไตรภาคีแห่งสภาอุตสาหกรรม (The members of a tribunal) [259]

10) การเป็นผู้ถือใบอนุญาตนายหน้าค้าอสังหาริมทรัพย์ (Practicing on his own behalf as estate agent)[260]

11) การดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานขนส่ง (The office of director)[261]

12) การเป็นคณะกรรมการว่าด้วยการระบายน้ำ (A Membership of land drainage committee)[262]

13) การดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักทะเบียนหรือนายทะเบียนที่เกี่ยวกับการจดแจ้งการเกิด การสมรส และการตาย (The registration office of births, deaths or marriages)[263]

14) การเป็นสมาชิกผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือบริการประชาชนประจำศาลเด็กและครอบครัว (A member of the Children and Family Court Advisory and Support Service) [264]

15) การเป็นผู้ถือครองใบอนุญาตทนายความ (The holding of a solicitor s' practising certificate)[265]

16) การได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลแขวง (Justice of the Peace)[266]

---

[258] The Greater London Authority Act 1999, Section 21.

[259] The Industry Act 1975, Sch 3 s. 6(1)(c).

[260] Estate Agents Act 1979, Section 23 (2).

[261] The Transport Act 1981, Sch 2 s. 3(2)(a).

[262] Land Drainage Act 1976, Sch 1 para 8 as amended by the Insolvency Act 1985, Sch 8, para29.

[263] Registration of Births, Deaths and Marriages Regulations 1968. SI 1986/2049, Reg 5(a)(i) as amended by the Enterprise Act 2002 (Disqualification from Office: General) Order 2006 (SI 2006/1722), Sch 2, Part 2, para 7.

[264] The Children and Family Court Advisory and Support Service (Membership, Committee and Procedure) Regulations 2005 (SI 2005/433), Reg 6(d).

[265] Solicitors Act 1974, Section 12 and 15.

[266] The Justice of the Peace Act 1997, Section 65.

อนึ่ง ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัท ค.ศ. 1986 มาตรา 11 ได้บัญญัติห้ามมิให้บุคคลล้มละลายที่ยังมิได้รับการปลดจากล้มละลายปฏิบัติหน้าที่เป็นกรรมการบริษัท (Director) หรือกระทำการแทนกรรมการบริษัท (Nominee) ไม่ว่าโดยทางตรง (Directly) หรือโดยทางอ้อม (Indirectly) อันเป็นมาตรการเพื่อป้องกันการดำเนินการของบุคคลล้มละลายในการสมัครเข้าเป็นกรรมการของบริษัท หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับการก่อตั้ง วางระเบียบการบริหารจัดการของบริษัท เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลที่ได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย[267] และหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าวโดยไม่ได้รับการอนุญาตจากศาลแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้การกระทำของบุคคลล้มละลายดังกล่าวถือเป็นความผิดอาญาโดยศาลไม่จำต้องพิสูจน์ในเรื่องเจตนาร้ายซึ่งเป็นองค์ประกอบภายใน (Mens rea) โดยถือว่าบุคคลล้มละลายนั้นได้กระทำความผิดอาญาอันเข้าลักษณะเป็นองค์ประกอบภายนอก (Actus reus) แล้ว ซึ่งจะปฏิเสธการกระทำและอ้างว่าไม่ทราบเหตุที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลายแล้วมิได้[268]

จึงเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) ของประเทศอังกฤษนั้น ได้มีการอนุญาตให้ข้าราชการพลเรือนสามารถดำเนินกิจการในทางการค้าได้ โดยสามารถเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วน เป็นเจ้าของ หรือเป็นเจ้าของร่วมในทางธุรกิจได้ ตราบเท่าที่การดำเนินการนั้นไม่เป็นการส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการ และมิได้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปแต่ประการใด เว้นแต่ในบางตำแหน่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารเงินรายได้ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public Fund) ที่ได้มีการจำกัดสิทธิมิให้ข้าราชการพลเรือน (Civil Servants) ซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) ในการดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ และเมื่อปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือตกเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว จะต้องรีบรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดรับทราบ อันเป็นบทบัญญัติยกเว้นหลักการทั่วไป เพื่อมิให้เป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest) โดยไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือตกเป็นบุคคลล้มละลายเป็นการขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือลักษณะต้องห้ามในการเข้ารับราชการ หรือมีบทบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งมีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากราชการแต่ประการใด เพียงแต่ได้กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนดังกล่าวจะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดเพื่อทราบเท่านั้น

---

[267] The Company Directors Disqualification Act 1986, Section 11.

[268] Ian F.Fletcher. (2002). *The law of Insolvency*. pp. 336-337.

3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระบบข้ารัฐการพลเรือนของอเมริกันที่ได้ชื่อว่ามีความเป็นธรรม และเป็นระเบียบนั้น ใช่ว่าจะเป็นเช่นนี้มาแต่เริ่มแรกก็หาไม่ แต่ได้มีการแก้ไขจนเป็นแบบฉบับที่ดีงามในปัจจุบัน[269] ซึ่งได้ปรากฏตามความในรัฐบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการพลเรือน ค.ศ. 1978 (Civil Service Reform Act of 1978) ที่ได้กำหนดให้การบริหารงานบุคคลภาครัฐจะต้องดำเนินการตามหลักการของระบบคุณธรรม (Merit system principles) โดยให้มีผลใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐฝ่ายบริหาร (An executive agency) หน่วยงานบริหารงานบุคคลของสำนักงานศาลแห่งสหพันธรัฐ (The administrative office of the United States courts) และหน่วยงานของฝ่ายรัฐบาล (The Government Printing Office)[270] ตั้งแต่การสรรหาบุคคล (Recruitment) เพื่อเข้าเป็นข้ารัฐการหรือการดำรงตำแหน่ง การคัดเลือก (Selection) และการเลื่อนตำแหน่ง (Advancement) จะต้องดำเนินการโดยพิจารณาจากพื้นฐานของความสามารถ (The basis of relative ability) ความรู้ (Knowledge) และความเชี่ยวชาญ (Skill) ให้เป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม (Fair) รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีคุณสมบัติและพื้นฐานความรู้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดมีสิทธิสมัครสอบคัดเลือกหรือเลื่อนตำแหน่งได้ด้วยความเสมอภาคในโอกาสโดยเท่าเทียมกัน (Equal of opportunity) ทั้งนี้ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่และผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ (All employees and applicants) จะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมจากการดำเนินการบริหารงานบุคคลดังกล่าวโดยปราศจากเงื่อนไขหรือความเกี่ยวข้องทางการเมือง ซึ่งการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ (Race) สีผิว (Color) ความเชื่อทางศาสนา (Religion) สัญชาติดั้งเดิม (National origin) เพศ (Sex) สถานภาพทางการสมรส (Marital status) อายุ (Age) สภาพความบกพร่องทางร่างกาย (Handicapping condition) จะกระทำมิได้ และรัฐจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิของบุคคลและดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐได้บัญญัติรับรองไว้[271] แต่อย่างไรก็ตามในประมวลความประพฤติ (Code of Conduct) ได้กำหนดให้มีการใช้แบบทดสอบคุณธรรมในการคัดเลือกบุคคล เพื่อเข้าเป็นข้ารัฐการหรือลูกจ้างใหม่ในหน่วยงานรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาโดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาทำงานในฝ่ายบริหารว่ามีประวัติข้อมูลทางการเงิน (Financial Disclosure) ว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือไม่

---

[269] ม. ฤชุพันธ์. (2510, ฉบับที่ 9 ปีที่ 12). "ประวัติระบบข้าราชการพลเรือนอเมริกัน." *วารสารข้าราชการ*. หน้า 41.

[270] Civil Service Reform Act of 1978, Section 2301 (a).

[271] Civil Service Reform Act of 1978, Section 2301 (b).

ยิ่งในตำแหน่งที่สูงขึ้นเท่าไรก็มีการตรวจสอบมากขึ้น แต่มิได้ใช้เพื่อเป็นแบบทดสอบคุณธรรม[272] หรือจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด

เนื่องจากระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน (Employment discrimination) ไว้ในกฎหมายระดับสหพันธรัฐ (Federal Laws) ซึ่งมีผลใช้บังคับกับทุกมลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่น โดยการเลือกปฏิบัติซึ่งได้พิจารณาจากคุณลักษณะ (Characteristics) อันเป็นการต้องห้าม (Protected Categories) ย่อมเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย (Illegal) โดยรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐอเมริกา (The United States Constitution) ได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลทั้งในระดับสหพันธรัฐ (Federal) และระดับมลรัฐ (State government) แต่กรณีดังกล่าวก็หาได้มีผลผูกพันโดยตรงต่อหน่วยงานภาคเอกชน (Private sector) แต่ประการใด โดยกฎหมายระดับสหพันธรัฐ (Federal law) ได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติของส่วนราชการ (Department) ในการสรรหา (Recruiting) การว่าจ้าง (Hiring) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Job evaluations) นโยบายการเลื่อนตำแหน่ง (Promotion policies) การฝึกอบรม (Training) การให้รางวัลตอบแทน (Compensation) และการดำเนินการทางวินัย (Disciplinary action) ส่วนในกฎหมายระดับมลรัฐ (State law) ได้กำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองตามประเภทของข้ารัฐการ (Categories) หรือการจ้างงาน (Employers) ไว้ ทั้งนี้ ภายใต้บังคับกฎหมายระดับสหพันธรัฐได้ปรากฏมีบทกฎหมายหลายฉบับที่ได้กำหนดห้ามมิให้ผู้ว่าจ้าง (Employers) เลือกปฏิบัติในการว่าจ้างผู้รับจ้าง (Employees) ภายใต้หลักการดังต่อไปนี้ ได้แก่ เชื้อชาติ (Race) เพศ (Sex) การตั้งครรภ์ (Pregnancy) ความเชื่อทางศาสนา (Religion) สัญชาติดั้งเดิม (National origin) ความบกพร่องทางร่างกาย (Disability) อายุ (Age) การรับราชการทหารหรือภาระผูกพันในการดังกล่าว (Military service or affiliation) บนพื้นฐานของการล้มละลายหรือการมีหนี้สูญ (Bankruptcy or bad debt) เป็นต้น[273]

ทั้งนี้ เนื่องมาจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 และฉบับที่ 14 (The Fifth and Fourteenth Amendments of the United States Constitution) ที่ได้จำกัดอำนาจของรัฐบาลกลางและมลรัฐไว้ ซึ่งในแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 5 ค.ศ. 1791 ได้กำหนดหลักการที่ห้ามมิให้มีการกีดกันหรือหน่วงเหนี่ยว (Not deprive individuals) ในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินไว้ (Life, liberty,

---

[272] สำนักงาน ก.พ. ค.. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมในสหรัฐอเมริกา*. หน้า 12.

[273] Wikipedia, the free encyclopedia. *Employment discrimination law in the United States*. สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2555, จาก *http://en.wikipedia.org/wiki/Employment_discrimination_law_ in_the_United_States*

or property) หากไม่ได้ดำเนินการตามวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (Due process of law) เพื่อให้การรับรองและคุ้มครองบุคคลให้ได้รับความเสมอภาคกันตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (Equal protection of the laws) และในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 ในปี ค.ศ. 1868 ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดแจ้งในการคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคล (An individual 's rights) ให้ได้รับความคุ้มครองโดยเท่าเทียมกัน (Equal protection of the laws) ตามวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (Due process of law) โดยการคุ้มครองสิทธิการจ้างงานจากการใช้อำนาจของรัฐบาลกลางและมลรัฐที่อาจเป็นการเลือกปฏิบัติในรูปแบบของการจ้างงาน (Former employees) หรือต่อผู้สมัครเข้าทำงาน (Job applicants) เพื่อให้เป็นไปด้วยความเท่าเทียม[274] ซึ่งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 14 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่สำคัญที่สุดในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาที่มีความสำคัญในการรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชนชาวอเมริกันทุกคนไว้อย่างชัดเจนมากกว่า "บิล ออฟ ไรท์" (Bill of Rights): บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Amendment) 10 บทแรกที่มีผลใช้บังคับในปี ค.ศ. 1791 โดยไม่ได้ระบุถึงความเสมอภาคไว้เลย รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเปรียบเสมือนเกราะป้องกันตัวที่ทำให้พลเมืองของสหรัฐอเมริการู้สึกปลอดภัยและเป็นอิสระจากการใช้อำนาจของรัฐ เนื่องจากได้กำหนดให้ความคุ้มครองประชาชนไว้โดยเท่าเทียมกัน (Equal protection of the laws) ตามวิถีทางที่ถูกต้องแห่งกฎหมาย (Due process of law)[275]

โดยกรณีการห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อบุคคลบนพื้นฐานของการล้มละลายหรือการมีหนี้สูญนี้ (Bankruptcy or bad debt) เป็นผลพวงมาจากการปฏิรูประบบกฎหมายล้มละลายครั้งสำคัญตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1978 (The Bankruptcy Reform Act of 1978) ก่อนที่จะได้มีการรวบรวมมาเป็นประมวลกฎหมายล้มละลาย (Bankruptcy Code) ที่ได้เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1979 ซึ่งบทบัญญัติฉบับดังกล่าวได้กำหนดหลักการที่ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดบนพื้นฐานของการล้มละลายหรือการมีหนี้สูญ (Bankruptcy or bad debt)

ในประมวลกฎหมายล้มละลาย ลักษณะที่ 11 หมวด 5 ว่าด้วยเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และทรัพย์สินของลูกหนี้ มาตรา 525 (Title 11,United States Code (Bankruptcy) Chapter 5 Creditors , Debtor, and the Estate Subchapter II Debtor 's duty and benefits section 525) และที่ได้มีการแก้ไข

---

[274] Legal Information Institute. *Employment discrimination: an overview.* สืบค้นเมื่อ 16 มีนาคม 2555, จาก *http://www.law.cornell.edu/wex/employment_discrimination*

[275] โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2544). *รัฐธรรมนูญและการเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา.* หน้า 91.

เพิ่มเติม ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย ค.ศ. 1994 (The Bankruptcy Reform Act of 1994) ได้กำหนดให้การเลือกปฏิบัติต่อลูกหนี้อันเนื่องมาจากการล้มละลายเป็นการ มิชอบด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (Outlawed)[276] อันเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติ (Discriminatory) ต่อลูกหนี้ตามแนวนโยบายของรัฐที่กำหนดให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) เพื่อให้สามารถจัดการทางการเงินได้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง (A new fical life)[277] โดยได้มีบทบัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้และบุคคลล้มละลายที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge of bankrupt) ในการประกอบอาชีพไว้ ทั้งนี้ ได้มีการกำหนดห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ (Governmental unit)[278] และหน่วยงานเอกชน (Private employer) ออกบทบัญญัติหรือข้อกำหนดที่เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้และบุคคลล้มละลาย รวมทั้งการห้ามมิให้มีการสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกจากงานหรือการสั่งพักงานไว้ ดังนี้

(a) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) ปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) การเลิกจ้าง (Terminate the employment) หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Discriminate) ในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้หรือเป็นบุคคลล้มละลายตามประมวลกฎหมายนี้ หรือบุคคลอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการล้มละลายนี้ [279]

(b) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน (Private employer) เลิกจ้าง (Terminate the employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติ (Discriminate) ในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือปัจเจกบุคคล เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หรือเป็นลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ หรือปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด[280]

---

[276] Tabb, C.J. a Op.cit. p. 36.

[277] Martin A. Frey , Phyllis H. Frey , Sydney K. Swimson. (2005). *Introduction to bankruptcy law* (4th ed.). p. 17.

[278] 11 U.S.C. §.101 Difinition (27) "governmental unit" means United States; State; Commonwealth; District; Territory; municipality; foreign states; department; agency, or instrumentality of the United States (but not a United trustee while serving as a trustee in a case under this title), a States, a Commonwealth, a District, a Territory, a municipality, or a foreign states; or other foreign or domestic government.

[279] 11 U.S.C. §.525 (a).

[280] 11 U.S.C. §.525 (b).

โดยมีข้อสังเกตว่า ศาลแห่งสหรัฐอเมริกาได้วางแนวทางการพิจารณาว่า ตามความในมาตรา 525 (a) ที่ได้บัญญัติห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐปฏิเสธการจ้างงาน (Denying employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าทำงาน หากเข้าลักษณะการเป็นบุคคลล้มละลาย ในขณะที่ มาตรา 525 (b) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชนในการเลิกจ้าง (Terminating employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใด หากเข้าลักษณะการเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งคำว่า "การปฏิเสธการจ้างงาน" (Deny employment) นั้น ได้ปรากฏในมาตรา 525 (a) แต่ไม่ปรากฏในมาตรา 525 (b) ซึ่งเรื่องนี้ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่ารัฐสภาของสหรัฐอเมริกา (Congress) ย่อมมีเหตุผลในการตัดถ้อยคำดังกล่าวออกจากมาตรา 525 (b) จึงกล่าวได้ว่า ในมาตรา 525 (b) เป็นบทบัญญัติที่ให้เสรีภาพแก่หน่วยงานเอกชนที่จะสามารถกำหนดแนวทางการเลือกปฏิบัติในการว่าจ้าง (Discriminate in hiring) ต่อบุคคลล้มละลายได้ภายใต้เงื่อนไขของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายล้มละลายนี้[281] แม้ว่าได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้หน่วยงานเอกชนเลิกจ้างบุคคลที่อยู่ในระหว่างการล้มละลาย (Due to a bankruptcy filling) แต่ก็มิได้หมายความว่าหน่วยงานเอกชนจะสามารถปฏิเสธการว่าจ้าง (Refuse to hire) บุคคลซึ่งเคยเป็นบุคคลล้มละลายในสมัครเข้าทำงานได้ ซึ่งในเรื่องนี้ศาลต่างๆ ได้รับรองสิทธิในการจ้างงานของบุคคลซึ่งเคยเป็นบุคคลล้มละลายดังกล่าวไว้ แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐ (Government agency) ก็ไม่อาจปฏิเสธการว่าจ้าง (Deny employment) เลิกจ้าง (Terminate employment) หรือเลือกปฏิบัติในการว่าจ้างบุคคลที่ตกเป็นลูกหนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายล้มละลายนี้ รวมถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกับการล้มละลายหรือการเป็นลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ทันกำหนดระยะเวลาดังกล่าวที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge) และแม้ว่ามาตรา 525 ได้กำหนดห้ามมิให้เลือกปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดบนพื้นฐานของการเป็นบุคคลล้มละลาย แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานเอกชน (Private employer) ยังได้มีกระบวนการพิจารณาสรรหาหรือการคัดเลือกบุคคลก่อนที่จะมีการทำสัญญาว่าจ้าง จึงเป็นการยากที่จะพิสูจน์ได้ว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานต่อบุคคลล้มละลายหรือไม่[282] แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ ได้ให้อำนาจรัฐสภา (Congress) ในการสร้างระบบกฎหมายที่เป็นแบบแผนเกี่ยวกับการล้มละลายในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินและหนี้สินต่างๆ ระหว่างเจ้าหนี้

---

[281] Craig Andresen. *Court Rules That Private Employers May Refuse To Hire Based Upon.* สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2555, จาก *http://www.bankruptcylawernetwork.com/2010/ 07/14/refusal-to-hire-based-upon-bankruptcy-filling-appoveed-by-pennsylvanai-court/*

[282] ChristiaNet. *Employment after bankruptcy*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2553, จาก *http:// www.christianet.com/bankruptcy/employmentafterbankruptcy.htm*

กับลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยกำหนดให้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการล้มละลายนี้อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงของรัฐบาลกลางไว้[283]

ทั้งนี้ ศาลอุทธรณ์ เขตที่ 5 แห่งสหพันธรัฐ (In The United States Court of Appeals for the Fifth Circuit ,March 4 ,2011) ได้เคยวินิจฉัยไว้ในคดีพิพาทระหว่าง Shani Burnett, Appellant, v. Steward Title, Inc., Appellee ว่า ตามที่ศาลชั้นต้นเขตพื้นที่มลรัฐเท็กซัสใต้ (The United District Court for the Southern District of Taxas) ได้พิพากษายกฟ้อง Shani Burnett ผู้อุทธรณ์ในคดีนี้ เนื่องจาก Steward Title, Inc. ผู้ถูกอุทธรณ์ในคดีนี้ ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนได้ดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายล้มละลาย มาตรา 525 (b) แล้วนั้น โดยมาตรา 525 (b) ได้อนุญาตให้หน่วยงานเอกชน (Private Employer) สามารถเลือกปฏิบัติในการว่าจ้าง (Discriminate in hiring) ต่อผู้สมัครงานที่มีสถานภาพเป็นบุคคลล้มละลาย (Applicant 's bankruptcy status) ได้ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายล้มละลาย เมื่อศาลอุทธรณ์ เขตที่ 5 แห่งสหรัฐอเมริกาได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายล้มละลาย มาตรา 525 ดังกล่าว ได้มีการจำแนกประเภทของการจ้างงานของบุคคลล้มละลาย ออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ หากเป็นการว่าจ้างให้ทำงานในหน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) จะปรากฏในมาตรา 525 (a) ที่ระบุว่า หน่วยงานของรัฐมิอาจปฏิเสธการจ้างงาน การเลิกจ้าง หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน (A governmental unit may not...deny employment to, terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against) ส่วนการจ้างให้บุคคลดังกล่าวเข้าทำงานในหน่วยงานเอกชน (Private employer) จะปรากฏในมาตรา 525 (b) ที่ระบุว่า บทบัญญัติมาตรานี้ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชนเลิกจ้างลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้เข้าทำงาน (No private employer may terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against ...) ซึ่งในมาตรา 525 (b) ไม่ปรากฏข้อความว่าให้มีการปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) จึงเป็นบทบัญญัติที่มีรายละเอียดแตกต่างจากมาตรา 525 (a) ที่ได้ระบุข้อความดังกล่าวไว้ ดังนั้น หน่วยงานเอกชน (Private employer) จึงสามารถปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) ต่อผู้สมัครงานที่มีสถานภาพการเป็นบุคคลล้มละลาย (Applicant 's bankruptcy status) ได้ และตามที่ศาลชั้นต้นดังกล่าวได้พิพากษายกฟ้องนั้นจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว[284]

---

[283] วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2552). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 152.

[284] Georgia Bankruptcy Blog. No.10-20250, In The United States Court of Appeals for the Fifth Circuit, March 4, 2011, สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2555, จาก *http://www.georgiabankruptcyblog.com/uploads/file/Burnett%20Stewart%20Title.pdf*

จึงกล่าวได้ว่า บทบัญญัติมาตรา 525 (b) แห่งประมวลกฎหมายล้มละลายนี้ มิได้เป็นบทบังคับต่อหน่วยงานเอกชนให้ต้องมีการจ้างงานบุคคลที่เป็นลูกหนี้หรือตกเป็นบุคคลล้มละลายตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้เข้าทำงานแต่ประการใด แต่มีผลผูกพันใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าโดยเนื้อหาสาระของประมวลกฎหมายฉบับนี้ รัฐในฐานะเป็นผู้สร้างงานรายใหญ่ของประเทศ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายให้สามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐได้โดยเสมอภาคกันเช่นเดียวกันกับบุคคลทั่วไป

อนึ่ง เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่ได้ให้ความสำคัญในการคุ้มครอง ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ และโอกาสที่ทัดเทียมกันมากที่สุดแห่งหนึ่งในลักษณะรูปแบบและวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พัฒนาการของหลักดังกล่าวนี้ปรากฏชัดเจนในรัฐบัญญัติสิทธิพลเมือง ค.ศ. 1964 (Civil Rights Act of 1964)[285] โดยถือหลักการว่าบุคคลทุกคนย่อมเสมอกันในสายตาของกฎหมาย[286] ทั้งนี้ ได้มีการตรารัฐบัญญัติว่าด้วยความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน ค.ศ. 1972 (Equal Employment Opportunity Act of 1972) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติการจ้างงานในแง่พิจารณาจากความแตกต่างทางเพศ ผิวพรรณ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ ต่อมาได้ขยายไปถึงการห้ามเลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างในเรื่องอายุ ความบกพร่องทางร่างกายหรือความพิการ สถานภาพสมรส หรือสภาพทางการเมือง โดยมีหน่วยงานอิสระที่เรียกว่า “คณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน” (Equal Employment Opportunity Commission – EEOC) มีหน้าที่สอบสวนเกี่ยวกับการกล่าวหาใดๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานทั้งระดับมลรัฐและท้องถิ่น และหากไม่สามารถประนีประนอมกันได้ จะต้องนำเรื่องขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพื่อพิจารณาต่อไป[287]

จากที่ได้กล่าวมานั้น จึงเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกามีหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ การจัดสรรการชำระหนี้แก่บรรดาเจ้าหนี้อย่างเป็นธรรม (Fair treatment for creditor) และมาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ (Rehabilitation or fresh start) โดยหากสภาวะล้มละลายของลูกหนี้มิได้เกิดจากการทุจริตของลูกหนี้แล้ว กรณีย่อมเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจมากกว่าการประณามหรือลงโทษลูกหนี้ กฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีลักษณะที่เป็นการผ่อนปรนและเปิดกว้างสำหรับลูกหนี้ในการเลือกใช้กฎหมายล้มละลายเพื่อผ่านพ้นสภาวะ

---

[285] Harold F. Gortner. (1981). *Administration in the Public Sector*. p.326.

[286] ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. (2547). *กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 11). หน้า 2.

[287] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. *รายงานการวิจัย “เรื่องการแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ.”* (โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา). หน้า 114.

วิกฤตทางการเงินที่เกิดขึ้น โดยการแยกกองทรัพย์สินที่จะนำมาแบ่งปันให้เจ้าหนี้และทรัพย์สินอื่นออกจากกันอย่างชัดเจน และอนุญาตให้ลูกหนี้คงรักษาทรัพย์สินที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพภายหลังผ่านกระบวนการล้มละลาย[288] ทั้งนี้ ในลักษณะที่ 11 หมวด 5 ว่าด้วยเจ้าหนี้ ลูกหนี้และทรัพย์สินของลูกหนี้ ในกฎหมายฉบับดังกล่าว (Title 11,United States Code (Bankruptcy) Chapter 5 Creditors, Debtor, and the Estate Subchapter II Debtor 's duty and benefits Section 525) ได้มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายให้สามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 525 (a) และหน่วยงานเอกชน (Private employer)) ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 525 (b) โดยไม่ปรากฏว่ารัฐบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ค.ศ. 1978 (Civil Service Reform Act of 1978) หรือในประมวลกฎหมายล้มละลายนั้นได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่ได้กำหนดให้คนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นบุคคลล้มละลาย ให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามในการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐแต่ประการใด รวมทั้งไม่ปรากฏว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐอเมริกาได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร[289] สมาชิกวุฒิสภา[290] หรือฝ่ายบริหาร ได้แก่ ประธานาธิบดี[291] หรือฝ่ายตุลาการ แต่ประการใด

3.2.3 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (La Fonction Publique Française) ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของข้าราชการไว้ในกฎหมาย 3 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการของรัฐ (La Fonction publique de l'Etat) กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่น (La Fonction publique territoriale) และกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการด้านการสาธารณสุข (La Fonction publique hospitalière)[292] ซึ่งใช้บังคับกับข้าราชการ 3 ประเภท ได้แก่ ข้าราชการของรัฐ (La Fonction publique de l'État) ข้าราชการส่วนท้องถิ่น (La Fonction publique

---

[288] มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต. (2542, เล่มที่ 1 ปีที่ 46). "มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา." *ดุลพาห*. หน้า 32.

[289] Constitution of the United States of America, Article I, Section 2, Clause 2.

[290] Constitution of the United States of America , Article I, Section 3, Clause 3.

[291] Constitution of the United States of America, Article II, Section 1, Clause 4.

[292] The Secretariat of the United Nations. (2006). *Republic of France: Public Administration Country Profile*. p.12. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan023308.pdf*

territoriale) และข้ารัฐการด้านการสาธารณสุข (La Fonction publique hospitalière)[293] แต่หาได้หมายความรวมถึงวิชาชีพแพทย์ที่ถือเป็นวิชาชีพอิสระแต่อย่างใด ทั้งนี้ ระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือหลักว่าการรับราชการเป็นอาชีพ (Career)[294] อีกทั้งไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดได้กำหนดห้ามมิให้ข้ารัฐการในการประกอบอาชีพอื่น โดยข้ารัฐการสามารถที่จะประกอบอาชีพอื่นได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาก่อน และอาชีพดังกล่าวนั้นจะต้องไม่เป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Incompatibilités) ซึ่งข้ารัฐการแต่ละประเภทจะมีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลแยกต่างหากจากกัน โดยมีสภาชั้นสูงของข้ารัฐการของรัฐ (Le conseil supérieur de la fonction publique de l'Etat) ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้ดูแลเรื่องการบริหารงานบุคคลของข้ารัฐการของรัฐ (Fonction publique de l'État) เท่านั้น แต่มิได้หมายรวมถึงข้ารัฐการส่วนท้องถิ่นและข้ารัฐการด้านการสาธารณสุขตามกฎหมายฉบับลงวันที่ 11 มกราคม 1984 โดยคำว่า "ข้ารัฐการของรัฐ" ครอบคลุมถึงข้ารัฐการของรัฐการส่วนกลาง ข้ารัฐการของรัฐการส่วนภูมิภาค และข้ารัฐการในองค์การมหาชนของรัฐ[295] ทั้งนี้ ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้มีความเสมอภาคกันในโอกาสการทำงานของภาครัฐ (L'egalité dans les employs publics) ซึ่งผู้ตรากฎหมายจะต้องเคารพต่อหลักความเสมอภาค การออกบทบัญญัติมาตรการใดที่เป็นการสร้างความแตกต่างจะกระทำได้ก็แต่เพียงความรู้ความสามารถ และคุณธรรมของบุคคล[296] เท่านั้น

โดยทั่วไปถือว่าการสอบแข่งขันเป็นวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานภาครัฐที่เหมาะสมและเสมอภาคที่สุด อย่างไรก็ตาม ตุลาการรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ถือว่าการสอบแข่งขันนั้นเป็นวิธีการเดียวที่จะคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานภาครัฐเท่านั้น การที่กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 ปี ผู้บริหารสหภาพแรงงาน ผู้บริหารสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกเป็นผู้มีสิทธิสอบเข้าสถาบันนักปกครองแห่งชาติ (Ecole National d' Administration: ENA) นั้น จึงไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาค แต่ทว่าในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งระหว่างบุคคลในระดับหรือประเภท

---

[293] The Secretariat of the United Nations. Op.cit. p.16.

[294] สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ.. (2544). *การปฏิรูประบบราชการของต่างประเทศ.* หน้า 193.

[295] สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง วิเคราะห์พิพากษาคดีปกครองของศาลปกครองต่างประเทศ.* หน้า 73-74.

[296] นิติพร ตันวิไลย. (2549, เล่ม 24 ตอน 1). "สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส." *วารสารกฎหมายปกครอง.* หน้า 24.

เดียวกันให้แตกต่างกันออกไปนั้น ศาลปกครองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้เคยวินิจฉัยว่าเป็นกรณีที่ขัดกับหลักความเสมอภาค[297] รวมทั้งยังได้เคยมีคำวินิจฉัยที่ 83/156 DC ลงวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1983 กำหนดให้ผู้ตรากฎหมายตามมาตรา 34 ของรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1958 ให้รัฐต้องประกันการมีงานทำของประชาชน และกำหนดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ลูกจ้าง และคำวินิจฉัยที่ 88/244 DC ลงวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1998 กำหนดให้การมีงานทำของประชาชนต้องอยู่ภายใต้การเคารพสิทธิและเสรีภาพของนายจ้างในการเลือกบุคคลเข้าทำงานตามความรู้ความสามารถที่นายจ้างกำหนด[298]

ดังนั้น การบริการสาธารณะของสาธารณรัฐฝรั่งเศสทุกประเภทล้วนอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันซึ่งเรียกกันว่าเป็นกฎหมายของบริการสาธารณะ (Lois du service public) ซึ่งประกอบด้วยหลักความเสมอภาค (L'égalité) หลักความต่อเนื่อง (La continuité) และหลักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ (L'adaptation) และเนื่องจากหลักว่าด้วยความเสมอภาคต่อบริการสาธารณะเป็นผลมาจากหลักว่าด้วยความเสมอภาคต่อกฎหมายที่ศาลปกครองสูงสุดได้วางเกณฑ์ไว้ในคำวินิจฉัยคดี Société du journal l'Aurore ในปี ค.ศ. 1948 และคำวินิจฉัยคดี Société des concerts du Conservatoir ในปี ค.ศ. 1951 สรุปความได้ว่า บุคคลผู้เข้าใช้บริการสาธารณะเดียวกันย่อมอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน นอกจากนี้ หลักว่าด้วยความเสมอภาคได้นำมาใช้ในการทำงานในหน่วยงานของรัฐอีกด้วย โดยมีหลักสำคัญคือบุคคลย่อมมีความเสมอภาคในการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Discrimination) การไม่รับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐด้วยเหตุผลที่นอกเหนือไปจากเหตุที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถอันเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้เข้าทำงาน เช่น การนับถือศาสนา เพศ แนวความคิดด้านการเมือง จะกระทำมิได้[299]

ทั้งนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้เคยวินิจฉัยไว้ในคดี De moiselle BOBARD et autres (C.E., Ass ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 1936) โดยที่กระทรวงการสงครามได้ออกพระราชกฤษฎีกาฉบับหนึ่งในการกำหนดคุณสมบัติในการเข้าดำรงตำแหน่งระดับสูงไว้ให้แก่บุคลากรชายเท่านั้น ซึ่งคดีนี้ศาลปกครองสูงสุดได้ตัดสินว่า หญิงมีความสามารถโดยชอบด้วยกฎหมายในงานที่ขึ้นตรงต่อราชการส่วนกลางและกระทรวงต่างๆ แต่ฝ่ายปกครองก็สามารถกำหนดคุณสมบัติจำเป็นสำหรับงานในตำแหน่งหน้าที่ใดๆ ในกระทรวงได้ โดยอาจกำหนดข้อจำกัดสำหรับเฉพาะบุคลากร

---

[297] สมคิด เลิศไพฑูรย์. เล่มเดิม. หน้า 172.

[298] นิติพร ตันวิไลย. เล่มเดิม. หน้า 30.

[299] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ข (2551). *หลักพื้นฐานกฎหมายปกครองฝรั่งเศส*. หน้า 111-113.

หญิงได้ แต่การกำหนดจะต้องมีเหตุผลที่รับฟังได้ว่า เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งหน้าที่นั้นจริงๆ มิได้เกิดจากเหตุผลอื่น[300] และในคดี Barel (G.E.Ass , 28 mai 1954 Barel, Rec.) ซึ่งเป็นกรณีที่เกี่ยวกับผู้สมัครเรียนในสถาบันนักปกครองแห่งชาติ (Ecole National d'Administration: ENA) รายหนึ่งที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยศาลปกครองสูงสุดได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความเสมอภาคในบรรดาผู้สมัครเข้าแข่งขัน และการห้ามเลือกปฏิบัติโดยมีพื้นฐานมาจากความเลื่อมใสในระบบการเมือง การปกครอง เป็นต้น[301]

ในการให้บริการสาธารณะจะต้องมีบุคลากรของรัฐ (Fonction publique) ที่ทำงานให้กับฝ่ายปกครองอันเป็นกลไกที่สำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะโดยรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่บุคลากรของรัฐจะได้แก่ ข้ารัฐการ (Fonctionaires) รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ (Agent)[302] แต่ในการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งทำการศึกษาเฉพาะข้ารัฐการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเภทของข้ารัฐการ และการเข้าเป็นข้ารัฐการเท่านั้น ดังนี้

3.2.3.1 ข้ารัฐการ (Fonctionaires) สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ (Catégories) กล่าวคือ[303]

1) ข้ารัฐการระดับ A (La catégorie A) หมายถึง ข้ารัฐการระดับที่มีหน้าที่นำเอามติหรือข้อตัดสินใจของหน่วยงานหรือข้ารัฐการระดับบริหาร (ระดับสูง) ไปปรับใช้ (Fonction d' application) ซึ่งต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะ และต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาชั้นสูง เช่น เจ้าหน้าที่วางแผนด้านภาษีอากร (Les inspecteur des impost) เป็นต้น

---

[300] บุปผา อัครพิมาน. (2548, มกราคม – เมษายน, เล่มที่ 1 ปีที่ 5). "หลักกฎหมายทั่วไป." *วารสารวิชาการศาลปกครอง.* หน้า 13.

[301] สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เล่มเดิม. หน้า 171.

[302] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ค (2552). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ.* หน้า 101.

[303] วิษณุ วรัญญู. *การคัดเลือกและฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นข้าราชการระดับสูงของฝรั่งเศส*, เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งศาลปกครอง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 4-6 กุมภาพันธ์ 2537 ณ โรงแรมรีเจนท์ ชะอำบีช รีสอร์ท อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี, สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2554, จาก *http://web.krisdika.go.th/data/activity/act59.htm* (ซึ่งผู้เขียนได้ปรับแก้ให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการของฝรั่งเศส (Fonction publique française) ของปัจจุบันตาม The Secretariat of the United Nations. (2006). *Republic of France: Public Administration Country Profile.* pp.16-17; สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan023308.pdf* ที่ได้มีการจำแนกประเภทของข้ารัฐการออกเป็น 3 ระดับ (Catégories) ตามหน้าที่ความรับผิดชอบและระดับพื้นฐานทางการศึกษา ได้แก่ ระดับ A (La catégorie A) ระดับ B (La catégorie B) และระดับ C (La catégorie C) ส่วนข้ารัฐการระดับสูง (Haut fonction publique) ได้แยกเป็นการเฉพาะต่างหาก).

2) ข้ารัฐการระดับ B (La catégorie B) หมายถึง ข้ารัฐการระดับลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้ความรู้พิเศษทางด้านใดด้านหนึ่ง (Fonction d' execution specialisée) เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ (Officiers de police) เป็นต้น

3) ข้ารัฐการระดับ C (La catégorie C) หมายถึง ข้ารัฐการระดับลงมือปฏิบัติที่ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถพิเศษ (Fonction d' execution simple) เช่น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (Tâches administratives) เป็นต้น

ส่วนข้ารัฐการระดับสูง (Haut fonction publique) ได้แก่ ข้ารัฐการผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการคิดแผนงาน (Conception) และอำนวยการ (Direction) ซึ่งข้ารัฐการกลุ่มนี้เป็นแกนกลางอันเป็นที่รวมของเหล่าบรรดาหัวกะทิ (Elite) ที่อาจจะอยู่พ้นจากระดับ A (La catégorie A) ขึ้นไปอีก (Hors Classe หรือ Hors Catégorie) เรียกกันว่า "Haute Fonction Publique" อันเป็นที่มาของคำว่า "Haut Fonctionnaire" (ข้ารัฐการชั้นสูง) ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่สุดของรัฐซึ่งเรียกกันว่า "Les grands corps" โดยหมายถึงสถาบันหรือกลไกในระดับสูงสุดของรัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบหน่วยงานอื่นของรัฐ อันได้แก่ สภาแห่งรัฐ (Conseil d' Etat) ศาลบัญชี (Cour des Comptes) ผู้ตรวจการทางการคลัง (Inspection des Finances) และผู้ตรวจราชการทั่วไป (Inspection Generale de L' Administration) รวมทั้งหน่วยงานที่เป็นหน้าเป็นตาของรัฐในสายตาของต่างประเทศ เช่น คณะทูต (Le corps diplomatique) เป็นต้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่จะเข้ารับราชการใน Conseil d' Etat, Cour des Comptes, Inspection des Finances หรือ Inspection Generale de l' Administration ล้วนจะต้องผ่านจากการฝึกอบรมจากสถาบันนักปกครองแห่งชาติ(Ecole National d' Administration :ENA) แล้วทั้งสิ้น

3.2.3.2 การเป็นข้ารัฐการในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าเป็นข้ารัฐการนั้น สมควรศึกษาใน 3 เรื่องสำคัญ ได้แก่

1) เงื่อนไขการเป็นข้ารัฐการ ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ ได้แก่ เงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขเฉพาะ[304] ดังนี้

(1) เงื่อนไขทั่วไปในการเข้าเป็นข้ารัฐการมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ

(1.1) ความเสมอภาคในการเข้าทำงานฝ่ายปกครอง

หลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนฝรั่งเศสได้ยอมรับความเท่าเทียมกันในการเข้าทำงานกับฝ่ายปกครอง โดยในมาตรา 6 ของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ซึ่งปัจจุบันได้กลายมาเป็นหลักกฎหมายมหาชนที่มีสถานะเท่ากับรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า

---

[304] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ง (2553). *กฎหมายปกครอง*. หน้า 367-369.

“กฎหมายคือเจตนารมณ์ร่วมกันของประชาชน พลเมืองทุกคนมีสิทธิตรากฎหมายโดยเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางผ่านผู้แทน กฎหมายต้องเป็นสิ่งที่เหมือนกันสำหรับทุกคนไม่ว่าจะเป็นทางการคุ้มครองหรือการลงโทษพลเมืองทุกคนย่อมเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมายและในเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ตำแหน่ง และการทำงานภาครัฐ ทั้งนี้ ตามความสามารถของแต่ละคน โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ เว้นแต่การแบ่งแยกด้วยคุณสมบัติและความสามารถของแต่ละคน”

หลักการพื้นฐานดังกล่าวเปิดโอกาสให้บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าทำงานกับฝ่ายปกครองอย่างเสมอภาคกัน ส่วนการจะเข้าทำงานกับฝ่ายปกครองได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ อย่างไรก็ตามหลักการดังกล่าวได้สร้างหลักเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(ก) ความคิดเห็นทางการเมืองและศาสนาที่แตกต่างกัน ไม่เป็นเหตุให้เกณฑ์การตัดสิทธิไม่ให้เข้าทำงานกับฝ่ายปกครองได้ โดยกฎหมายฝรั่งเศสห้ามไล่ข้ารัฐการออกจากงานอันเนื่องจากมีความคิดเห็นหรือความเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน ส่วนในเรื่องศาสนานั้น กฎหมายฝรั่งเศสยอมรับว่า ทุกศาสนาและความเชื่อในนิกายต่างๆ เป็นเรื่องส่วนบุคคลที่ไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างในการไม่รับเข้าทำงานกับภาครัฐได้

(ข) เพศชายและเพศหญิงมีสิทธิในการทำงานกับฝ่ายปกครองอย่างเท่าเทียมกัน

(1.2) ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ (Eligibilité) มาตรา 16 แห่งรัฐกำหนด (Lois d’habilitation) ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1959 เกี่ยวกับสถานะทั่วไปของบุคลากรของรัฐได้กำหนดไว้ถึงกรณีที่ผู้สนใจจะเข้ามาเป็นข้ารัฐการจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขบางประการ เช่น มีสัญชาติฝรั่งเศส มีความสามารถตามกฎหมาย มีสภาพจิตปกติ จะต้องผ่านการเกณฑ์ทหารมาแล้ว และจะต้องมีสภาพร่างกายที่ไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานในตำแหน่งนั้นๆ ได้

(1.3) เงื่อนไขเรื่องอายุ ฝ่ายปกครองสามารถกำหนดอายุขั้นต่ำ ในการรับเข้าทำงาน ซึ่งโดยปกติก็คือระหว่างอายุ 25-35 ปี และอายุที่จะให้เกษียณอายุการทำงานได้ตามความเหมาะสมกับสภาพงานใหม่ในหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ

(2) เงื่อนไขเฉพาะในการทำงานบางตำแหน่งจำเป็นต้องใช้ผู้มีความสามารถเฉพาะด้าน ซึ่งผู้ที่จะเข้าทำงานในตำแหน่งดังกล่าว จะต้องมีความสามารถในด้านนั้น จึงจะสามารถเข้าทำงานได้ เช่น วิศวกร สถาปนิก หรือนักกฎหมาย เป็นต้น การกำหนดเงื่อนไขเฉพาะให้เหมาะสมกับตำแหน่งในกรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

2) ระบบการสอบคัดเลือก การคัดเลือกข้ารัฐการเข้าทำงานทำได้หลายวิธี เช่น การแต่งตั้งหรือการสอบคัดเลือก การแต่งตั้งนั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

ระดับสูงซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล ส่วนวิธีการปฏิบัติที่ใช้ในการสอบคัดเลือกข้ารัฐการเข้าทำงาน ได้แก่ การสอบแข่งขัน (Concours) ซึ่งอาจจำแนกพิจารณาได้ดังนี้[305]

(1) ก่อนสอบแข่งขัน ฝ่ายปกครองที่จะต้องการรับข้ารัฐการเข้าทำงานจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

(ก) วางหลักเกณฑ์ในการสอบคัดเลือก เช่น กำหนดจำนวนคนที่ต้องการรับ กำหนดกระบวนการสอบคัดเลือก และขั้นตอนในการสอบ เช่น สอบข้อเขียน สอบสัมภาษณ์ เป็นต้น หลักเกณฑ์ในการสอบคัดเลือกนี้ไม่สามารถแก้ไขได้หากหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ประกาศอย่างเป็นทางการได้

(ข) กำหนดวันสอบ มาตรา 29 แห่งรัฐบัญญัติลงวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1951 ได้บัญญัติไว้ว่า วันสอบคัดเลือกจะต้องกำหนดโดยกฎกระทรวง (Arrête) ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องข้ารัฐการและจากผู้รับผิดชอบด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย กฎกระทรวงจะต้องกำหนดวัน เวลา เงื่อนไขการรับสมัคร จำนวนตำแหน่งที่รับ และวันสอบ

(ค) รายชื่อผู้สมัครสอบ เมื่อฝ่ายปกครองตรวจสอบเอกสารและคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้สมัครแล้วให้ปิดประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบ

(ง) ตั้งคณะกรรมการดูแลกระบวนการสอบทั้งหมด

(2) กระบวนการสอบแข่งขันของผู้เข้าสอบ (Principe de l' égalité des candidates) หลักเกณฑ์ในการสอบแข่งขันที่ได้กำหนดไว้แล้วไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แม้ผู้สมัครจะให้ความยินยอมก็ตาม[306]

คณะกรรมการสอบเป็นผู้มีอำนาจตามหลักเกณฑ์ในการสอบที่ได้วางเอาไว้ เช่น ดูแลจัดการสอบ คัดเลือกข้อสอบ และให้คะแนน

(3) ผลการสอบแข่งขัน ฝ่ายปกครองไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งบุคคลที่ผ่านการสอบแข่งขันทั้งหมดตามบัญชีรายชื่อผลการสอบที่คณะกรรมการจัดทำเข้าทำงาน ฝ่ายปกครองอาจแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวบางส่วนหรือไม่อาจแต่งตั้งเลยก็ได้[307] แต่อย่างไรก็ตาม ในการแต่งตั้งฝ่ายปกครองจะต้องแต่งตั้งตามลำดับรายชื่อผู้สอบได้ตามบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการสอบจัดทำไว้[308]

---

[305] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ค เล่มเดิม. หน้า 105-106.

[306] คำวินิจฉัยศาลปกครองคดี Abtine ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1924.

[307] คำวินิจฉัยศาลปกครองคดี Gandies ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1950.

[308] คำวินิจฉัยศาลปกครองคดี Association générale des attachés d'administration centrale ลงวันที่ 29 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1970.

3) ระบบการฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่ใกล้เคียงและในบางครั้งต่อเนื่องกับการสอบแข่งขัน แต่จะแตกต่างจากการสอบแข่งขันก็ตรงที่ผู้สอบแข่งขันสามารถพิสูจน์ได้เฉพาะความรู้ด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้พิสูจน์ถึงความสามารถในการทำงานกับฝ่ายปกครอง โดยระบบการฝึกอบรม มี 2 ประเภท ดังนี้[309]

(1) การฝึกงาน (Les stages) ได้แก่ การรับผู้สมัครเข้าเป็นข้ารัฐการให้ลองทำงานในฝ่ายปกครองก่อนที่จะมีการแต่งตั้งให้เป็นข้ารัฐการ ทั้งนี้ เพื่อให้หัวหน้าหน่วยงานได้พิจารณาถึงความสามารถ ความรอบรู้ และวิธีการทำงานของบุคลากรนั้น

ในปัจจุบันการให้ฝึกงานก่อนและเมื่อผ่านการฝึกงานแล้วจึงได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้ารัฐการได้ถูกยกเลิกไปแล้ว คงมีแต่การฝึกงานภายหลังจากที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ามาโดยผู้ผ่านการการสอบคัดเลือกจะได้รับการแต่งตั้งเป็นข้ารัฐการฝึกงาน (Fonctionnaire stagière) ต้องทำการฝึกงานตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ 1 ปี โดยในการฝึกงานนั้นจะต้องฝึกงานในหน่วยงานที่ตนจะต้องทำงานต่อไปเมื่อผ่านพ้นการฝึกงาน[310] เพื่อให้หัวหน้าหน่วยงานสามารถตัดสินได้ว่าบุคคลดังกล่าวมีความรู้ความสามารถพอที่จะทำงานกับคนในหน่วยงานนั้นต่อไปหรือไม่

(2) สถาบันศึกษาอบรมวิชาชีพ เมื่อบุคคลใดสอบเข้าศึกษาในสถาบันศึกษาอบรมวิชาชีพก็จะได้รับการฝึกให้มีความชำนาญเฉพาะด้านตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษานั้นๆ เช่น สถาบันศึกษาอบรมวิชาชีพครู ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง เช่น Ecole de Serres , Ecole Saint-Cloud สถาบันการฝึกอบรมทางเทคนิคประเภทต่างๆ เช่น Ecole de Serres, Ecole des Eaux et Forêts สถาบันศึกษาอบรมวิชาชีพทหาร เช่น Ecole Militaire และ Ecole National d'Administration

ผู้ที่ผ่านการศึกษาจากสถาบันต่างๆ เหล่านี้จะถูกบรรจุให้เป็นข้ารัฐการในหน่วยงานต่างๆ ตามความถนัดทางอาชีพที่ได้รับการศึกษาอบรมมาโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือกเข้าเป็นข้ารัฐการอีกครั้งหนึ่ง

จากการศึกษาไม่ปรากฏว่ากฎหมายว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Fonction publique française) ได้กำหนดให้บุคคลล้มละลาย (La faillite personnelle) เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้าม (Inéligibilité) ในการเป็นข้ารัฐการ (Fonctionaires) ไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด เว้นแต่เฉพาะในตำแหน่งข้ารัฐการระดับสูง (Haute Fonction Publique) ที่มาจากการคัดเลือกแยกเป็นการต่างหากจากข้ารัฐการประเภททั่วไป โดยส่วนใหญ่จะต้องผ่านการฝึกอบรมจากสถาบัน

---

[309] นันทวัฒน์ บรมานันท์ ง เล่มเดิม. หน้า 370-371.

[310] คำวินิจฉัยศาลปกครองคดี Min, Education C/Lamperier ลงวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 1978.

นักปกครองแห่งชาติ (Ecole National d'Administration) หรือจากสถาบันทางวิชาชีพ (Ecole Polytechnique) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทางด้านการเงิน อุตสาหกรรม การเมืองการปกครอง และการบริหารประเทศ โดยอาจดำเนินการที่เป็นการขัดกันแห่งประโยชน์ในการดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ (Incompatibilités) จึงได้กำหนดให้การดำเนินการคัดเลือกบุคคลในระดับตำแหน่งข้าราชการระดับสูงดังกล่าวจะต้องให้ได้บุคลากรที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย ตลอดจนมีปัญหาทางด้านการเงินในการดำรงตำแหน่งดังกล่าว[311]

อนึ่ง สมาชิกรัฐสภาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Le Parlement de la République française) ซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร (Assemblée nationale) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และวุฒิสภา (Sénat) ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้แทนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด โดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (Conditions de candidature et d'éligibilité) และลักษณะต้องห้าม (Inéligibilité) มิให้บุคคลซึ่งถูกประกาศให้เป็นบุคคลล้มละลาย (La faillite personnelle) รวมทั้งถูกห้ามมิให้บริหารงานรัฐวิสาหกิจหรือต้องสะสางบัญชีทรัพย์สินตามคำสั่งศาลในการสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าว นอกจากคุณสมบัติทั่วไปและลักษณะต้องห้ามอันเกี่ยวข้องกับลักษณะบุคคลดังกล่าวแล้วยังได้จำกัดสิทธิของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งไว้ หากปรากฏว่า มีการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Incompatibilités) ซึ่งจำแนกได้ 3 รูปแบบ (Formes) ดังนี้[312]

1) การขัดกันแห่งผลประโยชน์กับตำแหน่งทางรัฐการที่มาจากการเลือกตั้ง (Incompatibilités avec les fonctions publiques électives) โดยกำหนดห้ามบุคคลดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้ในเวลาเดียวกัน ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกรัฐสภายุโรป ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ สมาชิกสภาแคว้น สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาปารีส สมาชิกสภาคอร์ซิกา สมาชิกสภาเทศบาล (จำนวนประชากรในเทศบาลต้องมีไม่ต่ำกว่า 3,500 คน) ในทางตรงกันข้าม สมาชิกรัฐสภาสามารถดำรงตำแหน่งทางบริหารของท้องถิ่นได้ ได้แก่ ประธานสภาภาค ประธานสภาจังหวัด และนายกเทศมนตรี

---

[311] The Secretariat of the United Nations. Op.cit. p. 17.

[312] สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *รัฐสภาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2554, จาก *http://www.senate.go.th/index-of-parliament/pages/index_france01.htm*

2) การขัดกันแห่งผลประโยชน์กับตำแหน่งทางรัฐการที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง (Incompatibilités avec les fonctions publiques non électives) สมาชิกรัฐสภาไม่สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกในคณะรัฐบาล ตุลาการรัฐธรรมนูญ สมาชิกคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม ผู้พิพากษา สมาชิกของคณะกรรมการตุลาการ และข้ารัฐการ (ยกเว้นอาจารย์มหาวิทยาลัย) อย่างไรก็ตามสมาชิกรัฐสภาสามารถปฏิบัติงานชั่วคราวที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลได้ แต่ต้องใช้เวลาไม่เกิน 6 เดือน

3) การขัดกันแห่งผลประโยชน์กับการทำอาชีพอื่น (Incompatibilités avec les autres activités professionnelles) ห้ามสมาชิกรัฐสภาทำงานในบริษัทบางประเภท เป็นผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจหรือองค์กรของรัฐ (ไม่รวมถึงเป็นกรรมการบริหาร) และบริษัทเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ รวมทั้งเป็นทนายฝ่ายตรงข้ามกับรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรภาครัฐ และสมาชิกรัฐสภา

ส่วนในประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายจะต้องถูกห้ามมิให้เข้าดำรงตำแหน่งในการบริหาร จัดการ หรือควบคุมดูแลกิจการทางด้านการค้า (Merchants) หรือกิจการด้านงานช่างฝีมือที่ขึ้นทะเบียน หรือกิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม[313] แต่ไม่ได้รวมถึงอาชีพเกษตรกร ช่างฝีมือ บุคคลผู้มีรายได้ประจำ ข้ารัฐการ หรือบุคคลทั่วไปที่มีหนี้สินแต่ประการใด[314] เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีการฟ้องร้องบุคคลดังกล่าวเป็นคดีแพ่งสามัญแยกเป็นการต่างหากจากบุคคลที่ดำเนินกิจการทางด้านการค้า (Merchants) หรือกิจการด้านงานช่างฝีมือที่ขึ้นทะเบียน หรือกิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจดังกล่าว

---

[313] Code de Commerce, Article L625-2.

[314] Hautcoeur, Pierre-Cyrille; Levratto, Nadine. (2007-12, PSE Working Papers n°2007-29). *"Bankruptcy law and practice in 19th century France."* Paris -Jourdan Sciences Economiques. p. 3. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555, จาก *http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/58/78/28/PDF/wp200729.pdf*

บทที่ 4
วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย ในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และแนวทางแก้ไขปัญหา

สิทธิในการรับราชการเป็นสิทธิพลเมืองที่องค์กรของรัฐทุกองค์กรย่อมมีความผูกพันต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัติใดที่เป็นการจำกัดสิทธิดังกล่าว จึงต้องมีความชัดเจนแน่นอน และจะต้องไม่เป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองสามารถเลือกใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางจนกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การตรากฎหมายขององค์กรนิติบัญญัติจะต้องยึดถือหลักความเสมอภาคซึ่งปรากฏอยู่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และหลักความพอสมควรแก่เหตุซึ่งมีลำดับชั้นในระดับรัฐธรรมนูญ โดยจะต้องไม่ตรากฎหมายให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม นอกเหนือจากคุณวุฒิและความรู้ความสามารถมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้ารับราชการ และถึงแม้ว่าสิทธิในการรับราชการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะเป็นสิทธิสัมพัทธ์ (Relative Rights) ที่อาจมีการจำกัดสิทธิของบุคคลบางประเภทในการประกอบอาชีพได้ แต่การจำกัดสิทธิดังกล่าวย่อมจะสามารถกระทำได้เพียงเท่าที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจไว้ ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

เมื่อได้พิจารณาจากแนวความคิดของการปลดจากล้มละลาย (Discharge of Bankrupt) ตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) แล้วไม่ปรากฏว่าในปัจจุบันกฎหมายล้มละลายมีแนวความคิดที่มุ่งหมายลงโทษ (Punishment) เสมือนหนึ่งว่าบุคคลล้มละลายเป็นอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) ซึ่งจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือจะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาส (Slave) เพื่อเป็นการชำระหนี้สินแทนหนี้เงิน หรือเป็นบุคคลที่มีความประพฤติผิดชั่วช้าในทางศีลธรรมอันดีของสังคม (Morally

reprehensible) หรือเป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดีจนเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม (Being morally defective to the extent of being socially objectionable) ดังเช่นแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีตซึ่งยังมีระบบทาสที่ได้มุ่งประสงค์ให้มีการลงโทษต่อลูกหนี้ด้วยวิธีการทารุณอย่างรุนแรง รวมทั้งการประจานการลงโทษลูกหนี้ในที่สาธารณะ โดยปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลายจากแนวความคิดดั้งเดิมที่พิจารณาว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดเสมือนหนึ่งอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) หรือจะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาส (Slave) นั้น มาสู่แนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) แก่ลูกหนี้ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี (Honest but unfortunate debtors) ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองไม่ให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายจากการก่อหนี้สินของลูกหนี้ขึ้นมาใหม่โดยไม่เป็นที่สิ้นสุด และเป็นรางวัลตอบแทนแก่ลูกหนี้ให้สามารถหลุดพ้นจากการล้มละลาย (Discharge of Bankrupt) และมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh Start) โดยเร็ว

การตรากฎหมายให้มีผลเป็นจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป ย่อมเป็นการตราบทบัญญัติกฎหมายที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริต อันเป็นการนำพาเหตุแห่งความแตกต่างทางสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม มาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาบุคคลเพื่อเข้ารับราชการ นอกเหนือจากเกณฑ์คุณวุฒิและความรู้ความสามารถของบุคคลในการรับราชการ หรือนำกรณีของการล้มละลายมาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อการทดสอบคุณธรรมหรือจริยธรรมในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ ซึ่งไม่เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญที่ได้มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้เป็นไปด้วยความเท่าเทียมกันที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการย่อมสามารถกระทำได้ หากว่าเป็นการจำกัดสิทธิเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่เมื่อได้พิจารณาถึงประโยชน์ของส่วนรวมที่จะได้รับจากการจำกัดสิทธิมิให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการแล้ว จะพบว่าการจำกัดสิทธิบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดแต่อย่างใด หากให้ลูกหนี้นั้นสามารถประกอบอาชีพได้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้มากกว่าที่จะได้รับการชำระหนี้เพิ่มในระหว่างที่ลูกหนี้ยังมิได้หลุดพ้นจากการล้มละลาย และยังส่งผลดีต่อภาครัฐในฐานะผู้มีหน้าที่ในการสร้างงานรายใหญ่ของประเทศที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดเก็บภาษีเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและบำรุงรักษาประเทศชาติต่อไป แต่หากพิจารณาถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการรับบุคคลล้มละลายเข้ารับราชการตามบริบทของ

สังคมไทยแล้วจะพบว่า ล้วนแต่เป็นการนำเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลล้มละลายมาใช้คาดการณ์ไปล่วงหน้าว่าบุคคลล้มละลายจะทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายบ้าง หรือเสื่อมเสียบ้าง โดยมิได้มีเหตุผลทางด้านทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนมาสนับสนุนหลักการดังกล่าว อีกทั้งไม่เป็นการแน่ชัดว่าบุคคลที่มิได้ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น เมื่อได้เข้ารับราชการแล้วจะมีความสุจริตมากกว่าหรือจะมีคุณธรรมและจริยธรรมสูงกว่าลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย หรือบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมอยู่เหนือกว่า จะไม่ทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายหรือเกิดความเสื่อมเสียขึ้นมา

เมื่อไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ได้กระทำการทุจริตหรือคดโกงต่อเจ้าหนี้ตามบทนิยามของคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” แล้ว กรณี ย่อมจะต้องสันนิษฐานให้เป็นคุณต่อลูกหนี้ไว้ก่อนว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำการโดยสุจริต[315] ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไป (General Principle) และเป็นไปตามหลักนิติรัฐที่ได้กำหนดหลักประกันสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย (Nullum crimen, nulla poena sine lege) การจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตในการรับราชการไว้เสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาและจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตามแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีต จึงไม่เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่มุ่งหมายให้อภัยแก่ลูกหนี้ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดีให้สามารถมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่เป็นการสอดคล้องตามหลักนิติรัฐที่ได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้ว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีความชัดเจนและแน่นอน เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน โดยการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตในการรับราชการไว้เสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำความผิดอาญาซึ่งจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงตามแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีต จึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมนั่นเอง

---

[315] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 6 ได้บัญญัติว่า “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”.

ผลการศึกษาพบว่า แม้ในปัจจุบันจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมให้สามารถประกอบอาชีพได้โดยเสมอภาคกัน ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และกฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มุ่งให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่กำหนดให้การสรรหาเพื่อให้ได้บุคคลมาบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรม ตลอดจนประโยชน์ของทางราชการ และกฎหมายล้มละลายที่ได้มีแนวความคิดในการให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายและมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh Start) ได้โดยเร็ว แต่ทว่ากฎหมายดังกล่าวก็มิได้อำนวยประโยชน์ให้แก่บุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตในประเทศไทยที่จะสามารถสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการหรือรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต่อไปได้ ทั้งนี้ เป็นเพราะปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากองค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเองที่ยังมีเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลล้มละลายตามแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีต โดยมองว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ได้กระทำความผิดทุจริตคดโกงต่อเจ้าหนี้ ไม่น่าเชื่อถือ หากให้เข้ารับราชการแล้วจะทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายหรือเสื่อมเสีย และแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานโดยมิได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดของการหลุดพ้นจากการล้มละลาย (Discharge of Bankrupt) ตามหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) จึงส่งผลให้มีกฎหมายหลายฉบับได้นำผลแห่งคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายนั้นมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพไว้ ดังเช่นที่ได้ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งมีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ประกอบด้วย ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์รายละเอียดตามที่ได้ศึกษามา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

4.1 ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

4.1.1 ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

การรับราชการถือเป็นสิทธิพลเมืองที่องค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องมีความผูกพันตามรัฐธรรมนูญ โดยการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกองค์กรจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และให้การรับรองและคุ้มครองปัจเจกบุคคลให้สามารถรับราชการได้โดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งการกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครสอบหรือการจำกัดสิทธิบุคคลบางประเภทเพื่อมิให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสามารถใช้สิทธิในการสมัครรับราชการได้ หากเป็นไปโดยปราศจากเหตุผลที่จะรับฟังได้ ย่อมเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาค การจำกัดสิทธิบุคคลในการรับราชการจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เพื่อมิให้เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ ทั้งนี้ ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้ารับราชการโดยทั่วไปหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้ารับราชการจะใช้หลักเกณฑ์ในเรื่อง “ความสามารถ” เนื่องจากความสามารถของบุคคลจะมีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้นั้น อันเป็นเกณฑ์ที่มีความชอบธรรมที่จะใช้ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่ทำการสอบแข่งขัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นตอนที่สองภายหลังจากที่มีการสอบแข่งขันกันแล้ว แต่ในกรณีทั่วไปแล้ว หน่วยงานของรัฐไม่อาจอาศัยเกณฑ์เรื่องความสามารถมาเป็นการจำกัดสิทธิในการสมัครสอบรับราชการได้[316]

การวัดความสามารถของบุคคลในการรับราชการจะต้องคำนึงถึงระบบคุณธรรม โดยมิได้หมายความว่าให้มีการเปิดโอกาสให้กับบุคคลทุกคน แต่หมายความถึงให้มีการเปิดโอกาสให้เฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติและพื้นฐานความรู้ไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะแสดงความสามารถโดยสมัครเข้าสอบแข่งขัน[317] ตามหลักที่บัญญัติไว้ในมาตรา 52 ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 42 (1) ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ที่ได้กำหนดให้การรับสมัครบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ความเสมอภาค และความเป็นธรรม จึงต้องให้บรรจุบุคคลเข้ารับราชการจากผู้สอบแข่งขันได้ และให้บรรจุตามลำดับที่ในบัญชีผู้สอบแข่งขันได้[318] รวมทั้งให้คำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าว ตลอดจนประโยชน์ของทางราชการเป็นสำคัญ การวัดความสามารถของบุคคลด้วยวิธีการสอบแข่งขันย่อมเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่หน่วยงานของรัฐ

---

[316] บรรเจิด สิงคะเนติ ข (ตุลาคม 2546 – มีนาคม 2547). “ความเสมอภาคในการสมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการ.” *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 2 (2).* หน้า 7-8.

[317] โสรัจ สุจริตกุล. (2514). *การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย: ประชาธิปไตยกับระบบข้าราชการพลเรือน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 30.

[318] ประวีณ ณ นคร. เล่มเดิม. หน้า 81.

ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการ เช่น ในการสมัครสอบแข่งขันหากปรากฏว่ามีผู้สมัครสอบคัดเลือกจำนวนนับหมื่นคน และสามารถเลือกบุคคลที่มีคะแนนสูงสุด 10 อันดับแรกในการรับราชการ ถือเป็นกรณีที่หน่วยงานของรัฐคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมากที่สุด 10 อันดับแรกเพื่อเข้ารับราชการเช่นนี้ ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้สมัครสอบคัดเลือกทั้งหมด จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความชอบธรรมและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากได้อาศัยเกณฑ์ความสามารถของบุคคลตามระบบคุณธรรมมาใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินเพื่อให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสการเข้ารับราชการโดยเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ตาม หากองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองได้ประกาศรับสมัครสอบเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาเกียรตินิยม กรณี ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาแต่มิได้เกียรตินิยมที่มีสถานะทางกฎหมายที่เหมือนกันให้แตกต่างกัน[319] รวมทั้งการห้ามมิให้คนพิการในสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย[320] หรือการห้ามมิให้ผู้ที่มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรมในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษานั้น ย่อมเป็นการขัดต่อสิทธิคนพิการในการเข้าทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ของสหประชาชาติ[321] ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องความพิการ

หากพิจารณาจากผลคำพิพากษาของศาลที่สั่งให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย นอกจากส่งผลต่อการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ด้วยกันหลายประการแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน กล่าวคือ มีผลทำให้ลูกหนี้ที่มีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายไม่อาจทำนิติกรรมสัญญาเพื่อจัดการทรัพย์สินของตนได้ แต่จะมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจทำนิติกรรมสัญญาในการจัดการทรัพย์สินแทนบุคคลล้มละลาย หากบุคคลล้มละลายไปทำนิติกรรมสัญญาใดๆ ขึ้นเอง เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนได้[322] รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมของลูกหนี้ย่อมมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อความสามารถของบุคคลล้มละลายเกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินอันเป็นความสามารถของบุคคลในทางแพ่ง

---

[319] คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.158/2550.

[320] คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.142/2550.

[321] คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15/2555.

[322] อำพล เจริญชีวินทร์. เล่มเดิม. หน้า 8.

ในกรณีนี้ ราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำนิยามของคำว่า “Capacity” หมายความถึง ความสามารถของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง[323] ส่วนคำว่า “Competence” หมายความถึง ความรู้ความสามารถของบุคคลที่เหมาะสมในการรับราชการ อันเป็นหลักการบริหารงานบุคคลที่สำคัญตามระบบคุณธรรม ซึ่งการกำหนดให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการโดยพิจารณาจากเกณฑ์ความสามารถของบุคคลในการจัดการทรัพย์สินตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยความสามารถตลอดจนความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจต่อบุคคลล้มละลายที่มีมาแต่ในอดีต ซึ่งเป็นเกณฑ์อื่นนอกเหนือจากความรู้ความสามารถในการรับราชการตามระบบคุณธรรมนั้น จึงเป็นการอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการที่เป็นการบิดเบือนต่อหลักการใช้อำนาจในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และไม่เป็นไปตามหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่มุ่งประสงค์ให้มีการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญโดยคำนึงถึงระบบคุณธรรมเป็นสำคัญ

เมื่อพิจารณาจากหลักความเสมอภาคที่ได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การกระทำที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัตินั้น ได้แก่ การปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อบุคคลที่มีสถานะหรือข้อเท็จจริงที่เหมือนกัน เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้บุคคลทุกคนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องดังกล่าว สำหรับเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลทั่วไปและบุคคลล้มละลายนั้น จะต้องพิจารณาระหว่างบุคคลทั่วไปกับบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายว่ามีสาระสำคัญเหมือนกันหรือต่างกัน กรณีนี้ถือว่าบุคคลทั่วไปและบุคคลล้มละลายมีสาระสำคัญเหมือนกัน จึงต้องได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันในโอกาสในการสมัครสอบคัดเลือกบุคคลบรรจุเข้ารับราชการอย่างเดียวกัน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีคุณสมบัติและพื้นฐานความรู้ความสามารถเสมอกันมีสิทธิในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ โดยไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพื่อเป็นการแสดงว่าบุคคลทั่วไปและบุคคลล้มละลายต่างก็ได้รับหลักประกันสิทธิในความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวในข้อเท็จจริง หรือสถานะเดียวกัน จะต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมือนกัน ซึ่งการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลล้มละลายเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางด้านสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม อันมีสาระสำคัญเป็นอย่างเดียวกันให้เป็นการแตกต่างกันนั้น จึงมิอาจกระทำได้

---

[323] ราชบัณฑิตยสถาน ง (2549). *ศัพท์นิติศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 38.

ในการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญนี้ ได้จำแนกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี โดยพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และพิจารณาตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ

4.1.1.1 พิจารณาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นับตั้งแต่ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ที่ได้กำหนดหลักการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีหลักการว่าด้วยความเสมอภาคปรากฏอยู่ด้วยนั้น และได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดฉบับหนึ่งที่ได้กำหนดให้มีหลักประกันสิทธิและเสรีภาพ และได้มีการบัญญัติรับรองหลักแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้เป็นครั้งแรก รวมทั้งได้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และองค์กรตามรัฐธรรมนูญซึ่งมีพันธกิจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดจนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่ก็ยังคงปรากฏว่าในปัจจุบันมีกฎหมายหลายฉบับได้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการหรือการดำรงตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป โดยได้รับแนวความคิดดังกล่าวจากกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนซึ่งมีสภาพเป็นกฎหมายกลางในการบริหารงานบุคคลภาครัฐ และเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ตามหลักเกณฑ์การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้วพบว่า กฎหมายดังกล่าวได้มีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยจำแนกพิจารณาได้ดังนี้

1) การมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

ตามบริบทของสังคมไทย มิอาจปฏิเสธว่าในแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการนั้นหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัตินี้เป็นเรื่องที่คุ้นเคยในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาช้านาน ดังมีสำนวนของไทยว่า “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า” ซึ่งหมายถึงการให้หรือแจกจ่ายอะไรที่ไม่ทั่วถึงกัน[324] อันเป็นกรณีสะท้อนบริบทของสังคมไทยได้ว่ายังมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อยู่เสมอ และจากการศึกษาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งได้มีอิทธิพลสำคัญต่อการยกร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบ

---

[324] ฤทัย หงส์สิริ. (2543, กันยายน - ธันวาคม). “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและมาตรการของรัฐที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม.” *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 2 (6).* หน้า 19.

ข้าราชการพลเรือนของไทยนั้น กลับไม่ปรากฏว่าในปัจจุบันประเทศดังกล่าวได้มีบทบัญญัติให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการดังเช่นกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนของไทยที่ได้กำหนดลักษณะต้องห้ามมิให้บุคคลล้มละลายสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการในทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป รวมทั้งเป็นเหตุในการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการโดยการพิจารณาจากความไม่สามารถในการจัดการทรัพย์สินซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในทางแพ่งตลอดจนความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจที่มีต่อบุคคลล้มละลาย มาใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณาบุคคลในการรับราชการ นอกเหนือจากเกณฑ์ความรู้ความสามารถของบุคคลในการรับราชการนั้น

อนึ่ง เมื่อไม่ปรากฏว่าลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนแล้ว การตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตในการรับราชการโดยพิจารณาจากเกณฑ์อื่นนอกเหนือจากความสุจริต ความรู้ความสามารถของบุคคลตามระบบคุณธรรม ตลอดจนความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจที่มีต่อบุคคลล้มละลายมาแต่ในอดีตนั้น จึงเป็นกฎหมายที่มุ่งหมายใช้บังคับเป็นการเฉพาะเจาะจงและเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลาย

2) การระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากคำปรารภในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 33 มาตรา 43 และมาตรา 64 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” นั้น จะพบว่าในทางหลักการแล้ว พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มิอาจมาจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการประกอบอาชีพรับราชการได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 43 เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขันเท่านั้น

แต่ผลการศึกษากลับพบว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลล้มละลายในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ และเป็นเหตุในการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการในทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป โดยไม่ปรากฏว่าจะทำให้เจ้าหนี้หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้รับประโยชน์และยังไม่เป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มปัญหาอัตราการว่างงานของประเทศ ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิในการประกอบอาชีพให้เป็นไปโดยเสมอภาคกัน ระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และไม่เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่มุ่งประสงค์ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในปริมาณสูงสุดจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเท่าเทียมกัน และให้ลูกหนี้ที่สุจริตได้รับการปลดจากล้มละลายเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็ว หากลูกหนี้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาของสังคมต่อไป เช่น การลักทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การชิงทรัพย์ เป็นต้น อันจะเป็นปัญหาของสังคมที่สืบเนื่องมาจากลูกหนี้ไม่มีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ และในที่สุดนั้น หากเจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้ที่เพียงพอ อาจส่งผลทำให้เจ้าหนี้เหล่านั้นต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายไปพร้อมๆ กับลูกหนี้ต่อไป ดังนั้น จึงไม่ปรากฏว่าการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

3) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานต้องกระทำเท่าที่จำเป็น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

จากการศึกษาพบว่า การรับราชการถือเป็นอาชีพหนึ่ง (Career) ดังที่ได้ปรากฏตามคำปรารภในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 ว่า “โดยที่มีพระราชประสงค์จะทรงวางระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปในทางเลือกสรรผู้ที่มีความรู้และความสามารถเข้ารับราชการเป็นอาชีพ” นั้น เมื่อการรับราชการถือเป็นอาชีพหนึ่งแล้ว การจำกัดสิทธิบุคคลในการรับราชการ จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่กำหนดให้บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบ

กิจการหรือประกอบอาชีพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว จะพบว่า ได้มีการจำแนกถ้อยคำระหว่างคำว่า“เสรีภาพในการประกอบกิจการ” กับ “เสรีภาพในการประกอบอาชีพ” ต่างหากจากกัน โดยเสรีภาพในการประกอบกิจการนี้ แม้ว่าจะมีความหมายเกี่ยวพันใกล้ชิดกับเสรีภาพในการทำงานก็ตาม แต่เสรีภาพในการประกอบกิจการก็มีความแตกต่างจากเสรีภาพในการทำงานอยู่บ้าง เนื่องจากเสรีภาพในการทำงานเป็นหลักการที่ยืนยันการห้ามมิให้มีการวางหลักเกณฑ์ในลักษณะบังคับต่อบุคคลที่ประสงค์จะทำงาน (เพื่อไม่ให้ทำงาน) หรือต่อบุคคลที่ไม่ประสงค์จะทำงาน (เพื่อให้ทำงาน) โดยมุ่งเน้นไปที่การทำงานด้วยกำลังกายหรือกำลังสติปัญญาของบุคคลแต่ละคน ในขณะที่เสรีภาพในการประกอบกิจการอันเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรมนั้นมีการลงทุนเป็นเงื่อนไขสำคัญ[325] ดังนั้น เมื่อได้พิจารณาตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพียงแต่กำหนดให้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว ห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตน เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นชอบของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้[326] อันมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบกิจการไว้เท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่ามีข้อห้ามมิให้บุคคลล้มละลายในการทำงานไว้แต่อย่างใด

แม้ในทางเนื้อหาจะไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการไว้เป็นการสิ้นเชิงก็ตาม โดยได้กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ที่จะสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายสามารถเข้ารับราชการได้[327] ตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนดไว้[328] เป็นการเฉพาะรายหรือจะ

---

[325] กฤษณ์ วสีนนท์ ข (2551). *เอกสารประกอบ การเรียนการสอนวิชากฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.* หน้า 20.

[326] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 24.

[327] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสอง.

[328] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสาม.

ประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปได้ก็ตาม[329] แต่เมื่อไม่ปรากฏว่าบุคคลล้มละลายได้กระทำการอันได้ชื่อว่า เป็นผู้ประพฤติเสื่อมเสียชื่อเสียงแห่งตน และเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ[330] ที่ถือเป็นความผิดวินัย[331] หรือเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ที่ถือเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง[332] หรือเป็นบุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน[333] ดังนั้น การตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้ โดยไม่ปรากฏว่าบุคคลล้มละลายได้กระทำการดังกล่าว หรือหากให้รับราชการจะทำให้ราชการได้รับความเสียหายหรือเกิดความเสื่อมเสีย เสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำความผิดทุจริตคดโกงต่อเจ้าหนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นบทลงโทษบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตมิให้สามารถเข้ารับราชการได้ทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไปดังเช่นแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีตที่ได้มุ่งหมายให้มีการลงโทษต่อลูกหนี้ด้วยวิธีการทารุณอย่างรุนแรง ซึ่งจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง รวมทั้งการประจานการลงโทษลูกหนี้ในที่สาธารณะนั้น จึงเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ประสงค์จะทำงาน ซึ่งเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่รุนแรงเกินกว่าความจำเป็น และกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

4.1.1.2 พิจารณาตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ

กฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องไม่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ ถึงแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายมาจำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะได้ แต่ก็หาได้มีอำนาจตัดหรือเพิกถอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยไม่ ซึ่งบทบัญญัติที่เป็นการตัดหรือเพิกถอน

---

[329] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสี่.

[330] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 82 (10).

[331] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 84.

[332] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 85 (4).

[333] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 6.

สิทธิและเสรีภาพ ย่อมถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ โดยการที่จะรู้ว่าการตัดหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายนั้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่นั้น จึงต้องใช้หลักความพอสมควรแก่เหตุระหว่างความจำเป็นที่จะต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพกับการจำกัดนั้นเอง ถ้าไม่ได้สัดส่วนก็ถือว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นเกินความเหมาะสม เมื่อเทียบกับสัดส่วนกับความจำเป็นที่ต้องจำกัด ก็ถือว่าการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ[334] ดังนั้น การใช้อำนาจขององค์กรนิติบัญญัติและองค์กรอื่นที่ได้รับมอบอำนาจจากองค์กรนิติบัญญัติในการตรากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใด มาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ นอกจากต้องพิจารณาให้สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ยังจะต้องพิจารณาจากหลักความพอสมควรแก่เหตุประกอบด้วยอีกประการหนึ่ง โดยสามารถจำแนกพิจารณาเป็นกรณีได้ดังต่อไปนี้

1) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

โดยทั่วไปการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไป หากการใช้อำนาจไปในทางที่มิชอบ ย่อมเป็นเหตุแห่งความไม่สมบูรณ์ที่เกิดมาจากการที่ฝ่ายปกครองไม่เคารพหลักเกณฑ์เหล่านี้ ซึ่งการมุ่งต่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการบิดเบือนการใช้อำนาจไปจากวัตถุประสงค์แห่งกฎหมาย โดยการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารนั้น แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์แห่งผลประโยชน์มหาชน แต่ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้เพื่อการกระทำนั้นๆ ต้องถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยบิดเบือนจากวัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้[335] ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมีวัตถุประสงค์ในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญโดยคำนึงถึงระบบคุณธรรม ได้แก่ ความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ[336] ซึ่งการบริหารทรัพยากรบุคคล ต้องคำนึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์กรและลักษณะของงาน โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม[337] การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการให้ประโยชน์อื่นแก่ข้าราชการต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรม โดยพิจารณาจากผลงาน ศักยภาพ และความประพฤติ และจะนำความคิดเห็นทางการเมือง

---

[334] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ก เล่มดิม. หน้า 34.

[335] สำนักงานศาลปกครอง. (2547). *หลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศส*. หน้า 265-267.

[336] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (1).

[337] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (2).

หรือสังกัดพรรคการเมืองมาประกอบการพิจารณามิได้[338] การดำเนินการทางวินัย ต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ[339] และการบริหารทรัพยากรบุคคลต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง[340] แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงบางตำแหน่ง[341] เช่น ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวง ได้แก่ ปลัดกระทรวง และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น อาจมีบทบัญญัติยกเว้นหลักการทั่วไปเป็นการเฉพาะมิให้บุคคลล้มละลายดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ เพื่อมิให้ส่งผลให้การดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือมีความเสี่ยงที่จะทำให้การบริหารราชการเกิดความไร้ประสิทธิภาพและขาดความต่อเนื่อง รวมทั้งอาจเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์กับตำแหน่งหรือการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกรณีนี้อาจมีบทบัญญัติยกเว้นเป็นการเฉพาะมิให้บุคคลล้มละลายปฏิบัติหน้าที่หรือดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ จนกว่าจะได้รับการปลดจากล้มละลายหรือศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งให้ยกเลิกการล้มละลายนั้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

2) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความเหมาะสม

เมื่อได้พิจารณาจากการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการตามหลักความเหมาะสม จะพบว่าการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการในทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญไว้เป็นการทั่วไป จะต้องพิจารณาว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ในเมื่อหลักการบริหารราชการแผ่นดินของส่วนราชการได้มีกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการรับสมัครบุคคลเข้ารับราชการและหลักปฏิบัติราชการที่ดีไว้จำนวนหลายฉบับ ได้แก่ ข้อบังคับว่าด้วยการตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือชื่อ และตรวจสอบประวัติอาชญากรของบุคคล[342] ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการพิมพ์ลายนิ้วมือ[343] ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ[344] ระเบียบการเบิกจ่ายเงินจากคลัง การเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลัง[345] ระเบียบการอนุมัติเบิกจ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินที่ต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามระเบียบของ

---

[338] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (3).

[339] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (4).

[340] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (5).

[341] กฎ ก.พ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่ง พ.ศ. 2551, ข้อ 3 (2).

[342] ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 6/2501 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2501 เรื่อง ระเบียบการพิมพ์ลายนิ้วมือข้าราชการทหาร, พลเรือน, พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล และพนักงานขององค์การของรัฐบาลต่างๆ.

[343] ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543.

[344] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2517.

[345] ระเบียบการเบิกจ่ายเงินจากคลัง การเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2551.

ทางราชการ[346] หลักปฏิบัติราชการเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง[347] กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัยและป้องกันมิให้ผู้ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย[348] และดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือนสามัญที่กระทำความผิดวินัย[349] รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ[350] หรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการถ้าให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ[351] มีประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนที่ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมของข้าราชการพลเรือนให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมที่กำหนดขึ้น พร้อมทั้งมีกลไกและระบบในการดำเนินงานเพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดขั้นตอนการลงโทษตามความร้ายแรงแห่งการกระทำ หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย[352] มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดทางละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะเมื่อเจ้าหน้าที่กระทำความผิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง[353] มีกฎหมายอาญาอันเป็นบทกฎหมายที่กำหนดความรับผิดทางอาญาและให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษทางอาญา[354] มีกฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น ประชาชนได้รับการ

---

[346] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

[347] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539.

[348] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 87.

[349] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 88 วรรคสอง ได้บัญญัติว่า “โทษทางวินัย มี 5 สถาน ดังต่อไปนี้ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ตัดเงินเดือน (3) ลดเงินเดือน (4) ปลดออก และ (5) ไล่ออก”.

[350] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคหนึ่ง (5) ประกอบ กฎ ก.พ. ว่าด้วยการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการ กรณีไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พ.ศ. 2552.

[351] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคหนึ่ง (6).

[352] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, มาตรา 279.

[353] พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539.

[354] ประมวลกฎหมายอาญา.

อำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ[355] รวมทั้งการมีหน่วยงานตรวจสอบภายในของแต่ละส่วนราชการ เช่น กลุ่มตรวจสอบภายในขึ้นตรงต่อหัวหน้าส่วนราชการ มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบผลการอนุมัติและการเบิกจ่ายงบประมาณของส่วนราชการ กลุ่มงานวินัยและนิติการ หน่วยงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ และหน่วยงานตรวจสอบจากภายนอก ได้แก่ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญในการติดตามตรวจสอบการเบิกจ่ายงบประมาณของส่วนราชการและรับเรื่องร้องเรียนต่างๆ ได้แก่ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมา จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตในการประกอบอาชีพลักษณะที่เป็นการเหวี่ยงแหห้ามมิให้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป โดยมิได้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญตามประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งของข้าราชการพลเรือนสามัญตามแนวความคิดว่าด้วยการเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man/woman to the right job) ตามความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ คุณวุฒิ ประสบการณ์ และคุณลักษณะอื่นๆ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการรับราชการ[356]

3) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความจำเป็น

หากพิจารณาจากลูกหนี้ที่ถูกศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้วจะพบว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้นั้น ลูกหนี้ย่อมตกเป็นผู้หย่อนความสามารถ กล่าวคือ ลูกหนี้จะกระทำการใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการของตนมิได้ เว้นแต่จะได้กระทำตามคำสั่งหรือความเห็นของศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้จัดการทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ และเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจในการจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ และการกระทำการอื่นๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้[357] อันส่งผลในเรื่องความสามารถในทางแพ่ง (Capacity) ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ แต่ความสามารถดังกล่าวก็มิได้หมายความถึงความรู้ความสามารถ (Competence) ในการรับราชการตามหลักการบริหารงานบุคคลของระบบคุณธรรม (Merit system) ที่มุ่งหมายที่จะเลือกสรรให้ได้บุคคลที่มี

---

[355] พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546.

[356] โปรดดูเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 45 และมาตรา 46 ประกอบ กฎ ก.พ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่ง พ.ศ. 2551.

[357] สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด (ม.ป.ป.). *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.* หน้า 2.

ความรู้ความสามารถที่ดีที่สุดเท่าที่จะพึงหามาได้ในการรับรับราชการ (Get competence men for competence jobs) แต่อย่างใด โดยลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายดังกล่าวยังคงมีความรู้ความสามารถ (Competence) ในการปฏิบัติราชการทุกประการเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ซึ่งการตัดโอกาสหรือจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการ จะต้องพิจารณาว่ามีความจำเป็นมากน้อยเพียงใดที่จะต้องมีการกำหนดให้มีการตัดโอกาสหรือจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้ทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป และจะมีมาตรการที่รุนแรงน้อยกว่าการตัดโอกาสหรือจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการดังกล่าวหรือไม่ แต่เมื่อได้พิจารณาจากความรู้ความสามารถ (Competence) ของบุคคลล้มละลายในการรับราชการตามระบบคุณธรรม (Merit system) ได้พบว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจะได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายถูกจำกัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินการเลือกที่อยู่อาศัย และเสรีภาพในการเดินทางในระหว่างที่ยังไม่ได้รับปลดจากล้มละลาย แต่ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดห้ามมิให้บุคคลดังกล่าวในการทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนแต่อย่างใด

ดังนั้น การตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี (Honest but misfortunate debtor) ซึ่งขาดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน(Capacity) มิให้สามารถเข้ารับราชการได้ทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป โดยไม่ปรากฏว่าบุคคลล้มละลายมีพฤติกรรมที่เสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีของประชาชน และการไม่พิจารณาบุคคลล้มละลายในการรับราชการจากหลักความรู้ความสามารถในการรับราชการตามหลักการบริหารงานบุคคลของระบบคุณธรรม แต่กลับพิจารณาจากความสามารถในการจัดการทรัพย์สินซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในทางแพ่ง หรือความเหมาะสมอย่างอื่นนอกเหนือจากความรู้ความสามารถ (Competence) มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาเข้ารับราชการ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการที่ถือปฏิบัติกันมาโดยตลอด เสมือนหนึ่งว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้กระทำความผิดอาญาดังเช่นอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) ซึ่งจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือจะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาส (Slave) เพื่อเป็นการชำระหนี้สินแทนหนี้เงิน หรือเป็นผู้ที่มีความชั่วช้าในทางศีลธรรมอันดี ตามแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีต ทั้งที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในปัจจุบันได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการ และกรณีหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ หากให้ผู้นั้นรับราชการต่อไป จะเป็นการเสียหายแก่

ราชการอยู่แล้ว ซึ่งการตรากฎหมายให้ฝ่ายปกครองสามารถเลือกใช้ดุลพินิจว่า สมควรให้บุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตซึ่งยังเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีสภาพร่างกายและจิตใจเป็นปกติในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป และยังสามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการนั้น ย่อมเป็นการตรากฎหมายที่เป็นการบิดเบือนต่อหลักการใช้อำนาจให้แตกต่างไปจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญจนเกินกรอบแห่งความจำเป็นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

4) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบ

มาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้นมาเพื่อบังคับนั้น นอกจากเป็นมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นแล้ว จะต้องเป็นมาตรการที่พอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบนี้อีกประการหนึ่ง โดยเรียกร้องให้องค์กรนิติบัญญัติชั่งน้ำหนักประโยชน์ที่มหาชนจะได้รับกับประโยชน์ที่เอกชนจะต้องสูญเสียไป อันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามมาตรการแห่งกฎหมายที่เหมาะสมและจำเป็น กล่าวอีกนัยหนึ่ง มาตรการตามกฎหมายย่อมขัดต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุ หากมาตรการนั้นไม่ได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ[358] ซึ่งในการพิจารณาว่าการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการจะเป็นการขัดต่อหลักความพอสมควรแก่เหตุในความหมายอย่างแคบหรือไม่ อาจจำแนกพิจารณาได้ ดังนี้

(1) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น

เนื่องจากกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งเฉลี่ยแก่เจ้าหนี้ให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม เพื่อมิให้เจ้าหนี้และประชาชนได้รับความเสียหายจากการก่อหนี้สินของลูกหนี้ต่อไปโดยไม่สิ้นสุด จึงได้จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบกิจการ (Restriction of the Bankrupt Rights to engage in an enterprise) เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย (Liberty of making the choice of his or her residence) และเสรีภาพในการเดินทาง (Liberty of traveling) ในระหว่างที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge of bankrupt) ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่เจ้าหนี้ และประชาชน ในขณะเดียวกันก็เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ให้มีโอกาสได้รับชำระหนี้เพิ่มเติมในระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลายนั้น รวมทั้งให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตได้รับการปลดจากล้มละลาย และสามารถมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Start a fresh) ได้โดยเร็ว โดยไม่ปรากฏว่านับแต่มีประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จนถึงปัจจุบัน หรือปรากฏตามแนวคำพิพากษาของศาลล้มละลายกลางได้มีการกำหนดห้ามมิให้บุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนไว้แต่อย่างใด

---

[358] วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เล่มเดิม. หน้าเดิม.

ตามที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิมิให้บุคคลล้มละลายในการเข้ารับราชการ[359] รวมทั้งเป็นเหตุให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการไว้เป็นหลักการทั่วไป[360] ย่อมเป็นเหตุให้บุคคลล้มละลายไม่อาจประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ (Competence) และทักษะความชำนาญ(Skill) ได้ นอกจากอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน (Worker) ซึ่งกฎหมายล้มละลายมิได้มีวัตถุประสงค์ไว้เช่นนั้น เพราะหากลูกหนี้สามารถเข้ารับราชการหรือยังคงรับราชการอยู่ต่อไป ฝ่ายเจ้าหนี้ก็จะมีสิทธิได้รับการชำระหนี้เพิ่มขึ้น โดยการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการนั้น ย่อมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใด[361] หากบุคคลล้มละลายสามารถเข้ารับราชการได้ย่อมส่งผลดีต่อเจ้าหนี้ที่จะยังพอมีโอกาสได้รับชำระหนี้ในระหว่างที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลายเพิ่มขึ้น รวมทั้งการจำกัดสิทธิมิให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการหรือการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการ ย่อมส่งผลกระทบต่อปัญหาอัตราการว่างงานของประเทศที่จะสูงขึ้น อีกทั้งฝ่ายเจ้าหนี้ก็มิอาจได้รับชำระหนี้เพิ่มเติมในระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่รับการปลดจากล้มละลาย อันเนื่องมาจากลูกหนี้ไม่มีรายได้อื่นใด และย่อมทำให้ครอบครัวของบุคคลล้มละลายได้รับผลกระทบตามมาด้วย เนื่องจากไม่มีรายได้อื่นมาใช้จ่ายภายในครอบครัว จนอาจส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมที่จะมีอัตราการว่างงานและก่อให้เกิดปัญหาของสังคมเพิ่มขึ้นตามมา และทำให้ระบบเศรษฐกิจเสื่อมถอยลง อันเนื่องมาจากเกิดปัญหาหนี้สูญ (Non Performing Loan: NPL) อีกทั้งยังเป็นการลดคุณค่าของบุคคลซึ่งกระทำการโดยสุจริตที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ซึ่งการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้ จึงทำให้ผู้ที่เคยทำงานซึ่งต้องใช้ความรู้ความสามารถ (Competence) และทักษะความชำนาญ (Skill) ในการรับราชการ และสามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการนั้น ไม่สามารถเข้ารับราชการได้ เนื่องมาจากตราบาปที่สังคมไทยยังมองว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้กระทำความผิดหรือมีความเสื่อมเสีย ทั้งที่บุคคลดังกล่าวยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นประโยชน์แก่ทางราชการ จึงทำให้งบประมาณที่ภาครัฐต้องใช้จ่ายไปเพื่อการพัฒนาบุคลากรภาครัฐนั้นเป็นการสูญเปล่าประโยชน์ไป

---

[359] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 ข. (6).

[360] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคหนึ่ง (3).

[361] รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 37. เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2554 ณ ห้องประชุมคณะกรรมาธิการ หมายเลข 215- 216 ชั้น 2 อาคารรัฐสภา 2. หน้า 1.

(2) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

กฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม มิให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายจากการแบ่งเฉลี่ยกองทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้โดยเท่าเทียมกัน มิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกัน และคุ้มครองประชาชนมิให้ได้รับความเสียหายจากการประกอบกิจการที่อาจเป็นฉ้อโกงประชาชน จึงได้มีมาตรการป้องกันมิให้ลูกหนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการจัดการกิจการหรือทรัพย์สินดังกล่าว รวมทั้งถูกจำกัดสิทธิบางประการในระหว่างที่ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย อันเป็นมาตรการบังคับต่อลูกหนี้ในทางแพ่งเพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยเมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายแล้ว จะพบว่ามีวัตถุประสงค์ในการห้ามมิให้นิติบุคคลที่ได้ชำระบัญชีและเลิกกิจการไปดำเนินกิจการได้ต่อไป รวมทั้งห้ามมิให้บุคคลล้มละลายเข้าร่วมประกอบกิจการในลักษณะทางธุรกิจการค้าและอุตสาหการเท่านั้น เพื่อเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม โดยมิได้มีวัตถุประสงค์ให้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพแต่อย่างใด ซึ่งการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตในการประกอบอาชีพลักษณะที่เป็นการเหวี่ยงแห ห้ามมิให้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งไว้เป็นการทั่วไป อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลที่ไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายกำหนดไว้

(3) ศีลธรรมอันดีของประชาชน

ตามแนวความเชื่อของสังคมไทยที่สั่งสมกันมาเป็นเวลาช้านานนับแต่ในอดีตที่มองว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีความประพฤติผิดทำนองคลองธรรมหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้วยการติดสุรายาเมา เสเพลเป็นอาจิณ จนขาดความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตน ทำให้ศาลต้องพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย รวมถึงมองว่าเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมเสื่อมเสียหรือกระทำการทุจริต คดโกงต่อเจ้าหนี้ ถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะได้มีการจำแนกถ้อยคำระหว่างลูกหนี้ที่สุจริตและทุจริตออกจากกัน โดยการกำหนดบทนิยามคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่มุ่งประสงค์ให้ลูกหนี้ที่สุจริตได้รับการปลดจากล้มละลายเพื่อให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็ว ส่วนบุคคลล้มละลายทุจริตนั้น นอกจากไม่สามารถได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ก็ยังมีความผิดต้องระวางโทษปรับหรือโทษจำคุก หรือทั้งปรับทั้งจำ แต่การที่องค์กรนิติบัญญัติได้ตรากฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนซึ่งมีสภาพเป็นกฎหมายกลางในการบริหารงานบุคคลภาครัฐซึ่งเป็น

ต้นแบบของกฎหมายหลายฉบับที่องค์กรบริหารงานบุคคลอื่นได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป โดยไม่ปรากฏว่ามีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายทุจริตไว้ด้วยนั้น จึงทำให้สังคมไทยซึ่งมีเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลดังกล่าวเดิมอยู่แล้วยิ่งเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีความประพฤติผิดทำนองคลองธรรมหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จนกลายเป็นว่าลูกหนี้ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายและได้ประกอบสัมมาชีพมานั้น เมื่อต้องประสบเคราะห์ร้ายชั่วครั้งชั่วคราวจากการดำเนินธุรกิจหรือบริหารการเงินผิดพลาดแล้ว กลับจะต้องถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือเสื่อมเสียดังเช่นกรณีบุคคลล้มละลายทุจริต

4.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

จากที่ได้วิเคราะห์ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแล้วจะพบว่าแม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะได้มีการกำหนดรับรองสิทธิของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความรวมถึงบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายด้วยนั้น ซึ่งการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในเมื่อรัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ การบัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องหลักการสำคัญๆ เพื่อขยายความเพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญ จึงต้องมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติรองรับไว้ แม้ว่าในอดีตได้เคยมีกระแสการเรียกร้องให้มีการนำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ... โดยนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ ที่ได้เสนอมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับปวงชนชาวไทย ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ฉบับลงวันที่ 22 มิถุนายน 2550 มาประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมาย โดยให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรองรับสิทธิของปวงชนชาวไทยที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติไว้ว่า การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ แต่ในทาง

ปฏิบัตินั้น ยังปรากฏว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายไว้เป็นการทั่วไป ให้พบเห็นอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ

โดยจากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส แล้วไม่ปรากฏว่าประเทศดังกล่าวมีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่อย่างใด ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

(1) ประเทศอังกฤษ

ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) ของประเทศอังกฤษ มิได้จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด แต่ได้ยกเว้นเป็นการเฉพาะมิให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือเป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) ในการเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอาจส่งผลให้มีการยักยอกเงิน (Might permit the misappropriation) ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public Fund) ไว้ ได้แก่ ตำแหน่งที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง (Wages) เงินเดือน (Salary) และภาษีเงินรายได้ (Income Tax) ฯลฯ และหากข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) แล้ว จะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดรับทราบ โดยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือเป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) จะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด

(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการพลเรือน ค.ศ. 1978 (Civil Service Reform Act of 1978) ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายล้มละลาย มาตรา 525 (a) และ (b) (Title 11, United States Code (Bankruptcy) Section 525 (a) and (b)) ยังได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) และหน่วยงานเอกชน (Private employer) ไว้ ดังนี้

(a) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) ปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) การเลิกจ้าง (Terminate the employment) หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้หรือเป็นบุคคลล้มละลายตามประมวลกฎหมายนี้ หรือบุคคลอื่น (Another person) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการล้มละลายนี้

(b) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน (Private employer) เลิกจ้าง (Terminate the employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือปัจเจกบุคคลเพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หรือเป็นลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ หรือปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด

(3) ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การเป็นข้ารัฐการ (Fonctionaires) ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมิได้จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการเข้าเป็นข้ารัฐการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด ยกเว้นในตำแหน่งข้ารัฐการระดับสูง (Haut fonctionnaire) ซึ่งมาจากการคัดเลือกแยกเป็นการต่างหากจากข้ารัฐการระดับทั่วไป รวมทั้งบรรดาสมาชิกรัฐสภาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Le Parlement de la République française) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Assemblée nationale) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และสมาชิกวุฒิสภา (Sénat) ซึ่งกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (Conditions de candidature et d'éligibilité) และลักษณะต้องห้าม (Inéligibilité) โดยการห้ามมิให้บุคคลซึ่งถูกประกาศให้เป็นบุคคลล้มละลาย (La faillite personnelle) รวมทั้งบุคคลซึ่งถูกห้ามมิให้บริหารงานรัฐวิสาหกิจหรือต้องสะสางบัญชีทรัพย์สินตามคำสั่งศาลนั้น ในการสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าว

ดังนั้น การรับเอาหลักกฎหมายที่ดีๆ ที่เราได้พบเห็นในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยไม่ได้เคยศึกษาตัวอย่างของการบังคับใช้อย่างจริงจังนั้น จึงไม่ต่างอะไรกับการไปนำเข้าเครื่องจักรโดยมิได้ศึกษาคู่มือการใช้งาน นั่นคือ หาประโยชน์อันใดไม่ได้เลย[362] ดังเช่น หลักความเสมอภาคที่แม้จะได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนับมาแต่ฉบับแรก แต่ผลบังคับใช้ตามหลักการดังกล่าวก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงเห็นควรเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไว้สองแนวทาง ได้แก่

แนวทางแรก ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสาม โดยให้มีข้อความคุ้มครองรวมไปถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายที่ยังไม่เป็นการสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนี้

---

[362] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ก เล่มเดิม. หน้า 105-106.

"การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การเป็นบุคคลล้มละลาย ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้"

แนวทางที่สอง ให้มีการนำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....ที่เสนอโดยนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ฉบับลงวันที่ 22 มิถุนายน 2550 มาประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว เพื่อให้เกิดความเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน แต่ทั้งนี้ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 3 ของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

"การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม" หมายความถึง การกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่แม้จะมิได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้ต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่น รวมถึงการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การเป็นบุคคลล้มละลาย ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเลือกปฏิบัติให้หมายความรวมถึงการก่อกวน การคุกคาม หรือการชี้นำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ด้วยกันหลายประการ เนื่องจากมีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป แม้จะไม่ปรากฏว่าได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการไว้เป็นการสิ้นเชิงก็ตาม โดยได้กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ที่จะสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายสามารถสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการไว้เป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไป ซึ่งมติของ ก.พ. ในการพิจารณายกเว้นดังกล่าว

จะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม และการลงมติให้กระทำโดยลับ[363] เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนดไว้[364] แต่ในแนวทางปฏิบัติของส่วนราชการในปัจจุบันได้ถือตามแนวทางปฏิบัติของ ก.พ. ตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555 ที่ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามกรณี ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ประกอบกับมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้กำหนดไว้ว่า เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานว่าไม่มีการประนอมหนี้ ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดเป็นบุคคลล้มละลาย นับแต่นั้น ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งมีคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ตามมาตรา 110 (3) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ออกจากราชการ

แม้ว่าในปัจจุบันจะได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม หรือ ก.พ.ค.ไว้เป็นครั้งแรกในลักษณะ 2 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งหกปีนับแต่วันที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวนั้น[365] เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลและพิทักษ์ระบบคุณธรรมในการบริหารบุคคลให้แก่ข้าราชการพลเรือนสามัญโดยให้เป็นไปตามหลักความรู้ความสามารถ ความเสมอภาคในโอกาส ความมั่นคงในการดำรงสถานภาพ และความเป็นกลางทางการเมือง[366] และมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่นเพื่อให้ ก.พ. หรือองค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น ดำเนินการจัดให้มีหรือปรับปรุงนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการพิทักษ์ระบบคุณธรรม[367] พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์

---

[363] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสอง.

[364] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 36 วรรคสาม ประกอบระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552.

[365] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 29.

[366] สำนักงาน ก.พ. ง (2554). *รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค.*. หน้า 5.

[367] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 31 (1).

ตามมาตรา 114[368] พิจารณาเรื่องร้องทุกข์ตามมาตรา 123[369] ตลอดจนการพิจารณาเรื่องการคุ้มครองระบบคุณธรรมตามมาตรา 126[370] และในกรณีที่ ก.พ.ค. เห็นว่า กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และมุ่งหมายให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามมาตรา 42 ให้ ก.พ.ค. แจ้งให้หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าวทราบเพื่อดำเนินการแก้ไข หรือยกเลิกตามควรแก่กรณี[371] หากผู้บังคับบัญชาผู้ใดไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ให้ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น[372] และในการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ ก.พ.ค. มีอำนาจไม่รับอุทธรณ์ ยกอุทธรณ์ หรือมีคำวินิจฉัยให้แก้ไขหรือยกเลิกคำสั่งลงโทษ และให้เยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์ หรือให้ดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ตามระเบียบที่ ก.พ.ค. กำหนดไว้[373] ดังต่อไปนี้

1) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการได้ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมแก่กรณีแล้ว ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์[374]

2) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการได้ดำเนินการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้อง[375]

3) ถ้าเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการถูกต้องตามกฎหมายและเห็นว่ายังไม่มีเหตุที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการ ในกรณีเช่นนี้ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการต่อไป[376]

4) ถ้าเห็นว่าข้อความในคำสั่งให้ออกจากราชการไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ให้มีคำวินิจฉัยให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความให้เป็นการถูกต้องเหมาะสม[377]

---

[368] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 31 (2).

[369] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 31 (3).

[370] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 31 (4).

[371] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 126.

[372] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 116 วรรคสาม.

[373] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 120.

[374] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 ข. (1).

[375] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 ข. (2).

[376] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 ข. (3).

[377] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 ข. (4).

ทั้งนี้ แม้ในปัจจุบันจะได้มีการกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการตามมาตรา 110 (3) มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง[378] แต่กรณีนี้กลับได้ปรากฏจากแนวคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ว่า[379] กรณีที่ผู้อุทธรณ์มีคำขอว่า มีความประสงค์จะเข้ารับราชการตามเดิม เพราะยังมีใจรัก มีความต้องการที่จะปฏิบัติราชการ และสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลดีแก่ราชการ อีกทั้งตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการ ผู้อุทธรณ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ไม่เคยถูกสอบสวน หรือถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือกระทำผิดวินัยแต่ประการใด ประกอบกับการถูกออกจากราชการ ทำให้ผู้อุทธรณ์มีความเดือดร้อนมาก เนื่องจากไม่มีรายได้อื่นๆ มาใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อถูกออกจากราชการ จึงไม่ได้รับเงินเดือน ผู้อุทธรณ์มีภาระค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนของบุตร จำนวน 2 คน และอื่นๆ รวมทั้งถูกกรมบังคับคดีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โดยอายัดเงินเดือนของผู้อุทธรณ์ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2552 เป็นต้นมา อีกทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ของส่วนราชการที่ผู้อุทธรณ์เคยรับราชการอยู่ได้ทวงหนี้เงินกู้ยืม เพราะไม่สามารถหักเงินเดือนชำระคืนค่าหนี้กู้ยืมได้นั้น คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) ได้นั่งพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2553 โดยตรวจพิจารณาเอกสารทั้งหมดในสำนวนเรื่องอุทธรณ์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว ปรากฏว่า คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ไม่ได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงหรือกฎหมายใดขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ว่าไม่ถูกต้องหรือเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใดเลย แต่ผู้อุทธรณ์กลับรับว่า ถูกศาลล้มละลายกลางพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเท่ากับรับว่าผู้อุทธรณ์มีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน ตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 คำอุทธรณ์จึงขาดสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 27 (3) ซึ่งกำหนดไว้ว่าการอุทธรณ์ต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์ได้ระบุเหตุแห่งการอุทธรณ์ไว้เพียงประการเดียวว่า ผู้อุทธรณ์ไม่ได้เป็นต้นเหตุแห่งการถูกพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะผู้อุทธรณ์เป็นเพียงผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ให้แก่บุคคลอื่น อันเป็นข้ออ้างทำนองว่า ผู้อุทธรณ์ไม่สมควรถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น มิได้เป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ที่สั่งให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ แต่เป็นข้ออ้างที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลยุติธรรม โดย ก.พ.ค.ไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์สมควรเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาและข้อคัดค้านดังกล่าว

---

[378] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 114.

[379] คำวินิจฉัย ก.พ.ค. เรื่องแดงที่ 0012153 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2553.

จึงเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. ที่จะพิจารณาวินิจฉัย และเป็นกรณีที่ไม่อาจแนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขอุทธรณ์ให้ถูกต้องได้ตาม กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 32[380] กรณีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยข้ออ้างในอุทธรณ์ เพราะไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นไร ก็ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ตามคำขอของผู้อุทธรณ์ได้ ด้วยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมาทั้งหมดข้างต้น จึงให้ยกอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ โดยเรื่องนี้ ก.พ.ค. ได้ตรวจพยานหลักฐานในสำนวน คำอุทธรณ์ กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซักถาม และรับฟังคำชี้แจงจากคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) และประชุมปรึกษาแล้ว จึงเห็นชอบกับความเห็นของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จึงมีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์”

ด้วยความเคารพในคำวินิจฉัยของ ก.พ.ค. ดังกล่าว ผู้เขียนมิอาจเห็นพ้องด้วยกับคำวินิจฉัยนี้ เนื่องจากมีความเห็นว่า กระบวนวิธีพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.พ.ค. เป็นวิธีพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. และในกรณีที่กฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องใดไว้โดยเฉพาะให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง[381] ในกรณีนี้ ผู้อุทธรณ์ได้ถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการตามมาตรา 110 (3) จึงเป็นผู้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน[382] ประกอบกับ กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์[383] ซึ่งหากคำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ไม่ได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงหรือกฎหมายใดขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ว่าไม่ถูกต้องหรือเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใด กรณีย่อมอยู่ในขอบอำนาจของ ก.พ.ค. ที่จะแนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งพิจารณา

---

[380] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 32 ได้กำหนดไว้ว่า “หนังสืออุทธรณ์ที่พนักงานผู้รับอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์ไว้แล้ว ให้ออกใบรับให้ผู้อุทธรณ์และลงทะเบียนเรื่องอุทธรณ์ในสารบบแล้วตรวจคำอุทธรณ์ในเบื้องต้น ถ้าเห็นว่าเป็นคำอุทธรณ์ที่สมบูรณ์ครบถ้วน ให้เสนอคำอุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป ถ้าเห็นว่าคำอุทธรณ์นั้นไม่สมบูรณ์ครบถ้วนด้วยเหตุใดๆ ให้พนักงานผู้รับอุทธรณ์แนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าเห็นว่าข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ หรือเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. หรือผู้อุทธรณ์ไม่แก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้บันทึกไว้แล้วเสนอหนังสืออุทธรณ์ดังกล่าวต่อประธาน ก.พ.ค. เพื่อดำเนินการต่อไป”.

[381] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 5.

[382] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 114.

[383] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 22.

แสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. แต่หากกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ จึงให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองซึ่งมีสภาพเป็นกฎหมายกลาง[384] เพื่อให้ผู้อุทธรณ์ได้แก้ไขอุทธรณ์ให้ถูกต้องและสอดคล้องตามระบบคุณธรรม กล่าวคือ ในการสรรหาบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ[385] รวมทั้งการบริหารทรัพยากรบุคคลต้องคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพขององค์กรและลักษณะของงานโดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม[386] และถึงแม้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนจะได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการ แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวมีแนวความคิดในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญโดยคำนึงถึงระบบคุณธรรม ประกอบด้วยความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อผู้อุทธรณ์ ซึ่งแม้ผู้อุทธรณ์ได้รับว่ามีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 แต่กรณีนี้ผู้อุทธรณ์ยังคงเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ (Competence) ในการรับราชการดังเช่นเมื่อครั้งก่อนที่ศาลล้มละลายกลางยังมิได้พิพากษาให้ล้มละลาย และได้มีความประสงค์จะเข้ารับราชการตามเดิมเพราะยังมีใจรัก มีความต้องการที่จะปฏิบัติราชการ และสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลดีแก่ราชการซึ่งตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการ ผู้อุทธรณ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ไม่เคยถูกสอบสวนหรือถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือกระทำผิดวินัยแต่ประการใด อันแสดงให้เห็นพฤติการณ์ของผู้อุทธรณ์ว่า ได้ทำประโยชน์ให้แก่ทางราชการและเป็นผู้ประกอบคุณงามความดีมาโดยตลอด โดยไม่เคยกระทำความผิดหรือความเสื่อมเสียแต่อย่างใด ประกอบกับผู้อุทธรณ์ได้ระบุเหตุแห่งการอุทธรณ์ไว้ว่า มิได้เป็นต้นเหตุแห่งการถูกพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะเป็นเพียงผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ให้แก่บุคคลอื่น การสั่งให้ผู้อุทธรณ์ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายออกจากราชการ จึงเป็นการขัดต่อหลักความมั่นคงในการดำรงสถานภาพ (Security) ที่มุ่งหมายให้ความคุ้มครองให้การรับราชการเป็นการถาวร (Tenure) ตราบเท่าที่

---

[384] พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539, มาตรา 3 ได้บัญญัติว่า "วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้...".

[385] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (1).

[386] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42 (2).

ข้าราชการยังมีความรู้ความสามารถ (Competence) ปฏิบัติงานให้เกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อราชการ ก็ยังสามารถยึดถือราชการเป็นอาชีพต่อไปได้ กรณีย่อมถือเป็นข้อกฎหมายตามหลักระบบคุณธรรม (Merit system) ที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ โดยผู้อุทธรณ์มิได้โต้แย้งว่าไม่สมควรถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายตามข้อพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) และ ก.พ.ค.แต่อย่างใด เนื่องจากกรณีนี้ข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติแล้วว่า การล้มละลายของผู้อุทธรณ์นั้นเป็นผลมาจากศาลยุติธรรมได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย[387] ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายล้มละลายได้กำหนดไว้[388] ในทางตรงกันข้ามหากคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) และ ก.พ.ค. ได้พิจาณาว่า ข้ออุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ไม่ได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงหรือกฎหมายใดขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ว่าไม่ถูกต้องหรือเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใด แต่เพราะเหตุใด คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) และ ก.พ.ค. จึงไม่แนะนำให้ผู้อุทธรณ์ได้แก้ไขข้ออุทธรณ์ให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งพิจารณาแสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้ระบบไต่สวนตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. หรือดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองซึ่งมีสภาพเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้ผู้อุทธรณ์ได้แก้ไขข้ออุทธรณ์ให้ถูกต้อง และสอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนต่อไป

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตุว่า เมื่อพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 114 ได้กำหนดไว้อย่างชัดแจ้งว่า ให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา 110 (3) กรณีเป็นบุคคลล้มละลาย มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง และผลการพิจารณาว่าข้าราชการเป็นบุคคลล้มละลายนั้นเป็นผลมาจากศาลล้มละลายกลางได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายอันเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว ซึ่งผู้มีอำนาจสั่งบรรจุมีอำนาจในการสั่งให้ข้าราชการดังกล่าวออกจากราชการโดยอาศัยคำพิพากษาศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการไว้เป็นการทั่วไป แต่บุคคลล้มละลายที่สุจริตย่อมมี

---

[387] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 27 (3).

[388] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 9 ได้บัญญัติว่า "เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ

(3) หนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม".

พฤติการณ์แตกต่างจากบุคคลล้มละลายทุจริตในสาระสำคัญ เนื่องจากมิได้กระทำความผิดต่อเจ้าหนี้หรือความเสื่อมเสียแต่อย่างใด แต่เป็นเพียงบุคคลที่มีหนี้สินในทางแพ่ง และขาดความสามารถในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ภายในระยะเวลาที่เจ้าหนี้กำหนด อีกทั้งจะต้องมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไป การจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตที่ต้องคำพิพากษาในมูลฐานความผิดทางแพ่งไว้เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดทางอาญา หรือผู้ไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการตาม กฎ ก.พ. ว่าด้วยการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการกรณีไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พ.ศ.2552 นั้น จึงเป็นการไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และแม้ ก.พ.ค. จะได้วินิจฉัยว่าไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าผู้อุทธรณ์สมควรเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ก็ตาม กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ผู้อุทธรณ์มิได้มีความประสงค์ให้ ก.พ.ค. เพิกถอนคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมที่ได้พิพากษาให้ผู้อุทธรณ์เป็นบุคคลล้มละลายตามข้อพิจารณาของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ 2) และ ก.พ.ค. แต่อย่างใด แต่ผู้อุทธรณ์มีความประสงค์ให้ ก.พ.ค. พิจารณาคำสั่งให้ออกจากราชการของผู้ถูกอุทธรณ์ว่า เป็นไปชอบด้วยกฎหมายและสอดคล้องตามระบบคุณธรรมหรือไม่ต่างหาก เนื่องจากการล้มละลายของผู้อุทธรณ์มิได้เกิดจากการประพฤติผิดหรือเสื่อมเสียแต่อย่างใด กล่าวคือผู้อุทธรณ์มิได้เป็นต้นเหตุแห่งการถูกพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะเป็นเพียงผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ให้แก่บุคคลอื่นโดยมิได้ร่วมก่อหนี้สินของลูกหนี้ และกรณีดังกล่าวจึงมิได้ส่งผลต่อความรู้ความสามารถ (Competency) ของผู้อุทธรณ์ อีกทั้งการสั่งให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการยังเป็นการขัดต่อหลักความมั่นคงในการดำรงสถานภาพ (Security) ที่มุ่งหมายคุ้มครองให้การรับราชการเป็นการถาวร (Tenure) ตราบเท่าที่ข้าราชการยังมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการอันเป็นประโยชน์ต่อทางราชการแล้ว ก็ยังสามารถรับราชการเป็นอาชีพต่อไปได้โดยไม่ถูกสั่งให้ออกจากราชการด้วยเหตุผลอันไม่เป็นธรรม

ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า คำขออุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ จึงมีสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 27 รวมทั้งเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. ที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ตามความในมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 และเป็นไปตามกฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 86 วรรคหนึ่ง ข. (3) ที่กำหนดไว้ว่า หาก ก.พ.ค. เห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการถูกต้องตามกฎหมายและเห็นว่ายังไม่มีเหตุที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการ ในกรณีเช่นนี้ให้มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการต่อไป คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาและข้อคัดค้านดังกล่าว จึงเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่อยู่ในขอบ

อำนาจของ ก.พ.ค. ที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยกรณีอุทธรณ์คำสั่งให้ออกจากราชการนั้น การพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ให้องค์คณะวินิจฉัยมีคำวินิจฉัยอาจเป็นอย่างอื่นได้ หากเห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการแม้ว่าจะเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย แต่หากเห็นว่ายังไม่มีเหตุที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการในกรณีเช่นนี้ให้ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการต่อไป[389] อีกทั้งได้มีการกำหนดไว้ว่า ในกรณีที่องค์คณะวินิจฉัยเห็นสมควรเยียวยาความเสียหายให้ผู้อุทธรณ์หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมต่อไป[390] รวมทั้งคำสั่งใดที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และมุ่งหมายให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปนั้น ไม่สอดคล้องกับระบบคุณธรรมตามมาตรา 42 ที่กำหนดให้การรับบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และประโยชน์ของทางราชการ ให้ ก.พ.ค. แจ้งให้หน่วยงานหรือผู้ออกกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งดังกล่าวทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไข หรือยกเลิกตามควรแก่กรณีต่อไป[391]

จากปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนดังกล่าว จึงสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และปัญหาเกี่ยวกับการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการ

4.2.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมีวัตถุประสงค์ในการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญโดยคำนึงถึงหลักการบริหารงานบุคคลตามระบบคุณธรรม[392] ซึ่งประกอบด้วยหลักความเสมอภาค (Equal) หลักความสามารถ (Competence) หลักความมั่นคง (Security) และหลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political neutrality) แต่กลับปรากฏว่าตามมาตรา 36 ข. (6). แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญไว้เป็นการทั่วไป โดยมิได้คำนึงถึงหลักความสามารถ (Competence) และหลักความมั่นคงของบุคคล (Security) อันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของระบบคุณธรรมมาพิจารณาประกอบ ซึ่งแม้จะได้

---

[389] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 วรรคหนึ่ง ข (3).

[390] กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551, ข้อ 86 วรรคสอง.

[391] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 126.

[392] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 42.

มีการกำหนดให้อำนาจ ก.พ. ในการใช้ดุลพินิจพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายสามารถสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเฉพาะรายหรือจะประกาศยกเว้นเป็นการทั่วไป โดยกำหนดให้มติของ ก.พ. ในการพิจารณายกเว้นดังกล่าวจะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม และการลงมติให้กระทำโดยลับ เป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนด โดยให้ผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีความประสงค์จะเข้ารับราชการยื่นคำขอตามแบบที่สำนักงาน ก.พ. กำหนด พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง[393] โดยยื่นคำขอต่อเลขาธิการ ก.พ.[394] และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ก.พ. ตามระเบียบนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการรับราชการ หรือการทำงาน การประกอบคุณงามความดี ความผิดหรือความเสื่อมเสีย และความประพฤติของผู้นั้น โดยให้ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานและผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ใกล้ชิดอันควรเชื่อถือได้[395] และในกรณีที่ ก.พ. มีมติไม่ยกเว้นลักษณะต้องห้ามให้ผู้ใด ผู้นั้นจะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวอีกได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่ ก.พ. มีมติ[396] แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เคยปรากฏว่ามีการยกเว้นให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการหรือพิจารณายกเว้นให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกพิพากษาล้มละลายให้สามารถเข้ารับราชการได้ กล่าวคือ หากข้าราชการรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวจนศาลได้พิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ก.พ.ได้วางแนวทางปฏิบัติตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555 ว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดเป็นบุคคลล้มละลาย นับแต่นั้นให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการดังกล่าวออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวออกจากราชการ

---

[393] ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552, ข้อ 4.

[394] ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552, ข้อ 5 (1).

[395] ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552, ข้อ 6.

[396] ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552, ข้อ 7.

จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มิได้กำหนดให้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของบุคคลล้มละลายให้สามารถเข้ารับราชการได้แต่อย่างใด โดย ก.พ. ได้ใช้หลักเกณฑ์ความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของบุคคลตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยความสามารถตลอดจนความไม่ไว้เนื้อเชื่อใจต่อบุคคลล้มละลาย โดยมองว่าเป็นผู้ได้กระทำความผิดหรือเสื่อมเสียมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับบุคคลเพื่อเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอันเป็นหลักเกณฑ์อื่นนอกเหนือจากความรู้ความสามารถของบุคคลตามระบบคุณธรรม ซึ่งมิได้หมายความเช่นเดียวกับความสามารถของบุคคลในทางแพ่งอันเกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำนิติกรรมและจัดการทรัพย์สิน แต่หมายความว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สะพรั่งพร้อมเหมาะสมในการรับราชการเป็นสำคัญ

อนึ่ง หากย้อนกลับไปพิจารณาตามรายงานการประชุมกรรมการกลางสำหรับรักษาระเบียบข้าราชการพลเรือน ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2470 ในที่ประชุมได้พิจารณาคำว่า “ไม่เคยเสียชื่อเสียงเพราะบกพร่องในศิลธรรมอันดีนั้น ถ้าอ่านต่อกันเปนประโยคเดียวย่อมหมายความว่าต้องบกพร่องในศิลธรรม จึงจะนับว่าเสียชื่อเสียงถึงจะรับราชการไม่ได้ ส่วนว่าการเสียชื่อเสียงโดยไม่ปรากฏว่าบกพร่องในศิลธรรมอันดี เช่นว่าบุคคลที่ล้มละลายโดยมิได้ประกอบการทุจริต จะมิต้องนับว่าเปนคนที่ควรรับเข้าทำราชการ หฤาถ้าทำราชการอยู่แล้วก็ให้คงทำต่อไปได้หฤา...”[397] ประกอบกับในรายงานการประชุมกรรมการกลางสำหรับรักษาระเบียบข้าราชการพลเรือน ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2471 ที่ประชุมเห็นว่า ควรเพิ่มบทแสดงข้อบกพร่องในความนับถือของผู้อื่นให้ใช้ได้แก่ คนล้มละลาย หฤากินเหล้า ติดยาฝิ่นด้วย จึงตกลงเปลี่ยนข้อนี้ทั้งข้อเป็น “ไม่เปนผู้มีการพิการ ทุพพลภาพ หฤาจิตร์ฟั่นเฟือนๆ ไม่สมประกอบหฤาตั้งอยู่ในฐานะไม่เปนที่นับถือของชุมชน หฤาเป็นผู้มีสันดาน หฤาธรรมอันชั่ว”[398] และในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ได้กำหนดไว้ว่า ผู้สมัครสอบแข่งขันที่ขาดคุณสมบัติกรณี เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว ก.พ. อาจพิจารณาสอบสวนว่าผู้สมัครสอบแข่งขันนั้นได้กลับตนประพฤติเป็นคนดีแล้วหรือไม่ เพื่อที่จะยกเว้นให้เป็นรายบุคคลก็ได้ แต่มติของ ก.พ. ในการยกเว้นเช่นนี้ต้องเป็นเอกฉันท์[399]

---

[397] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า 252.

[398] สำนักงาน ก.พ. ก เล่มเดิม. หน้า 266.

[399] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2476, มาตรา 20 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2479, มาตรา 32 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2482, มาตรา 32 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธสักราช 2485, มาตรา 33 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497, มาตรา 45 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518, มาตรา 24.

เมื่อพิจารณาตามรายงานการประชุมกรรมการกลางสำหรับรักษาระเบียบข้าราชการพลเรือนดังกล่าวข้างต้น แม้ลูกหนี้จะต้องคำพิพากษาให้เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือล้มละลายโดยมิได้ประกอบการทุจริตก็ยังถือเป็นบุคคลที่มีข้อบกพร่องในในศีลธรรม รวมทั้งเสื่อมความนับถือจากผู้อื่นซึ่งไม่สมควรให้รับราชการต่อไป กรณีจึงสะท้อนบริบทของสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันที่ได้พิจารณาว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีความบกพร่องในศีลธรรม และเสื่อมความนับถือจากผู้อื่น ทำให้ไม่เหมาะสมในการรับราชการและเป็นตราบาปที่ส่งผลติดตัวบุคคลล้มละลาย (Bankruptcy stigma) โดยมิได้คำนึงว่าบุคคลล้มละลายจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการรับราชการหรือไม่ แม้ในเวลาต่อมาจะได้มีการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483[400] โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2483[401] ซึ่งได้มีการนิยามศัพท์ของคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้ตั้งแต่เริ่มแรก และในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547 ที่ได้ให้นิยามศัพท์คำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้ในมาตรา 6 เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน[402] แต่กลับไม่ปรากฏว่าในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายทุจริตหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการให้สอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่มีความประสงค์ให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตได้รับการปลดจากล้มละลายและมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) ได้โดยเร็ว ส่วนบุคคลล้มละลายทุจริตซึ่งได้กระทำการทุจริตต่อบรรดาเจ้าหนี้ ก็จะมีบทลงโทษตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ต่อไป เนื่องจากเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริตอันเป็นความผิดในทางอาญา ซึ่งเป็นการแตกต่างจากบุคคลล้มละลายที่ได้กระทำการโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี และเมื่อไม่ปรากฏว่าบุคคลล้มละลายที่สุจริตเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นมาด้วยความทุจริตแล้ว บุคคลล้มละลายจึงสมควรมีสิทธิเสรีภาพเสมอกันกับบุคคลทั่วไปในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

4.2.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการ

เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญถูกฟ้องเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว โดยมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการดังกล่าวในการ

---

[400] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 57 ตอนที่ 64 หน้า 958 วันที่ 30 ธันวาคม 2483.

[401] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 2.

[402] ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนที่ 44 ก ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2547.

รายงานให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งทราบโดยด่วน[403] หากศาลพิจารณาได้ความจริงตามคำฟ้อง ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด[404] และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ลงในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และหากลูกหนี้ไม่อาจประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้จะต้องถูกศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลาย โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้ส่วนราชการต้นสังกัดทราบ และผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวเมื่อรับทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว ย่อมมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญนั้นออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้[405] ตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.[406] ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 97 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 อันเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดระดับโทษในความผิดวินัยอย่างร้ายแรงมาใช้บังคับกับการสั่งให้ออกจากราชการตามกรณีดังกล่าวโดยอนุโลม[407] ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในอดีตที่ได้พิจารณาว่า หากข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ให้ถือว่าข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวกระทำความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง และต้องถูกลงโทษไล่ออกจากราชการไป[408] และเมื่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้สั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดออกจากราชการตามมาตรานี้แล้ว ให้รายงาน อ.ก.พ. กระทรวง หรือ ก.พ. แล้วแต่กรณี และให้นำมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาใช้บังคับโดยอนุโลม[409] ดังนั้น หากข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกฟ้องเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลายและถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วไม่ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีโดยไม่รายงานการถูกฟ้องคดีให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามลำดับชั้นทราบโดยด่วน ย่อมถือว่าเป็นผู้กระทำผิดวินัย กรณีไม่ปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรี[410] และต่อมาหากปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

---

[403] หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.826/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482.

[404] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 14.

[405] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคหนึ่ง (3).

[406] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคสอง.

[407] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 97 วรรคสอง.

[408] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471, มาตรา 38.

[409] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 110 วรรคสาม.

[410] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 84.

แต่ไม่รายงานการถูกพิพากษาให้ล้มละลายดังกล่าวให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ตามลำดับชั้นทราบโดยด่วน ย่อมเข้าลักษณะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง กรณีไม่ปฏิบัติตามมติของคณะรัฐมนตรีอันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง[411]

เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค.[412] กรณีดังกล่าวจึงมีปัญหาในทางกฎหมายว่าหากข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการตามความในมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ประสงค์จะอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. แล้ว ผู้อุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ในประเด็นข้อกฎหมายอันใดเพื่อจะให้สามารถรับราชการต่อไปได้ ในเมื่อผลการพิจารณาว่าข้าราชการนั้นเป็นบุคคลล้มละลายถือเป็นข้อเท็จจริงซึ่งยุติตามที่ศาลล้มละลายกลางได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย และบุคคลดังกล่าวเมื่อศาลล้มละลายกลางได้พิพากษาแล้วย่อมมีความแตกต่างไปจากบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นมาด้วยความทุจริต เนื่องจากเป็นเพียงบุคคลที่มีหนี้สินในทางแพ่ง และไม่มีความสามารถในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ภายในระยะเวลาที่เจ้าหนี้กำหนดไว้ตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยความสามารถเท่านั้น อีกทั้งจะต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีต่อไป โดยการนำหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตในลักษณะเช่นเดียวกับบุคคลที่ต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดทุจริตอันเป็นความผิดทางอาญามาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิจากมูลฐานความผิดทางแพ่งย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลล้มละลายที่สุจริต อันเป็นการขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen, nulla poena sine lege)

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายไม่ใช้อำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ โดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุข้าราชการพลเรือนสามัญระดับเหนือขึ้นไป มีอำนาจ

---

[411] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 85 (7).

[412] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 111.

ดำเนินการแทน[413] แต่หากข้าราชการพลเรือนสามัญนั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่งนับแต่วันออกจากราชการ[414] ทั้งนี้ หากผู้มีอำนาจสั่งบรรจุข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายไม่ใช้อำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวออกจากราชการย่อมถือเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของทางราชการ มติของคณะรัฐมนตรี นโยบายของรัฐ และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง[415]

อนึ่ง หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 จะพบว่าเมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดได้กระทำการอันเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงของตน หรือเป็นการไม่รักษาเกียติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน[416] กรณีดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นการกระทำความผิดวินัย[417] เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญนั้นจะกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงอันเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง กรณีดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง[418] แต่หากพิจารณาตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่แล้วไม่ปรากฏมีแนวความคิดว่าบุคคลล้มละลายที่สุจริตเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดอันเป็นที่เสื่อมเสียชื่อเสียงของตน หรือเป็นการไม่รักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนหรือกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เพียงแต่เป็นลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ โดยหนี้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคต[419] และศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย อันเป็นกรณีต้องคำพิพากษาให้รับผิดในมูลฐานความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น โดยไม่ปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการหรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือหากให้ผู้นั้นรับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการแต่อย่างใด

---

[413] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 112.

[414] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 113.

[415] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 85 (7).

[416] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 82 (10).

[417] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 84.

[418] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 85 (4).

[419] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 9.

แม้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนได้กำหนดไว้ว่า การสั่งให้ออกจากราชการดังกล่าวมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย มาตรการสั่งให้ข้าราชการออกจากราชการเพราะมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการ กรณี เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 110 (3) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยไม่คำนึงถึงว่าข้าราชการผู้นั้นจะยังมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการเพียงใด แต่กลับพิจารณาเพียงว่าข้าราชการนั้นมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการ หากให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่ทางราชการ โดยให้ผู้บังคับบัญชามีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้โดยไม่ถือว่าเป็นการลงโทษทางวินัย แต่โดยผลแล้วการสั่งให้ออกจากราชการนั้นกลับเป็นผลร้ายต่อข้าราชการผู้นั้นเสมือนหนึ่งการลงโทษปลดออกจากราชการ จึงเป็นการขัดต่อหลักการพิจารณาความผิดที่จะต้องมีความชัดเจนแน่นอน ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen, nulla poena sine lege) อีกทั้งยังทำให้ข้าราชการต้องสูญเสียขวัญและกำลังใจ และขัดต่อหลักความมั่นคงในอาชีพ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติมาตรา 110 (3) ดังกล่าวเป็นการสั่งให้บุคคลล้มละลายออกจากราชการโดยไม่ปรากฏความผิดทุจริต ทำให้เป็นปัญหาในทางปฏิบัติต่อองค์กรผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่ง ก.พ. ก็ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในเรื่องนี้ได้ลำบาก เนื่องจากไม่เกี่ยวข้องกับความประพฤติผิดหรือเสื่อมเสียของข้าราชการเอง แต่เป็นการใช้สถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมตามผลของคำพิพากษาศาลโดยไม่ปรากฏว่าเป็นผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นมาด้วยความทุจริต มาใช้ในการพิจารณาให้รับราชการต่อไป ทำให้เป็นกรณีต้องตอบรับทราบหรือเห็นชอบตามข้อเสนอโดยไม่มีข้อทักท้วงแต่อย่างใด เสมือนหนึ่งเป็นเพียงตรายาง (Rubber Stamp) ของส่วนราชการเท่านั้น

เมื่อไม่ปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต โดยการให้ ก.พ. มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายตีความและใช้ดุลพินิจลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญที่เป็นบุคคลล้มละลายที่สุจริตดังเช่นผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นมาด้วยความทุจริต ย่อมเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการพิจารณาความผิดที่จะต้องมีความชัดเจนแน่นอน ประกอบกับแนวทางการปฏิบัติของส่วนราชการ ตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/470 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2545 หากปรากฏว่าข้าราชการรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัวจนศาลได้พิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้งได้สั่งให้ข้าราชการผู้นั้นออกจากราชการแล้ว แม้ต่อมาจะปรากฏว่าศาลสูงได้มีคำพิพากษาถอนฟ้อง หรือศาลได้ยกเลิกการล้มละลายเพราะลูกหนี้ได้ประนอมหนี้แล้วนั้น ก็ไม่ทำให้คำสั่งให้ออกจากราชการที่สั่งลงโทษ

โดยชอบด้วยกฎหมายเสียไปแต่ประการใด หากผู้นั้นประสงค์จะกลับเข้าราชการ ก็ต้องยื่นคำขอบรรจุเหมือน กรณีทั่วๆ ไป จึงไม่ต้องยกเลิกคำสั่งให้ออกจากราชการ และทางราชการก็มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาคำขอบรรจุกลับตามปกติ และไม่อาจสั่งบรรจุบุคคลดังกล่าวย้อนหลังกลับไปจนถึงวันที่ผู้นั้นถูกสั่งให้ออกจากราชการแต่อย่างใด จึงเห็นได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ย่อมเป็นการขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมายที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีความชัดเจนแน่นอน (Nullum crimen, nulla poena sine lege) โดยต้องไม่เปิดโอกาสให้มีการตีความและใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางไร้ขอบเขต

ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นพฤติการณ์ของลูกหนี้ว่ามิได้มีความประพฤติผิดทางอาญาหรือเสื่อมเสียไม่เหมาะสมในการรับราชการแต่อย่างใด อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนว่า “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen, nulla poena sine lege) ซึ่งการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่สุจริตในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญไว้ทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งเป็นการทั่วไป เสมือนหนึ่งว่าข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นผู้กระทำความผิดอาญาแล้ว ย่อมเป็นการตรากฎหมายที่ขัดต่อหลักความชอบด้วยกฎหมาย และไม่มีความเหมาะสมเพียงพอที่องค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายให้ ก.พ. เลือกใช้ดุลพินิจพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการได้เป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้ ประกอบกับแนวทางปฏิบัติของสำนักงาน ก.พ. ดังกล่าวแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่า ก.พ. ได้เคยมีมติยกเว้นหรือพิจารณาให้บุคคลล้มละลายสามารถเข้ารับราชการได้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ หากองค์กรนิติบัญญัติตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้องค์กรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสามารถตีความกฎหมายได้อย่างกว้าง อันเป็นการกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ และให้อำนาจฝ่ายปกครองสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างไร้ขอบเขตจำกัด (Ultra vires) จนกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยมิได้คำนึงว่าทางราชการจะต้องได้รับความเสียหายที่จะต้องสูญเสียบุคลากรที่มีความความรู้ความสามารถ ซึ่งหน่วยงานของรัฐต่างๆ จะต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะฝึกอบรมจนได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถดังกล่าว รวมถึงการใช้งบประมาณของประเทศจำนวนมหาศาลในการพัฒนาบุคลากรเป็นการสูญเปล่าไป และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาหากบุคคลล้มละลายไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้ ย่อมเป็นการเพิ่มอัตราการว่างงานของประเทศให้สูงขึ้น ทำให้ภาครัฐไม่สามารถจัดเก็บภาษีจากบุคคลเหล่านี้ได้ และเกิดผลเสียแก่เจ้าหนี้ที่ไม่อาจได้รับชำระหนี้เพิ่มเติมในระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย ซึ่งล้วนไม่

เป็นผลดีต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเป็นผลดีต่อการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ตาม กลับไม่ปรากฏว่าในลักษณะ 2 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมแห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 ได้มีบทบัญญัติให้บุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม[420] หรือเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมตามวาระแต่อย่างใด[421] แต่กลับได้ปรากฏเฉพาะในลักษณะ 3 บททั่วไป แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 อันเป็นบทบัญญัติที่ได้กำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะสมัครเข้ารับราชการและของบุคคลที่เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเท่านั้น ทั้งที่ผู้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมจำนวน 7 คนดังกล่าว ล้วนเป็นตำแหน่งที่ทรงเกียรติ โดยมีสถานภาพเป็นองค์กรกึ่งตุลาการเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร และมีอำนาจแจ้งให้ฝ่ายบริหารพิจารณาเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ วิธีการและคำสั่งในการบริหารทรัพยากรบุคคลสำหรับข้าราชการพลเรือนให้สอดคล้องกับระบบคุณธรรมที่มาจากการคัดเลือกโดยคณะกรรมการคัดเลือกที่ประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธาน รองประธานศาลฎีกาที่ได้รับมอบหมายจากประธานศาลฎีกาหนึ่งคน กรรมการ ก.พ. ผู้ทรงคุณวุฒิหนึ่งคน โดยได้รับเลือกจาก ก.พ. และเลขาธิการ ก.พ. เป็นกรรมการและเลขานุการ จึงเป็นความลักลั่นกันอยู่มิได้เป็นไปในระดับเดียวกัน โดยไม่ได้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการดำรงตำแหน่งดังกล่าว รวมถึงเป็นบทบัญญัติที่เป็นการเลือกปฏิบัติเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในการจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

4.2.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วจะพบว่า กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนนับแต่ได้เริ่มมีการประกาศบังคับใช้เป็นพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 จนถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ยังคงปรากฏว่าได้มีการห้ามมิให้บุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เช่นเดิม อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของกฎหมายหลายฉบับที่องค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่นได้นำไปใช้ในการวางหลักการบริหารงานทรัพยากรบุคคลดังได้กล่าวมาแล้ว โดยนำเหตุแห่งการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลายหรือคำพิพากษาให้ล้มละลาย มากำหนดเป็นคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับ

---

[420] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 27.

[421] พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551, มาตรา 30.

ราชการไว้ จึงทำให้บุคคลดังกล่าวนั้นถูกจำกัดสิทธิในการรับราชการ ทั้งที่การมีอาชีพโดยหลักการทั่วไปแล้วมิได้เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแต่อย่างใด โดยการนำเอาเหตุดังกล่าวอันเป็นความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองไว้ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลนั้นมาจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แต่ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) ของประเทศอังกฤษ หากข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) แล้ว จะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานต้นสังกัดทราบ โดยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือเป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) จะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด เว้นแต่การห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งที่อาจมีผลเป็นการยักยอกเงิน (Might permit the misappropriation) ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public Fund) ไว้ เพื่อมิให้บุคคลดังกล่าวนั้นดำเนินการที่เป็นการขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of interest) เท่านั้น ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา แม้จะปรากฏว่าในประมวลความประพฤติ (Code of Conduct) ได้กำหนดให้ผู้ที่จะเข้าทำงานในหน่วยงานรัฐบาลของสหรัฐอเมริกาจะต้องมีการรายงานประวัติข้อมูลทางการเงิน (Financial Disclosure) ว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือไม่ ยิ่งในตำแหน่งระดับสูงขึ้นก็จะมีการตรวจสอบมากขึ้น เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทราบว่าจะไม่ดำเนินการที่เป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of interest) เท่านั้น โดยมิได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์การพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวว่ามีคุณธรรมหรือจริยธรรมสูงแต่ประการใด และรัฐบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ค.ศ. 1978 (Civil Service Reform Act of 1978) ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการแต่อย่างใด ทั้งนี้ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้น ยังได้มีหลักการคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายในการทำงานไว้ในมาตรา 525 (a) แห่งประมวลกฎหมายล้มละลาย (Title 11, United States Code (Bankruptcy) Section 525 (a) ไว้ และในส่วนของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังได้มีมาตรการป้องกันการล้มละลาย โดยการห้ามมิให้มีการฟ้องร้องบุคคลธรรมดาที่มีอาชีพเกษตรกร ช่างฝีมือ บุคคลผู้มีรายได้ประจำ ข้ารัฐการ

หรือบุคคลทั่วไปที่มีหนี้สินให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายไว้ เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีการฟ้องร้องบุคคลดังกล่าวเป็นคดีแพ่งสามัญแยกต่างหาก ส่วนการฟ้องร้องให้บุคคลที่มีหนี้สินให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายนั้น ได้กำหนดให้มีผลบังคับใช้เฉพาะบุคคลที่ดำเนินกิจการทางด้านการค้า (Merchants) หรือกิจการด้านงานช่างฝีมือที่ขึ้นทะเบียน หรือกิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก ให้ยกเลิกข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากเจตคติในเชิงลบของสังคมไทยมีต่อบุคคลล้มละลายซึ่งคลาดเคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า “บุคคลล้มละลาย” เป็นผู้กระทำความผิดหรือมีความเสื่อมเสีย ดังเช่นกรณีของ“บุคคลล้มละลายทุจริต” ซึ่งได้มีการกำหนดนิยามไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 นับแต่ฉบับแรก นอกจากไม่สามารถได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ก็ยังมีความผิดต้องระวางโทษปรับหรือโทษจำคุก หรือทั้งปรับทั้งจำ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกทั้งในปัจจุบันตามลักษณะ 2 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดให้บุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นตำแหน่งระดับสูงที่มีเหตุผลหรือความจำเป็นในการที่จะเลือกสรรจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการองค์กรและจะต้องได้บุคลากรที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง ได้รับความไว้วางใจเป็นที่ประจักษ์ของประชาชน เพื่อมิให้เป็นการดำเนินการที่ขัดกันแห่งประโยชน์ต่อการดำรงตำแหน่งของทางราชการหรือการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดความลักลั่นในการบังคับใช้กฎหมายฉบับเดียวกันนี้ โดยมิให้บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญ และให้การสรรหาเพื่อให้ได้บุคคลมาบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวตลอดจนประโยชน์ของทางราชการ จึงเห็นควรให้ยกเลิกข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามมาตรา 36 ข. (6) แห่ง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จากเดิมที่กำหนดให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามไว้ว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” เป็น “เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

แนวทางที่สอง ในระหว่างที่ยังมิได้ดำเนินการยกเลิกความในมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ดังที่ได้เสนอไว้ในแนวทางแรกนั้น เห็นควรเสนอให้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายในการยื่นคำขอยกเว้นเข้ารับราชการต่อ ก.พ. โดยให้นำระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 มาใช้บังคับโดยอนุโลมดังต่อไปนี้

1) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ทราบโดยด่วน ตามนัยหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.826/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 พร้อมทั้งให้ยื่นคำขอยกเว้นเข้ารับราชการ กรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนต่อหัวหน้าส่วนราชการที่ตนสังกัดอยู่

2) ให้ส่วนราชการที่ได้รับคำขอพิจารณาคำขอดังกล่าว โดยหากไม่ประสงค์จะให้ผู้นั้นรับราชการต่อไป ให้แจ้งให้ผู้นั้นและสำนักงาน ก.พ. ทราบ แต่ถ้าประสงค์จะให้ผู้นั้นรับราชการให้ส่งคำขอและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่จะให้ผู้นั้นรับราชการ ให้เลขาธิการ ก.พ. เพื่อดำเนินการต่อไป

3) เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ก.พ. ตามระเบียบนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการรับราชการ หรือการทำงาน การประกอบคุณงามความดี ความผิด หรือ ความเสื่อมเสีย และความประพฤติของผู้นั้น โดยให้ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา หรือ หัวหน้างาน และผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ใกล้ชิดอันควรเชื่อถือได้ ในการนี้สำนักงาน ก.พ. จะให้ส่วนราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้ดำเนินการแล้วแจ้งให้ทราบก็ได้

4) ในกรณีที่ ก.พ. มีมติไม่ยกเว้นลักษณะต้องห้ามให้ผู้ใด ผู้นั้นจะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวนั้นอีกได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่ ก.พ. มีมติ

5) ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการแล้ว ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง ในประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายว่าคำสั่งให้ออกจากราชการดังกล่าวมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือไม่

6) หาก ก.พ.ค. เห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการถูกต้องตามกฎหมาย และเห็นว่าผู้อุทธรณ์ยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการนั้น และไม่มีเหตุที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ให้ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการตามความในข้อ 86 ข. (3) ของ กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ต่อไป

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย

4.3.1 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย

เนื่องมาจากสังคมไทยยังคงมีเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลล้มละลาย ดังวลีที่ใช้ต่อลูกหนี้ที่ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เช่น คนมีหนี้สินล้นพ้นตัวบ้าง หรือคนล้มละลายบ้าง ซึ่งล้วนแต่เป็นกรณีสะท้อนบริบทของสังคมไทยว่าได้มีการตั้งข้อรังเกียจ ดูแคลนต่อคนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือคนล้มละลายไว้ จนนำมาสู่การตรากฎหมายอื่นให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลาย เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ตามบริบทของสังคมไทยจึงได้พิจารณาว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีความประพฤติผิดหรือเสื่อมเสีย ซึ่งไม่อาจให้เข้ารับราชการได้ หรือหากให้รับราชการต่อไปย่อมจะทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายหรือเกิดความเสื่อมเสียขึ้น แม้ว่าในสภาพความเป็นจริงนั้น ยังไม่เคยปรากฏว่า ก.พ.ได้มีการพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายสามารถเข้ารับราชการได้ก็ตาม แต่ก็ยังคงปรากฏให้พบเห็นในสังคมไทยอยู่เนืองๆ ว่า มีการทุจริตในแวดวงของข้าราชการในทุกประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่งอยู่เสมอ ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาขององค์กรเพื่อความโปร่งใสระหว่างประเทศ (Transparency International Organisation) จากดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การทุจริตของแต่ละประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2554 ที่ได้จัดอันดับคะแนนความโปร่งใสสูงสุดไปน้อยสุดจากจำนวนทั้งหมด 183 ประเทศทั่วโลกนั้น ผลปรากฏว่า[422] ประเทศนิวซีแลนด์ได้รับคะแนนความโปร่งใสสูงสุด ประเทศเดนมาร์ก และฟินแลนด์ อยู่ในอันดับที่ 2 ประเทศสวีเดน อยู่ในอันดับที่ 4 ประเทศสิงคโปร์ อยู่ในอันดับที่ 5 ส่วนประเทศสหราชอาณาจักร อยู่ในอันดับที่ 16 ประเทศสหรัฐอเมริกา อยู่ในอันดับที่ 24 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส อยู่ในอันดับที่ 25 และประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 80

---

[422] Transparency International. *Corruption Perceptions Index 2011: The results.* สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2555, จาก *http://www.transparency.org/cpi2011/press*

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงไม่มีหลักประกันอันใดมารับประกันได้ว่า หากมีการอนุญาตให้บุคคลที่มิได้ถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายเข้ารับราชการแล้ว ระบบราชการจะไม่เกิดความเสียหายหรือความเสื่อมเสียขึ้น ซึ่งการตั้งสมมุติฐานต่อบุคคลล้มละลายไว้เป็นการทั่วไปว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดทุจริตคดโกงต่อเจ้าหนี้ หรือมีความเสื่อมเสีย และไม่น่าเชื่อถือ หากให้เข้ารับราชการแล้วจะทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายหรือเสื่อมเสียนั้น จึงเป็นเพียงการใช้ความรู้สึกส่วนบุคคลของกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งมาใช้คาดการณ์ไปล่วงหน้าโดยไม่มีเหตุผลทางทฤษฎีกฎหมายมหาชนมาสนับสนุนแนวความคิดของการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้แต่ประการใด

โดยหากพิจารณาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกาที่ถือเป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ลูกหนี้อย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการไม่ใช้คำว่าบุคคลล้มละลายกับลูกหนี้ และการไม่จำกัดสิทธิอื่นที่ไม่ใช่สิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ การกำหนดให้เฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนหรือขณะเริ่มต้นการล้มละลายเท่านั้นที่ถูกบังคับในคดีล้มละลายได้ และการให้ลูกหนี้ปลดจากล้มละลายได้อย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองแนวความคิดที่มองว่าลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้นเป็นบุคคลที่สุจริต เพียงแต่เคราะห์ร้ายชั่วครั้งชั่วคราว ซึ่งการบังคับคดีและลงโทษลูกหนี้อย่างเข้มงวดนั้นไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด เพราะลูกหนี้ย่อมไม่มีความสามารถจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้จนเป็นที่พอใจอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นการทำลายศักยภาพของคนที่ยังมีความสามารถจะสร้างประโยชน์แก่สังคมได้ และทำให้เขากลายเป็นภาระของสังคม[423] และเนื่องมาจากถือว่าการล้มละลายเป็นเพียงการดำเนินธุรกิจที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่านั้น หรือในปัจจุบันเพียงแต่ได้ทำการค้ำประกันหนี้ให้กับบุคคลอื่น ก็อาจส่งผลให้ผู้ค้ำประกันต้องกลายเป็นบุคคลล้มละลายตามไปได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพรับราชการที่ถูกสังคมมองว่าเป็นอาชีพที่มีความน่าเชื่อถือสูง ทำให้หลายสถาบันทางการเงินต่างได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้ข้าราชการเป็นผู้ค้ำประกันหนี้ให้กับลูกหนี้ไว้ ทั้งที่ไม่เคยปรากฏว่ากระทรวงการคลังได้เคยออกกฎหมายหรือระเบียบเกี่ยวข้องกับการค้ำประกันไว้เป็นการเฉพาะที่จะต้องให้ข้าราชการเป็นผู้ค้ำประกันหนี้สิน เพียงแต่ในทางหลักการค้ำประกันอาจเสนอให้บุคคลผู้มีอาชีพและรายได้อันน่าเชื่อถือเป็นผู้ค้ำประกัน หรือใช้หลักทรัพย์ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์มาค้ำประกันก็ย่อมสามารถกระทำได้[424] ตลอดจนปัญหาอันเกิดจากรัฐบาลกำหนดนโยบายการบริหารเศรษฐกิจของประเทศผิดพลาด ดังเช่นกรณีวิกฤติเศรษฐกิจในกลางปี พ.ศ. 2540 ที่ได้มีการประกาศ

---

[423] ธัญญานุช ตันติกุล. (2552, เล่มที่ 1 ปีที่ 56). "คดีล้มละลายของลูกหนี้บุคคลธรรมดาในประเทศสหรัฐอเมริกา." *ดุลพาห*. หน้า 104.

[424] หนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0410.2/13798 ลงวันที่ 23 เมษายน 2555.

ลอยตัวค่าเงินบาท ซึ่งได้ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนมากต้องประกาศปิดกิจการลง และมีข้าราชการซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันหนี้สินจำนวนหลายรายต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการในช่วงเวลาดังกล่าว

เนื่องจากในอดีตถือว่าทุกคนล้วนมีราคาค่าตัวด้วยกันทั้งนั้น การตีราคาของคนในสมัยนั้นเป็นราคาเงินเพื่อนำมาชดใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ เสมือนหนึ่งว่าคนเป็นสัตว์หรือสิ่งของ จึงสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หากลูกหนี้ไม่สามารถนำเงินมาชำระแก่เจ้าหนี้ได้จนเป็นที่พอใจแก่เจ้าหนี้ จะต้องถูกลงโทษทางอาญาอย่างร้ายแรงดังเช่นกรณีเป็นอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) ด้วยการนำลูกหนี้มาประจานให้เสื่อมเสียชื่อเสียงไว้ ณ ทางสาธารณะ และหากลูกหนี้รายใดไม่สามารถนำเงินมาชดใช้ได้จนเป็นที่พอใจแก่เจ้าหนี้ ก็จะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาส ซึ่งการจะให้ลูกหนี้มาประกอบอาชีพใด จึงไม่อาจกระทำได้โดยปริยาย แม้ต่อมาจะได้มีการพัฒนาแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายแบบดั้งเดิมมาสู่หลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ซึ่งมีแนวความคิดในการให้อภัยแก่ลูกหนี้ (Forgiveness) ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริต และมีการจำแนกระหว่างบุคคลล้มละลายที่สุจริต (Honest Bankrupt) และทุจริต (Dishonest Bankrupt) ออกจากกัน เพื่อให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตได้รับการปลดจากล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic Discharge) และมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Start a fresh) ได้โดยเร็ว พร้อมกับพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้เริ่มปรากฏอย่างแพร่หลาย เพื่อให้เหมาะสมแก่สภาวการณ์ของบ้านเมืองและกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และการรับรองสิทธิบุคคลล้มละลายที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดีที่มีความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งกฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้กำหนดให้มีการรับรองหลักความเสมอภาคไว้ โดยห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม เป็นต้น ซึ่งให้หมายความรวมถึงบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายด้วยนั้น ตลอดจนการกำหนดให้บุคคลมีสิทธิในการประกอบอาชีพได้โดยเสมอภาคอย่างเสรีและเป็นธรรม การจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพไว้เป็นการทั่วไป จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัด

ระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน ซึ่งแม้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบแห่งการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพไว้ โดยจะต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่ก็ยังคงปรากฏว่ามีกฎหมายหลายฉบับในปัจจุบันได้มีการกำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป

ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้สังคมไทยได้มีการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลาย เพื่อให้เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่ได้มีแนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) แก่ลูกหนี้ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี (Honest but unfortunate debtors) พร้อมกับการศึกษาทำความเข้าใจแนวนโยบายของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ตามกฎหมายล้มละลาย (The Fresh-Start Policy in Bankruptcy Law) มาพิจารณาประกอบ เพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคลล้มละลายว่าหากได้ดำเนินการตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดแล้ว จะสามารถได้รับการปลดจากล้มละลายให้เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวม ตลอดจนการยึดถือหลักนิติรัฐที่ได้วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่า “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” (Nullum crimen ,nulla poena sine lege) มาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิบุคคลในการประกอบอาชีพไว้อย่างเคร่งครัดต่อไป

แม้ว่าจะได้มีประกาศยกเลิกพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ขึ้น ในปี พ.ศ. 2434 เนื่องมาจากการบังคับด้วยวิธีการทารุณต่อลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จนในเวลาต่อมาแม้จะได้มีการประกาศเลิกทาสสำเร็จในปี พ.ศ. 2448 แต่ด้วยเจตคติของสังคมไทยต่อลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย หรือเป็นบุคคลล้มละลาย ว่าเป็นผู้มีความผิดหรือความเสื่อมเสีย นับแต่ในสมัยอดีตจนปัจจุบันก็มิได้สูญสิ้นไปจากสังคมไทยให้เป็นการสอดคล้องตามแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่แต่อย่างใด โดยการประกาศยกเลิกพระอัยยการลักษณะกู้หนี้ดังกล่าวยังเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงผลในทางนิตินัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทลงโทษที่มีการยกเลิกวิธีบังคับจากเนื้อตัวร่างกายลูกหนี้ รวมทั้งการวิธีทรมานลูกหนี้เท่านั้น แม้ต่อมาได้มีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ขึ้น โดยมีการ

กำหนดบทนิยามคำว่า "บุคคลล้มละลายทุจริต" ไว้[425] ซึ่งได้กำหนดบทลงโทษแก่บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาให้มีความผิดโดยทุจริตแยกไว้ต่างหากจากบุคคลล้มละลายที่สุจริตแล้ว แต่ด้วยเจตคติในเชิงลบของสังคมไทยที่มีต่อบุคคลล้มละลายที่ได้สั่งสมกันมาแต่ในอดีต ซึ่งได้พิจารณาว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีความผิดหรือความเสื่อมเสีย จึงส่งผลให้นับตั้งแต่ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 จนถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ล้วนแต่ได้ปรากฏข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้ารับราชการเกี่ยวกับการมีหนี้สินไว้เป็นการทั่วไป ได้แก่ ต้องไม่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เปนผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย และไม่เป็นบุคคลล้มละลายตามลำดับ โดยในช่วงเริ่มแรกนั้น หากปรากฏว่าข้าราชการพลเรือนสามัญตกเป็นบุคคลล้มละลายจะต้องได้รับโทษทางวินัยด้วยการถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ ต่อมาจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงจากโทษทางวินัยดังกล่าวมาเป็นการสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการโดยไม่ถือเป็นโทษทางวินัย

แม้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 จะได้กำหนดให้มีคำนิยามของคำว่า "บุคคลล้มละลายทุจริต" มาแต่เริ่มแรก เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) แต่สังคมไทยก็ยังมีเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลล้มละลายเช่นเดิม โดยพิจารณาว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่ไม่สุจริตต่อบรรดาเจ้าหนี้ดังเช่นกรณีการเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตอันเป็นตราบาปที่ส่งผลติดตัวบุคคลล้มละลาย (Bankruptcy Stigma) เสมือนหนึ่งว่าบุคคลล้มละลายได้กระทำความผิดทุจริตต่อบรรดาเจ้าหนี้ ซึ่งเป็นการบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายที่ต้องการมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าหนี้ทุกคน และในสายตาของรัฐและคนในสังคมไทยส่วนใหญ่จะมองว่าบุคคลที่ล้มละลายนั้นถือเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ เป็นพวกคดโกงต่อเจ้าหนี้ บริหารธุรกิจโดยไม่มีประสิทธิภาพ จึงสมควรได้รับการลงโทษจากกฎหมาย และต้องกีดกันบุคคลเหล่านั้นออกจากสังคม เพื่อมิให้ก่อความเสียหายให้แก่สังคมได้[426]

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จะมิได้กำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้นั้น ก็มิได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถเข้ารับราชการได้ และหากลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว

---

[425] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 6 ได้ให้คำนิยามของคำว่า "บุคคลล้มละลายทุจริต" หมายความว่า บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือมีความผิดเกี่ยวกับการล้มละลายฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา".

[426] สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ. เล่มเดิม. หน้า 58.

รายใดถูกศาลมีคำพิพากษาให้ล้มละลายโดยมิได้เป็นไปตามคำจำกัดความของคำว่า "บุคคลล้มละลายทุจริต" กรณี ย่อมแสดงให้เห็นพฤติการณ์ของลูกหนี้ผู้นั้นได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี ซึ่งรัฐในฐานะผู้สร้างงานให้แก่ประเทศนี้จะต้องเข้ารับภาระดำเนินการจัดให้มีหลักประกันสิทธิในการทำงานให้แก่บุคคลล้มละลายโดยเร่งด่วนต่อไป มิใช่ผลักภาระปัญหาดังกล่าวให้แก่หน่วยงานเอกชนในการจ้างงานบุคคลดังกล่าวเข้าทำงานแทนรัฐ เนื่องจากเป็นพันธกรณีของรัฐโดยตรงนั่นเอง

แม้ว่าในปัจจุบันกฎหมายล้มละลายของอารยะชาติ รวมทั้งของไทยจะมีลักษณะเป็นการให้อภัยหรือให้โอกาสแก่ลูกหนี้ที่สุจริต เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้ฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ และไม่เป็นตราบาปแก่ลูกหนี้ ทำให้ลูกหนี้มีทุนและกำลังใจในการประกอบการทางเศรษฐกิจต่อไป[427] โดยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาแล้วจำนวนหลายฉบับ ซึ่งกำหนดให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลายได้โดยอัตโนมัติ (Automatic discharge) เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าได้แบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบ และไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต[428] แต่ก็มิอาจปฏิเสธได้ว่าแนวความคิดที่ถือว่าบุคคลล้มละลายเป็นบุคคลที่ไม่น่าเชื่อถือนี้ เป็นแนวความคิดทั่วไปมีต่อบุคคลที่ประสบความล้มเหลวในการทำธุรกิจ[429] ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ ย่อมขาดความสามารถที่จะจัดการทรัพย์สินของผู้อื่นด้วย[430] จึงได้มีการกำหนดให้สิทธิในการครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้[431] และสิทธิในการจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของลูกหนี้สิ้นสุดลง[432] สิทธิในการเข้าว่าคดีแพ่งทั้งปวงอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้[433] สิทธิในการกำหนดจำนวนเงินเพื่อการดำรงชีพ โดยลูกหนี้จะต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานานุรูป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเป็นผู้อนุญาตให้ลูกหนี้จ่ายจากเงินที่ลูกหนี้ได้มาในระหว่างล้มละลาย และลูกหนี้จะต้องส่งเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือแก่

---

[427] ภูมิ โชคเหมาะ. (2546, สิงหาคม). "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลาย: ศึกษากรณีกฎหมายล้มละลายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายฝรั่งเศส." *วารสารราม' รพี' 46.* หน้า 197.

[428] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 71.

[429] วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ข (2543, สิงหาคม). "ข้อสังเกตบางประการต่อความสามารถของบุคคลล้มละลาย." *วารสาร รพี' 43 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.* หน้า 130.

[430] กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2550). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลธรรมดา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 167.

[431] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 23.

[432] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 24.

[433] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 25.

เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดพร้อมด้วยบัญชีรับจ่าย[434] โดยทุกครั้งที่ลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับทรัพย์สินอย่างใด จะต้องรายงานเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ พร้อมทั้งแสดงรายละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ภายในเวลาอันสมควร และไม่ว่าในกรณีใดลูกหนี้จะต้องแสดงบัญชีรับจ่ายเสนอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกระยะหกเดือน[435] รวมทั้งจะถูกจำกัดเสรีภาพในการเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะได้อนุญาตเป็นหนังสือ และถ้าจะย้ายที่อยู่ ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร[436] ดังนั้น จึงไม่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ได้มีข้อห้ามมิให้บุคคลล้มละลายในการทำงานเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวไว้ เพียงแต่ได้มีการจำกัดสิทธิมิให้สามารถจัดการทรัพย์สินหรือประกอบกิจการได้เท่านั้น และต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้กำหนดจำนวนค่าเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานานุรูป แล้วนำรายได้ส่วนที่เหลือไปแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงพบว่ากฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บรรดาเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเท่าเทียมกัน และลูกหนี้ในการมีโอกาสหลุดพ้นจากการล้มละลาย อีกทั้งคุ้มครองสังคมและระบบเศรษฐกิจมิให้ได้รับความเสียหายจากการดำเนินกิจการของลูกหนี้โดยไม่สิ้นสุด[437] แต่กลับปรากฏว่ามีการตีความที่บิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลายจนถึงในปัจจุบันที่ได้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพไว้ ดังเช่นที่ได้กำหนดห้ามมิให้นิติบุคคลที่ศาลได้มีคำสั่งให้ล้มละลายต้องเลิกกิจการไป และห้ามมิให้ประกอบกิจการได้ต่อไป อันเป็นการสิ้นสภาพนิติบุคคลไปด้วยผลของกฎหมาย ซึ่งการสั่งให้นิติบุคคลล้มละลายย่อมมีความแตกต่างจากกรณีที่บุคคลธรรมดาล้มละลาย เนื่องจากสภาพความเป็นบุคคลของนิติบุคคลนั้นเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายและการสิ้นสุดย่อมเป็นไปด้วยผลของกฎหมายเช่นกัน เช่น ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งล้มละลาย[438] หรือห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนย่อมเลิกกันเมื่อห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย[439] หรือบริษัทจำกัดย่อมเลิกกันเมื่อบริษัทล้มละลาย[440] หรือบริษัทมหาชนจำกัดย่อมเลิก

---

[434] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (1).

[435] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (2).

[436] พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 67 (3).

[437] ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 37.

[438] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1055.

[439] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1069.

[440] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1236 (5).

กันเมื่อบริษัทล้มละลาย[441] เป็นต้น ส่วนการสิ้นสภาพบุคคลธรรมดานั้น[442] ประกอบด้วยการตายธรรมดา (Death) ในทางการแพทย์ปัจจุบันถือว่าเมื่อแกนสมองตาย และการตายโดยผลของกฎหมาย คือ การสาบสูญ (Disappearance) ซึ่งมีบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตั้งแต่มาตรา 48 ถึงมาตรา 64[443] โดยสภาพความเป็นบุคคลของบุคคลธรรมดาที่ล้มละลายมิได้สูญสิ้นไปแต่อย่างใด ซึ่งกฎหมายล้มละลายมิได้หมายความรวมถึงการห้ามมิให้บุคคลธรรมดาที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายในการประกอบอาชีพแต่อย่างใด เพียงแต่ห้ามมิให้จัดการทรัพย์สินหรือดำเนินกิจการในลักษณะการประกอบกิจการเท่านั้น เช่น การห้ามมิให้เป็นผู้จัดการทรัพย์สิน[444] หรือการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทจำกัด[445] หรือการห้ามมิให้เข้าร่วมจัดตั้งบริษัทมหาชนจำกัด[446] หรือการดำรงตำแหน่งกรรมการบริษัทมหาชนจำกัด[447] เป็นต้น

โดยหากพิจารณาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายล้มละลายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีลักษณะสำคัญดังนี้

กรณีประเทศอังกฤษ จะพบว่าในกฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 1994 (Insolvency Act 1994) กฎหมายล้มละลายฉบับปีคริสต์ศักราช 2000 (Insolvency Act 2000) และกฎหมายฉบับปีคริสต์ศักราช 2002 ที่เรียกว่า “Enterprise Act 2002” ได้มีการจำแนกระหว่างลูกหนี้ที่สุจริตและทุจริตแยกจากกันอย่างชัดแจ้ง รวมทั้งการกำหนดให้บุคคลล้มละลายที่สุจริตสามารถได้รับการปลดจากล้มละลายได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปี โดยไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปแต่ประการใด เพียงแต่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) ที่ได้กำหนดห้ามมิให้คนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) ในการเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ที่อาจมีผลเป็นการยักยอกเงิน (Might permit the misappropriation) ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public fund)

---

[441] พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 154 (2).

[442] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติว่า “สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย”.

[443] ณัฐพงศ์ โปษกะบุตร และ พรชัย สุนทรพันธ์. (2548). *คำบรรยายหลักกฎหมายเอกชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). หน้า 148.

[444] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 58 (6).

[445] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1154.

[446] พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 17 (4).

[447] พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, มาตรา 68 (2).

กรณีประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่าตามประมวลกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรการห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลาย เพราะเหตุแห่งความแตกต่างกันทางด้านสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งสอดคล้องตามหลักความเสมอภาคที่ได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ โดยได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายในการทำงานไว้ในมาตรา 525 (a) และ (b) แห่งประมวลกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา (United States Code, Title 11 Bankruptcy) ดังนี้

(a) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) ปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) การเลิกจ้าง (Terminate the employment) หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Discriminate) ในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายนี้ หรือบุคคลอื่น (Another person) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการล้มละลายนี้

(b) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน (Private employer) เลิกจ้าง (Terminate the employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติ (Discriminate) ในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือปัจเจกบุคคล เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หรือเป็นลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ หรือปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด

กรณีประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะพบว่าตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce) ได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น จะต้องถูกห้ามมิให้เข้าดำรงตำแหน่งในการบริหารจัดการหรือควบคุมดูแลกิจการด้านการค้า (Merchants) หรือกิจการด้านงานช่างฝีมือที่ขึ้นทะเบียน หรือกิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจไม่ว่าในทางตรงหรือทางอ้อม[448] ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดกฎหมายล้มละลายดั้งเดิม แต่มิได้หมายความรวมถึงอาชีพเกษตรกร ช่างฝีมือ บุคคลผู้มีรายได้ประจำ ข้ารัฐการ หรือบุคคลทั่วไปที่มีหนี้สินแต่อย่างใด[449] เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีการฟ้องบุคคลดังกล่าวไว้เป็นคดีแพ่งสามัญแยกต่างหาก

---

[448] Code de Commerce, Article L625-2.

[449] Hautcoeur, Pierre-Cyrille ; Levratto, Nadine. (2007-12, PSE Working Papers n°2007-29). *"Bankruptcy law and practice in 19th century France."* Paris -Jourdan Sciences Economiques. p. 3. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2555, จาก *http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/58/78/28/PDF/wp200729.pdf*

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มิได้มีเจตนารมณ์ให้มีการปฏิเสธการรับสมัครบุคคลล้มละลายเข้ารับราชการหรือเป็นเหตุให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้นออกจากราชการแต่อย่างใด แต่กลับปรากฏจากแนวทางการพิจารณาดำเนินการของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555 ที่ได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย โดยให้ใช้คำพิพากษาของศาลเป็นหลักฐาน และไม่ถือว่าเป็นการลงโทษทางวินัย ทั้งที่การห้ามมิให้บุคคลล้มละลายทำงานหรือประกอบกิจการล้วนมิได้ส่งผลดีแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด กล่าวคือ ในแง่ของเจ้าหนี้การที่ไม่เปิดโอกาสให้บุคคลล้มละลายทำงาน ย่อมไม่ก่อให้เกิดโอกาสที่บุคคลนั้นจะสามารถสร้างรายได้มาเพื่อชำระหนี้คืนแม้บางส่วน ในขณะที่ผลต่อตัวบุคคลล้มละลายย่อมมีผลในทางร้ายเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลดังกล่าวจะไม่มีความสามารถในการดำรงชีพ รวมทั้งในเชิงเศรษฐศาสตร์ มาตรการห้ามเหล่านั้นไม่ได้ส่งผลดีในการสร้างรายได้แก่สังคมแต่อย่างใด[450]

ดังนั้น จึงเห็นควรกำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 เพื่อให้เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่ทุกหน่วยงานของรัฐและเอกชน จะต้องยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้จากบรรดากองทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเท่าเทียมกัน และมีโอกาสได้รับชำระหนี้เพิ่มเติมจากลูกหนี้ที่ได้มาระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย รวมทั้งให้เป็นรางวัลแก่ลูกหนี้ที่สุจริตสามารถหลุดพ้นจากการล้มละลาย และมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วต่อไป ดังนี้

(ก) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ ปฏิเสธการจ้างงาน การเลิกจ้าง หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการทำงานในหน่วยงานของรัฐ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

---

[450] วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ข เล่มเดิม. หน้า 131.

(ข) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน เลิกจ้างบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง เห็นสมควรให้รัฐดำเนินนโยบายด้วยการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลายให้เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลาย ที่มีแนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) แก่ลูกหนี้ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี พร้อมกับการศึกษาทำความเข้าใจแนวนโยบายของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ตามกฎหมายล้มละลาย (The Fresh-Start Policy in Bankruptcy Law) มาพิจารณาประกอบ เพื่อให้เป็นหลักประกันสิทธิแก่บุคคลล้มละลายว่าหากดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้วจะสามารถประกอบอาชีพได้ รวมทั้งได้รับการปลดจากล้มละลาย ตลอดจนมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วต่อไป

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้มีหลักประกันสิทธิในการประกอบอาชีพของบุคคลทุกคนให้เป็นไปด้วยความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน การตรากฎหมายให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม จึงมิอาจกระทำได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพไว้ แต่เมื่อได้พิจารณาจากสถานภาพของการเป็นบุคคลล้มละลายตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนนับตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบันก็ยังคงวางหลักการกำหนดให้มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการที่ถือเป็นอาชีพ (Career) ไว้เช่นเดิม อันเนื่องมาจากตามบริบทของสังคมไทยยังคงมีเจตคติในเชิงลบต่อบุคคลล้มละลาย ซึ่งมองว่าเป็นผู้ที่กระทำการโดยไม่สุจริต คดโกงต่อเจ้าหนี้ และมีความประพฤติผิดหรือเสื่อมเสีย หากให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 สั่งบรรจุและแต่งตั้งให้บุคคลล้มละลายเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญได้ อาจส่งผลให้ทางราชการได้รับความเสียหายหรือเสื่อมเสีย และยังรวมไปถึงกรณีข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย นับแต่นั้นผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีอำนาจในการสั่งให้ข้าราชการดังกล่าวออกจากราชการตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา เนื่องจากถือเป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ข้าราชการผู้นั้นออกจากราชการเสมือนหนึ่งว่าการล้มละลายเป็นความผิดอาญาดังเช่นอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) ซึ่งจะต้องได้รับการทรมานที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือจะต้องถูกนำตัวมาขายลงเป็นทาส (Slave) เพื่อเป็นการชำระหนี้สินแทนหนี้เงิน ดังเช่นแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีต

ผลการศึกษาแนวความคิดของกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนตามหลักการบริหารงานบุคคลภาครัฐในระบบคุณธรรม (Merit system) ซึ่งประกอบด้วยหลักความเสมอภาค (Equal) หลักความสามารถ (Competence) หลักความมั่นคง (Security) และหลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political neutrality) แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีแนวความคิดให้มีการจำกัดสิทธิบุคคลที่กระทำการโดยสุจริตในการรับราชการด้วยการพิจารณาจากความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน (Capacity) ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในทางแพ่งมาแทนที่ความรู้ความสามารถ (Competence) ของบุคคลที่เหมาะสมในการรับราชการตามระบบคุณธรรม (Merit system) มาเป็นเหตุผลในการจำกัดสิทธิบุคคลเพื่อเข้ารับราชการแต่ประการใด นอกจากการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Discrimination) ต่อบุคคลเป็นการเฉพาะเจาะจงและไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อบรรดาฝ่ายเจ้าหนี้หรือเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่งคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศแล้ว การจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการยังไม่เป็นการสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ รวมทั้งเป็นการขัดต่อหลักการบริหารงานบุคคลภาครัฐตามระบบคุณธรรมที่มุ่งหมายให้ได้บุคลากรเข้ารับราชการจากบรรดาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ (Competence) และเป็นไปด้วยความเสมอภาคในโอกาส (Equal of opportunity) ไม่ใช่พิจารณาจากผู้ที่มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน (Capacity) ซึ่งเป็นการพิจารณาจากสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมของบุคคลเป็นสำคัญ

อนึ่ง เมื่อได้พิจารณาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กลับไม่ปรากฏว่าได้กำหนดห้ามมิให้บุคคลล้มละลายทุจริตซึ่งถือเป็นผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาหรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนในการรับราชการแต่อย่างใด เพียงแต่มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเท่านั้น กรณี ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่ามีการตีความหมายของคำว่า “บุคคลล้มละลาย” ให้หมายความรวมไปถึงคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ซึ่งการตีความบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว จึงเป็นการตีความไว้อย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน และยังเป็นผลร้ายแก่บุคคลล้มละลายที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริต ซึ่งเป็นการบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้มีการกำหนดบทนิยามของคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ไม่ให้ศาลมีคำสั่งปลดบุคคลนั้นจากการล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย และเป็นบทลงโทษต่อลูกหนี้ที่กระทำความผิดทุจริตต่อ

เจ้าหนี้ไว้ แต่หากลูกหนี้ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายไม่มีลักษณะของการเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตดังกล่าวแล้ว ให้ศาลปลดบุคคลนั้นจากการล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศตามที่ได้ทำการศึกษามาแล้ว ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดที่มีการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไป ดังเช่นที่ได้ปรากฏตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนของไทย ซึ่งสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1) ประเทศอังกฤษ

ตามประมวลกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการพลเรือน (Civil Service Management Code) ของประเทศอังกฤษ มิได้จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด แต่ได้ยกเว้นเป็นการเฉพาะมิให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือเป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) ในการเข้าดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ซึ่งอาจส่งผลให้มีการยักยอกเงิน (Might permit the misappropriation) ของกองทุนการเงินสาธารณะ (Public Fund) ไว้ ได้แก่ ตำแหน่งที่เกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้าง (Wages) เงินเดือน (Salary) และภาษีเงินรายได้ (Income Tax) ฯลฯ และหากข้าราชการพลเรือนสามัญรายใดมีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือถูกศาลมีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) แล้ว จะต้องรายงานข้อเท็จจริงให้ผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดรับทราบ โดยไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (Insolvent) หรือเป็นบุคคลล้มละลาย (Bankrupt) จะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด

2) ประเทศสหรัฐอเมริกา

ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการพลเรือน ค.ศ. 1978 (Civil Service Reform Act of 1978) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือเป็นลักษณะต้องห้ามในการทำงานในหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายล้มละลาย มาตรา 525 (a) และ (b) (Title 11, United States Code (Bankruptcy) Section 525 (a) and (b)) ยังได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) และหน่วยงานเอกชน (Private employer) ไว้ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (Anti-Discrimination) ต่อบุคคลดังกล่าวดังนี้

(a) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ (Governmental unit) ปฏิเสธการจ้างงาน (Deny employment) การเลิกจ้าง (Terminate the employment) หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้หรือเป็นบุคคลล้มละลายตามประมวลกฎหมายนี้ หรือบุคคลอื่น (Another person) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ภายใต้บทบัญญัติว่าด้วยการล้มละลายนี้

(b) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน (Private employer) เลิกจ้าง (Terminate the employment) บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติในการจ้างงานบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือปัจเจกบุคคล เพราะเหตุที่บุคคลนั้นตกเป็นลูกหนี้ภายใต้บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ หรือเป็นลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายภายใต้ประมวลกฎหมายนี้ หรือปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด

3) ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้ารัฐการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Fonction publique française) ไม่ปรากฏว่าได้กำหนดให้บุคคลล้มละลาย (La faillite personnelle) เป็นลักษณะต้องห้าม (Inéligibilité) ในการเป็นข้ารัฐการ (Fonctionaires) ไว้เป็นการทั่วไปแต่ประการใด เว้นแต่เฉพาะในตำแหน่งข้ารัฐการระดับสูง (Haute Fonction Publique) ซึ่งมาจากการคัดเลือกแยกเป็นการต่างหากจากข้ารัฐการระดับทั่วไป รวมทั้งบรรดาสมาชิกรัฐสภาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Le Parlement de la République française) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Assemblée nationale) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และสมาชิกวุฒิสภา (Sénat)

นอกจากนี้ ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ (Code de Commerce) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้กำหนดให้ลูกหนี้ที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายนั้น จะต้องถูกห้ามมิให้เข้าดำรงตำแหน่งในการบริหาร จัดการ หรือควบคุมดูแลกิจการทางด้านการค้า หรือกิจการด้านงานช่างฝีมือที่ขึ้นทะเบียน หรือกิจการทางการเกษตร และนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับเศรษฐกิจ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แต่มิได้หมายความรวมถึงอาชีพเกษตรกร ช่างฝีมือ บุคคลผู้มีรายได้ประจำข้ารัฐการ หรือบุคคลทั่วไปที่มีหนี้สินแต่อย่างใด เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดให้มีการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งสามัญแยกไว้เป็นการต่างหาก

ส่วนในประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันจะได้มีการพัฒนาการของกฎหมายล้มละลายจากในอดีตมาสู่หลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่มีแนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) แก่ลูกหนี้ให้สามารถปลดจากล้มละลาย (Discharge of bankrupt) และมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) ได้โดยเร็ว แต่เนื่องจากสังคมไทยยังคงมีรากฐานความเชื่อยึดติดอยู่กับแนวความคิดของกฎหมายล้มละลายในอดีตที่ได้มองว่าการล้มละลาย

เป็นความผิดดังเช่นอาชญากร (Criminal) หรือนักโทษ (Prisoner) หรือจะต้องนำตัวลูกหนี้มาขายลงเป็นทาส (Slave) เพื่อเป็นการชำระหนี้สินแทนหนี้เงิน หรือเป็นผู้ที่มีความชั่วช้าในทางศีลธรรมอันดี จึงทำให้ยังมีเจตคติในเชิงลบด้วยการตรากฎหมายอื่นให้มีผลมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต่อบุคคลล้มละลายที่มีความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมไว้ ดังเช่นที่ปรากฏตามความในมาตรา 36 ข. (6) ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ที่ได้กำหนดให้การเป็นบุคคลล้มละลายเป็นลักษณะต้องห้ามในการรับราชการไว้ตามบทสันนิษฐานว่าบุคคลล้มละลายเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดหรือความเสื่อมเสีย และเป็นเหตุให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มีอำนาจในการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ โดยอาศัยคำพิพากษาศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการ

จากผลการศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จึงพบว่าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ประกอบด้วย ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย สรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสามจะได้กำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมไว้ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองให้บุคคลมีสิทธิในการประกอบอาชีพเป็นไปโดยเสมอภาค ซึ่งให้หมายความรวมถึงบุคคลล้มละลายด้วยนั้น แต่กรณีกลับปรากฏจากแนวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญว่า หากไม่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายไว้อย่างชัดแจ้ง บุคคลดังกล่าวนั้นย่อมไม่อาจได้รับความคุ้มครองสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ อันเป็นกรณีเกิดจากปัญหาการตีความกฎหมายที่ยังไม่เป็นการสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง การตราบทบัญญัติกฎหมายโดยเปิดโอกาสให้ ก.พ. มีการใช้ดุลพินิจพิจารณาความเหมาะสมของบุคคลที่จะให้มีสิทธิสมัครสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญไว้อย่างกว้างขวางเกินความจำเป็น จึงส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายไว้ในขั้นตอนการรับสมัครบุคคลเพื่อสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และเป็นกฎหมาย

ที่จำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายที่กระทำการโดยสุจริตและมีความรู้ความสามารถในการรับราชการมาตั้งแต่เริ่มแรก โดยไม่เปิดโอกาสให้สามารถสมัครสอบคัดเลือกได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป และไม่มีโอกาสแสดงความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงที่เกี่ยวกับตำแหน่งงานนั้นเสียก่อน อีกทั้งการล้มละลายมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่จะเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีหน้าที่ในการอำนวยประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ข. (6) ในส่วนที่บัญญัติให้ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” จึงเป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปโดยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลล้มละลายเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

5.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

โดยที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนของไทยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของระบบคุณธรรม (Merit system) ประกอบด้วยหลักความเสมอภาค (Equal) หลักความสามารถ (Competence) หลักความมั่นคง (Security) และหลักความเป็นกลางทางการเมือง (Political neutrality) ซึ่งการคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการจะต้องพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการรับราชการตามระบบคุณธรรม เมื่อได้พิจารณาจากสถานะของบุคคลล้มละลายแล้วจะพบว่าบุคคลล้มละลายมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือความเสื่อมเสียจนขาดความรู้ความสามารถที่ไม่เหมาะสมในการรับราชการแต่ประการใด การนำเหตุแห่งความแตกต่างทางสถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมของการเป็นบุคคลล้มละลายที่สุจริตมาเปรียบเทียบกับบุคคลล้มละลายทุจริตที่จะต้องรับโทษในคดีอาญา หรือการเทียบเคียงกับคนที่ขาดความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน (Capacity) ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในทางแพ่งมาวางเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาบุคคลเข้ารับราชการหรือรับราชการต่อไป ย่อมเป็นการขัดต่อระบบคุณธรรมที่มุ่งหมายให้ได้บุคลากรเข้ารับราชการจากบรรดาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ (Competence) และเป็นไปด้วยความเสมอภาคในโอกาส (Equal of opportunity) รวมทั้งการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการไป ย่อมเป็นการขัดต่อแนวความคิดของหลักความมั่นคง (Security) ที่มุ่งหมายให้ความคุ้มครองให้การรับราชการเป็นการถาวร (Tenure) เนื่องจากตราบเท่าที่ข้าราชการยังมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจอันเป็นคุณประโยชน์ต่อราชการแล้ว ก็ยังสามารถยึดถือการรับราชการเป็นอาชีพต่อไปได้โดยไม่ถูกสั่งให้ออกจากราชการด้วยเหตุผลอันไม่เป็นธรรม

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ และปัญหาเกี่ยวกับการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการ

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้บุคคลล้มละลายเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญไว้เป็นการทั่วไป โดยมิได้คำนึงถึงหลักความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งของระบบคุณธรรมมาพิจารณา ซึ่งแม้จะได้มีการกำหนดให้อำนาจ ก.พ. ไว้ในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในการใช้ดุลพินิจพิจารณายกเว้นให้บุคคลล้มละลายสามารถสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นการเฉพาะราย หรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไป โดยกำหนดให้มติของ ก.พ. ในการพิจารณายกเว้นดังกล่าวจะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม และการลงมติให้กระทำโดยลับ และเป็นไปตามระเบียบที่ ก.พ. กำหนด โดยให้ผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีความประสงค์จะเข้ารับราชการ ยื่นคำขอตามแบบที่สำนักงาน ก.พ. กำหนดพร้อมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง โดยยื่นคำขอต่อเลขาธิการ ก.พ. และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ก.พ. ตามระเบียบนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการรับราชการ หรือการทำงาน การประกอบคุณงามความดี ความผิดหรือความเสื่อมเสีย และความประพฤติของผู้นั้น โดยให้ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน และผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ใกล้ชิดอันควรเชื่อถือได้ และในกรณีที่ ก.พ. มีมติไม่ยกเว้นลักษณะต้องห้ามให้ผู้ใด ผู้นั้นจะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวอีกได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่ ก.พ.มีมติ แต่ในแนวทางปฏิบัติของแต่ละส่วนราชการกลับไม่เคยปรากฏว่า ก.พ. ได้มีการยกเว้นให้บุคคลล้มละลายที่จะสามารถสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญได้แต่อย่างใด

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายออกจากราชการนั้น จากการศึกษาพบว่า เมื่อเจ้าหนี้ได้มีการฟ้องคดีล้มละลายให้ข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นลูกหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ให้ถือเป็นหน้าที่ของข้าราชการดังกล่าวในการรายงานให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งทราบโดยด่วน ตามนัยหนังสือ

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.826/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 และผู้บังคับบัญชาของข้าราชการพลเรือนสามัญนั้น เมื่อรับทราบข้อเท็จจริงดังกล่าวมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ โดยอาศัยคำพิพากษาของศาลเป็นเอกสารหลักฐานในการออกคำสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญดังกล่าวออกจากราชการ ตามนัยหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555 ต่อมาเมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 แล้ว ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือถือว่าทราบคำสั่งตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. แต่กรณีนี้ กลับได้เคยมีคำวินิจฉัย ก.พ.ค. เรื่องแดงที่ 0012153 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2553 ว่า ก.พ.ค. ไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าผู้อุทธรณ์สมควรเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาและข้อคัดค้านดังกล่าวจึงเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค. ที่จะพิจารณาวินิจฉัยตามกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ข้อ 32 จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยข้ออ้างในอุทธรณ์ เพราะไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นไร ก็ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ที่สั่งให้ ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการได้ และให้ยกอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ดังกล่าว จึงมีปัญหาในทางกฎหมายว่าหากข้าราชการพลเรือนสามัญที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการเนื่องจากมีลักษณะต้องห้ามในการรับราชการเป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 หากประสงค์จะอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. แล้วจะอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ในประเด็นข้อกฎหมายใด เพื่อจะให้สามารถรับราชการต่อไปได้ในเมื่อผลการพิจารณาว่าข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นบุคคลล้มละลายย่อมถือเป็นข้อเท็จจริงอันยุติตามที่ศาลยุติธรรมได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

5.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย

โดยที่มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดบทนิยามของคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้หมายความถึงบุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ที่ต้องการให้มีการจำแนกถ้อยคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต”

ออกจากคำว่า “บุคคลล้มละลาย” หากลูกหนี้รายใดมิได้มีลักษณะเป็น “บุคคลล้มละลายทุจริต” ตามความหมายที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ย่อมมิอาจถือได้ว่าลูกหนี้ดังกล่าวนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต โดยการวางบทบัญญัติเกี่ยวความผิดในกฎหมายล้มละลายเช่นนี้ย่อมทำให้สามารถที่จะพิจารณาได้ว่าลูกหนี้รายใดมีพฤติการณ์เป็นความผิดหรือความเสื่อมเสีย อันเป็นมาตรการที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลล้มละลายที่สุจริตให้สามารถหลุดพ้นจากการล้มละลาย (Discharge of bankrupt) และมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ (Fresh start) ได้โดยเร็ว รวมทั้งการคุ้มครองประโยชน์ของสังคมโดยรวมมิให้บุคคลล้มละลายไปก่อหนี้สินขึ้นมาใหม่โดยไม่เป็นที่สิ้นสุดต่อไป ส่วนบุคคลล้มละลายทุจริตซึ่งได้กระทำการทุจริตต่อบรรดาเจ้าหนี้ นอกจากไม่สามารถได้รับการปลดจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ก็ยังมีความผิดต้องระวางโทษปรับหรือโทษจำคุก หรือทั้งปรับทั้งจำ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ต่อไป

ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ยังมิได้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายให้สามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ และเอกชนไว้ ส่งผลให้มีกฎหมายหลายฉบับได้นำผลแห่งคำพิพากษาให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายนั้นมาใช้เป็นหลักฐานการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพไว้ อันเป็นการบิดเบือนไปจากเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายล้มละลายสมัยใหม่ (The Principles of Modern Bankruptcy Law) ที่ได้มีแนวความคิดให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับชำระหนี้จากบรรดากองทรัพย์สินของลูกหนี้โดยเท่าเทียมกัน และได้รับชำระหนี้เพิ่มเติมจากลูกหนี้ที่ได้มาระหว่างที่ลูกหนี้ยังไม่ได้รับการปลดจากล้มละลาย รวมทั้งให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย (Discharge of bankrupt) เพื่อให้สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ (A fresh start) ได้โดยเร็วต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อพิจารณาทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา ตลอดจนการศึกษาในลักษณะเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงาน และกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงเห็นสมควรเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

แม้จะได้มีการบัญญัติหลักความเสมอภาคไว้ในรัฐธรรมนูญนับตั้งแต่ฉบับแรก แต่ผลบังคับใช้ตามหลักการดังกล่าวก็ยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรเสนอให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหากฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ดังนี้

แนวทางแรก ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสาม โดยให้มีข้อความคุ้มครองรวมไปถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลาย เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายที่ยังไม่เป็นการสอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดังนี้

“การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การเป็นบุคคลล้มละลาย ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

แนวทางที่สอง ให้มีการนำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....ที่เสนอโดยนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ฉบับลงวันที่ 22 มิถุนายน 2550 มาประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 3 ของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนี้

“การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” หมายความถึง การกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่แม้จะมิได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้ต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่นรวมถึงการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การเป็นบุคคลล้มละลาย ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเลือกปฏิบัติให้หมายความรวมถึงการก่อกวน การคุกคาม หรือการชี้นำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

5.2.2 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

แนวทางแรก ให้ยกเลิกข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามมาตรา 36 ข.(6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 จากเดิมที่กำหนดให้ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามไว้ว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” เป็น “เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”

แนวทางที่สอง ในระหว่างที่ยังมิได้ดำเนินการยกเลิกความในมาตรา 36 ข. (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 นั้น ได้เสนอให้มีแนวทางปฏิบัติสำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญที่ต้องคำพิพากษาให้ล้มละลายในการยื่นคำขอยกเว้นเข้ารับราชการต่อ ก.พ. โดยให้นำระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังต่อไปนี้

1) เมื่อข้าราชการพลเรือนสามัญถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ทราบโดยด่วน ตามนัยหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.826/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 พร้อมทั้งให้ยื่นคำขอยกเว้นเข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนต่อหัวหน้าส่วนราชการที่ตนสังกัดอยู่

2) ให้ส่วนราชการที่ได้รับคำขอพิจารณาคำขอดังกล่าว โดยหากไม่ประสงค์จะให้ผู้นั้นรับราชการต่อไป ให้แจ้งให้ผู้นั้นและสำนักงาน ก.พ. ทราบ แต่ถ้าประสงค์จะให้ผู้นั้นรับราชการให้ส่งคำขอและเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่จะให้ผู้นั้นรับราชการให้เลขาธิการ ก.พ. เพื่อดำเนินการต่อไป

3) เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ก.พ. ตามระเบียบนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการรับราชการ หรือการทำงาน การประกอบคุณงามความดี ความผิดหรือความเสื่อมเสีย และความประพฤติของผู้นั้น โดยให้ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน และผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ใกล้ชิดอันควรเชื่อถือได้ ในการนี้สำนักงาน ก.พ. จะให้ส่วนราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้ดำเนินการแล้วแจ้งให้ทราบก็ได้

4) ในกรณีที่ ก.พ. มีมติไม่ยกเว้นลักษณะต้องห้ามให้ผู้ใด ผู้นั้นจะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวนั้นอีกได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่ ก.พ. มีมติ

5) ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการแล้ว ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง ในประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายว่า คำสั่งให้ออกจากราชการดังกล่าวมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิดของระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือไม่

6) หาก ก.พ.ค. เห็นว่าการสั่งให้ออกจากราชการถูกต้องตามกฎหมายและเห็นว่าผู้อุทธรณ์ยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติราชการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่พอใจของทางราชการนั้น และไม่มีเหตุที่จะให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการแล้ว กรณีเช่นนี้ ให้ ก.พ.ค. มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกคำสั่งและให้ผู้อุทธรณ์กลับเข้ารับราชการตามความในข้อ 86 ข. (3) ของ กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551 ต่อไป

5.2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลายตามกฎหมายล้มละลาย

โดยให้กำหนดหลักการคุ้มครองสิทธิบุคคลล้มละลายในการทำงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ดังนี้

1) ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐ ปฏิเสธการจ้างงาน การเลิกจ้าง หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการทำงานในหน่วยงานของรัฐ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นผู้ซึ่งมีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการมีหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

2) ห้ามมิให้หน่วยงานเอกชน เลิกจ้างบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เคยเป็นบุคคลล้มละลายเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการมีหนี้สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง เห็นสมควรให้รัฐดำเนินนโยบายด้วยการปรับเปลี่ยนเจตคติต่อบุคคลล้มละลายให้เป็นการสอดคล้องกับแนวความคิดในการปลดจากล้มละลาย ที่มีแนวความคิดในการให้อภัย (Forgiveness) แก่ลูกหนี้ที่ได้ดำเนินการผิดพลาดโดยสุจริตแต่ประสบโชคไม่ดี พร้อมกับการศึกษาทำความเข้าใจแนวนโยบายของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ตามกฎหมายล้มละลาย (The Fresh-Start Policy in Bankruptcy Law) มาพิจารณาประกอบ เพื่อให้เป็นหลักประกันสิทธิแก่บุคคลล้มละลายว่าหากดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้วจะสามารถประกอบอาชีพได้ รวมทั้งได้รับการปลดจากล้มละลาย ตลอดจนมีโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้โดยเร็วต่อไป

บรรณานุกรม

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กมลชัย รัตนสกาววงศ์. (2544). *หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน.*
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2550). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไปว่าด้วยบุคคลธรรมดา.*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). *หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2552). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย*
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2544). *รัฐธรรมนูญและการเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกา.*
นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ขจร หะวานนท์. (2546). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย* (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จรัญ โฆษณานันท์. (2545). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จักรปาณีศรีศีลวิสุทธิ์, หลวง. (2478). *คำสอนชั้นปริญญาตรี กฎหมายลักษณะล้มละลาย.*
พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.

ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. (2547). *กฎหมายแองโกลอเมริกันเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 11).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดิเรก ควรสมาคม. (2553). *กฎหมายมหาชน: แนวประยุกต์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เดือน บุนนาค. (2489). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย.*
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). *กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวี กสิยพงศ์. (2536). *คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 พร้อมด้วยประมวล*
ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลาย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2553). *การบริหารงานบุคคลภาครัฐ: แนวคิด โครงสร้าง และระบบการบริหารงานบุคคลภาครัฐ หน่วยที่ 1 – 7* (พิมพ์ครั้งที่ 26). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคาร, เจ้าพระยา. (2476). *คำสอนลักษณะล้มละลาย.* (ม.ป.ท.).

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2551). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ..

ณัฐพงศ์ โปษกะบุตร และพรชัย สุนทรพันธ์. (2548). *คำบรรยายหลักกฎหมายเอกชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2553). *กฎหมายปกครอง.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2553). *รวมกฎหมายเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะระดับชาติ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2552). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2551). *หลักพื้นฐานกฎหมายปกครองฝรั่งเศส* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2550). *กฎหมายมหาชน เล่ม 1 วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี.* กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

_____. (2542). *รัฐธรรมนูญน่ารู้.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2551). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2549). *หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ประดิษฐ์ มนูธรรม, หลวง (ปรีดี พนมยงค์). (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง.* (ม.ป.ท.).

ประวีณ ณ นคร. (2551). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 พร้อมด้วยสรุปสาระสำคัญ และคำอธิบายรายมาตรา.* กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ..

ปรีชา พานิชวงศ์. (2540). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย.* กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

พรชัย เลื่อนฉวี. (2546). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พฤทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว.. (2544). *ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ.*
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชัย นิลทองคำ. (2542). *หลักคิด เจตนารมณ์ สาระลักษณะสำคัญเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542.*
กรุงเทพฯ: อฑตยา.

_____. (2548). *พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 และที่แก้ไขเพิ่มเติม.*
กรุงเทพฯ: อฑตยา มิเล็นเนียม.

เพ็ญศรี วายวานนท์. (2514). *การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย: ระบบคุณธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2)
(อมร รักษาสัตย์ และโสรัจ สุจริตกุล บรรณาธิการ).
พระนคร: สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

โภคิน พลกุล. (2539). *หลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มองซิเออร์ เอ. ซี. เลเดเกอร์. (2459). *คำอธิบายพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย.*
กรุงเทพฯ: เดลิเมล์.

มานิตย์ จุมปา. (2543). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

ร. แลงกาต์. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ลาลูแบร์ ซิมอน เดอ. (2548). *จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. นนทบุรี: ศรีปัญญา.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.* กรุงเทพฯ: วิญญชน.

_____. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญชน.

วิชา มหาคุณ. (2549). *กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

_____. (2550). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย เรื่อง กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้.* กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ. (2547). *กฎหมายฟื้นฟูกิจการ.* กรุงเทพฯ: วิศิษฏ์สรอรรถ.

วิษณุ เครืองาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

วีระ โลจายะ. (2547). *กฎหมายมหาชน: สิทธิเสรีภาพของประชาชน หน่วยที่ 8-15* (พิมพ์ครั้งที่ 33).
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2532). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2552). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). *การบริหารบุคคลภาครัฐไทย: กระแสใหม่และสิ่งท้าทาย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุดทอง.

สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ. (2542). *กฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจกับอนาคตของประเทศ.* กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.

สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2554). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมยศ เชื้อไทย. (2535). *คำอธิบายหลักรัฐธรรมนูญทั่วไป.* กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

_____. (2555). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สารกิจปรีชา, หลวง. (2513). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย* (พิมพ์ครั้ง 6). พระนคร: น่ำเซียการพิมพ์.

สารนัยประสาสน์, หลวง. (2483). *คำสอนชั้นปริญญาตรี กฎหมายลักษณะล้มละลาย.* พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.

สำนักงาน ก.พ.. (2551). *ประมวลกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471 – 2551.* กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ..

_____. (2536). *พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับระบบข้าราชการพลเรือน: บันทึกประวัติการร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2471.* กรุงเทพฯ: ประชาชน.

_____. (ม.ป.ป.). *มาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมในสหรัฐอเมริกา.* กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ..

_____. (2554). *รายงานการติดตามการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยอุทธรณ์และคำวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของ ก.พ.ค..* กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ..

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2552). *กฎหมายไทย: เล่ม 9 บุคลากรภาครัฐ.* กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์ 50.

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ.. (2544). *การปฏิรูประบบราชการของต่างประเทศ.* นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้ง.

สำนักงานศาลปกครอง. (2547). *หลักกฎหมายปกครองฝรั่งเศส.* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด. (ม.ป.ป.). *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.* (ม.ป.ท.).

สุธีร์ ศุภนิตย์. (2552). *หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุนทร มณีสวสดิ์. (2541). *คำอธิบายกฎหมายฟื้นฟูกิจการ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

สุวินัย ภรณวลัย. (2541). *เศรษฐกิจฟองสบู่: บทเรียนและทางรอด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสรัจ สุจริตกุล. (2514). *การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย: ประชาธิปไตยกับระบบข้าราชการพลเรือน* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (อมร รักษาสัตย์ และโสรัจ สุจริตกุล บรรณาธิการ). พระนคร: สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

หยุด แสงอุทัย. (2512). *คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 พร้อมด้วยคำแปลมาตราเป็นภาษาอังกฤษของทางราชการ*. พระนคร: น่ำเซียการพิมพ์.

_____. (2533). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ประกายพรึก.

อำพล เจริญชีวินทร์. (2547). *คู่มือการจัดทำนิติกรรมสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

อุทัย หิรัญโต. (2523). *หลักการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บทความ

กฤษณ์ วสีนนท์. (2547). "เสรีภาพในทางการค้าและอุตสาหกรรมในระบบกฎหมายไทย: การจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540." *วารสารกฎหมาย, 23 (1),* 72.

เกษม สุวรรณกุล. (2513, พฤษภาคม). "การบริหารงานบุคคลตามระบบคุณวุฒิ." *วารสารการบริหาร, 1 (3),* 44.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2544, กันยายน - ธันวาคม). "การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ." *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 3 (9),* 27-35.

_____. (2554). "หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ." *จุลนิติ, 8 (1),* 44.

จรัญ โฆษณานันท์. (2528,ธันวาคม). สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มิใช่ตะวันตก." *วารสารกฎหมาย, 10 (2),* 73.

ธัญญานุช ตันติกุล. (2552). “คดีล้มละลายของลูกหนี้บุคคลธรรมดาในประเทศสหรัฐอเมริกา.” *ดุลพาห, 56 (1),* 104.

นฤมล สุขสวัสดิ์ และปรัชญา มหาวินิจฉัยมนตรี. (2550). “สภาวะล้มละลายกับสถานภาพการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ.” *ดุลพาห, 54 (1),* 87.

นิติพร ตันวิไลย. (2549). “สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส.” *วารสารกฎหมายปกครอง. 24 (1),* 24-30.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (ตุลาคม 2546 – มีนาคม 2547). “ความเสมอภาคในการสมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการ.” *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 2 (2),* 7-8.

บุปผา อัครพิมาน. (2548, มกราคม - เมษายน). “หลักกฎหมายทั่วไป.” *วารสารวิชาการศาลปกครอง, 5 (1),* 13.

ไพศิษฐ์ พิพัฒนกุล (2523). “การจำกัดสิทธิเสรีภาพทางด้านแรงงาน.” *วารสารนิติศาสตร์, 11 (3),* 503-504.

ภูมิ โชคเหมาะ. (2546,สิงหาคม). “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการล้มละลาย : ศึกษากรณีกฎหมายล้มละลายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายฝรั่งเศส.” *วารสารราม’รพี’ 46 มหาวิทยาลัยรามคำแหง,* 197.

ม. ฤชุพันธ์ (2510, กันยายน). “ประวัติระบบข้าราชการพลเรือนอเมริกัน.” *วารสารข้าราชการ, 12 (9)* , 41.

มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต. (2542, มกราคม-มิถุนายน). “มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ตามกฎหมายล้มละลายของสหรัฐอเมริกา.” *ดุลพาห, 46 (1),* 32.

ฤทัย หงส์สิริ. (2543, กันยายน - ธันวาคม). “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและมาตรการของรัฐที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม.” *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 2 (6)* , 19.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2542, มิถุนายน) “เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน “มาตร” ในการควบคุมการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย.” *วารสารนิติศาสตร์, 30 (2),* 187-193.

วิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ. (2543, สิงหาคม). “ข้อสังเกตบางประการต่อความสามารถของบุคคลล้มละลาย.” *วารสาร รพี’ 43 มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ,* 130-131.

ศรีราชา เจริญพาณิช. (2554). “หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ.” *จุลนิติ, 8 (1),* 4.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2542, มิถุนายน). “หลักความเสมอภาค.” *วารสารนิติศาสตร์, 30 (2),* 165.

สมบูรณ์ รู้กิจการพานิช. (2543, มิถุนายน). “ความไม่สามารถในการชำระหนี้.” *จุลสารครบรอบ 1 ปี ศาลล้มละลายกลาง,* 1.

สุขุมนัยประดิษ, หลวง. (2501,กรกฎาคม). “สาระสำคัญของระบบ Merit System.” *วารสารข้าราชการ, 3 (7),* 19-20.

อนุรักษ์ นิยมเวช. (2554). “การประนอมหนี้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลาย.” *จุลนิติ, 8 (1),* 69.

อุกฤษ มงคลนาวิน. (2518). “ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน.” *บทบัณฑิตย์, 32 (1),* 13-15.

วิทยานิพนธ์

ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย. (2542). *มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมนวล เชื้อบุญชัย. (2532). *การฟื้นฟูองค์กรธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงิน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคภูมิ โกกะอินทร์. (2549). *หลักความเสมอภาคในระบบกฎหมายไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรินยา ลิ่มวณิชสินธุ์. (2546). *การปลดจากล้มละลายของบุคคลธรรมดา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉรา ประจันนวล. (2540). *ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีล้มละลาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารอื่นๆ

กฤษณ์ วสีนนท์. (2551). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชากฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.*

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: เอ็ส. เอ็ม. เซอร์คิทเพรส.

_____. (ม.ป.ป.). *กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง.* กรุงเทพฯ: เอ็ส. เอ็ม. เซอร์คิทเพรส.

คณะผู้วิจัยฝ่ายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: คณะผู้วิจัยฝ่ายศาลล้มละลายกลาง. (2545). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "เรื่อง บทบาทของกฎหมายล้มละลายและศาลล้มละลายต่อระบบเศรษฐกิจไทย."* เสนอต่อศาลล้มละลายกลาง. กรุงเทพฯ: อซตยามิเล็นเนียม.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (2542). *เอกสารการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2475 (โดยสภาผู้แทนราษฎรชุดแรก).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

ภูมิ โชคเหมาะ และคณะ. (2548). *เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ.* หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดเชียงราย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ "เรื่อง กฎหมายที่มีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ."* เสนอต่อคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมกฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

_____. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.* กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

_____. (2524). *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.* กรุงเทพฯ: รุ่งศิลปการพิมพ์.

_____. (2549). *ศัพท์นิติศาสตร์ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

รายงานการประชุมคณะกรรมาธิการแก้ไขปัญหาหนี้สินแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 37 เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2554.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. *รายงานการวิจัย "เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ."* (โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา).

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). *รายงานการศึกษาวิจัย "เรื่อง วิเคราะห์คำพิพากษาคดีปกครองของศาลปกครองต่างประเทศ."* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, สำนักกฎหมาย. (2550*). เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ.... (โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ).* บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 34/2550 เป็นพิเศษ วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2550.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2551). *กฎหมายพื้นฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.* กรุงเทพฯ: พี. เพรส.

สุธีร์ ศุภนิตย์ และคณะ. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "เรื่อง ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย."* เสนอต่อสถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง

กฎ ก.พ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดประเภทตำแหน่งและระดับตำแหน่ง พ.ศ. 2551

กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2551

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 6/2501 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2501 เรื่อง ระเบียบการพิมพ์ลายนิ้วมือข้าราชการทหาร, พลเรือน, พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล และพนักงานขององค์การของรัฐบาลต่างๆ

คำวินิจฉัย ก.พ.ค. เรื่องแดงที่ 0012153 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2553

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 15/2555 ลงวันที่ 13 มิถุนายน 2555

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 16/2545 ลงวันที่ 30 เมษายน 2545

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติข้าราชการฝ่ายตุลาการ พุทธศักราช 2471

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2471

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2476

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2479

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2482
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธสักราช 2485
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช 2495
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551
พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539
พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2526
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2542
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543
พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2547
ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม
เป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552
ระเบียบการเบิกจ่ายเงินจากคลัง การเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2551
ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2517
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
หนังสือกรมบัญชีกลาง ด่วนที่สุด ที่ กค 0410.2/13798 ลงวันที่ 23 เมษายน 2555
หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น. 826/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482
หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555
หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 1001/470 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2545
หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร 0601/597 ลงวันที่ 3 เมษายน 2535
หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0204/ว 25 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2542

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. *เครื่องมือในการลงโทษ.* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2555, จาก *http://www.correct.go.th /mu/index2.html*

_____. *ประวัติการลงโทษของไทย.* สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2555, จาก *http://www.correct.go.th/mu/index1.html*

จรวยพร ธรณินทร์. *การสั่งให้ออกจากราชการเพราะล้มละลาย.* สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.charuaypontorranin.com/index.php?lay =show&ac =article&Id= 538971282&Ntype=4*

แจ็ค ดอนเนลลี. *ปฐมบทสู่สิทธิมนุษยชน: สิทธิมนุษยชนคืออะไร.* สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2554, จาก *http://thai.bangkok.usembassy.gov/root/pdfs/hrintrothai.pdf*

นันทวัฒน์ บรมานันท์. *ความหมายของประโยชน์สาธารณะ.* สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.pub-law.net/Publaw/view.aspx?ID=461*

ภูริชญา วัฒนรุ่ง. *ลักษณะทางกฎหมายมหาชนของประโยชน์สาธารณะ.* สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2554, จาก *http://www.archanpoo.net/index.php?option=com_content&view=article&catid =2%3 Aanswer&id =26%3 Aquestion-8&Itemid=4*

ยงยุทธ ภู่ประดับกฤต. *บุคคลล้มละลาย: กรณีลักษณะต้องห้ามและเหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่ง.* สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2554, จาก *http://web.krisdika.go.th/data/activity/act78.pdf*

วิษณุ วรัญญู. *การคัดเลือกและฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นข้าราชการระดับสูงของฝรั่งเศส.* สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2554, จาก *http://web.krisdika.go.th/data/activity/act59.htm*

ลิขิต ธีรเวคิน. *สิทธิในการประกอบอาชีพ.* สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2554, จาก *http://www.dhiravegin.com/detail .php? item_id=000431*

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. *รัฐสภาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส.* สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2554, จาก *http://www.senate.go.th/index-of-parliament/pages /index_france01.htm*

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

Andrew R. Keay and Peter Walton. (2003). *Insolvency Law: corporate and personal.* London: Pearson Education Limited.

Central Office of Information. (1995). *The Civil Service.* London: HMSO Pulication Centre.

Christopher Berry. (1987). *Bankruptcy: law and practice.* London: Butterworth & Co.

Daneil Scott Zevits. (2006). *American Legal Institutions.* (4th ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University.

Fiona Tolmie. (1998). *Introduction to Corporate and Personal Insolvency Law.* London: Sweet & Maxwell.

Harold F. Gortner. (1981). *Administration in the Public Sector.* New York: John Wiley & Sons.

Ian F.Fletcher. (2002). *The law of Insolvency* (3rd ed.). London: Sweet & Maxwell.

J.H. Dalhuisen. (1968). *Compositions in Bankruptcy A Comparative Study of the E.E.C. Counjtries England and the U.S.A.* U.S.A.: A.W. sijthoff Leyden.

J.H. Thomson. (1979). *The Principles of Bankruptcy Law* (2nd ed.). London: HFL Publishers Ltd.

Martin A. Frey , Phyllis H. Frey , Sydney K. Swimson. (2005). *Introduction to bankruptcy law* (4th ed.). New York: West Legal Studies.

Nihal Jayawickrama. (2002). *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence*. Cambridge: Cambridge University.

P.W.D. Redmond revise by I.M. McCallum. (1981). *Bankruptcy law* (8th ed.). Mcdonald and Evan Ltd.

Pinai Nanakorn. (2007). *Constitution of the kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007).* Bangkok: Bureau of Printing Services.

Richard A. Mann and Barry S. Roberts. (2005). *Business Law and the Regulation of Business* (8th ed). U.S.A.: Thomson/South-Western West.

ARTICLES

Charles Jordan Tabb. (1995). "The history of the Bankruptcy Laws in the United States." *American Bankruptcy Institute Law Review, 3 (5),* 7-36.

_____. (1990, November). "The Scope of the Fresh Statrt in Bankruptcy: Collateral Conversation and the Dischargeability Debate." *The George Washington Law Review 59,* 62.

Louis Edward Levinthal. (1918, April). "The early history of bankruptcy law." *University of Pennsylvania Law Review and American Law Register, 66 (5/6),* 244-245.

Rafael Efrat. (2006,July). "The Evolution of Bankruptcy Stigma." *Theoretical Inquires in Law, 7(2),* 373.

LAWS

African Charter on Human and People's Rights

American Convention on Human Right Additional Protocol

Civil Service Management Code (U.K.)

Civil Service Reform Act of 1978 (U.S.A.)

Code de commerce: Livre VI des difficultés des entreprises

Constitution of the United States of America

European Social Charter

International Covenant on Civil and Political Rights

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

The American Declaration of the Right and Duties of Man

The Insolvency Act 1986 (U.K.)

Title 11, United States Code (Bankruptcy)

Universal Declaration of Human Rights

ELECTRONIC SOURCES

A Division of New Genration Research. *A Brief History of Bankruptcy.* Retrieved March 17, 2012, from *http://www.bankruptcydata.com/Ch11History.htm*

ChristiaNet. *Employment after bankruptcy.* Retrieved July 14, 2012, from *http://www.christianet.com/bankruptcy/employmentafterbankruptcy.htm*

Craig Andresen. *Court Rules That Private Employers May Refuse To Hire Based Upon Bankruptcy Filing.* Retrieved November 1, 2012, from *http://www.bankruptcylawernetwork.com/2010/07/14/refusal-to-hire-based-upon-bankruptcy-filling-appoveed-by-pennsylvanai-court/*

Department for Business, Innovation & Skills (BIS). *Effects of a Bankruptcy Restrictions Order ("BRO").* Retrieved March 14, 2012, from *http://www.bis.gov.uk/insolvency/personal-insolvency/bros-and-brus*

Georgia Bankruptcy Blog. *No. 10-20250, In The United States Court of Appeals for the Fifth Circuit ,March 4 ,2011,* Retrieved August 25, 2012, from *http://www.georgiabankruptcyblog.com/uploads/file/Burnett%20Stewart%20Title.pdf*

Hautcoeur, Pierre-Cyrille; Levratto, Nadine. (2007-12, PSE Working Papers n°2007-29). *"Bankruptcy law and practice in 19th century France." Paris -Jourdan Sciences Economiques.* Retrieved October 30, 2012, from *http://halshs.archives-ouvertes.fr/docs/00/58/78/28/PDF/wp200729.pdf*

Legal Information Institute. *Employment discrimination: an overview.* Retrieved March 16, 2012, from *http://www.law.cornell.edu/wex/employment_discrimination*

The Secretariat of the United Nations. (2006). *Republic of France : Public Administration Country Profile.* Retrieved August 25, 2011, from *http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/ documents/un/unpan023308.pdf*

The UK Civil Service. *Civil Service Management Code.* Retrieved November 1, 2012, from *http://resources.civilservice.gov.uk/wp-content/uploads/2011/09/CSMC-June-2011.doc*

Transparency International. *Corruption Perceptions Index 2011: The results.* Retrieved October 30, 2012, from *http://www.transparency.org/cpi2011/press*

Wikipedia, the free encyclopedia. *Employment discrimination law in the United States.* Retrieved March 16, 2012, from *http://en.wikipedia.org/wiki/Employment_discrimination_law_ in_the_United_States*

DPU

ภาคผนวก

DPU

ภาคผนวก ก
บัญชีรายชื่อกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพ หรือการดำรงตำแหน่ง

DPU

บัญชีรายชื่อกฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ
การจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลายในการประกอบอาชีพหรือการดำรงตำแหน่ง

1. กฎหมายที่ใช้บังคับในส่วนราชการ

1.1 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

หมวด 1 คณะกรรมการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 7 วรรคสอง หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม (4) และกรรมการผู้แทนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตาม (5) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

มาตรา 14 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 2 บททั่วไป

มาตรา 29 วรรคหนึ่ง การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดถือระบบคุณธรรม ความเสมอภาคระหว่างบุคคล และหลักการได้รับการปฏิบัติและการคุ้มครองสิทธิอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

มาตรา 29 วรรคสอง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องอื่นๆ จะกระทำไม่ได้

มาตรา 30 ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา สำหรับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้…(9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 46 ผู้สมัครสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตำแหน่งใด ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามมาตรา 30...

มาตรา 49 ผู้ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา...หากปรากฏภายหลังว่าผู้นั้นขาดคุณสมบัติทั่วไป...ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน ...

หมวด 8 การออกจากราชการ

มาตรา 107 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการเมื่อ...(4) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 49...

มาตรา 110 ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้ถูกสั่งให้ออกมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ...(3) เมื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา 30 (9) ...

1.2 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547

หมวด 1 บททั่วไป

มาตรา 7 ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (ข) ลักษณะต้องห้าม...(6) เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 2 คณะกรรมการ

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการตามมาตรา 11 (3) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 7 การออกจากราชการ

มาตรา 55 ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาออกจากราชการเมื่อ...(4) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 57...

มาตรา 57 ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาผู้ใดมีกรณีดังต่อไปนี้ ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 28 หรือสภาสถาบันอุดมศึกษาสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน... (3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7 (ข) (1) (2) (5) หรือ (6)...

1.3 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

ลักษณะ 3 คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ

มาตรา 20 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(6) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 22 วรรคหนึ่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 21 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20...

ลักษณะ 5 คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ

มาตรา 33 วรรคหนึ่ง กรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20...

มาตรา 39 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 38 กรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ (1) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 33...

ลักษณะ 6 ระเบียบข้าราชการตำรวจ

หมวด 2 การบรรจุ การแต่งตั้งและการเลื่อนขั้นเงินเดือน

มาตรา 48 ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการตำรวจ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(6) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.

หมวด 7 การออกจากราชการ

มาตรา 98 ผู้ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจ หากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 48...ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 72 สั่งให้ออกจากราชการ...

- กฎ ก.ตร. ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของการเป็นข้าราชการตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549

ข้อ 4 การสั่งให้ข้าราชการตำรวจออกจากราชการตามมาตรา 100 (3)ให้สั่งได้เมื่อปรากฏว่าข้าราชการตำรวจผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้ต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย...

1.4 พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551

หมวด 5 คณะผู้บริหาร

มาตรา 42 ให้มี “สภากลาโหม” ประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้...(26) สมาชิกสภากลาโหมผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นที่ประจักษ์ทั่วไปในด้านการทหาร ด้านความมั่นคง ด้านการบริหารราชการ ด้านกฎหมายหรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหม จำนวนไม่เกินสามคนซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมแต่งตั้งตามมติของสภากลาโหม...

มาตรา 45 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกสภากลาโหมตามมาตรา 42 (26) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

1.5 พระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522

หมวด 2 กรรมการกฤษฎีกา

มาตรา 14 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการกฤษฎีกาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ..(5) เป็นบุคคลล้มละลาย…

1.6 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

มาตรา 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 6...

1.7 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. 2537

ข้อ 6 ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นลูกจ้างประจำต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้ ... (10) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นลูกจ้างประจำซึ่งขาดคุณสมบัติตาม…(10)… กระทรวงการคลังอาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้...

การขอยกเว้นและการพิจารณายกเว้นในกรณีที่ขาดคุณสมบัติทั่วไปให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด

ผู้ที่เข้าเป็นลูกจ้างประจำต้องมีคุณสมบัติทั่วไปตามวรรคหนึ่งตลอดเวลา...

ข้อ 60 ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามข้อ 13 มีอำนาจสั่งให้ลูกจ้างประจำออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้างได้ และการสั่งให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จ นอกจากให้ทำได้ในกรณีที่กำหนดไว้ในข้ออื่นของระเบียบนี้แล้วให้ทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วยคือ... (2) เมื่อลูกจ้างประจำผู้ใดขาดคุณสมบัติตาม ข้อ 6 (10) ... ให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามข้อ 13 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการได้...

1.8 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ. 2547

ข้อ 8 ผู้ซึ่งได้รับการจ้างเป็นพนักงานราชการ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

2. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

หมวด 1 การบริหารงานบุคคลในองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 2 การบริหารงานบุคคลในเทศบาล

มาตรา 23 วรรคห้า กรรมการซึ่งเป็นผู้แทนพนักงานเทศบาลและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ และให้นำความในมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 3 การบริหารงานบุคคลในองค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 25 วรรคหก กรรมการซึ่งเป็นผู้แทนพนักงานส่วนตำบล และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ และให้นำความในมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 4 การบริหารงานบุคคลในกรุงเทพมหานคร

มาตรา 27 การบริหารงานบุคคลของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร

หมวด 5 การบริหารงานบุคคลในเมืองพัทยา

มาตรา 28 วรรคหก กรรมการซึ่งเป็นผู้แทนพนักงานเมืองพัทยาและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ และให้นำความในมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 และมาตรา 9 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

2.2 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

หมวด 5 ผู้สมัคร การสมัครรับเลือกตั้ง และตัวแทนผู้สมัคร

มาตรา 45 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง...(2) เป็นบุคคลล้มละลาย…

2.3 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

หมวด 2 สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 9 วรรคหนึ่ง สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 9 วรรคสอง ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นแล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ที่พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการหรือที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น เพราะเหตุมีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาหรือกิจการที่กระทำกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง…

มาตรา 11 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิ้นสุดลงเมื่อ…(6) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 9 วรรคสอง

หมวด 3 นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 35/1 บุคคลผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น…

มาตรา 36 นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 35/1

มาตรา 37 รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 35/1

มาตรา 37/1 วรรคสอง ให้นำความในวรรคสองของมาตรา 36 มาใช้บังคับกับกรณีเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยอนุโลม

2.4 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

ส่วนที่ 2 องค์การเทศบาล

บทที่ 3 ทวิ นายกเทศมนตรี

มาตรา 48 ฉ บุคคลผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี… (3) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 48 ปัญจทศ นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 48 เบญจ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 48 ฉ

มาตรา 48 โสฬส รองนายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 48 เบญจ (1) และ (2) หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 48 ฉ

ส่วนที่ 7 คณะกรรมการที่ปรึกษาการเทศบาล

มาตรา 75 จัตวา นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 75 ตรี กรรมการที่ปรึกษาการเทศบาลพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

2.5 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

หมวด 1 สภาตำบล

ส่วนที่ 1 สมาชิกสภาตำบล

มาตรา 8 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 9 ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามประการอื่นเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2.6 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2554

หมวด 1 คณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร

มาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8

หมวด 2 คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมกรุงเทพมหานคร

มาตรา 33 กรรมการ ก.พ.ค. กรุงเทพมหานคร ต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(7) เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 36 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการ ก.พ.ค. กรุงเทพมหานครพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4)... มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 33

หมวด 3 ข้าราชการกรุงเทพมหานคร

มาตรา 43 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้…ข. ลักษณะต้องห้าม…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 43 วรรคสอง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตาม ข. (4)... ก.ก. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้... มติของ ก.ก. ในการยกเว้นดังกล่าวต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุมการลงมติให้กระทำโดยลับ

มาตรา 43 วรรคสาม การขอยกเว้นตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ก. กำหนด

มาตรา 43 วรรคสี่ ในกรณีตามวรรคสอง ก.ก. จะยกเว้นให้เป็นการเฉพาะรายหรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้

2.7 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542

หมวด 1 การจัดตั้งเมืองพัทยา

ส่วนที่ 1 สภาเมืองพัทยา

มาตรา 13 บุคคลผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก…(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 19 สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงเมื่อ ...(5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 12 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13

ส่วนที่ 2 นายกเมืองพัทยา

มาตรา 44 บุคคลผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 13 เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเมืองพัทยา

มาตรา 47 รองนายกเมืองพัทยาต้อง... ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 44

มาตรา 50 นายกเมืองพัทยาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ… (5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 43 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 44

มาตรา 51 รองนายกเมืองพัทยาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ.... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 47

3. กฎหมายที่ใช้บังคับในรัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน

3.1 พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518

มาตรา 5 กรรมการของรัฐวิสาหกิจนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย... (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 5

มาตรา 8 ตรี ผู้บริหารนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ด้วย…(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 8 จัตวา ในการจ้างและแต่งตั้งผู้บริหารของรัฐวิสาหกิจ ให้คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจนั้น ตั้งคณะกรรมการสรรหาคณะหนึ่งมีจำนวนห้าคน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ตรี (1) (3) (4)...

มาตรา 8 เบญจ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ผู้บริหารพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ตรี

มาตรา 9 พนักงานของรัฐวิสาหกิจ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย…(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามที่กำหนดไว้สำหรับรัฐวิสาหกิจนั้นๆ แล้ว พนักงานพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(3) เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 9...

3.2 พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

- ข้อบังคับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 353 ว่าด้วยบุคคล

ผู้ที่จะได้รับการจ้าง การบรรจุ ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...ข้อ 5 ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ข้อ 6 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

3.3 พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494

มาตรา 27 ผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ คือ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 29 ประธานกรรมการและกรรมการย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามความในมาตรา 28 เมื่อ...(4) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27

- ข้อบังคับการรถไฟแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 3.5 ระเบียบวินัยและการลงโทษพนักงานของการรถไฟแห่งประเทศไทย (ปรับปรุงใหม่) ว่าด้วยการลงโทษ

ข้อ 4 การไล่ออกจะกระทำได้ เมื่อพนักงานผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงดังต่อไปนี้.. ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต

ข้อ 6 กรณีดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นกรณีความผิดปรากฏชัดแจ้ง ให้ลงโทษไล่ออกได้โดยไม่ต้องมีการสอบสวน คือ (3) ต้องคำพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเพราะทำหนี้สินขึ้นด้วยความทุจริต

3.4 พระราชบัญญัติการทางพิเศษแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2550

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจแล้วยังต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม...

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 17 ประธานกรรมการหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ..(5) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 22 ผู้ว่าการนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจแล้ว ยังต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 (3)

มาตรา 24 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 23 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

3.5 พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ...

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 16 ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 14 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 21 ผู้ว่าการนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจแล้ว...

มาตรา 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 22 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 14 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

3.6 พระราชบัญญัติการประปานครหลวง พ.ศ. 2510

หมวด 2 การกำกับ การควบคุมและการบริหาร

มาตรา 23 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 26 ประธานกรรมการและกรรมการย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามมาตรา 25 เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23

มาตรา 29 ผู้ว่าการย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 30

มาตรา 30 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นผู้ว่าการ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

- ข้อบังคับการประปานครหลวง ฉบับที่ 28 ว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้ง และการถอดถอนพนักงาน พ.ศ. 2517 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับ กปน. ฉบับที่ 37, 41 และ 52)

ข้อ 6 พนักงานต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ...(7) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

3.7 พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2522

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ต้อง...มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 15 ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 14

มาตรา 20 ผู้ว่าการ ต้อง...มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 21 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง...(6) เมื่อขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมติของคณะกรรมการให้ผู้ว่าการออกจากตำแหน่งตาม (3) ต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมดที่อยู่ในตำแหน่ง นอกจากผู้ว่าการ และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

3.8 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

หมวด 1 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา 20 ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ต้องมีคุณสมบัติตาม (1) และ (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (3) (4) (5) (6) และ (7) ดังต่อไปนี้...(3) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 21 ประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20

มาตรา 26 ผู้ว่าการต้องมีคุณสมบัติตาม (1) (2) และ (3) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) ดังต่อไปนี้... (4) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 27 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26

3.9 พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517

หมวด 1 การจัดตั้งและวัตถุประสงค์

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เป็นผู้อำนวยการ... (5) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 16 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

3.10 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการบริหาร

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 19 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 26 ผู้ว่าการหรือรองผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 25

3.11 พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการบริหาร

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้อง…(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 17 ประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16

มาตรา 23 ผู้ว่าการ ต้อง…(4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 (3)...

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 24 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

3.12 พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503

มาตรา 11 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

3.13 พระราชบัญญัติการกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2528

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้ว่าการ

มาตรา 15 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งต้องไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้าง และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจด้วย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 16 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(6) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15

มาตรา 22 ผู้ว่าการและรองผู้ว่าการต้อง...(2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 23 ผู้ว่าการหรือรองผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

หมวด 8 การควบคุมการกีฬา

มาตรา 53 วรรคหนึ่ง สมาคมใดซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเกี่ยวกับการกีฬาหรือการส่งเสริมการกีฬาโดยตรง ต้องได้รับอนุญาตจาก กกท. จึงจะดำเนินการจัดตั้งตามกฎหมายได้

มาตรา 53 วรรคสอง การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 58 กรรมการของสมาคมที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 53 ไม่ว่าข้อบังคับจะกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามประการอื่นไว้อีกหรือไม่ก็ตามต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

3.14 พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489

หมวด 2 การกำกับ ควบคุม และจัดการ

มาตรา 12/2 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง...(3) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 12/3 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12/1 ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12/2

3.15 พระราชบัญญัติธนาคารอาคารสงเคราะห์ พ.ศ. 2496

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการจัดการ

มาตรา 14 ผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการ กรรมการ หรือผู้จัดการ… (3) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามความในมาตรา 15 เมื่อ… (4) เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 24 ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

3.16 พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509

มาตรา 15 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ หรือกรรมการ…(2) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 รองประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 21 ผู้จัดการย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดจากสัญชาติไทยหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

3.17 พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2536

หมวด 2 คณะกรรมการและการจัดการ

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

3.18 พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545

หมวด 3 คณะกรรมการและการจัดการ

มาตรา 15 ผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ… (2) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 16 กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 23 ให้คณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการ…(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15(2)...

3.19 พระราชบัญญัติบรรษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม พ.ศ. 2534

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 17 กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19

มาตรา 19 กรรมการต้อง... ไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (2) ...ดังต่อไปนี้…(2) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

3.20 พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545

หมวด 3 การจัดการ

มาตรา 22 กรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย…

หมวด 4 ผู้จัดการ

มาตรา 29 ผู้จัดการต้องปฏิบัติงานเต็มเวลาให้แก่ธนาคาร ไม่เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นใหญ่หรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการในกิจการอื่นที่มีส่วนเกี่ยวเนื่องกับธนาคาร และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

มาตรา 31 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 30 ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

หมวด 5 คณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

มาตรา 34 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 33 ที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22 (1)...

3.21 รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ. 2496

3.21.1 พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล พ.ศ. 2496

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.21.2 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ พ.ศ. 2519

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 23 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22 หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3.21.3 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันการบินพลเรือน พ.ศ. 2535

มาตรา 18 ผู้ว่าการต้อง (1) ไม่มีส่วนได้เสียในกิจการที่กระทำกับ สบพ. หรือในกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขัน...(2) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 19 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 17 วรรคสอง ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 18

3.21.4 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนพฤกษศาสตร์ พ.ศ. 2535

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 20 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3.21.5 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พ.ศ. 2499

มาตรา 14 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ห้ามแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ...(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

3.21.6 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนยาง พ.ศ. 2504

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.21.7 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร พ.ศ. 2517

มาตรา 18 ให้คณะกรรมการพิจารณาบุคคลซึ่งเหมาะสม มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ…

มาตรา 19 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ จะเป็นผู้อำนวยการไม่ได้…เป็นบุคคลล้มละลาย

3.21.8 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2514

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการบริหาร

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 19 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

มาตรา 20 ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

3.21.9 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การตลาด พ.ศ. 2496

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.21.10 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ. 2544

มาตรา 14 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 13 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(6)...มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3.21.11 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การสวนสัตว์ พ.ศ. 2497

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.21.12 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การจัดการน้ำเสีย พ.ศ. 2538

มาตรา 14 ผู้มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง…(2) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 15 ประธานกรรมการ หรือกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(5) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 13 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 21 ผู้อำนวยการต้อง…(3) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 22 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

3.22 รัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้นโดยหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535

3.22.1 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ. 2535

หมวด 2 การเริ่มจัดตั้งบริษัท

มาตรา 17 ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทต้อง…(4) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 5 หุ้นและผู้ถือหุ้น

มาตรา 59 ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทตายหรือล้มละลาย อันเป็นเหตุให้บุคคลใดมีสิทธิในหุ้นนั้น ถ้าบุคคลนั้นได้นำหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายมาแสดงครบถ้วนแล้ว ให้บริษัทลงทะเบียนและออกใบหุ้นให้ใหม่ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันได้รับหลักฐานครบถ้วน

หมวด 6 คณะกรรมการ

มาตรา 68 กรรมการต้องเป็นบุคคลธรรมดา และ…(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

3.22.2 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

หมวด 4 คณะกรรมการ

ข้อ 33 กรรมการอิสระต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 32 แล้ว และยังต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ด้วยเช่นกัน

3.22.3 บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

หมวด 4 คณะกรรมการ

ข้อ 37 กรรมการอิสระนอกจากจะมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 36 แล้ว นั้น กรรมการอิสระยังต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ด้วยเช่นกัน

3.22.4 บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท การบินไทย จำกัด

หมวด 4 คณะกรรมการ

ข้อ 15...กรรมการของบริษัทจะต้องไม่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อ 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ...(3) ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

3.22.5 บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)

หมวด 3 กรรมการ

ข้อ 16 คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสระให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ประกาศ ข้อบังคับ และ/หรือระเบียบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ข้อ 17 กรรมการต้องเป็นบุคคลธรรมดาและ…(2) ไม่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือเป็นบุคคลล้มละลาย

ข้อ 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามข้อบังคับข้อ 19 แล้ว กรรมการจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับข้อ 17

3.22.6 บริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท กสท. โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน)

หมวด 4 คณะกรรมการ

ข้อ 27 วรรคหนึ่ง...กรรมการต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายและข้อบังคับนี้กำหนด

ข้อ 30 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระที่กำหนดไว้ในข้อบังคับฉบับนี้ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ (ถ้ามี) กรรมการหรือกรรมการผู้จัดการใหญ่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (3) ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

3.22.7 บริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน)

ข้อบังคับของบริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน)

หมวด 4 คณะกรรมการ

ข้อ 35 วรรคหนึ่ง ... กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด...

ข้อ 36 กรรมการตรวจสอบนอกจากจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อบังคับข้อ 35 แล้วนั้น กรรมการตรวจสอบยังต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือโดยกฎเกณฑ์ ประกาศ ข้อบังคับ หรือระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3.22.8 บริษัท ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

วัตถุประสงค์และข้อบังคับของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

หมวดที่ 4 กรรมการ

ข้อ 20 กรรมการของบริษัทต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้…(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ข้อ 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 22 กรรมการย่อมพ้นจากตำแหน่ง กรรมการของบริษัทในกรณีดังต่อไปนี้...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 20

3.23 รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

3.23.1 องค์การสุรา กรมสรรพสามิต (บริหารงานตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดตั้งองค์การสุรา กรมสรรพสามิต พ.ศ. 2506)

ระเบียบจัดตั้งองค์การสุรา กรมสรรพสามิต พ.ศ. 2506

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.23.2 โรงพิมพ์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (บริหารงานตามข้อบังคับโรงพิมพ์ตำรวจ กรมตำรวจ พ.ศ. 2508)

ข้อบังคับโรงพิมพ์ตำรวจ กรมตำรวจ พ.ศ. 2508

ข้อ 13 วรรคสอง คุณสมบัติของพนักงานโรงพิมพ์ตำรวจที่จะได้รับการบรรจุนั้น ให้เป็นไปตามระเบียบของข้าราชการพลเรือนโดยอนุโลม

3.23.3 โรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง (บริหารงานตามระเบียบบริหารงานโรงงานยาสูบ พ.ศ. 2516)

ระเบียบบริหารงานโรงงานยาสูบ พ.ศ. 2516

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

3.23.4 สำนักงานธนานุเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (บริหารงานตามข้อบังคับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยการบริหารงานสำนักงานธนานุเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2545)

ข้อบังคับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยการบริหารงานสำนักงานธนานุเคราะห์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2545

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการบริหาร

ข้อ 22 ให้กรรมการทุกตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

3.23.5 โรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต (บริหารงานตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดตั้งโรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต พ.ศ. 2535)

ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดตั้งโรงงานไพ่ กรมสรรพสามิต พ.ศ. 2535

ข้อ 12 วรรคสอง กรรมการต้องไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างโรงงานไพ่ เว้นแต่ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

3.24 องค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาออกตามความในพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542

3.24.1 พระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินการ

มาตรา 20 ประธานกรรมการและกรรมการขององค์การมหาชนซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ...

มาตรา 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งมิใช่กรรมการโดยตำแหน่งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ให้องค์การมหาชนมีผู้อำนวยการคนหนึ่ง ซึ่งจะเรียกชื่อตำแหน่งเป็นอย่างอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งก็ได้

มาตรา 27 วรรคสอง คณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้อำนวยการ

มาตรา 28 ผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง และต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่องค์การมหาชนได้เต็มเวลา

มาตรา 30 วรรคหนึ่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(6) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับการเป็นผู้อำนวยการ

หมวด 4 เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในองค์การมหาชน

มาตรา 35 วรรคหนึ่ง เจ้าหน้าที่ขององค์การมหาชนนอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 (4) ...

มาตรา 35 วรรคสอง ให้นำความใน...มาตรา 21 มาใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ขององค์การมหาชนโดยอนุโลม ...

3.24.2 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 14 (3) และ (4) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 14 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 25 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 25

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.3 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่โรงเรียนได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (6)

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียน

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 32

3.24.4 พระราชกฤษฎีจัดตั้งโรงพยาบาลบ้านแพ้ว (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนชุมชน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนชุมชน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 ...

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่โรงพยาบาลได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของโรงพยาบาล

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะ ต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.5 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 25

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 35 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 34

3.24.6 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 30 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 33 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 30 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 31

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 39 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 41 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 39 ...

3.24.7 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่ศูนย์ได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 36 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.8 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 13 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้… (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 14 วรรคหนึ่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

มาตรา 14 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 13

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 13

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 28 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 29 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 28

3.24.9 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2545

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 13 (3) และ (4) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 13 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 32 พนักงานต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 33 พนักงานพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 32

3.24.10 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 32

3.24.11 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันบริหารกองทุนพลังงาน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 2 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 11 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 11

มาตรา 16 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 11 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16

หมวด 3 ผู้ปฏิบัติงาน

มาตรา 23 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 11 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 24 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

3.24.12 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 26 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่องค์การได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 26 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 27

หมวด 6 ผู้ปฏิบัติงานขององค์การ

มาตรา 41 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 43 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 41 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 42

3.24.13 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 25 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 28 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 25 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 26

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 35 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้…(6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 37 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 35 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 36

3.24.14 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและ กรรมการตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 27 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่ศูนย์ได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 27

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของศูนย์

มาตรา 35 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 36 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 35

3.24.15 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2546

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินการ

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 แล้ว...

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16

มาตรา 22 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 24 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 22

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 30 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22 (4) (5) และ (6)

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 30

3.24.16 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2547

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 แล้วต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 20 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 20

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20 (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.17 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 19 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 17

มาตรา 26 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 26 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 27

หมวด 5 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 37 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 39 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 37 หรือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 38

3.24.18 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 25 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 25

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.19 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2548

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15

มาตรา 27 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 27

หมวด 5 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 36 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 37 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 36

3.24.20 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีนิวเคลียร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2549

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 32

3.24.21 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2550

หมวด 3 การบริหารและดำเนินกิจการ

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 19 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

มาตรา 25 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่องค์การได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 25 มติของคณะกรรมการให้ผู้อำนวยการออกจากตำแหน่งตาม (4) ต้องประกอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการที่มีอยู่โดยไม่นับรวมผู้อำนวยการ

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานขององค์การ

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.22 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2550

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 5 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.23 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยแสงซินโครตรอน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2551

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 หรือกระทำการอันมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (6) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 32

3.24.24 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2551

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(6) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (6) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.25 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2551

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.26 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2551

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.27 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2552

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.28 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2552

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (6)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.29 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งหอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2552

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่หอภาพยนตร์ได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของหอภาพยนตร์

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.30 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2552

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 15 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 15

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 24

หมวด 5 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 15 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.24.31 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2554

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.32 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2554

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 4 ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้….(7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31

3.24.33 พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2554

หมวด 3 การบริหารและการดำเนินกิจการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14

มาตรา 23 ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สถาบันได้เต็มเวลาและต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 14 (3) (4) (5) (6) หรือ (7)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

หมวด 5 ผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน

มาตรา 33 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14 (3) (4) (5) หรือ (7)

มาตรา 34 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 33

3.25 องค์การมหาชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ

3.25.1 พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการสนับสนุนการวิจัยประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์สูงด้านการวิจัย ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนกองบัญชาการทหารสูงสุด ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยผู้แทนสมาคมธนาคารไทย และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่มีความรู้และประสบการณ์สูงด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ หรือมนุษยศาสตร์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่น้อยกว่าสี่คนและไม่เกินเก้าคน เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 15 วรรคสอง ให้นำมาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

3.25.2 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

หมวด 1 สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการคุรุสภา

มาตรา 13 ประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (ข) (1) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา 12 (1) (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 13...

ส่วนที่ 3 คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพ

มาตรา 23 กรรมการมาตรฐานวิชาชีพตามมาตรา 21 (3) (4) และ (5) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13...

มาตรา 24 วรรคสี่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง กรรมการมาตรฐานวิชาชีพตามมาตรา 21 (1) (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ....(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13...

ส่วนที่ 4 การดำเนินงานของคุรุสภา

มาตรา 36 เลขาธิการคุรุสภาต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (ข) ลักษณะต้องห้าม (1) มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 13 (ข) (1)...

มาตรา 38 วรรคหนึ่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เลขาธิการคุรุสภาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 36

หมวด 2 คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 65 วรรคหนึ่ง กรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรา 64 (3) และ (4) ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 มาตรา 14 และมาตรา 15 แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 70 วรรคหนึ่ง เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมสวัสัดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา... ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 36

มาตรา 70 วรรคสอง เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษามีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกแต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

มาตรา 70 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมสวัสัดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 36 ...

3.25.3 พระราชบัญญัติสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2541

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้อำนวยการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 21 วรรคหนึ่ง ให้สถาบันมีผู้อำนวยการหนึ่งคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

มาตรา 21 วรรคสอง ผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ...(4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 22 วรรคหนึ่ง ให้ผู้อำนวยการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้

มาตรา 22 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

3.25.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543

หมวด 1 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มาตรา 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

หมวด 2 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 25 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24

3.25.5 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545

หมวด 2 คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 15 วรรคหนึ่งแล้ว กรรมการตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง (3) (4) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 3 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

มาตรา 32 เลขาธิการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ...(4) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 33 เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32

4. กฎหมายที่ใช้บังคับในหน่วยงานอื่นของรัฐ

4.1 พระราชบัญญัติองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก พ.ศ. 2510

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

4.2 พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2491

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

4.3 พระราชกำหนดจัดสรรทุนสำรองเงินตราเกินจำนวนธนบัตรที่ออกใช้ พ.ศ. 2498

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

4.4 พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

มาตรา 29 เอกาทศ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 29 ทศ กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

4.5 พระราชบัญญัติพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2534

มาตรา 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 6 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

4.6 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 กรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 21 เลขาธิการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21 ...

มาตรา 103 ห้ามมิให้บริษัทหลักทรัพย์ตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการหรือที่ปรึกษาของบริษัทหลักทรัพย์ (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย ...

มาตรา 160 กรรมการตลาดหลักทรัพย์ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 165 ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์ต้อง... (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 160...

มาตรา 166 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 160…

4.7 พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2535

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

4.8 พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข พ.ศ. 2535

มาตรา 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 6 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

4.9 พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้แทนสมาชิกหรือกรรมการผู้ทรงวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 21 ให้ประธานกรรมการและกรรมการตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง แต่งตั้งเลขาธิการจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (5) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามอายุการจ้าง เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21 ...

4.10 พระราชบัญญัติพัฒนาระบบมาตรวิทยาแห่งชาติ พ.ศ. 2540

มาตรา 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ… (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 16 ผู้อำนวยการต้อง…. (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 15 วรรคสอง ผู้อำนวยการอาจพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16

4.11 พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540

หมวด 1 องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการองค์การและการดำเนินงาน

มาตรา 12 ผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 14 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 13 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

4.12 พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2541

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ให้สถาบันมีเลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานของสถาบันและอาจมีรองเลขาธิการคนหนึ่งหรือหลายคนตามจำนวนที่สภาสถาบันกำหนดเพื่อทำหน้าที่ตามที่เลขาธิการมอบหมาย

มาตรา 15 วรรคสอง คุณสมบัติ วิธีการแต่งตั้งและถอดถอนเลขาธิการและรองเลขาธิการให้เป็นไปตามข้อบังคับของสภาสถาบัน

มาตรา 15 วรรคสาม เมื่อเลขาธิการพ้นจากตำแหน่งให้รองเลขาธิการพ้นจากตำแหน่งด้วย

4.13 พระราชบัญญัติว่าด้วยสภากาชาดสยาม พระพุทธศักราช 2461

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

4.14 พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

หมวด 4 คณะกรรมการ

มาตรา 18 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตามมาตรา 17 ต้องมีสัญชาติไทย และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(2) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการตามมาตรา 17 พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 18

หมวด 5 ผู้ว่าการ

มาตรา 28/17 ผู้ว่าการต้องมีสัญชาติไทยและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (3) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 28/19 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 28/18 แล้ว ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 28/17

หมวด 5 ทวิ กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน

มาตรา 29 เอกาทศ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 29 ทศ กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

4.15 พระราชบัญญัติสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. 2502

มาตรา 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 7 กรรมการสภาวิจัยแห่งชาติพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(8) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 8 มาใช้บังคับแก่กรรมการบริหารโดยอนุโลม

4.16 พระราชบัญญัติสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

หมวด 2 การกำกับ การควบคุม และการบริหาร

มาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้อง...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 18 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 17 ประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หรือที่ปรึกษาพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 16

มาตรา 23 ผู้ว่าการ ต้อง...(4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 16 (1) (3) (4) (5) หรือ (8)

มาตรา 25 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 24 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 23

4.17 พระราชบัญญัติกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2541

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 15 กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (3) เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 22 ผู้จัดการต้องเป็นผู้ซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารและการจัดการ ทั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (4) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 24 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามสัญญาจ้าง ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (4) เป็นบุคคลล้มละลาย...

4.18 พระราชบัญญัติส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2541

หมวด 2 คณะกรรมการและผู้อำนวยการ

มาตรา 14 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 16 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 21 ให้สถาบันมีผู้อำนวยการคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี…(4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 22 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 21

4.19 พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542

หมวด 2 คณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

มาตรา 17 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 16 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนเกษตรกรพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 4 สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร

มาตรา 26 ให้คณะกรรมการคัดเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการจากผู้ซึ่งมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(6) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 28 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามกำหนดระยะเวลาการจ้าง เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26

4.20 พระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542

หมวด 1 การกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

ส่วนที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

มาตรา 19 เลขาธิการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19

หมวด 2 ธุรกิจการซื้อขายล่วงหน้า

ส่วนที่ 1 ผู้ค้าล่วงหน้า นายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ที่ปรึกษาการซื้อขายล่วงหน้า ตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า และผู้ประกอบธุรกิจอื่น

มาตรา 26 วรรคหนึ่ง ผู้ใดจะประกอบธุรกิจเป็นผู้ค้าล่วงหน้า นายหน้าซื้อขายล่วงหน้า ที่ปรึกษาการซื้อขายล่วงหน้า ตัวแทนซื้อขายล่วงหน้า และผู้ประกอบธุรกิจอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด ต้องได้รับอนุญาตจากเลขาธิการ

มาตรา 26 วรรคสอง การขออนุญาตและการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการ ก.ส.ล. กำหนด

มาตรา 26 วรรคสาม ในการออกใบอนุญาต เลขาธิการจะกำหนดเงื่อนไขในการประกอบธุรกิจไว้ด้วยก็ได้

มาตรา 35 กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจจัดการกิจการของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตามมาตรา 26 ต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 3 ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า

มาตรา 79 กรรมการตลาดซึ่งสมาชิกเลือกตั้งต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลล้มละลาย…

มาตรา 82 ผู้จัดการต้อง (1) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 79...

มาตรา 83 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 79

4.21 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543

หมวด 1 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มาตรา 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

หมวด 2 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

มาตรา 24 ผู้อำนวยการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(4) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 25 ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 24

4.22 พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. 2544

หมวด 2 คณะกรรมการและการบริหาร

มาตรา 13 ผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นกรรมการ (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย…

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13

4.23 พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544

มาตรา 18 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 18

มาตรา 25 วรรคหนึ่ง ให้กองทุนมีผู้จัดการคนหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการเป็นผู้แต่งตั้ง

มาตรา 25 วรรคสอง ผู้จัดการต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่กองทุนได้เต็มเวลา และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม... (4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 18 (3)...

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้จัดการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับการเป็นผู้จัดการตามมาตรา 25...

มาตรา 31 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างของกองทุนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้... (7) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 18 (3)

มาตรา 32 เจ้าหน้าที่และลูกจ้างของกองทุนพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 31…

4.24 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

4.25 พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ. 2550

หมวด 1 คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

มาตรา 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (1) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต…

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

มาตรา 26 ผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้เป็นเลขาธิการ(1) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต...

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 25 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26

4.26 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2550

หมวด 2 คณะอนุญาโตตุลาการ

มาตรา 21 วรรคหนึ่ง การเป็นอนุญาโตตุลาการสิ้นสุดลงเมื่อตาย

มาตรา 21 วรรคสอง ในกรณีที่บุคคลซึ่งจะได้รับหรือได้รับการตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่ว่าโดยไม่ยินยอมรับการตั้งถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ภายในระยะเวลาอันสมควรด้วยเหตุอื่น ให้การเป็นอนุญาโตตุลาการของผู้นั้นสิ้นสุดลงเมื่ออนุญาโตตุลาการผู้นั้นขอถอนตัว หรือคู่พิพาทตกลงกันให้การเป็นอนุญาโตตุลาการสิ้นสุดลง แต่ถ้ายังมีข้อโต้แย้งในเหตุดังกล่าว คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้วินิจฉัยถึงการสิ้นสุดของการเป็นอนุญาโตตุลาการได้

มาตรา 21 วรรคสาม ภายใต้บังคับวรรคสองหรือมาตรา 20 วรรคหนึ่ง การที่อนุญาโตตุลาการขอถอนตัวหรือการที่คู่พิพาทตกลงกันให้การเป็นอนุญาโตตุลาการสิ้นสุดลง ไม่ถือว่าเป็นการยอมรับเหตุตามวรรคสองหรือมาตรา 19 วรรคสาม

4.27 พระราชบัญญัติว่าด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2551

หมวด 2 คณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

มาตรา 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

หมวด 3 สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

มาตรา 23 เลขาธิการต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 26 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 24 เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 23

4.28 พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

มาตรา 19 ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการนโยบายต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้..(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา 20 ในการสรรหากรรมการนโยบาย ให้คณะกรรมการสรรหาพิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 17 รวมทั้งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19...

มาตรา 24 วรรคหนึ่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการนโยบายพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19

มาตรา 24 วรรคสอง กรรมการบริหารอื่นตามวรรคหนึ่งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 และมาตรา 21 และเป็นผู้มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญและมีผลงานปรากฏแก่สาธารณะทางด้านสื่อสารมวลชน การบริหารจัดการ สังคม วัฒนธรรม หรือนิติศาสตร์…

มาตรา 32 ผู้อำนวยการ (ส.ท.ท.) ต้องเป็นผู้สามารถทำงานให้แก่องค์การได้เต็มเวลาและเป็นผู้นำและรับผิดชอบในการบริหารกิจการขององค์การและการผลิตรายการตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบาย และต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้…(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 19 (4) (5) (6) (7) หรือ (8)

มาตรา 36 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้าง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32 หรือมาตรา 34 แล้วแต่กรณี

4.29 พระราชบัญญัติสถาบันคุ้มครองเงินฝาก พ.ศ. 2551

หมวด 1 สถาบันคุ้มครองเงินฝาก

ส่วนที่ 3 คณะกรรมการ

มาตรา 22 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…(6) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 20 ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 21 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

ส่วนที่ 4 ผู้อำนวยการ

มาตรา 30 ผู้อำนวยการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 22

มาตรา 31 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 28 ให้ผู้อำนวยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 29 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 30

4.30 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553

มาตรา 7 กรรมการต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…ข. ลักษณะต้องห้าม...(5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต...

มาตรา 19 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

- ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

ข้อ 3 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 6.1.1 และใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“6.2.1 คุณสมบัติ เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งไม่มีสถานภาพเป็นพนักงานของสำนักงานคุณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกข้อความในข้อ 6.2.1 และใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“6.2.1 คุณสมบัติ เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม...”

- ระเบียบคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2548

ข้อ 9 พนักงานและลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ...(6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

ข้อ 10 ผู้ที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 ตลอดเวลาที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของสำนักงาน…

ในกรณีที่เห็นสมควรบรรจุและแต่งตั้งหรือจ้างผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 (1) (4) หรือ (9) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างแล้วแต่กรณี ให้เลขาธิการเสนอประธานกรรมการพิจารณาเห็นชอบ

ข้อ 17 การบรรจุบุคคลให้เป็นพนักงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใด ให้บรรจุและแต่งตั้งจากผู้ผ่านการคัดเลือกได้ในตำแหน่งนั้น

การคัดเลือกตามวรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการเป็นผู้ดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีคุณสมบัติทั่วไปซึ่งไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 และมีคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้นตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งตามข้อ 16 เข้าสมัครรับคัดเลือกได้ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการคัดเลือก ตลอดจนเกณฑ์การตัดสินการผ่านการคัดเลือกให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนด

ข้อ 18 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ผ่านการคัดเลือกขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานกำหนดตำแหน่งตามข้อ 16 อยู่ก่อน หรือภายหลังการคัดเลือก จะบรรจุและแต่งตั้งผู้นั้นมิได้

ข้อ 59 พนักงานพ้นจากความเป็นพนักงาน เมื่อ...(6) ถูกสั่งให้ออกตามข้อ 61...

ข้อ 60 เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้พนักงานออกจากงานได้ในกรณีดังต่อไปนี้...(2) เมื่อพนักงานผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9

4.31 พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5. กฎหมายที่ใช้บังคับในสถาบันอุดมศึกษา

5.1 สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

5.1.1 พระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2551

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 20 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 19 (2) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 30 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 29 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.2 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 24 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 23 นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 21 (2) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 36 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.3 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2551

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 21 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 20 (2) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 29 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.4 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี พ.ศ. 2541

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 17 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 16 (3) (4) (5) (6) และ (7) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 25 วรรคหก นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.5 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. 2550

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 21 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 20 (2) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 28 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ… (7) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.6 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี พ.ศ. 2533

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.1.7 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2550

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 20 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 19 (2) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 28 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.8 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยพะเยา พ.ศ. 2553

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 20 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 19 (2) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 31 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 30 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.9 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2550

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 23 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 22 นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 21 (2) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 3 การบริหารงาน

มาตรา 31 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 30 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.10 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พ.ศ. 2541

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 16 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 15 (3) (4) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ… (6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 24 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคสอง อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ… (4) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.11 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ พ.ศ. 2535

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 15 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.12 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2551

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 21 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา 20 (2) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 31 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.13 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 18 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 17 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 21 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง กรรมการสภาวิชาการตามมาตรา 20 (3) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(3) ขาดคุณสมบัติของการเป็นกรรมการสภาวิชาการในประเภทนั้น

5.1.14 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 18 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 17 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(7) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.1.15 พระราชบัญญัติสถาบันดนตรีกัลยาณิวัฒนา พ.ศ. 2555

มาตรา 17 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา 16 (2) (4) (5) และ (6) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 28 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 27 อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

5.2.1 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2541

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.2 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2541

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.3 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 16 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 15 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 25 วรรคสาม นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคสอง อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2.4 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2531

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.5 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 16 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 15 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 26 วรรคสี่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2.6 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พ.ศ. 2548

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 16 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภามหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 15 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 26 วรรคสี่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2.7 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนเรศวร พ.ศ. 2533

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.8 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2537

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.9 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2539

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.10 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 17 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่งแล้ว นายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 16 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 21 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระในวรรคหนึ่งแล้ว กรรมการสภาวิชาการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(5) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 30 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง อธิการบดีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2.11 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2541

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.12 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2541

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.13 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2530

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.14 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2522

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.15 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2521

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.16 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. 2547

หมวด 2 การดำเนินการ

มาตรา 16 วรรคสอง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคหนึ่ง นายกสภาสถาบันและกรรมการสภาสถาบันตามมาตรา 15 (3) (4) และ (5) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 27 วรรคสี่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามวรรคสาม อธิการบดีพ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

5.2.17 พระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พ.ศ. 2509

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

5.2.18 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2533

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

6. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ

6.1 พระราชบัญญัติกีฬามวยไทย พ.ศ. 2542

มาตรา 7 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

6.2 พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2504

มาตรา 12 จัตวา ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติหรือลักษณะดังต่อไปนี้เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หรือที่ปรึกษาของธนาคารพาณิชย์ (1) เป็นบุคคลล้มละลาย...

6.3 พระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพงานก่อสร้าง พ.ศ. 2522

มาตรา 9 สมาชิกสถาบันผู้รับงานก่อสร้างมีสองประเภทคือ คือ (1) สมาชิกสามัญได้แก่ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(ฉ) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

6.4 พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542

หมวด 1 คณะกรรมการการประกอบโรคศิลปะ

มาตรา 10 กรรมการตามมาตรา 8 (1) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

6.5 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบขายตรง พ.ศ. 2545

มาตรา 11 วรรคหนึ่ง นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

6.6 พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

หมวด 3 คณะกรรมการสภาทนายความ

มาตรา 21 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระของนายกหรือกรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเป็นการเฉพาะตัว เมื่อ...(7) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 4 การขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เป็นทนายความ

มาตรา 35 การขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(7) ไม่เป็นบุคคลผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ล้มละลาย

6.7 พระราชบัญญัติช่างรังวัดเอกชน พ.ศ. 2535

หมวด 1 คณะกรรมการช่างรังวัดเอกชน

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

6.8 พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535

หมวด 1 คณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

มาตรา 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 7 กรรมการซึ่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 2 ธุรกิจนำเที่ยว

มาตรา 15 วรรคหนึ่ง ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (1) ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา...(ง) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 33 วรรคหนึ่ง เมื่อความปรากฏต่อนายทะเบียนว่าผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้ใดมีพฤติการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 15...

มาตรา 33 วรรคสอง ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และให้ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวผู้นั้นส่งคืนใบอนุญาตต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

6.9 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

หมวด 2 การควบคุมบริษัท

มาตรา 35 ห้ามมิให้บริษัทตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการหรือเป็นที่ปรึกษาของบริษัท (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 3 การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต

มาตรา 64 รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตการประกอบธุรกิจประกันชีวิต เมื่อปรากฏแก่รัฐมนตรีว่าบริษัท (1) มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินหรือมีฐานะทางการเงินไม่มีความมั่นคงอันอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน...(5) ถ้าประกอบธุรกิจประกันชีวิตต่อไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

หมวด 4 ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

มาตรา 69 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้... (5) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 72 บุคคลธรรมดาซึ่งจะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้ ต้องไม่เป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือเป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงานหรือลูกจ้างของบริษัทใด และให้นำความในมาตรา 69 (1) (2) (3) (4) (5) (7) และ (8) มาบังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา 81 นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่าตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต...(2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 69 หรือมาตรา 72 แล้วแต่กรณี

6.10 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

หมวด 2 การควบคุมบริษัท

มาตรา 34 ห้ามมิให้บริษัทตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน บุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการหรือเป็นที่ปรึกษาของบริษัท (1) เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 3 การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย

มาตรา 59 รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย เมื่อปรากฏแก่รัฐมนตรีว่าบริษัท (1) มีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินหรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคงอันอาจเกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน...(5) ถ้าประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยไปจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน

หมวด 4 ตัวแทนประกันวินาศภัยและนายหน้าประกันวินาศภัย

มาตรา 64 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันวินาศภัย ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(5) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 67 บุคคลธรรมดาซึ่งจะขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยได้ ต้องไม่เป็นตัวแทนประกันวินาศภัย หรือเป็นกรรมการ ผู้จัดการพนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทใด และให้นำความในมาตรา 64 (1) (2) (3) (4) (5) (7) และ (8) มาบังคับใช้โดยอนุโลม

6.11 พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

มาตรา 5 กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ...(4) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 15 ผู้ซึ่งจะขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ ต้อง...(5) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

6.12 พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525

มาตรา 17 กรรมการซึ่งได้รับเลือกตั้งและกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ ตามมาตรา 15 ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(3) เป็นผู้ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 19 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 15 วรรคสาม มาตรา 18 หรือมาตรา 20 วรรคสี่แล้ว กรรมการซึ่งได้รับเลือกหรือได้รับเลือกตั้งและกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งต่างๆ พ้นจากตำแหน่งเมื่อพ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา 13 หรือขาดคุณสมบัติตามมาตรา 17

6.13 พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 18 กรรมการตาม มาตรา 14 นอกจากปลัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้…(3) เป็นผู้ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา 14 (2) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ… (2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 18

6.14 พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 18 กรรมการนอกจากปลัดกระทรวงสาธารณสุขและกรรมการที่ปรึกษาต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(3) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 20 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งและรับเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 18

6.15 พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545

หมวด 3 คณะกรรมการสัตวแพทย์

มาตรา 20 กรรมการตามมาตรา 16 (2) และ (3) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 22 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา 16 (3) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 20

6.16 พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกรรม พ.ศ. 2537

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 19 วรรคหนึ่ง กรรมการตามมาตรา 15 ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(3) เป็นผู้ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 21 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือก พ้นจากตำแหน่งเมื่อ ... (2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 19

6.17 พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. 2547

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 18 กรรมการตามมาตรา 14 นอกจากปลัดกระทรวงสาธารณสุข ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้…(3) เป็นผู้ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 20 นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา 14 (2) และ (4) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ…(2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 18

6.18 พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547

หมวด 4 คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี

มาตรา 33 วรรคสี่ คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การคัดเลือก และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

หมวด 5 การควบคุมการประกอบวิชาชีพด้านการสอบบัญชี

มาตรา 39 ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 41 ใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่มีอายุ แต่ผู้รับใบอนุญาตต้องชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามที่สภาวิชาชีพบัญชีกำหนด...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 39

- ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 2) เรื่อง สมาชิกและการรับสมัครสมาชิก พ.ศ. 2547

ข้อ 4 สมาชิกสามัญต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 13 (1) (2) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 5 ข้อ 6 และข้อ 7 แห่งข้อบังคับนี้ด้วย

ข้อ 6 ในกรณีที่สมาชิกสามัญกระทำความผิดและได้รับโทษถึงที่สุดให้จำคุกในคดีดังต่อไปนี้ให้ถือว่า เป็นคดีที่ประพฤติผิดจรรยาบรรณอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพตามมาตรา 13 (5) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ...(4) ถูกลงโทษเนื่องจากเป็นผู้ล้มละลายทุจริต

กรณีตาม (1) (2) (3) และ (4) ข้างต้น ผู้กระทำความผิดต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีจึงจะสมัครเป็นสมาชิกสามัญได้

ข้อ 9 สมาชิกสมทบต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา 14 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย...(3) ไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 5 ข้อ 6 และข้อ 7

- ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 4) เรื่อง คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของนายกสภาวิชาชีพบัญชี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการสภาวิชาชีพบัญชี และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง พ.ศ. 2547

หมวดที่ 1 คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของนายกสภาวิชาชีพบัญชี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและกรรมการสภาวิชาชีพบัญชี

ข้อ 4 นายกสภาวิชาชีพบัญชีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ข้อ 5 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (3) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 4 (3) ...

- ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 11) เรื่อง คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การคัดเลือก และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชี พ.ศ. 2548

ข้อ 4 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ข้อ 6 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุดังต่อไปนี้...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 4

6.19 พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 19 วรรคหนึ่ง กรรมการตามมาตรา 15 ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้...(3) เป็นผู้ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 21 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้ง ได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 19

6.20 พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 27 กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 27

หมวด 4 การดำเนินการของคณะกรรมการ

มาตรา 40 ให้นายกสภาวิศวกรแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานสภาวิศวกร ตามมติของคณะกรรมการจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 55 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการจรรยาบรรณพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ ... (3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 53 วรรคสอง

- ข้อบังคับสภาวิศวกร ว่าด้วยการกำหนดคุณสมบัติของผู้ตรวจการสภาวิศวกร พ.ศ.2543

หมวด 1 คุณสมบัติ

ข้อ 3 ผู้ตรวจการสภาวิศวกร ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…(5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 3 การพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ 6 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3

6.21 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543

หมวด 3 คณะกรรมการ

มาตรา 27 กรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 29 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ... (2) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 27

หมวด 4 การดำเนินการของคณะกรรมการ

มาตรา 40 ให้นายกสภาสถาปนิกแต่งตั้งหัวหน้าสำนักงานสภาสถาปนิกตามมติของคณะกรรมการจากบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

7. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรของรัฐฝ่ายนิติบัญญัติ

7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 6 รัฐสภา

ส่วนที่ 2 สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา 93 วรรคสาม หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา 102 บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร…(2) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 106 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุด เมื่อ...(5) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 102…

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา

มาตรา 115 บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา... (8) เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 102 (1) (2)...

มาตรา 119 สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 115…

7.2 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการรัฐสภา พ.ศ. 2554

หมวด 3 ข้าราชการรัฐสภาสามัญ

ส่วนที่ 3 การสรรหา การบรรจุ และการแต่งตั้ง

มาตรา 37 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ข. ลักษณะต้องห้าม…(6) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 37 วรรคสอง ผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตาม ข. (5) (6) (7) (8) (9) (10) หรือ (11) ก.ร. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้ แต่ถ้าเป็นกรณีมีลักษณะต้องห้ามตาม (8) หรือ (9) ผู้นั้นต้องออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสองปีแล้ว และในกรณีมีลักษณะต้องห้ามตาม (10) ผู้นั้นต้องออกจากงานหรือออกจากราชการไปเกินสามปีแล้ว และต้องมิใช่เป็นกรณีออกจากงานหรือออกจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ มติของ ก.ร. ในการยกเว้นดังกล่าวต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสี่ในห้าของจำนวนกรรมการที่มาประชุม การลงมติให้กระทำโดยลับ

มาตรา 37 วรรคสาม การขอยกเว้นตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ร. กำหนด

มาตรา 37 วรรคสี่ ในกรณีตามวรรคสอง ก.ร. จะยกเว้นให้เป็นการเฉพาะรายหรือจะประกาศยกเว้นให้เป็นการทั่วไปก็ได้

มาตรา 50 ผู้ได้รับบรรจุเข้ารับราชการเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดตามมาตรา 38 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 46 มาตรา 47 และมาตรา 48 หากภายหลังปรากฏว่าขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามโดยไม่ได้รับการยกเว้นตามมาตรา 37 หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนั้นโดยไม่ได้รับอนุมัติจาก ก.ร. ตามมาตรา 45 อยู่ก่อนก็ดี มีกรณีต้องหาอยู่ก่อนและภายหลังเป็นผู้ขาดคุณสมบัติเนื่องจากกรณีต้องหานั้นก็ดี ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 42 สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการโดยพลัน แต่ทั้งนี้ ไม่

กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ และการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นใดที่ได้รับหรือมีสิทธิจะได้รับจากทางราชการก่อนมีคำสั่งให้ออกนั้น และถ้าการเข้ารับราชการเป็นไปโดยสุจริตแล้วให้ถือว่าเป็นการสั่งให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

ส่วนที่ 6 การออกจากราชการ

มาตรา 80 ข้าราชการรัฐสภาสามัญออกจากราชการเมื่อ...(4) ถูกสั่งให้ออกตามมาตรา 83...

มาตรา 83 ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 42 มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการรัฐสภาสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีดังต่อไปนี้… (3) เมื่อข้าราชการรัฐสภาสามัญผู้ใด...มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 37 ข. (1) (2) (3) หรือ (6)

8. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร

8.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 9 คณะรัฐมนตรี

มาตรา 174 รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้…(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 102 (1) (2) ...

มาตรา 180 รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ (1) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา 182 ...

มาตรา 182 ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 174

9. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรของรัฐฝ่ายตุลาการ

9.1 ศาลรัฐธรรมนูญ

9.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 10 ศาล

ส่วนที่ 2 ศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา 205 ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 204 (3) และ (4) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้...(4) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 100 หรือมาตรา 102 (1) (2)...

มาตรา 209 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 205 ...

9.1.2 พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542

มาตรา 5 ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 ให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะ...

มาตรา 10 การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ให้ผู้มีอำนาจดังต่อไปนี้เป็นผู้สั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(1) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญด้วยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ

(2) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจาก (1) ให้เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

9.1.3 ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2544

ข้อ 7 การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน ค่าตอบแทนพิเศษ การออกจากราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวนและการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์ การอุทธรณ์การลงโทษ การรักษาราชการแทน การปฏิบัติราชการแทน การรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามที่ อ.ศร. กำหนดในระเบียบนี้ หรือระเบียบอื่น การใดมิได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนสามัญ กฎ ก.พ. และระเบียบที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

9.1.4 ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยลูกจ้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542

หมวด 2 ลูกจ้างของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อ 9 วรรคหนึ่ง ผู้ที่จะได้รับการบรรจุเป็นลูกจ้าง จะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

หมวด 8 การออกจากงาน การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์

ข้อ 23 การออกจากงาน การร้องทุกข์ และการอุทธรณ์ของลูกจ้างประจำให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการโดยอนุโลม

ข้อ 24 ลูกจ้างตามสัญญาจ้าง ออกจากงานเมื่อ... (3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 9 แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามข้อ 9 วรรคสอง

9.2 ศาลยุติธรรม

9.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 10 ศาล

ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม

มาตรา 220 การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมก่อน แล้วจึงนำความ กราบบังคมทูล...

9.2.2 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

มาตรา 11 กรรมการบริหารศาลยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 10 (3) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ...(7) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการบริหารศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 11 ในกรณีที่เป็นกรรมการบริหารศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 10 (3)

9.2.3 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543

หมวด 2 ข้าราชการตุลาการ

ส่วนที่ 2 การสอบคัดเลือก การทดสอบความรู้ และการคัดเลือกพิเศษ

มาตรา 26 ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (6) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ...

มาตรา 31 วรรคสอง ผู้สอบคัดเลือกคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26...ให้ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการตามผลการสอบคัดเลือกนั้น

หมวด 3 คณะกรรมการตุลาการศาลตุลาการ

มาตรา 36 วรรคหนึ่ง ให้มีคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.ต.” ประกอบด้วย...(3) กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสองคนซึ่งวุฒิสภาเลือกจากบุคคลที่ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 39

มาตรา 39 กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 36 (3) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (1) เป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26 (6) ...

มาตรา 41 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 40 กรรมการตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 39 ในกรณีที่เป็นตุลาการศาลยุติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 36 (3)...

หมวด 4 คะโต๊ะยุติธรรม

มาตรา 52 ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นคะโต๊ะยุติธรรม ต้องเป็นมุสลิมและมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 26 (6)...

หมวด 5 วินัย การรักษาวินัย การลงโทษ และการร้องทุกข์

มาตรา 60 วรรคหนึ่ง ข้าราชการตุลาการต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

มาตรา 60 วรรคสอง ห้ามมิให้ประพฤติตนเป็นคนเสเพล มีหนี้สินรุงรังเสพของมึนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ เล่นการพนันเป็นอาจิณ กระทำความผิดอาญา หรือกระทำการอื่นใด ซึ่งความประพฤติหรือการกระทำดังกล่าวอาจทำให้เสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการ

9.2.4 ระเบียบคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของสำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2544

ข้อ 4 ในการนำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาบังคับใช้ตามข้อ 3 ให้นำมาบังคับใช้ในระหว่างที่ ก.ศ. ยังมิได้ออกระเบียบหรือประกาศ กำหนดการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการศาลยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการนั้นขึ้นใหม่ และนำมาใช้เฉพาะเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารศาลยุติธรรม

9.2.5 ระเบียบคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรมว่าด้วยพนักงานราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2550

หมวด 1 พนักงานราชการศาลยุติธรรม

ข้อ 8 วรรคหนึ่ง ผู้ซึ่งจะได้รับการจ้างเป็นพนักงานราชการศาลยุติธรรมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ...(3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

หมวด 5 การสิ้นสุดสัญญาจ้าง

ข้อ 27 นอกจากครบกำหนดตามสัญญาจ้าง สัญญาจ้างสิ้นสุดเมื่อ...(2) พนักงานราชการศาลยุติธรรมขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ หรือตามที่ศาลยุติธรรมกำหนด

9.2.6 ระเบียบคณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม ว่าด้วยลูกจ้างของสำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2544

ข้อ 5 ให้นำระเบียบกระทรวงการคลัง ระเบียบอื่น และมติคณะรัฐมนตรีในส่วนที่ใช้บังคับแก่ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวของส่วนราชการมาใช้บังคับแก่ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราวของสำนักงานศาลยุติธรรมโดยอนุโลม ในกรณีที่ระเบียบหรือมติคณะรัฐมนตรีใดกำหนดให้คณะรัฐมนตรี กระทรวงการคลังหรือกรมบัญชีกลางแล้วแต่กรณี เป็นผู้มีอำนาจตกลง เห็นชอบ อนุมัติ ชี้ขาดหรือวินิจฉัยให้คณะกรรมการข้าราชการศาลยุติธรรม (ก.ศ.) เป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าวแทนเท่าที่สภาพของเรื่องจะเปิดช่องให้กระทำได้

9.3 ศาลปกครอง

9.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 10 ศาล

ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง

มาตรา 224 การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลปกครองพ้นจากตำแหน่ง ต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติก่อนแล้ว จึงนำความกราบบังคมทูล

9.3.2 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

หมวด 2 ตุลาการศาลปกครอง

มาตรา 21 ตุลาการศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 13 มาตรา 14 หรือมาตรา 18 (5) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 22 วรรคสอง ก.ศป. อาจมีมติให้ผู้ใดออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้ถูกสั่งให้ออกมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญ แต่การให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน ให้ทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้…(4) มีกรณีตามมาตรา 21 (4) (5) (6) หรือ (7)

9.4 ศาลทหาร

9.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 10 ศาล

ส่วนที่ 5 ศาลทหาร

มาตรา 228 ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและคดีอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

9.4.2 พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

9.4.3 ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528

ไม่พบข้อความที่เป็นการจำกัดสิทธิบุคคลล้มละลาย

10. กฎหมายที่ใช้บังคับในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

10.1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

10.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 230 กรรมการการเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ...(3) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 205 (1) (4)...

10.1.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

มาตรา 6 คณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ มีองค์ประกอบ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม มีวิธีการสรรหาและการให้ความเห็นชอบวาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

มาตรา 17 กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้…(5) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

10.1.3 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ข้อ 14 พนักงานต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(9) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว (10) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย...

ข้อ 25 ผู้สอบคัดเลือกในตำแหน่งใด หรือผู้สมัครรับการคัดเลือกในตำแหน่งใด ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป หรือได้รับการยกเว้นคุณสมบัติตามข้อ 14…

10.2 สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

10.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 11 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 242 วรรคสี่ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

10.2.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

หมวด 1 ผู้ตรวจการแผ่นดิน

มาตรา 8 ผู้ตรวจการแผ่นดินต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(9) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต...

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ผู้ตรวจการแผ่นดินพ้นจากตำแหน่งเมื่อ ...(4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 ...

10.2.3 พระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. 2552

มาตรา 7 ให้สำนักงานมีเลขาธิการคนหนึ่ง ซึ่งประธานผู้ตรวจการแผ่นดินแต่งตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบร่วมกันของผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างของสำนักงานและรับผิดชอบการปฏิบัติงานของสำนักงาน ขึ้นตรงต่อประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง เลขาธิการต้องเป็นผู้มีความเป็นกลางทางการเมือง มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่เกินหกสิบห้าปีบริบูรณ์ และมีคุณวุฒิประสบการณ์และความสำเร็จในการบริหาร ทั้งนี้ ตามระเบียบที่ประธานผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินปรึกษาหารือและเห็นชอบร่วมกันกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 8 วรรคสอง เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

10.2.4 ระเบียบผู้ตรวจการแผ่นดินว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2554

หมวด 2 บททั่วไป

ข้อ 11 พนักงานและลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(11) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ข้อ 12 ผู้ที่เป็นพนักงานและลูกจ้างต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 11 ตลอดเวลาที่เป็นพนักงานของสำนักงาน

หมวด 3 พนักงาน

ส่วนที่ 2 การบรรจุและการแต่งตั้ง

ข้อ 19 ในกรณีที่ปรากฏว่าผู้ผ่านการคัดเลือกขาดคุณสมบัติทั่วไปและมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 11 หรือขาดคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งตามข้อ 16 อยู่ก่อน หรือภายหลังการคัดเลือกจะบรรจุและแต่งตั้งผู้นั้นมิได้

ส่วนที่ 6 การพ้นสภาพความเป็นพนักงาน

ข้อ 38 พนักงานพ้นจากความเป็นพนักงาน เมื่อ... (6) ถูกสั่งให้ออกตามข้อ 41

ข้อ 41 วรรคหนึ่ง ให้เลขาธิการมีอำนาจสั่งให้พนักงานออกจากงานได้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการในกรณีต่อไปนี้...(3) เมื่อพนักงานผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 11

10.3 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

10.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 246 วรรคสอง กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติต้องเป็นผู้ซึ่งมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 205

มาตรา 246 วรรคห้า ให้มีกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด โดยคุณสมบัติ กระบวนการสรรหา และอำนาจหน้าที่ ให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

10.3.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

หมวด 1 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

มาตรา 10 ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (9) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

มาตรา 13 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 12 กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 9 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 ...

10.3.3 ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการบริหารงานทั่วไป การแบ่งส่วนราชการ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น รวมทั้งการกำหนดตำแหน่ง ระดับ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่งของข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2552

ข้อ 3 ให้นำบทบัญญัติหรือข้อกำหนดแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศของทางราชการเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป การแบ่งส่วนราชการ การบริหารงานบุคคลการงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น รวมทั้งการกำหนดตำแหน่ง ระดับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ที่ใช้บังคับได้กับข้าราชการพลเรือนสามัญและลูกจ้างประจำมาใช้บังคับกับข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติโดยอนุโลม เว้นแต่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะออกระเบียบหรือประกาศเป็นอย่างอื่น

การบริหารงานทั่วไป การแบ่งส่วนราชการ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น รวมทั้งการกำหนดตำแหน่ง ระดับเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ของข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงาน ป.ป.ช. ที่ได้ดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการบริหารงานทั่วไป การแบ่งส่วนราชการ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่น รวมทั้งการกำหนดตำแหน่ง ระดับ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่งของข้าราชการ และลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ข้อ 3 ไปแล้วก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้มีผลสมบูรณ์และใช้บังคับได้

10.4 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

10.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หมวด 11 องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา 252 วรรคหก คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน...

10.4.2 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542

มาตรา 7 ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(9) เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 11 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 10 กรรมการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ...(4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 6 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

มาตรา 29 ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นผู้ว่าการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

มาตรา 34 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 33 ผู้ว่าการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ ... (4) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 28 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 29

10.4.3 ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2543

ข้อ 7 การกำหนดคุณสมบัติ การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การโอน การย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน ค่าตอบแทนพิเศษ การออกจากราชการ การสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน วินัย การสอบสวนและการลงโทษทางวินัย การร้องทุกข์และการอุทธรณ์ การลงโทษสำหรับข้าราชการ การรักษาทะเบียนประวัติ และควบคุมการเกษียณอายุของข้าราชการสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบนี้ การใดมิได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญ กฎ ก.พ. และระเบียบที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

10.5 องค์กรอัยการ

10.5.1 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521

มาตรา 33 ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ...(7) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา 60 การไล่ออกนั้น ประธาน ก.อ. จะสั่งลงโทษได้เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ดังต่อไปนี้...(3) ต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

10.5.2 ระเบียบคณะกรรมการอัยการว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของข้าราชการธุรการสำนักงานอัยการสูงสุด พ. ศ. 2553

ข้อ 3 ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 101 และมาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2543 การบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการธุรการสำนักงานอัยการสูงสุดในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบข้าราชการธุรการ การกำหนดคุณสมบัติและมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง การขอยกเว้นลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะเข้ารับราชการ

เป็นข้าราชการธุรการ การสรรหา การบรรจุ การแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การให้ผู้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการออกจากราชการ การสั่งให้ผู้ขาดคุณสมบัติทั่วไปหรือมีลักษณะต้องห้ามออกจากราชการ การโยกย้าย การโอนการเลื่อนตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การสั่งให้ประจำส่วนราชการ การรับเงินเดือน การเลื่อนเงินเดือน การออกจากราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การบรรจุกลับ การคุ้มครองระบบคุณธรรม การเยียวยาแก้ไขหรือดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลปกครอง และการจัดระบบ การแก้ไขและการรักษาทะเบียนประวัติและควบคุมการเกษียณอายุ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน พระราชกฤษฎีกา กฎ ก.พ. ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ คำว่า “ก.พ.” “ก.พ.ค.” “อ.ก.พ. กระทรวง” และ “อ.ก.พ. กรม” ให้หมายถึง “ก.อ.” คำว่า “กระทรวง” “กรม” ให้หมายถึง “สำนักงานอัยการสูงสุด” และคำว่า “รัฐมนตรีเจ้าสังกัด” “ปลัดกระทรวง” “อธิบดี” ให้หมายถึง “อัยการสูงสุด”

ข้อ 4 ในการนำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนมาบังคับใช้ตามข้อ 3 ให้นำมาบังคับใช้ในระหว่างที่คณะกรรมการอัยการยังมิได้ออกระเบียบ ข้อกำหนด หรือประกาศกำหนดการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการธุรการสำนักงานอัยการสูงสุดในส่วนที่เกี่ยวกับการนั้นขึ้นใหม่ และนำมาใช้เฉพาะเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

10.6 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

10.6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 256 วรรคสาม คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม การถอดถอน และการกำหนดค่าตอบแทนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

10.6.2 พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หมวด 1 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา 6 ประธานกรรมการและกรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้...(7) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

มาตรา 12 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 6

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มาตรา 19 ให้ข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นข้าราชการรัฐสภาสามัญตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา บรรดาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภาให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และให้ประธานกรรมการเป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหารราชการและการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภาและกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

10.7 สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

10.7.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 258 วรรคสาม องค์ประกอบ ที่มา อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 258 วรรคสี่ ให้มีสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

10.7.2 พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543

มาตรา 7 สมาชิกต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ ... (2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี...

มาตรา 9 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ สมาชิกพ้นจากตำแหน่งเมื่อ...(3) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

ภาคผนวก ข

ร่าง

พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ....

(นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะ เป็นผู้เสนอ)

DPU

(๑)

(สำเนา)
เลขรับ ๑๑๒/๒๕๕๐ วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๐
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ถนนอู่ทองใน กทม. ๑๐๓๐๐

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๐

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....
พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล

ด้วยกระผมและคณะสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติผู้มีรายชื่อท้ายนี้ ขอเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. .... พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๑๐ วรรคสอง ดังมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยตามแนบท้ายนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ ผู้เสนอ
(นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์)

(ลงชื่อ) มุกดา อินต๊ะสาร ผู้เสนอ
(นางมุกดา อินต๊ะสาร)

(ลงชื่อ) บัญญัติ ทัศนียะเวช ผู้เสนอ
(นางบัญญัติ ทัศนียะเวช)

(ลงชื่อ) วัลลภ ตังคณานุรักษ์ ผู้เสนอ
(นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

(ลงชื่อ) พลอากาศเอก วัลลภ มีสมศัพย์ ผู้เสนอ
(วัลลภ มีสมศัพย์)

(ลงชื่อ) กัญจนา ศิลปอาชา ผู้เสนอ
(นางสาวกัญจนา ศิลปอาชา)

(ลงชื่อ) อุมา สุคนธมาน ผู้เสนอ
(นางอุมา สุคนธมาน)

(๒)

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติผู้ร่วมเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. .... (ต่อ)

(ลงชื่อ)	ชบ ยอดแก้ว (นายชบ ยอดแก้ว)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	แถมสิน รัตนพันธุ์ (นายแถมสิน รัตนพันธุ์)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	พลอากาศเอก ปัญญา ศรีสุวรรณ (ปัญญา ศรีสุวรรณ)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ประภัทร์ ศรลัมพ์ (นายประภัทร์ ศรลัมพ์)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	ภิรมย์ สิมะเสถียร (นายภิรมย์ สิมะเสถียร)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	สุรางค์ เปรมปรีดิ์ (นางสุรางค์ เปรมปรีดิ์)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	พลเรือเอก วิชัย ขุวนางกูร (วิชัย ขุวนางกูร)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ดิลก มหาดำรงค์กุล (นายดิลก มหาดำรงค์กุล)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	นันทกา สุประภาตะนันทน์ (คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันทน์)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ตวง อันทะไชย (นายตวง อันทะไชย)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	พลเอก ปฐมพงษ์ เกษรศุกร์ (ปฐมพงษ์ เกษรศุกร์)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	โสภณ สุภาพงษ์ (นายโสภณ สุภาพงษ์)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	พูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ (นายพูลศักดิ์ อยู่ประเสริฐ)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ศักดิ์ชัย ธนบุญชัย (นายศักดิ์ชัย ธนบุญชัย)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	วิทยา เวชชาชีวะ (นายวิทยา เวชชาชีวะ)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	วินัย สะมะอุน (นายวินัย สะมะอุน)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	พลโท ประยุทธ์ จันทร์โอชา (ประยุทธ์ จันทร์โอชา)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	จุรี วิจิตรวาทการ (นางจุรี วิจิตรวาทการ)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	ภัทระ คำพิทักษ์ (นายภัทระ คำพิทักษ์)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	พลอากาศเอก ระเด่น พึ่งพักตร์ (ระเด่น พึ่งพักตร์)	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	ไพศาล พืชมงคล (นายไพศาล พืชมงคล)	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	พลตำรวจโท วิโรจน์ จันทรังษี (วิโรจน์ จันทรังษี)	ผู้เสนอ

(๓)

สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติผู้ร่วมเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ
โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. .... (ต่อ)

(ลงชื่อ) เสถียร เศรษฐสิทธิ์ ผู้เสนอ (ลงชื่อ) สุเมธ ตันธุวนิตย์ ผู้เสนอ
(นายเสถียร เศรษฐสิทธิ์) (นายสุเมธ ตันธุวนิตย์)

สำเนาถูกต้อง

(นายรพีพงศ์ ภูชฎาภิรมย์)
ผู้อำนวยการกลุ่มงานพระราชบัญญัติ
สำนักการประชุม

DPU

(๔)

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ
โดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

เหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ยังมีการเลือกปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ อยู่ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(๕)

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

พ.ศ. ....

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

.....

.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ...."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม" หมายความถึง การกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการ ที่แม้จะมิได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้ต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ หรือมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดในลักษณะที่แตกต่างไปจากผู้อื่นรวมถึงการปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลตามเหตุอันสมควรทั้งที่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะเหตุที่บุคคลนั้นมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเลือกปฏิบัติให้หมายความรวมถึงการก่อกวน การคุกคาม หรือการชี้นำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

(มีต่อหน้า

"หน่วยงานของรัฐ" หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการ ที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

"หน่วยงานเอกชน" หมายความว่า หน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ

"เจ้าหน้าที่" หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด

"ผู้เสียหาย" หมายความว่า ผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือจะได้รับผลจากการกระทำดังกล่าว และให้หมายความรวมถึง บิดา มารดา คู่สมรส ญาติพี่น้อง ผู้ปกครอง ผู้ดูแล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น

มาตรา ๕ ให้ผู้เสียหายมีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการตามกฎหมายนั้น ๆ เพื่อให้วินิจฉัยหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(๑) ไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณี

(๒) ชี้ขาดว่ามีการกระทำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(๓) สั่งให้มีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(๔) ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลแทนผู้เสียหาย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือคณะกรรมการตามกฎหมาย มีสิทธิดำเนินการตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ได้โดยที่ไม่ต้องมีผู้เสียหายร้องขอ

ผู้เสียหายจะเสนอคดีต่อศาล โดยไม่ต้องร้องขอต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่งหรือเมื่อคู่กรณีฝ่ายใดไม่พอใจคำชี้ขาดของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง อาจเสนอคดีต่อศาลก็ได้

มาตรา ๖ ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของหน่วยงานเอกชนหรือบุคคลใดมีสิทธิเสนอคดีต่อศาลยุติธรรมที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอความคุ้มครองตามมาตรา ๗ การอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าวให้ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา

ผู้เสียหายจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลปกครอง

มาตรา ๗ ผู้เสียหายมีสิทธิรับความคุ้มครองจากศาลยุติธรรมหรือศาลปกครอง ดังต่อไปนี้

(๑) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งหรือยกเลิกแผนปฏิบัติการ ในส่วนที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(๒) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งห้ามมิให้หน่วยงานหรือบุคคลใดกระทำการอันจะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(๓) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งบังคับให้หน่วยงานหรือบุคคลอื่นใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่การงดเว้นกระทำการเช่นว่านั้นเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(๔) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แสดงสิทธิของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือความเสียหายจากการที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมว่ามีอยู่อย่างไร

(๕) ขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้หน่วยงานหรือบุคคลใด ซึ่งกระทำการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมชดใช้ค่าเสียหาย ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงว่าการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมจะเป็นการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับความคุ้มครองตามความในวรรคหนึ่ง (๑) (๒) หรือ (๓) แต่ศาลเห็นว่าการให้ความคุ้มครองโดยวิธีดังกล่าวนั้นจะไม่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้แทนก็ได้

มาตรา ๘ การใช้สิทธิทางศาล เพื่อขอความคุ้มครองตามมาตรา ๗ ต้องกระทำภายในกำหนดเวลาสองปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และรู้ถึงตัวผู้กระทำการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา ๙ การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัตินี้ คู่ความได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา ๑๐ เพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาพิพากษาตามพระราชบัญญัตินี้เป็นไปโดยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม ประธานศาลฎีกาหรือประธานศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี มีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานได้

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๑ ในการวินิจฉัยว่าการกระทำการ งดเว้นกระทำการหรือการกำหนดแผนปฏิบัติการใดเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่ รวมทั้งการที่ศาลจะพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ความคุ้มครองตามมาตรา ๗ ในลักษณะใด ให้พิเคราะห์ถึงความสุจริตของคู่กรณี ประเพณีปฏิบัติและระเบียบแบบแผนของการดำเนินการเรื่องนั้น ความจำเป็นหรือข้อจำกัดของหน่วยงานหรือบุคคลผู้ทำการเลือกปฏิบัติ ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนที่ผู้ถูกเลือกปฏิบัติพึงได้รับความพอเหมาะพอควรและพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี

(โปรดพลิก)

มาตรา ๑๒ เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ให้รัฐมนตรีกำหนดมาตรการส่งเสริมให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

มาตรา ๑๓ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

DPU

ภาคผนวก ค

ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการ กรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552

DPU

ที่ นร ๑๐๑๑/ว ๖ สำนักงาน ก.พ.
ถนนพิษณุโลก กทม. ๑๐๓๐๐

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

เรื่อง ระเบียบ ก.พ.ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม เป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒

เรียน (เวียนกระทรวง กรม และจังหวัด)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ระเบียบ ก.พ.ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม เป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒

ด้วย ก.พ.ได้ออกระเบียบ ก.พ.ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗ ตอนพิเศษ ๑๔ ง วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๓ แล้ว รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ได้แจ้งให้กรมและจังหวัดทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นางเบญจวรรณ สร่างนิทร)
เลขาธิการ ก.พ.

สำเนาถูกต้อง

(นางเสาวภา แผ่สุวรรณ)
นิติกรชำนาญการพิเศษ

สำนักมาตรฐานวินัย
โทร. ๐ ๒๕๔๗ ๑๖๓๑
โทรสาร ๐ ๒๕๔๗ ๑๖๓๐

หน้า ๑
เล่ม ๑๒๗ ตอนพิเศษ ๑๔ ง ราชกิจจานุเบกษา ๒๗ มกราคม ๒๕๕๓

ระเบียบ ก.พ.

ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน

พ.ศ. ๒๕๕๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ (๕) และมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ก.พ. จึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยการขอยกเว้นให้เข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๒"

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ผู้ซึ่งจะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนที่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๖ วรรคหนึ่ง ข. (๔) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) และเป็นกรณีที่ ก.พ. อาจพิจารณายกเว้นให้เข้ารับราชการได้ตามมาตรา ๓๖ วรรคสอง ถ้าประสงค์จะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นเพื่อเข้ารับราชการ ให้ยื่นคำขอตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ใน ระเบียบนี้

ข้อ ๔ ให้ผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือนที่ประสงค์จะเข้ารับราชการยื่นคำขอตามแบบที่สำนักงาน ก.พ. กำหนด พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๕ คำขอตามข้อ ๔ ให้ยื่นดังนี้

(๑) ในกรณีที่ประสงค์จะสอบแข่งขันตามมาตรา ๕๔ หรือเข้ารับการคัดเลือกตามมาตรา ๕๕ ให้ยื่นคำขอต่อเลขาธิการ ก.พ.

(๒) ในกรณีที่ประสงค์จะเข้ารับราชการตามมาตรา ๕๖ หรือกลับเข้ารับราชการตามมาตรา ๖๓ วรรคสี่ หรือสมัครเข้ารับราชการตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อหัวหน้าส่วนราชการที่จะเข้ารับราชการ

ให้ส่วนราชการที่ได้รับคำขอตาม (๒) พิจารณาคำขอดังกล่าว โดยหากไม่ประสงค์จะให้ผู้นั้นเข้ารับราชการ ให้แจ้งให้ผู้นั้นและสำนักงาน ก.พ. ทราบ แต่ถ้าประสงค์จะให้ผู้นั้นเข้ารับราชการ ให้ส่งคำขอ และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งเหตุผล และความจำเป็นที่จะให้ผู้นั้นเข้ารับราชการ ให้เลขาธิการ ก.พ. เพื่อดำเนินการต่อไป

ข้อ ๖ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของ ก.พ. ตามระเบียบนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการรับราชการ หรือการทำงาน การประกอบคุณงามความดี ความผิด หรือ ความเสื่อมเสีย และความประพฤติของผู้นั้น โดยให้ตรวจสอบจากผู้บังคับบัญชา หรือ หัวหน้างาน และผู้มีเกียรติซึ่งอยู่ใกล้ชิดอันควรเชื่อถือได้ ในการนี้สำนักงาน ก.พ. จะให้ส่วนราชการที่เห็นสมควรเป็นผู้ดำเนินการแล้วแจ้งให้ทราบก็ได้

ข้อ ๗ ในกรณีที่ ก.พ. มีมติไม่ยกเว้นลักษณะต้องห้ามให้ผู้ใด ผู้นั้นจะขอให้ ก.พ. พิจารณายกเว้นลักษณะต้องห้ามดังกล่าวนั้นอีกได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับแต่วันที่ ก.พ. มีมติ

ข้อ ๘ ให้เลขาธิการ ก.พ. รักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒
อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
นายกรัฐมนตรี
ประธาน ก.พ.

แบบ ยว.๒

คำรับรองความประพฤติ

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน..... ตรอก/ซอย..... ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....

อาชีพ..... ตำแหน่ง..... สถานที่ทำงาน.....

..... โทรศัพท์.....โทรสาร.....

อีเมล์ (E-mail)..... เกี่ยวข้องกับ.....

โดยเป็น..... และได้รู้จักกันมาเป็นเวลา.....ปี ขอรับรองว่า

หลังจากที่.....ตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตาม

มาตรา ๓๖ ข (.....) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว

ได้ประกอบอาชีพ (ทำอะไร ที่ใด ตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด).....

.....

และ..... มีความประพฤติ.....

.....

.....

หลังจากตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามแล้ว.....ได้ประกอบ

คุณงามความดี คือ.....

.....

(ลงชื่อ) ..... ผู้รับรอง

(.....)

หมายเหตุ ผู้รับรองควรเป็นผู้บังคับบัญชาเดิม นายจ้าง หรือ ผู้มีเกียรติอันควรเชื่อถือได้

แบบ ยว.๑

คำขอยกเว้นเข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

เรื่อง ขอยกเว้นเข้ารับราชการกรณีมีลักษณะต้องห้าม

เรียน .....(๑)

ข้าพเจ้า..... ประสงค์จะขอให้ ก.พ.พิจารณายกเว้นในกรณีที่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อ.....

.....

.....

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ข้าพเจ้าเกิดเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ปัจจุบันมีวุฒิ

.....

๒. ข้าพเจ้าเป็นผู้มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๓๖ ข (.....) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

โดยมีกรณี คือ.....

.....

.....

๓. ก่อนตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามดังกล่าว ข้าพเจ้าเคยประกอบอาชีพ (ทำอะไรที่ใด ตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด ให้ระบุโดยละเอียดทุกแห่ง) .....

.....

.....

.....

เลิกประกอบอาชีพดังกล่าวเพราะ.....

.....

.....

.....

๔. ก่อนตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้าม ข้าพเจ้าได้ประกอบคุณงามความดี คือ

.....

.....

ได้ทำความผิดหรือความเสื่อมเสีย คือ.....

.....

.....

๕. หลังจากตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามแล้ว ข้าพเจ้าได้ประกอบอาชีพ (ทำอะไร ที่ใด ตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด มีตำแหน่งหน้าที่การงานอย่างไร ให้ระบุโดยละเอียดทุกแห่งจนถึงปัจจุบัน)

.....

.....

.....

๖. หลังจากตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามแล้ว ข้าพเจ้าได้ประกอบคุณงามความดี คือ

.....

.....

ได้ทำความผิดหรือความเสื่อมเสีย คือ.....

.....

.....

๗. ข้าพเจ้ามีผู้รับรองความประพฤติสำหรับระยะเวลาหลังจากที่ได้ตกเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามแล้ว (อย่างน้อย ๒ คน) คือ.....

.....

.....

๘. ข้าพเจ้าได้ยื่นเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา คือ

(๑) ภาพถ่ายหลักฐานแสดงวุฒิ คือ.....

.....

(๒) สำเนาเอกสารแสดงการตกเป็นผู้ขาดคุณสมบัติ คือ.....

.....

(๓) ประวัติการทำงานโดยมีหนังสือรับรองของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างว่าทำงานในหน้าที่อย่างไร ผลของงานในหน้าที่เป็นอย่างไร และออกจากงานนั้นเพราะเหตุใด (ถ้าเคยทำงานหลายแห่งให้ส่งประวัติและหนังสือรับรองของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างทุกแห่ง)

(๔) หนังสือรับรองความประพฤติของผู้รับรองตาม ๗

(๕) .....

.....

๘. ติดต่อกับข้าพเจ้าได้ที่.....

.....

.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....

อีเมล์ (E-mail).....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) .....

(.....)

<u>หมายเหตุ</u>

(๑) กรณียื่นคำขอต่อสำนักงาน ก.พ. ก็ให้เรียนเลขาธิการ ก.พ. ถ้ายื่นคำขอต่อหัวหน้าส่วนราชการที่จะสมัครเข้ารับราชการ ก็ให้เรียนหัวหน้าส่วนราชการนั้น

(๒) ให้ระบุความประสงค์ว่าจะขอเข้ารับการบรรจุโดยการคัดเลือก หรือจะสมัครกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งใด ส่วนราชการใด หรือจะสมัครสอบแข่งขันเข้ารับราชการในตำแหน่งใด

ภาคผนวก ฆ

หนังสือสำนักงาน ก.พ.

ที่ นร 1001/ ว 13 ลงวันที่ 30 สิงหาคม 2555

DPU

ที่ นร ๑๐๐๑/ว ๑๓ สำนักงาน ก.พ.
ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง การสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการกรณีเป็นบุคคลล้มละลาย

เรียน (เวียนกระทรวง กรม และจังหวัด)

โดยที่มาตรา ๑๑๐ (๓) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๗ มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้ ในกรณีที่ผู้นั้นมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๓๖ ข. (๖) เป็นบุคคลล้มละลาย ตามที่กำหนดในกฎ ก.พ.

ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้ส่วนราชการสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ในระหว่างที่ยังมิได้ออกกฎ ก.พ. ตามนัยบทบัญญัติดังกล่าว ก.พ. จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดให้การสั่งให้ข้าราชการพลเรือนสามัญออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการกรณีเพราะเหตุที่เป็นบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา ๑๑๐ (๓) ประกอบกับระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๓ วรรคสอง ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุเป็นผู้พิจารณาสั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา โดยให้ใช้คำพิพากษาของศาลเป็นหลักฐาน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ได้แจ้งให้กรมและจังหวัดทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายนนทิกร กาญจนะจิตรา)
เลขาธิการ ก.พ.

สำนักกฎหมาย
โทร. ๐ ๒๕๔๗ ๑๕๖๔
โทรสาร ๐ ๒๕๔๗ ๑๕๗๑

ภาคผนวก ง

หนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ที่ น.826/24822 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482

DPU

(สำเนา)

ที่ น.826/2482 กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

2 พฤษภาคม 2482

เรื่อง ข้าราชการต้องหาในคดีอาญา หรือคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลาย

จาก เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ถึง นายกรัฐมนตรี

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติ เมื่อวันที่ 1 เดือนนี้ว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ให้กระทรวงทบวงกรมต่างๆ แจ้งให้ข้าราชการประจำและข้าราชการบำนาญทราบว่า ถ้าผู้ใดต้องหาในคดีอาญาหรือแพ่ง หรือคดีล้มละลาย ให้รายงานให้เจ้ากระทรวงทบวงกรมในสังกัดทราบโดยด่วน ทั้งนี้ เพื่อเจ้ากระทรวงทบวงกรมจะได้ทราบความเป็นไปของข้าราชการในสังกัด

จึงขอยืนยันมา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ดิเรก ชัยนาม

(นายดิเรก ชัยนาม)

DPU

ภาคผนวก จ

คำวินิจฉัย ก.พ.ค.

เรื่องแดงที่ 0012153

○ คำวินิจฉัย

ก.พ.ค./อุทธรณ์ ๑๖

เรื่องดำที่ ๕๒๑๐๐๘๒

เรื่องแดงที่ ๐๐๑๒๑๕๓

ก.พ.ค.

๓๑ มีนาคม ๒๕๕๓

ระหว่าง นายสุธี สุวรรณลพ ผู้อุทธรณ์

อธิบดีกรมป่าไม้ คู่กรณีในอุทธรณ์

เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งให้ออกจากราชการ

เรื่องนี้ นายสุธี สุวรรณลพ ผู้อุทธรณ์ เดิมรับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่ง เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๑ (เชียงใหม่) กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อุทธรณ์คำสั่งต่อ ก.พ.ค.ในการที่ถูกอธิบดีกรมป่าไม้ คู่กรณีในอุทธรณ์ มีคำสั่งกรมป่าไม้ที่ ๓๑๕๔/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ให้ออกจากราชการ ด้วยเหตุมีลักษณะต้องห้ามที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนตามมาตรา ๓๖ ข (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

ผู้อุทธรณ์อุทธรณ์ว่าผู้อุทธรณ์ถูกให้ออกจากราชการ เนื่องจากศาลล้มละลายกลางได้มีคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย เหตุแห่งการอุทธรณ์ คือ ผู้อุทธรณ์ไม่ได้เป็นต้นเหตุแห่งการถูกพิพากษาให้ล้มละลาย สาเหตุเพราะผู้อุทธรณ์ได้ไปค้ำประกันเงินกู้ของนายศุภกิจ นิ่มสกุล ซึ่งเป็นสามีของพี่สาวผู้อุทธรณ์ คือ นางจตุรพร สุวรรณลพ ทั้งนี้ นายศุภกิจได้ขอร้องให้ผู้อุทธรณ์และพี่สาวใช้หลักทรัพย์ คือ ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับมรดกจากบิดามารดา เลขที่ ๒๑๕๕ ตำบลแม่สะเรียง เนื้อที่ ๑ งาน ๓๑. ๗/๑๐ ตารางวา เป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันการกู้ยืมเงินจากธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดยผู้อุทธรณ์ไม่ทราบจำนวนเงินที่ทำสัญญากู้ยืมเงิน และนายศุภกิจ รับรองว่าจะชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ต่อมา สำนักงานบังคับคดีแจ้งผู้อุทธรณ์ว่าได้ยึดที่ดินและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวเพื่อขายทอดตลาด ผู้อุทธรณ์สอบถามธนาคาร จึงทราบว่า นายศุภกิจ ไม่ชำระหนี้และดอกเบี้ย รวมทั้งไม่ได้ติดต่อกับธนาคารเป็นเวลานาน ทำให้หนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น จนไม่สามารถชำระคืนได้ แม้ว่าจะได้ทำการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แล้ว ก็ตาม แต่ก็ยังไม่พอชำระหนี้ได้หมด ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เจ้าหนี้ จึงได้ฟ้องนายศุภกิจ ต่อศาลล้มละลายกลาง ให้เป็นบุคคลล้มละลาย ผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นผู้ค้ำประกันจึงต้องตกเป็นจำเลยด้วย ผู้อุทธรณ์เคยขอประนอมหนี้กับธนาคารและสำนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี ทั้งก่อนถูกฟ้องและหลังฟ้องให้ล้มละลายแล้ว แต่ธนาคารไม่รับการประนอมหนี้ เมื่อศาลล้มละลายกลางพิพากษาให้นายศุภกิจกับพวกล้มละลาย ผู้อุทธรณ์ซึ่งเป็นจำเลยร่วมในคดีนั้น จึงต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายไปด้วย โดยที่ผู้อุทธรณ์มิได้เป็นผู้กระทำหรือเป็นต้นเหตุในเรื่องนี้

ผู้อุทธรณ์มีคำขอว่า มีความประสงค์ที่จะขอกลับเข้ารับราชการตามเดิม เพราะยังมีใจรัก มีความต้องการที่จะปฏิบัติราชการ และสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลดีแก่ราชการ อีกทั้งตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการ ผู้อุทธรณ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระเบียบวินัยเป็นอย่างดี ไม่เคยถูกสอบสวน หรือถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือกระทำผิดวินัยแต่ประการใด ประกอบกับการถูกออกจากราชการ ทำให้ผู้อุทธรณ์มีความเดือดร้อนมาก เนื่องจากไม่มีรายได้อื่นๆ มาใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อถูกออกจากราชการ จึงไม่ได้รับเงินเดือน ผู้อุทธรณ์มีภาระค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนของบุตร จำนวน ๒ คน และอื่นๆรวมทั้งถูกกรมบังคับคดีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด โดยอายัดเงินเดือนของผู้อุทธรณ์ ตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๕๒ เป็นต้นมา อีกทั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ กรมป่าไม้ได้ทวงหนี้เงินกู้ยืม เพราะไม่สามารถหักเงินเดือนชำระคืนค่าหนี้กู้ยืมได้

คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์(องค์คณะที่ ๒) ได้นั่งพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๓ และรับฟังสรุปข้อเท็จจริงและประเด็นของเรื่องจากกรรมการเจ้าของสำนวน โดยคู่กรณีไม่มาแถลงด้วยวาจาในวันดังกล่าว

คณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์(องค์คณะที่๒)ได้ตรวจพิจารณาเอกสารทั้งหมดในสำนวนเรื่องอุทธรณ์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องประกอบแล้ว ปรากฏว่า คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ไม่ได้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงหรือกฎหมายใดขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ว่าไม่ถูกต้องหรือเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายประการใดเลย แต่กลับรับว่า ผู้อุทธรณ์ถูกศาลล้มละลายกลางพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งเท่ากับรับว่า ผู้อุทธรณ์มีลักษณะต้องห้ามเป็นข้าราชการพลเรือน ตามมาตรา ๓๖ ข (๖) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ คำอุทธรณ์จึงขาดสาระสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๒๗ (๓) ซึ่งกำหนดไว้ว่า การอุทธรณ์ต้องมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ผู้อุทธรณ์ยกขึ้นเป็นข้อคัดค้านคำสั่งที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์ได้ระบุเหตุแห่งการอุทธรณ์ไว้เพียงประการเดียวว่า ผู้อุทธรณ์ไม่ได้เป็นต้นเหตุแห่งการถูกพิพากษาให้ล้มละลาย เพราะผู้อุทธรณ์เป็นเพียงผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ให้แก่พี่เขย อันเป็นข้ออ้างทำนองว่า ผู้อุทธรณ์ไม่สมควรถูกพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย นั้น มิได้เป็นข้อคัดค้านคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ที่สั่งให้ผู้อุทธรณ์ออกจากราชการที่เป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ แต่เป็นข้ออ้างที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลยุติธรรม ก.พ.ค.ไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า ผู้อุทธรณ์สมควรเป็นบุคคลล้มละลายหรือไม่ คำอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาและข้อคัดค้านดังกล่าว จึงเป็นเรื่องอุทธรณ์ที่ไม่อยู่ในอำนาจของ ก.พ.ค.ที่จะพิจารณาวินิจฉัย และเป็นกรณีที่ไม่อาจแนะนำให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขอุทธรณ์ให้ถูกต้องได้ ตามกฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๒ กรณีจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยข้ออ้างในอุทธรณ์ เพราะไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นไร ก็ไม่มีเหตุที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งของคู่กรณีในอุทธรณ์ตามคำขอของผู้อุทธรณ์ได้ด้วยเหตุผลดังที่ได้วินิจฉัยมาทั้งหมดข้างต้น จึงให้ยกอุทธรณ์ของผู้อุทธรณ์

ก.พ.ค. ได้ตรวจพยานหลักฐานในสำนวน คำอุทธรณ์ กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซักถาม และรับฟังคำชี้แจงจากคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ (องค์คณะที่ ๒) และประชุมปรึกษาแล้ว เห็นชอบกับความเห็นของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์

(องค์คณะที่ ๒) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ จึงมีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์

ลายมือชื่อ.....ประธานกรรมการ ก.พ.ค.
(นายศราวุธ เมนะเศวต)

ลายมือชื่อ.....กรรมการก.พ.ค.
(นางจรวยพร ธรณินทร์)

ลายมือชื่อ.....กรรมการ ก.พ.ค.
(นายภิรมย์ ศรีจันทร์)

ลายมือชื่อ.....กรรมการ ก.พ.ค.
(นายบุญเลิศ ลิ้มทองกุล)

ลายมือชื่อ.....กรรมการ ก.พ.ค.
(นายภิรมย์ สิมะเสถียร)

ลายมือชื่อ.....กรรมการ ก.พ.ค.
(นางสาวทัศนีย์ ธรรมสิทธิ์)

ลายมือชื่อ.....กรรมการ ก.พ.ค.
(นางสุภาวดี เวชศิลป์) และกรรมการเจ้าของสำนวน

DPU

ภาคผนวก ฉ

Title 11,United States Code (Bankruptcy)

Chapter 5 Creditors , Debtor, and the Estate

Subchapter II Debtor ’s duty and benefits Section 525

DPU

Title 11,United States Code (Bankruptcy)

Chapter 5 Creditors , Debtor,and the Estate

Subchapter II Debtor 's duty and benefits

Section 525 Protection against discriminatory treatment

(a) Except as provided in the Perishable Agricultural Commodities Act, 1930, the Packers and Stockyards Act, 1921, and section 1 of the Act entitled "An Act making appropriations for the Department of Agriculture for the fiscal year ending June 30, 1944, and for other purposes," approved July 12, 1943, a governmental unit may not deny, revoke, suspend, or refuse to renew a license, permit, charter, franchise, or other similar grant to, condition such a grant to, discriminate with respect to such a grant against, deny employment to, terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against, a person that is or has been a debtor under this title or a bankrupt or a debtor under the Bankruptcy Act, or another person with whom such bankrupt or debtor has been associated, solely because such bankrupt or debtor is or has been a debtor under this title or a bankrupt or debtor under the Bankruptcy Act, has been insolvent before the commencement of the case under this title, or during the case but before the debtor is granted or denied a discharge, or has not paid a debt that is dischargeable in the case under this title or that was discharged under the Bankruptcy Act.

(b) No private employer may terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against, an individual who is or has been a debtor under this title, a debtor or bankrupt under the Bankruptcy Act, or an individual associated with such debtor or bankrupt, solely because such debtor or bankrupt—

(1) is or has been a debtor under this title or a debtor or bankrupt under the Bankruptcy Act;

(2) has been insolvent before the commencement of a case under this title or during the case but before the grant or denial of a discharge; or

(3) has not paid a debt that is dischargeable in a case under this title or that was discharged under the Bankruptcy Act.

(c)

(1) A governmental unit that operates a student grant or loan program and a person engaged in a business that includes the making of loans guaranteed or insured under a student loan program may not deny a student grant, loan, loan guarantee, or loan insurance to a person that is or has been a debtor under this title or a bankrupt or debtor under the Bankruptcy Act, or another person with whom the debtor or bankrupt has been associated, because the debtor or bankrupt is or has been a debtor under this title or a bankrupt or debtor under the Bankruptcy Act, has been insolvent before the commencement of a case under this title or during the pendency of the case but before the debtor is granted or denied a discharge, or has not paid a debt that is dischargeable in the case under this title or that was discharged under the Bankruptcy Act.

(2) In this section, "student loan program" means any program operated under title IV of the Higher Education Act of 1965 or a similar program operated under State or local law.

DRAFT

ภาคผนวก ช

IN THE UNITED STATES COURT OF APPEALS

FOR THE FIFTH CIRCUIT

IN THE MATTER OF: SHANI BURNETT, DEBTOR

SHANI BURNETT, APPELLANT, V.

STEWART TITLE, INC., APPELLEE

DRU

IN THE UNITED STATES COURT OF APPEALS
FOR THE FIFTH CIRCUIT

United States Court of Appeals
Fifth Circuit
FILED
March 4, 2011
Lyle W. Cayce
Clerk

No. 10-20250

In the Matter of: SHANI BURNETT, Debtor

SHANI BURNETT,

Appellant,

v.

STEWART TITLE, INC.,

Appellee

Appeal from the United States District Court
for the Southern District of Texas

Before KING, DeMOSS, and PRADO, Circuit Judges.

KING, Circuit Judge:

Appellant Shani Burnett filed a complaint against Appellee Stewart Title, Inc., alleging that Stewart violated 11 U.S.C. § 525(b) when it refused to hire Burnett on the basis of her earlier bankruptcy filing. The bankruptcy court granted Stewart's motion to dismiss for failure to state a claim, holding that § 525(b) does not create a cause of action against private employers who discriminate in hiring on the basis of an applicant's bankruptcy status. The district court affirmed, and so do we.

DRAFT

No. 10-20250

BACKGROUND

The facts of this case are straightforward. In September 2006, Shani Burnett filed a voluntary petition under Chapter 13 of the Bankruptcy Code, 11 U.S.C. § 1301 *et seq.* In July 2007, Burnett interviewed for prospective employment with Stewart Title, Inc. ("Stewart"), which made her an offer of employment contingent upon the results of a drug screening and background check. During the background check, Stewart discovered Burnett's bankruptcy and rescinded its offer on that basis.

Burnett filed suit against Stewart under 11 U.S.C. § 525(b), asserting that Stewart unlawfully discriminated against her due to her bankruptcy status. Stewart filed a motion to dismiss under Rule 12(b)(6) for failure to state a claim. The bankruptcy court decided that 11 U.S.C. § 525(b) does not prohibit private employers from engaging in discriminatory hiring on the basis of an applicant's bankruptcy status, and granted Stewart's motion to dismiss. The district court affirmed, and this appeal followed.

STANDARD OF REVIEW

"We review a district court's affirmance of a bankruptcy court decision by applying the same standard of review to the bankruptcy court decision that the district court applied." *Barner v. Saxon Mortg. Servs., Inc. (In re Barner)*, 597 F.3d 651, 653 (5th Cir. 2010) (per curiam) (citation and internal quotation marks omitted). We therefore review findings of fact for clear error, and conclusions of law de novo. *Id.*

ANALYSIS

The single issue on appeal is whether a claim for discrimination is legally cognizable against a private employer that denies employment to an applicant solely on the basis of that person's status as a debtor in a bankruptcy proceeding. The governing statute is 11 U.S.C. § 525, which provides two standards: one for

government employers in § 525(a) and one for private employers in § 525(b). Subsection (a) provides:

> (a) . . . [A] governmental unit may not deny, revoke, suspend, or refuse to renew a license, permit, charter, franchise, or other similar grant to, condition such a grant to, discriminate with respect to such a grant against, deny employment to, terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against, a person that is or has been a debtor under this title or a bankrupt or a debtor under the Bankruptcy Act, or another person with whom such bankrupt or debtor has been associated, solely because such bankrupt or debtor is or has been a debtor under this title or a bankrupt or debtor under the Bankruptcy Act, has been insolvent before the commencement of the case under this title, or during the case but before the debtor is granted or denied a discharge, or has not paid a debt that is dischargeable in the case under this title or that was discharged under the Bankruptcy Act.

11 U.S.C. § 525(a) (emphases added).

Subsection (b) has language that is somewhat different from subsection (a):

> (b) No private employer may terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against, an individual who is or has been a debtor under this title, a debtor or bankrupt under the Bankruptcy Act, or an individual associated with such debtor or bankrupt, solely because such debtor or bankrupt—
>
> > (1) is or has been a debtor under this title or a debtor or bankrupt under the Bankruptcy Act;
> >
> > (2) has been insolvent before the commencement of a case under this title or during the case but before the grant or denial of a discharge; or
> >
> > (3) has not paid a debt that is dischargeable in a case under this title or that was discharged under the Bankrupty Act.

Id. § 525(b) (emphasis added).

Burnett and amicus curiae contend that the act of denying employment to a person is to "discriminate with respect to employment against" that person, such that it is barred by the plain language of § 525(b). If § 525(b) were

considered in isolation, Burnett's position may have merit. However, when interpreting the meaning of a phrase in a statute, the statute must be read as a whole because " 'Act[s] of Congress . . . should not be read as a series of unrelated and isolated provisions.'" *Soliman v. Gonzales*, 419 F.3d 276, 282 (5th Cir. 2005) (quoting *Gustafson v. Alloyd Corp.*, 513 U.S. 561, 570 (1995)). In keeping with this rule, two basic canons of statutory construction guide our decision here.

First, "[w]here Congress includes particular language in one section of a statute but omits it in another section of the same Act, it is generally presumed that Congress acts intentionally and purposefully in the disparate inclusion or exclusion." *Russello v. United States*, 464 U.S. 16, 23 (1983) (citation and internal quotation marks omitted). Here, § 525(a) specifically states that a governmental unit may not "deny employment to, terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against" a person on the basis of his or her bankruptcy status. 11 U.S.C. § 525(a) (emphasis added). Subsection (b), however, omits the prohibition against denying employment, stating only that a private employer may not "terminate the employment of, or discriminate with respect to employment against" such persons. 11 U.S.C. § 525(b). Applying the *Russello* presumption, Congress's exclusion of the words "deny employment to" in subsection (b) was intentional and purposeful.

Second, when interpreting a statute, "it is a 'cardinal rule that a statute is to be read as a whole,' in order not to render portions of it inconsistent or devoid of meaning." *Zayler v. Dep't of Agric. (In re Supreme Beef Processors, Inc.)*, 468 F.3d 248, 253 (5th Cir. 2006) (quoting *Wash. State Dep't of Soc. & Health Servs. v. Guardianship Estate of Keffeler*, 537 U.S. 371, 385 n.7 (2003)); *see also United States v. $92,203.00 in U.S. Currency*, 537 F.3d 504, 509–10 (5th Cir. 2008) ("We are to read a statute as a whole, so as to give effect to each of its provisions without rendering any language superfluous." (citation and internal

quotation marks omitted)). To interpret the phrase "discriminate with respect to employment" to include the act of hiring would violate this canon by rendering superfluous the phrase "deny employment to" in § 525(a). Furthermore, if "discriminate with respect to employment" encompasses all employment-related actions, it would also render superfluous the phrase "terminate the employment of" in both § 525(a) and (b).

Applying these two canons of statutory construction to § 525(b), we conclude that Congress did not prohibit private employers from denying employment to persons based on their bankruptcy status. Our decision is in accord with the recent decision of our sister circuit in *Rea v. Federated Investors*, 627 F.3d 937 (3d. Cir. 2010), in which the Third Circuit held that "§ 525(b) does not create a cause of action against private employers who engage in discriminatory hiring." *Id.* at 938. We therefore reject the solitary view advanced in *Leary v. Warnaco, Inc.*, 251 B.R. 656 (S.D.N.Y. 2000), that Congress's omission of a specific reference to hiring in § 525(b), after expressly including it in § 525(a), was "simply because the scrivener was more verbose in writing § 525(a)," *id.* at 658. *See Russello*, 464 U.S. at 23 ("We refrain from concluding here that the differing language in the two subsections has the same meaning in each. We would not presume to ascribe this difference to a simple mistake in draftsmanship."). The view in *Leary* is contrary to overwhelming authority otherwise, and Burnett's reliance on it is misplaced. *See Rea*, 627 F.3d at 940 (collecting cases).

Nor are Burnett's other arguments convincing. Although § 525(b) was enacted six years after § 525(a), its language regarding employment discrimination is nearly identical to that used in § 525(a), implying that Congress modeled subsection (b) on subsection (a). Furthermore, Congress chose to place the two subsections directly adjacent to each other in the Bankruptcy Code, an unsurprising choice given that both subsections deal with the same

subject: discrimination against debtors on the basis of their bankruptcy status. Finally, Congress is "presumed to have knowledge of its previous legislation when making new laws." *United States v. Zavala–Sustaita*, 214 F.3d 601, 606 n.8 (5th Cir. 2000) (citation and internal quotation marks omitted). Had Congress wished to bar private employers from discriminating against debtors in their hiring decisions, it could have done so by adding the phrase "deny employment" to subsection (b) when it amended § 525 in 1994 and again in 2005. *See* Bankruptcy Reform Act of 1994, secs. 313, 501(d)(15), § 525(a), (c), Pub. L. No. 103–394, 108 Stat. 4106, 4140–41, 4146 (1994); Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005, sec. 1211, § 525(c), Pub. L. No. 109–8, 119 Stat. 23, 194 (2005).

Burnett and amicus curiae also argue that application of the *Russello* presumption to this statute would "create an incoherent and inconsistent statutory scheme that would produce an untenable distinction between federal and private employers that would lead to the unreasonable result of allowing private employers to discriminate in an area that public employers could not." This is a policy argument best made to Congress, which intentionally and purposefully drew a line prohibiting governmental units, but not private employers, from denying employment to persons based on their status as debtors in bankruptcy proceedings.

CONCLUSION

The bankruptcy court and district court below properly held that 11 U.S.C. § 525(b) does not prohibit private employers from denying employment to applicants based on their bankruptcy status. We therefore AFFIRM the judgment of the district court.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นายจักรพงษ์ อยู่เย็น

ประวัติการศึกษา นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2549

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน นิติกร ฝ่ายวินัยและนิติการ กองบริหารงานบุคคล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

DPU